سەرکۆمار بروسکەیەکی سوپاس نامەی
لە سەرەك وەزیرانی بەحرێنەوە پێ گەیشت

بەرێز سەرکۆمار کاك أحمد حسن بکر ئەم بروسکە
سوپاسنامەیەی لە بەرێز خلیفە سلمان الخلیفەی سەرەك
وەزیرانی بەحرێنەوە پێ گەیشت :
برای بەرێز مهیب احمد حسن بکر
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی کۆماری عیراق
بڕوانە ل -٧-

هاوکاری

التضامن

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتی یە
لە دەزگای هاوکاری چاپو بلاوکردنەوەی
کوردی دەردەچێ
لە « دار الحریة » چاپ دەکرێ
وزارة الاعلام
دار التضامن للطباعة والنشر الكردية
بغداد - شارع الجمهورية - ساحة الخلاني
تلفون (٦٨٣١١ ، ٦٨٣١٢ ، ٦٨٣١٣)

HAWKARI, TEL 68311, 68312, 68313 | ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە | ٧-١٤/١١/١٩٧٥ ژمارە(٢٩١) | « ١٢ » لاپەڕە | « ٢٥ » فلس

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش یاسای نەوجوان و کەتایبی لاوانی دەرکرد

یارمەتی سەرکردایەتی شۆڕش بۆ گەلی لوبنان

سەرۆك كۆمار كاك احمد حسن البكر لە كاتی پێشوازی كردنی شێخ خلیفە سلمان الخلیفەی سەرۆك وەزیرانی بەحرێندا .

بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش دەربارەی یاسای نەوجوان کەتایبی لاوان

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش یاسای ژمارە (١٦٢)ی ساڵی ١٩٧٥ی نەوجوان و کەتایبی لاوانی دەرکرد . وە لە یاساکەدا نووسراوە کە مەبەست لێ پێگەیاندنی نەوجوان و کەتایبی لاوان مەشق کردن و پێگەیاندنی هێزی لاوانە لە قۆناغە جۆر بە جۆرەکانی گەشەکردنیاندا بۆ ئەوەی بتوانن پشتگیری هێزی چەکدار بکەن لە پاراستنی نیشتمان لە کاتی پێویستیدا .

یاساکە ئەڵێ قوناغەکانی مەشق کردن بریتین لە قۆناغی نەوجوانی و بریتی لە لەمەشق کردن بە قوتابیانی قوتابخانە امادەییەکان ئنجا قۆناغی کەتایبی لاوان کە بریتی یە لە مەشق کردن بە قوتابیانی کولیج و پەیمانگا بەرزەکان .

ئەنجومەنی نەوجوان و کەتایبی لاوان بەسەرۆکایەتی ئەندامێکی سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب پێك دێت و نوێنەری وەزارەتی بەرگری و پەروەردەو خوێندنی بەرز و لیکۆلینەوەی زانستی و لاوان و ناوخۆیی و یەکێتی نیشتمانیی قوتابیانی عیراق و یەکێتی گشتی لاوانی عیراقی تیادا ئەبێت .

وە نوێنەری وەزارەتەکان نابێ لە پلەی بەڕیوەبەری گشتی کەمتر بن . ئەرکی ئەنجومەنی ناوبراو دەست نیشان کردنی مەڵبەندو بەرنامەی مەشق کردن و هاندەرو دەستەبەری بوونی ئەوانەیە کە ئەم یاسایە ئەیانگرێتەوە . هەروەها داوا کردنی شارەزاو سەرپەرشتی کارو ڕاوێژکاری عەسکەری و مەدەنی یە لەگەڵ داواکردنی تەرخان کردنی چەك و تفاق و ئازوقە ودەرکردنی ئامۆژگاری و بڕیاری تایبەت بە کاروباری تاقی کردنەوەو چونیەتی دەرچوون و دەرنەچوون تیایدا .

هەروەها ئەنجومەن بە هاوکاری وەزارەتی بەرگری ، جل و بەرگ و نیشان و پلەی نەوجوان و کەتایبی لاوان دەست نیشان ئەکات و ئەنجومەن چەند لیژنەی تایبەتی لە نێوان ئەندامە شارەزاو پسپۆرەکانی لە دەرەوەی خۆی بۆ لێکۆلینەوەی ئەو کاروبارەی پێیان ئەسپێردرێ پێك ئەهێنێ .

بەپێی یاساکە مەشق و دەرس خوێندنی عەسکەری (پەروەردەی عەسکەری) هەردوو قۆناغی نەوجوان و کەتایبی لاوان بە دەرسی بەرنامەیی دائەنرێن .

وە لە هویەکانی دەرکردنی ئەم یاسایەدا وتراوە .

(لەبەرئەوەی قوتابی و لاوان لە پێشەوەی ئەو هێزانە دان کە کارئەکەنە سەر کارگوزاری گۆڕانی شورشگێرانە لە قوناغە جوربەجورەکاندا کە شۆڕش پیایاندا تێ ئەپەڕێ وە بۆ گونجاندن لەگەڵ بڕیارەکانی هەشتەمین کۆنگرەی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب سەبارەت بە چاودێری کردنی لاوان و مەشق پێ کردن و ئاراستە کردنیان بەپێی ئەو ئەرکە گەورەیەی ئەکەوێتە

بڕوانە ل -٧-

تەواو بوونی وتوێژی نێوان عیراق و بەحرێن

مۆرکردنی ڕێککەوتننامەیەکی بازرگانی و ئابووری لە نێوان عیراق و بەحرێندا

ڕۆژی ٤-١١ وتوێژی دووقۆڵی نێوان عیراق و بەحرێن کوتایی هات و بەرێز شێخ خلیفە سلمان الخلیفە سەرۆك وەزیرانی بەحرێن و سەرۆکی وەفدەکە بەغدایان بەجێ هێشت .. بەرێز وەفدی بەحرێن لەفرۆکەخانە لە لایەن مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بە ڕێ کرا .

ئەوەی شایانی باسە ڕۆژی ١-١١ بەرێز سەرەك وەزیرانی بەحرێن لەگەڵ وەفدێك بە سەردانێکی ڕەسمی کە چوار ڕۆژی خایاند گەیشتە بەغدا . وە ئەو وەفدەی لە گەڵیدا بوو پێك هاتبوو لەم بەرێزانە :- شیخ محمد مبارك الخلیفە وەزیری دەرەوەو جواد عریض وەزیری دەوڵەت و ابراهیم عبدالکریم وەزیری بازرگانی و کشتوکاڵ و ئابوری وە سالم عیسی بەڕیوەبەری مەکتەبی سەرەك وەزیران و محمود بهلول بەڕیوەبەری دایەرەی سیاسی و ئابوری لە وەزارەتی دەرەوەو حسن النصف بەڕیوەبەری دایەرەی بازرگانی و ئابوری لە وەزارەتی بازرگانی و محمد المطوع بەڕیوەبەری مەکتەبی وەزیری دەوڵەت و ژمارەیەکی تری کاربەدەستان و وەفدێکی ڕاگەیاندن .

بەرێز سەرکۆمار کاك احمد حسن بەکر پێشوازی میوانی بەحرێنی کرد .. وە مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە گەڵ بەرێز سەرەك وەزیرانی بەحرێندا وتووێژی کرد .

وە ڕۆژی ٣-١١ وەفدەکەی

بڕوانە ل -٧-

یارمەتی سەرکردایەتی شۆڕش بۆ گەلی لوبنان

بە پێی بڕیارێکی سەرکردایەتی پارت و شۆڕش لەڕۆژی سێشەممەی ڕابردووەوە دەست کراوە بە گواستنەوەی دەرمان و خواردەمەنی بۆ لوبنان پاش ئەو هەموو زیانەی لەلایەن هێزەکانی ئیمپریالیستەوە تووشی هاتووەو کە پێویستی یەکی تەواوی بەم جۆرە یارمەتیە هەیە .

وە بە پێی ئەم بڕیارە لە یەکەم ڕۆژەوە دوو فڕۆکەی گەورە بایی سەد هەزار دۆلار دەرمانیان گەیاندە لوبنان .

هەروەها هەموو ڕۆژێ سێ فڕۆکەی عیراقی خواردەمەنی و دەرمان بۆ لوبنان ئەگوێزنەوە ، ئەمەش سەلماندنی باوەڕی سەرکردایەتی شۆڕشە بەرامبەر مەسەلەی عادیلانەی گەلی عەرەب و پاراستنی مافەڕەواکانی لە پیلانە گەندەڵەکانی ئیمپریالیزم .

شایانی باسە ، نەخشەیەکی تایبەتیش دانراوە بۆ ناردنی سێ هەزار تەن ئارد و پێنج هەزار تەن خورماو گەلێ شتی تر بۆ لوبنان .

ئەمە لە لایەکەوە ، لە لایەکی تریشەوە پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست لە لوبنان هەڵویستی خۆی دەربارەی تاوانەکانی کەتائیب ئاشکرا کردووەو هەموو هێزە نیشتمان پەروەرەکانی بانگ کردووە بۆ بەربەرەکانێی کەتائیب و پیلانەکانی .

هەروەها ناڕەزایی خۆی سەبارەت بەو کۆبوونەوانەی کەتائیبی تیادا بەشدار بووە دەربڕیوەو وتوویەتی هەر کۆبوونەوەیەك بە ئامادە بوونی نۆکەرانی ئیمپریالیزم ببەسترێت هیچ کاتێ خزمەتی گەل و نیشتمان ناکات .

ڕۆژی ٥-١١ مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە هۆڵی کۆبونەوەکان لە ئەنجومەنی نیشتمانی لەگەڵ کارگێڕانی دەزگای وزەی ئۆتۆم کۆبۆوە .

مامۆستا صدام حسین لەگەڵ کارگێڕانی دەزگای وزەی ئۆتۆم کۆبۆتەوە

بەرێز جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لەم دیدەنی یەدا ئامۆژگاری کارگێڕانی ئەم مەیانەی کردوە .

ئەوەی شایانی باسە ئەمە دووەم جارە کە مامۆستا صدام لەگەڵ کارگێڕانی ئەم دەزگایەدا کۆئەبێتەوە . یەکەم جار لە ٢٨ی مانگی ڕابوردوودا لە گەڵیاندا کۆببوەوە .

ئا.د.ع

خاتو ئەلیندی لە بەغدا

لە سەر داخوازی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق ، سێشەممەی ڕابردوو خاتو ئەلیندی خێزانی سەرۆکی کۆچکردووی تشیلی سلفادۆر ئەلیندی لە سەردانێکا کە چەند ڕۆژێك ئەخەیەنێت گەیشتە وڵات .

خاتوو ئەلیندی لە گفتوگۆیەکی ڕۆژنامەگەریدا لە فڕۆکەخانەی بەغدا وتبووی :- گەلی عیراق بە قوناخێکی گرنگ و پێشکەوتنخوازانەدا تێپەڕ ئەبێت و ئێمە هەرگیز یارمەتی حکومەتی عیراقمان لە بیر ناچێتەوە کە ئەتوانم بڵێم دەورێکی باڵای بینیوە ، بە تایبەتی دەنگدانی عیراق لە بەرژەوندی مەسەلەی عادیلانەی گەلەکەمان و دژی تاقمە خوێن ڕێژەکەی سانتیاگۆ لە کۆمەڵەی وڵاتە یەکگرتووەکان . هەروەها ڕیزی خۆمان دەرئەبڕین سەبارەت بە کردنەوەی لیژنەی هاوکاری کردن لە گەڵ گەلی

بڕوانە ل ٧

لەسێدارەدانی جاسوسێکی زایۆنیست

لە ڕۆژی ١١-١٠-١٩٧٥ جاسوسی زایونیست ئەلیکسەندەر هارون دوای ئەوەی لەلایەن دادگای (الثورە)وە بە جاسوسی کردن بۆ زایونیستی دوژمن تاوانبار کرا ، لە سێدارە درا .

ئاژانسی دەنگوباسی عیراق بلاوی کردەوە کە هێزە دلێرەکانی لەشکری عیراق لە ٢٤-٣-١٩٧٥ لەکاتی دەرپەڕاندنی تاقمە روخێنراوە بەکرێ گیراوەکەدا لە ژووروی نیشتمان ئەم جاسوسەیان گرتووە .

جاسوسە تاوانبارەکە کە ڕاوێژکاری تاقمە بەکرێ گیراوەکە بووە چەند دانەیەکی لە ڕاپۆرتی سیاسی و عەسکەری لێ گیراوە کە بۆ زایونیستی دوژمنی ناردووەو لەکاتی گەڕاندا لە ژووروی نیشتمان لەگەڵ خاین و بەکرێ گیراوەکانی دەزگای بەکرێ گیراوی پاراستندا ئامادەی کردون .

هەروەها (ئا.د.ع) ئەڵێ

بڕوانە ل - ٧ -

شاندرا ستایشی حکومەتی عیراق ئەکا

نیودەلهی -٤- ئا.د.ع

ڕۆمیتش تشاندرا سکرتیری گشتی ئەنجوومەنی ئاشتی لە گفتۆگۆیەکا لەگەڵ ئاژانسی دەنگ و باسی عیراقا وتبووی : ئەو گۆڕانە شۆڕشگێرانەیەی لە عیراقدا هەیە هەنگاوێکی پیرۆزە لە مێژووی وڵاتە تازە پێگەیشتووەکاندا و پێویستە ڕەچاو بکرێت ، بەتایبەتی خۆماڵی کردنی کۆمپانیاکانی کەهەمو پیلانەکانی ئیمپریالیزمی دژی سەربەخۆی عیراق سەرنوگوم کرد .

هەروەها ئاشکرای کردبوو کەوا پێك هێنانی بەرەی نیشتمانی یەکگرتوو و یارمەتی دانی وڵاتە هەژارەکان و بەرهەڵستی کردنی هێزەکانی ئیمپریالیست و سوور بوون لە سەر بەردەوام بوونی شۆڕشی فەلەستین چەند ڕاستی یەکی مەزنن لە سیاسەتی پێشکەوتنخوازانەی حکومەتی عیراق .

زایۆنیستەکان دەست درێژیەکی نریان کردە سەر خوارووی لوبنان

بیرۆت : تاس : ئا.د.ع :-

بە پێی هەواڵی ڕۆژنامەکانی لوبنان ڕۆژی ٥-١١ دوژمن گوندی (عیتا الشعب) و (قوزح) و (محێبیب)و (میس الجبل)ی لە خوارووی لوبنان ئاگر باران کردووەو زیانێکی گەورەی پێ گەیاندوون .

هەروەها فڕۆکەکانی دوژمن هاتونەتە سەر خاکی لوبنان و بەلەمە عەسکەرییەکانیشی سنووری ئاوی لوبنانیان تێ پەڕاندووەو لە نزیك قەراخ شاری صورو صیداو ناقورەدا هاتوو چۆیان کردوە .

گۆڤارێکی ئەمەریکا :

مەلا مستەفا دیوانی مخابراتی مەرکەزی بوو

بۆستن : ئا.د.ع :-

ڕۆژی ٥-١١ گۆڤاری (کریستیان ساینس مۆنیتۆر)ی ئەمەریکایی ئاشکرای کرد کە بە کرێ گیراو مەلا مستەفا بەدزی لە سەرەتای مانگی ئەیلولی ڕابوردوودا چووە بۆ ئەمەریکاو تا وەکو ٢٦ی مانگی تشرینی ڕابوردوودا لە هۆڵێکی ئاژانسی مخابەراتی ناوەندی

بڕوانە ل ٧

کودەتایەکی نوێ لە بەنگلادیش

سێ ڕۆژ لەمەوپێش هێزەکانی سوپا دەسەڵاتی تەواویان بە سەر کۆماری بەنگلادێشدا گرت و سەرۆك (خان زاکر مشتاق احمد)یان لابرد . ئەم هەواڵە ، لە لایەن چەند سەرچاوەیەکی دیبلۆماسی ڕۆژئاوا لە پایتەختی هیندا بلاوکرایەوە ، وەهاش زانراوە سەرکردە بەرزەکانی سوپا توانیویانە ئەو هێزە سەربازییەی چەند مانگێ لەمەوپێش

بڕوانە ل ٧

Institut kurde de Paris

تیشك

لەم دووایییەدا ڕیژێمی سوریا وای پێشنیاز كردووە ناوچەی بەرزاییەكان كە ئێستا لەژێر دەسەڵاتدارێتی زایونیزم دایە بكرێتە سنورێكی بێلایەن و بەكار هێنانی چەكی تێدا قەدەغە بكرێت بۆ ئەوەی پێكهاتنەكەی نێوانی ڕیژێمی ناوبراوو دوژمنی زایونی سەر بگرێت .

لەراستیدا سەركردەكانی دیمەشق هەموو ڕێگایەكی خۆ بەدەستەوە دانیان گرتۆتە پێش بۆ مۆركردنی ڕێكەوتنامەیەك لەگەڵ دوژمندا سەبارەت بە بەرەی جۆلان ، بەبێ ئەوەی گوێ بدەنە ئەنجامی پڕ لە مەترسی ئەم هەوڵدانەیان لە ڕووی نەتەوەییەوە ، چونكە بەردەوام بوونی سەركردەكانی دیمەشق لە ڕەچاو كردنی پرۆژەكانی ئەمریكا ڕاستییەك دەرئەخات ئەویش ڕەزامەندی ڕژێمی ناوبراوە بە مانەوەی بەشێك لەخاكە داگیركراوەكەی لەژێر دەسەڵاتی دوژمندا .

پێشنیازەكە بەوەندە نەوەستاوە كەوا ناوچەی بەرزاییەكان چەكی تێدا قەدەغە بكرێن و بەس ، بەڵكو چەند ڕوویەكی تری سیاسەتی ڕیژیمی سوریای ئاشكرا كردووە ، وەكو وازهێنانی لە ڕزگاركردنی جۆلان و خۆبەستنەوەی بەم پێشنیازەوە ، ئەویش بە مانەوەی زانیۆنیزمەكان لە ناوچەكەدا لەژێر چاودێری نەتەوە یەكگرتووەكاندا . ئەمەش تەنیا بەزینی ڕیژێمی سوریا پیشان نادات بەرامبەر مافە ڕەواكانی گەل عەرەب بەڵكو زۆریش لە ڕێڕەوی نەتەوەیی دووری ئەكاتەوە .

لێرەوە ، گەڕانەوەیەك بۆ سەر بەرژەوەندیەكانی ئەمریكا لەناوچەكەدا زۆر شتمان بۆ ڕوون ئەكاتەوە چونكە مەبەستی هەرە گەورەی ئەمریكا ئەوەیە ئیسرائیل بكاتە بنچینەیەك بۆ جێبەجێ كردن و پاراستنی سیاسەتی خۆی ، هەروەها بە نەمانی ئیسرائیل بڕبڕەپشتی ئەمریكا لەناوچەكەدا نامێنێ بۆیە هەوڵدانی ، بۆ چەسپاندنی ڕێكەوتننامەكە ئەركێكی پێویستەو هیچ كاتێ درێغی لێ ناكات . ئەمە لەلایەكەوە ، لەلایەكی تریشەوە ناوەرووكی سیاسەتی ئەمریكا هاوكاری كردنە لەگەڵ هەموو هێزێكی داگیركەرداو بەرهەڵستی كردنی هێزە ڕزگاری خوازەكانە ، ئیتر ئەبێ چاوەڕوانی چی بكرێت لەو كۆبوونەوەیەی (حافظ الاسد و فۆرد) كە بڕیار وایە بۆ لێكۆڵینەوەی پێشنیازەكانی ڕژێمی دیمەشق ئیمسال ببەسترێ .

- دلێر -

لە بارەی ڕووداوەكانی لوبنانەوە

لە دوای مۆر كردنی ڕێكەوتنەكەی سینا كە بوو بە هۆی چۆڵ كردنی هەندێك شوێن لە مەیانی عەرەبیدا دەزگا ئیمپریالیستیەكان دەستیان كرد بە هاندانی داردەستەكانیان لەناوچەكەدا بۆ ئەوەی زەمینەیەكی لەبارو گونجاو برەخسێنن كە ئیمپریالیزم بە ئارەزووی خۆی خەوی تیابیبینێ و ئاواتەكانی بێتە دی .. وەزیاتر جێگا پێی لەناوچەكەدا قایم بكات و بەدرێژایی تەمەنی قەوارەی زایۆنیستەكان سامانی خۆی بپارێزی .. جێبەجێ كردنی ئەم پیلانە دوژمنایەتكاریەی بە حزبی كەتایبی بەكرێ گیراو سپارد .. كە هەمیشە داردەستی ئیمپریالیزمە .. لە وڵاتی لوبناندا بەفیتی ئیمپریالیزم ئاگرێكیان نایەوە ئەوسەری دیارنەبێ ، كە مەبەستیان لە ناوبردنی هێزی بەرگری فەلەستین و هەمو هێزە نیشتمانییە پێشكەوتنخوازەكانە .. بۆ ئەوەی ڕیزی یەكیتی وڵاتی لوبنان دوكەرت بكەن و وڵات دوچاری گیرەو كیشەیەكی خوێناوی بێ و ببێتە شانۆی پیلان و نەخشەی دوژمنانەی ئیمپریالیزم بۆ سەركوت كردنی خەباتی نەتەوایەتی ڕزگاریخواز لەناو چەكەدا .. چەتەكانی خێڵی كەتایب شەرم لە درندەیەتی و پیاو خراپی ناكەنەوە هەرچییان لە دەست بێ بەرامبەر بە خەڵكی لوبنان ئەیكەن ، بە هەرشێوەیەك بۆیان بكرێ بەرپەرچی هێزەكانی بەرگری فەلەستین ڕائەوەستن ، لە هەرلایەك بۆیان بكرێ دەستی خۆیان ئەوەشێنن .. ئێستا دەوروبەری بەیروت لە بارێكی زۆر ئاڵۆزو گوزەرانێكی ناخۆشدا ئەژین .

ئەو هێزانەی بەربەستی ڕزگاری و پێشكەوتنی كۆمەلایەتی ئەبن هەمیشە تەقەللای ئەوە ئەدەن كە وڵاتی لوبنان لەبارێكی ئاڵۆزو دۆخێكی پاشكەوتوانەدا بهێڵنەوە وهوشیاری سیاسی دانیشتوانی لاواز بكەن و نەرێتی تایەفەگەری و خوورەوشتی عەشیرەتگەریانەو ڕەگەز پەرستی كوێرانە لە وڵاتەكەدا بمێنێتەوە ، مەسەلەی ئاینیش بكەنە داردەستی هەندێك لە كۆمەڵانی خەڵك .. وە هەمو مەسەلەیەكی بنچینەیی وڵات لە بیرجەماوەری خەڵك بەرنەوە .

هێزە نیشتمانی و پێشكەوتنخوازەكانی لوبنان خۆیان بە بەرپرسیاری هەمو ڕوداوێك و هەمو دۆخێكی وڵات ئەزانن و ئەیانەوێ وڵات لەوبارە نائاسایییەی كەبۆتە گۆمی خوێن ڕزگاری بكەن و دواڕۆژی گەلی لوبنان و ناوچەی عەرەب لەو مەترسییە سیاسییە كۆنەپەرستانەیە دوربخەنەوە كە چاوەڕوانیان ئەكات ..

لەو كۆبونەوەیەی كە بەرەی عەرەبی بەشدارانی شۆڕشی فەلەستین لە دمشق (شام) كۆبونەوەو نوێنەری پارتی و ڕەسمی عیراق تیایا بەشداربو ... هەمولایەك بیزاری خۆی بەرامبەر بە پیلانەكانی ئیمپریالیزم دەربڕی كە هەڕەشە لەسەربەخۆیی و یەكیتی لوبنان ئەكات و ئەیەوێ نەرێتی تایەفەگەری بەسەرولاتەكە دابسەپێنێ .. چونكە ئەو پیلانانەی ئیمپریالیزم مەبەستی كەرت كەرت كردنی بەشەكانی نیشتمانی عەرەبە بۆ ئەوەی نەتوانن لەبەردەم پیلانەكانیا خۆیان ڕابگرن ..

وەفدەكەی پارتی بەعسی عەرەبی سوشیالیست داوای كردكە لە گۆشەگیری و خۆ دور خستنەوە دوربكەونەوەو لە شەڕی چارەنوسی عەرەبا یەك هێزبن .. كە قەوارەی زایۆنیستەكان لە ورۆژەوە لە ناوچەكەدا خولقاوە بەسەر گەلی عەرەبیاندا سەپاندوە .

- دلشاد -

كێشەی بیابانی ڕۆژئاوا گەیشتە كوێ؟

زۆر لە كۆنەوە ئیسپانیا بیابانی ڕۆژئاوای مەغریبی داگیر كردووە كە دەوڵەمەندترین ناوچەی فۆسفاتە لە جیهاندا ، حكوومەتی مەغریب هەمیشە هەوڵی داوە لە ڕێگایەكی ئاشتیخوازانەوە چارەسەرێكی بنەڕەتی بۆ گیروگرفتی بیابان دابنێت بەڵام هەروەكو ئەڵێن چونكە چەپڵە بە دەستێك لێ نادرێ و لەم بارەیەوە حكوومەتی ئیسپانیا ئاوڕی لە داخوازییەكانی مەغریب نەداوەتەوە ، ئەوا ڕۆژ لە دوای ڕۆژ گیروگرفتەكە قووڵترو ئاڵۆزتر ئەبوو هەرچەندە گەلێ جاریش لە لایەن حكوومەتی مەغریبەوە خراوەتە بەردەم كۆمەڵەی وڵاتە یەكگرتووەكان لە نیۆیۆرك .

لەم دووایییەدا ، ئاژانسەكانی دەنگ و باس ڕایانگەیاند حكوومەتی ئیسپانیا نیازی وایە بیابانەكە جێبهێڵێت و بیداتەوە دەستی خاوەنی ڕاستەقینەی ئەویش لە ئەنجامی كۆبوونەوەیەكی سێ قۆڵی لە نێوان وەزیری دەرەوەی مەغریب و مۆریتانیاو ئیسپانیا دا .

لەم بارەیەوە ڕۆژنامەكانی مەغریب وایان بڵاوكردۆتەوە كە ئەم زووانە گیروگرفتی بیابان لە بەرژەوەندی حكومەتی مەغریب كۆتایی دێت .

ئەمە لە لایەكەوە ، لە لایەكی تریشەوە ئاژانسەكان وتوویانە سكرتێری گشتی وڵاتە یەكگرتووەكان (كۆرت ڤاڵد هایم) نامەیەكی ئاراستەی (سەرۆك بومیدیەن) كردووە تیایدا بیروڕایی خۆی دەربارەی مەسەلەكە ڕوون كردبۆوە .

شایانی باسە ، وا چاوەڕوان ئەكرێ بەم زووانە كۆمەڵەی وڵاتە یەكگرتووەكان كۆتایی بە مەسەلەكە بهێنێت و بڕیاری لە سەر بدات .

هەرچۆنێ بێت زیاتر لە (٣٥٠) هەزار هاونیشتمانی مەغریبی لە سەر سنوور كۆبوونەتەوە بە نیازی خۆپیشاندانێكی فراوان بەرەو شاری (العیون) كە دەكەوێتە ناوجەرگەی بیابانەكەوە .

هەواڵێك لە ئیسپانیاوە

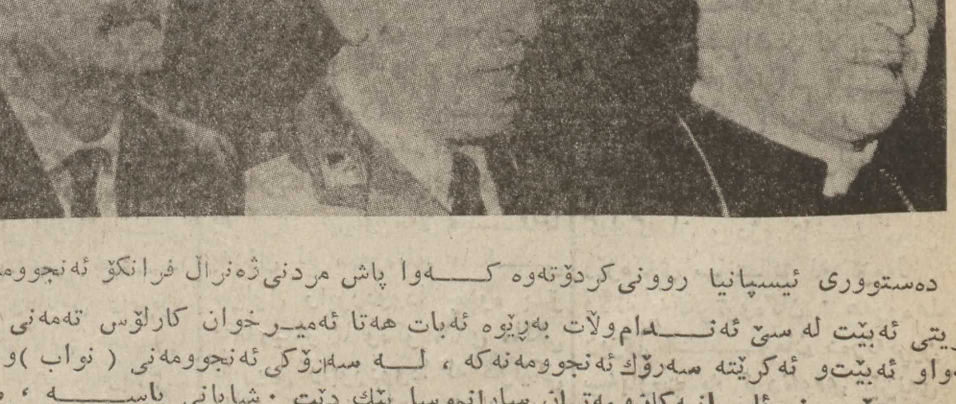

دەستووری ئیسپانیا ڕوونی كردۆتەوە كەوا پاش مردنی ژەنراڵ فرانكۆ ئەنجوومەنێك كە بریتی ئەبێت لە سێ ئەندام وڵات بەڕێوە ئەبات هەتا ئەمیر خوان كارلۆس تەمەنی قانوونی تەواو ئەبێت و ئەكرێتە سەرۆك ئەنجوومەنەكە ، لە سەرۆكی ئەنجوومەنی (نواب)و سەركردەی هێزە ئاسمانیەكان و مەتران سارانموسا پێك دێت . شایانی باسە ، سەرۆكی ئیسپانی ژەنراڵ فرانسیسكو فرانكۆ ماوەیەكی درێژە نەخۆشییەكی قورسی تووش هاتووەو ئومێدی چاك بوونەوەشی زۆر كەمە .

بەبۆنەی پەیمانی بلفوردەوە

ستراتیجی شەڕی درێژخایەن بنچینەی ڕزگاركردنی یەكجاری فەلەستینە

لەم ڕۆژەدا بزوتنەوەی زایۆنیزمی جیهانی توانی بە دەست تێكەڵاوی ئاڵۆزی بەریتانیا یەكەم بنچینەی مادی داگیر كردنی فەلەستین و لە دوایییدا دامەزراندنی قەوارەی زایۆنیستەكان دابنێ .

لە دووی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩١٧ بەزمانی بلفووری وەزیری دەرەوە ، حكوومەتی بەریتانیا پەیمانی دا كە یارمەتی سیاسی و دارایی پێشكەش بكات لە پێناو دامەزراندنی (نیشتمانێكی نەتەوەیی) بۆ جولەكەكان لە فەلەستین دا .

ئەوی ڕاست بێ ئەم بەڵێنە شتێكی سەیر نەبوو لە سیاسەتی بەریتانیدا ، بەڵكو ئاڵقەیەكی زنجیرەی هەڵوێستەكانی ئیمپراتوریەتی بەریتانیا بوو ، ئەو ئیمپراتۆریەتەی پێگەو بنكەیەكی زۆری لە نیشتمانی عەرەبدا هەبوو ، وە ئەیویست باشترین سوودی سیاسی و ئابوری و عەسكەری یان لێ وەربگرێت .. لە بەرئەمە لەو قەوارەیە پێشنیاز كراوو بەڵێن پێدراوە باشتری دەست نەئەكەوت بۆ پاراستنی ئامانجە ئیمپریالیستی یەكانی .

هەروەها ئەو بەڵێنە ئەنجامێكی ئاسایی بەیەكەوە بەسترانی ئامانجەكانی ئیمپریالیزمی بەریتانیا بوو دەربارەی دانانی شورەیەك لە نێوان ئەفەریقای عەرەب و ئاسیای عەرەب و بەكەرت كراوی هێشتنەوەی نیشتمانی عەرەب ، وە لە نێوان تەماعكارییەكانی بزوتنەوەی زایۆنیستی بەرامبەر بە فەلەستین كە دوای یەكەم كۆنگرەی زایۆنیستی جیهانیی كە ساڵی ١٨٩٧ لە بازل لە سویسرا گیرا بە تەواوەتی دەركەوت و هەمان كۆنگرەش فەلەستینی دەست نیشان كرد كە ببێتە جێگای دەوڵەتی (ئیسرائیل) .

بەریتانیاش لەم مەیانەدا دەورێكی گەورەی گێڕا . نوێنەرانی حكومەتی بەریتانیا ڕێگایان لە بەردەم بزوتنەوەی زایۆنیزمدا خۆش كرد بۆ چوست و چالاك كردنی كۆچ كردنی جولەكەكان بەرەو فەلەستین و ڕێكخستنیان و پێكهێنانی تاقمی تێرۆریست و مەشق پێ كردن و چەكدار كردنیان . ئەوە بوو دوای دەرچوونی پەیمانی بلفور ژمارەیەكی زۆر جولەكەكان بە شێوەیەكی فراوان كۆچیان بۆ فەلەستین كرد .

هەروەها حكومەتی ئەمەریكا لە پێش و دوای دەرچوونی پەیمانی بلفوور یارمەتییەكی زۆری بزوتنەوەی زایۆنیزمی دا . هاوكاری كردنی بەریتانیاو ئەمەریكا بۆ جێبەجێ كردنی پەیمانی بلفوور . دەورێكی كاریگەرانەی گێڕا بۆ دابین كردنی پێویستییەكانی سەرخستنی تەقەللای بزوتنەوەی زایۆنیستیدا مەزراندنی قەوارەی زایۆنیستەكان كە لە ساڵی ١٩٤٨دا جێبەجێ كرا .

لە سایەی بارو دۆخی ئێستای عەرەبدا یادی پەیمانی بلفوور چەند تێبینییەك ئەخاتە بەردەم كە پەیوەندییان بە چۆنییەتی بەرەنگاری كردنی ئیمپریالیزم و زایۆنیستەكانەوە هەیە .

لەم تێبینییانە ، زایۆنیستی دوژمن لە ستراتیجی عەسكەریدا شێوازی شەڕی لەپڕ ئەگرێتە بەر و لە ستراتیجی سیاسیدا شێوازی نەفەس درێژی . ئەمەش لەوەدا دەرئەكەوێ كە زایۆنیستەكان لە سەرەتاوە بڕیاری دامەزراندنی دەوڵەتی (ئیسرائیل)یان دا لە نیلەوە بۆ فورات كەچی وا پەنجا ساڵ تێپەڕی و ئنجا توانییان بە چەند قۆناغێك تەواوەتی خاكی فەلەستین و بەشێكی خاكی سوریاو میسر زەوت بكەن .

جا بەرامبەر بەم دۆخە پێویستە عەرەبەكان ستراتیجی شەڕی درێژخایەن بگرنە بەر بۆ ڕزگاركردنی یەكجارەكی خاكی فەلەستین بەبێ هیچ مەرجێك ، ئەمەش لە ڕێگای یەكگرتنی ڕاستەقینەی هێزەكانی شۆڕشی عەرەبەوە ئەبێت .. ئەم ستراتیجەش بنچینەی مادی ڕزگار كردنەو ڕەگ و ڕیشەی پەیمانی بلفور لە بن هەڵئەكەنێ و ئەنجامەكانیشی كەوا نیو سەدەیە هاتونەتە كایەوە ، ئەسڕێتەوە .

بە بۆنەی بیرەوەری ٥٨ ساڵەی شۆڕشی ئۆكتۆبەرەوە

غەفور

لەباروبارخانەی هەورازو نشێوی ، تاڵی و تفتی و ، شیرین و شادی ژیانی مرۆڤدا هەندێ جار كارەساتی وامەزن دێتە پێشەوەو خۆی دەر ئەخات یان جاری وا هەیە ڕوداوی گرنگی وا خۆی ئەكوتێتە سوچ و پەنای ژیانی پڕ گێرەو كێشەو چەرمەسەری مرۆڤەوە كە بەوێنەی نەخشی سەربەرد ئەچەقێتە دڵ و دەرونیەوە ، بەرەنگێ ئەئاڵێتە بیرو مێشكی كە ببڕا ببڕا لەیادگارو بیرەوەریدا كاڵ نەبێتەوە وەك سیبەرشان بەشانی بروا بێ جیابونەوە مەگەر هەروەیشەوەی مەرگ لەگەڵ خۆیا بیباتە ژێر گڵەوە ، یان بەچەشنێكی وا ئەنووسێ بە پەردەی دڵیەوە .. كە هیچ چەرخێكی چەپگەردی گەردون نەتوانێ كوێری بكاتەوە لە بیرەوەریدا ، بە تایبەتیش ئەگەر هاتوو ئەو قەوماوە پەیوەندی توندوتۆڵی بە سودو قازانجی گەلەوە بێت ، یان لە بەرژەوەندی بەرزی نیشتمانییەوە هەڵقولابێ ، یان كتومت بەستراوبێ بەڕۆژێكی پیرۆزی ڕۆژەكانی جوڵانەوەی ڕزگاری و ئازادی گەلەكەمانەوە ، جا بەم بۆنەیەوە لەبەرئەم هۆیە هەرگیز هەرگیز یادی بەشداربوونمان بەناوی ئازادیخوازانی عیراقەوە ، بەناوی تێكۆشەرانی كوردوعەرەبەوە لە جەژنی گەورەی ئۆكتوبەری ساڵی ١٩٥٣دا لە مۆسكو هەرگیز لەیادم دەرناچێ و لە تۆماری ژینما نانا سڕێتەوە .

زۆرستەمە ئەم یادگارە خۆشە ، ئەم ڕۆژە نەمرە ، ڕۆژی پێشكەش كردنی سەلامی گەرمی تێكۆشانی لەبن بەهاتووی گەلە كۆڵنەدەرەكەمان لە مەیدانی سور لە مۆسكو بە گەلی پێشكەوتوی سەركەوتوو قارەمانی سۆفییەت ، ڕۆژی دەست لەناو دەست گرتن ، لەگەڵ هەموو نوێنەرانی گەلانی خەبات كەری جیهانا ودوپات كردنەوەی بەڵێنی پەیمانی هەتا هەتایی خەبات پێكەوە كردن دژ بە ئیمپریالیزم و بۆ چێگیر كردنی ئاشتی لە جیهانا ، لە پێناوی برایەتی و دۆستایەتی گەلانا لە بیر بچێتەوە .. بەڵكو ئەتوانم بڵێم هەرتازە ئەبێتەوە .

دیارە گێڕانەوەی سەرگوزشتەیەكی بچوكی ئاوەهای دڵگیر ، ڕۆیشتنی چەند ئازادیخوازێكی دڵ گەرم لە ورۆژە ڕەشە ناهەموارەی عیراق دا بۆ مۆسكو جێبەجێ كردنی ئەركو فەرمانێكی ئاوەها بچوكی سەرشانیان ، گەیاندنی دەنگی بەسۆزی گەلە قارەمانەكەمان بە گەلانی خەباتكەری جیهان . بەشدار بوونیان لەو خۆنیشاندانە برایانەو دۆستانە گەورەیەدا ، ئەمانە هەمویان سەرجەم ڕوی پڕشنگداری ڕەسەنی جولانەوەی نیشتمانی نیشان ئەدات .. كاكڵ و ناوەرۆكی ڕێرەوی كاروانی تێكۆشانی گەلەكەمان ئەنوێنێ ، ئەوراستییە زاخاو ئەداتەوە وئەیخاتە بەرچاو كە گەلی عیراقی تێكۆشەر درێغی نەكردووە هەمیشە قوربانی لە دوای قوربانی پێشكەش ئەكات ..

بۆ ڕزگاری و سەربەستی ، بۆ دۆست دۆزینەوەو دیاری كردنی هاوڕێی خەباتی هەتا هەتایی وتێكەڵ بون لەگەڵ كاروانی نەسرەوتی خەباتی گەلانا دژی ئیمپریالیزم .

بە درێژایی دەوروبەری كۆنی دواپراوی پاشایەتی و ئیمپریالیزم ، لە كاتێكدا گەلە قارەمانەكەمان كۆت و زنجیر كرابوو ، لە بەندیخانەی دواكەوتن و كوشتن و برین و چەوساندنەوەدا كە لە سەرانسەری وڵاتدا كواردو عەرەب و كەمایەتییەكان ، هەمو شوڕشگێران وردودرشت دەستە دەستە ئەچونە بەرپەتی مردن بۆ ئەوەی ڕزگاری و ئازادی پێك بهێنن و ئیمپریالیزم و داروودەستەكەی گۆڕ كەن وسەروسامانی وڵات بخەنەوە ژێر دەستی خۆیان و بە بەختیاری و سەربەستی بژین .

لەم دەورەدا ئیمپریالیزم و نۆكەرەكانی شورایەكی گەورەیان هەڵبەستبو لە بەنگ و باوودرۆوە لەسە هەمو دەزگایەكی هاشەو هوشەیان خستبوەكار ، هەر چەندیان لە [illegible]

پروانە ل -٧-

Institut kurde de Paris

زنجیرەیەك لێکۆڵینەوە دەربارەی

دوێنێ و ئەمڕۆی بەنگلادیش

بەشی سێیەم

ئامادەکردنی بەشی لێکۆڵینەوەلە (ا• د• ع)، هاوکاری

کردوویەتی بەکوردی

ژیانی مجیب الرحمن

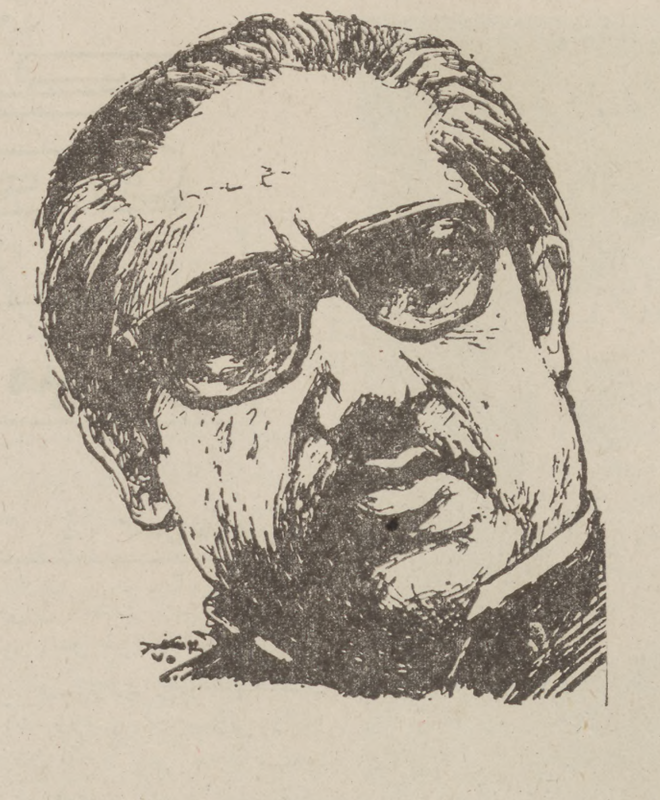

لە ١٧ی ئاداری (١٩٢٠) دا لە بنەماڵەیەکی ناوەندی دا هاتۆتە دنیاوە • پاش ئەوەی سەرەتای خوێندنی لە قوتابخانەیەکی ئاینییەوە دەستی پێ کرد چۆتە کۆلیجی ئیسلامی یەوەو دووایش بۆتە یەکێك لە پێشڕەوە دیارەکانی (رابیتەی ئیسلامی) لە سەرانسەری هیندا •

کە گەڕایەوە بەنگال بە پارێزەر دەرچووەو، ئەو کاتەش ساڵێك بەسەر سەربەخۆیی پایستان دا تێنەپەڕی بوو کە ئەم داوای ئۆتۆنۆمی کرد بۆ پاکستانی ڕۆژهەڵات •

لە ساڵی ١٩٤٨ لە (رابیتەی ئیسلامی) کشایەوەو بەهۆی هەندێ جووڵاوەی پێشکەوتن و خوازانەیەوە سێ ساڵ خرایە بەندیخانەوە •

لە ساڵی ١٩٥٣ بەسکرتێری کۆمەڵەی شۆڕشگێڕەکانی پاکستانی ڕۆژهەڵات هەڵبژێردرا • ژنی هێناوەو پێنج منداڵی هەیە، یەکێك لە کوڕەکانی بەناوی فەیلەسووفی بریتانی (بەرتراند روسول) ناو ناوە •

لە ساڵی (١٩٧٠) دا کاتێ هەڵبژاردنە گشتییەکەی (کۆمەڵەی نیشتمانی) دەستی پێ کرد پارتەکەی مجیب الرحمن سەرکەوتنێکی گەورەی وە دەست هێناو هەر لەبەر ئەم هۆیەش بوو چەند جارێك خرایە بەندیخانەوە چونکە مەترسی پەرەسەندنی جووڵانەوەی لێ دەکرا بە جۆرێك ببێتە تەگەرەیەك لە نێوانی ئەوان و کپ کردنی دەنگی شۆڕشگێڕانەی چەوساوەکانی بەنگلادیش •

پاش بەندکردنی هاوڕێکانی حکوومەتێکیان بە ناوی ئەوەوە پێك هێنا بەڵام کە هێزە چەکدارەکانی هیند دەسەڵاتی نەواویان بەسەر خاکی پاکستانی ڕۆژهەڵاتا گرت لە لایەن حکوومەتی سەرۆك (علی بوتو) وە بەرەڵڵا کراو لە شوێنێکی نەزانراوی پاکستانی ڕۆژئاوا دا دەست بەسەر کرا •

لە ١٠ی کانوونی دووەمی ١٩٧٢ دا شێخ مجیب الرحمن گەڕایەوە بۆ وڵات و لە لایەن جەماوەرەوە پێشوازی یەکی ئێکجار گەورە کرا جگە لەوەی یەکسەر هەڵبژێردرا بە یەکەم سەرۆك وەزیرانی کۆماری بەنگلادیش •

خۆشەویستی ملیۆنەها

لە کاتێکا شێخ مجیب الرحمن وەکو ئەستێرەیەکی ورشەدار ئەدرەوشایەوە لە ئاسمانی بەنگلادیش دا هەواڵەکانی دەرەوە وایان را دەگەیاند لە ماوەیەکی کورتا بەنگلادیش دەوری ڕاستەقینەی خۆی دەبینێت لە سیاسەتی دەرەوەدا بە جۆرێ پەردەیەکی نوێ لە مێژووی ئەو وڵاتە هەڵدەداتەوەو دەنگی بەنگلادیش دەگەیەنێتە هەموو لایەکی جیهانی هاوچەرخ •

ئەمە لە لایەکەوە، لە لایەکی تریشەوە لای جەماوەری بەنگلادیش مجیب الرحمن بوو بە ڕەمزی تێکۆشان و سەربەستی •

سەرهەڵدانی هەندێ گیروگرفت

گومان لەوەدا نییە حکوومەتێکی تازە پێگەیشتووی وەکو بەنگلادیش پێویستی بە بەکارهێنانی نەخشەیەکی بەهێزو تایبەتی هەیە ئەویش بەهۆی هەژاری وڵاتەکەوە لە لایەك، لە لایەکی تریشەوە ئەم حکوومەتە بەرهەڵستی دەکرا بۆ ئەوەی نەتوانێت چارەسەری تەواوی کۆسپەکانی بکات •

مجیب الرحمن ئەبوایە سوودێکی فراوانی لە یارمەتی یەکانی یەکێتی سۆڤیەت و ئەمریکاو هیند وەربگرتایە، کەچی بە پێچەوانەوە ئەم زرووفەی بە قووڵی لێك نەدایەوە هەتا بەرژەوەندی یەکانی ئەمریکا بوو بە دیوارێکی گەورە لە نێوانی سیاسەتی مجیب الرحمن و واز هێنانی ئەمریکا لە یارمەتی دانی بەنگلادیش •

پاشکۆیەکی قورس

پاش کشانەوەی ئەمریکا لە یارمەتیدانی مجیب الرحمن و ڕوو بەڕوو بوونەوەی لە گەڵ بێژەها کۆسپ و تەنگ و چەڵەمەی ناوخۆیی وەکو شەڕەکەی نێوانی بەنگلادیش و پاکستان کە گەورەترین ڕووداوە لە مێژووی بەنگلادیشی تازە پێگەیشتوودا ئەمانەو کۆبوونەوەی چرای ئابووری بوونە هۆی بەرپابوونی ئاژاوەیەکی بێ سنوور لە چارەسەرکردن و هەوڵدان بۆ چارەسەرکردنی پاشماوەکانی باری رابردووی وڵات •

چەند هەنگاوێکی گرنگ •• بەڵام !

لێرەوە، یەکێتی سۆڤیەت و وڵاتە سۆشیالیستەکان هەستیان بە پێویستی هاوکاری کردن کرد لەگەڵ حکوومەتی بەنگلادیش دا وە ئەو یارمەتییانەی لە لایەن وڵاتە سۆشیالیستی یەکانەوە ئاراستەی مجیب الرحمن کرا تا رادەیەك ئومێدی گەورە کردەوەو وردە وردە کارێکی ڕاستەو خۆی کردە سەر سیاسەتی ناوەوە بەرەو بنیات نان و گۆڕینی بنەڕەتی و دانانی سنوورێك بۆ هەندێ گرفتی بچووك هەر بۆیەش حکوومەتی زۆربەی کۆمپانیا بازرگانی و ئابوورییەکان و بانکەکانی خۆماڵی کردو کارگەی دوورین و شەکەرو ژمارەیەك لە کارگەکانی وڵاتی خستە ژێر چاودێری کاربەدەستانەوە جگە لە گۆڕینی ڕژێمی کشت و کاڵ •

دیارترین ڕووداو لە سیاسەتی حکوومەتی بەنگلادیش دا پێك هێنانی (بەرەی نیشتمانی یەکگرتووە) لە ساڵی ١٩٧٣ ئەم ڕووداوە مێژوویییە هەنگاوێکی پیرۆز بوو لە پێناوی بەختەوەری گەلدا بەڵام سەرهەڵدانی دەرەبەگایەتی و پەیدابوونی گومان لێکراون لە ناو کاربەدەستانی وڵات دا یەکسەر ڕەوڕەوی پێشکەوتنی وەستاندو وڵاتی خستە ناو گێژەنێکی ترسناك و قوولەوە •

دەست پێکردن لە سفرەوە

لەگەڵ ئەو هەموو گیروگرفتەی ناخی جەماوەری هەژاند بوو هێشتا زیاتر باوەڕیان بە مجیب الرحمن هەبوو بە جۆرێ نەك بە سەرۆکی بزووتنەوەی نەتەوەیی تەماشایان دەکرد بەڵکو بە نوێنەری ڕاستەقینەی گەلیان دەزانی •

شێخ مجیب الرحمن لە گفتوگۆیەکدا لەگەڵ گۆڤاری (نیوزیك) ئەوەی ئاشکرا کردبوو کە لە ماوەی (٣٥) مانگی رابردوو دا واتە پاش دامەزراندنی حکوومەتی بەنگلادیش گەلێ هەنگاوی فراوان نراوەو زۆربەی پاشماوەکانی سیاسەتی چەوسانەوە تواوەتەوەو ڕژێمێکی دیموکراتی لە وڵاتدا لەدایك بووە بەشێوەیەك بەنگلادیش لە لیستەی وڵاتە بێ لایەنەکان دا دەخوێنرێتەوە •

خەباتێکی بێوچان

کاتێ شەڕی ئازادی خوازی لە نێوانی شۆڕشگێڕەکانی بەنگلادیش و کاربەدەستانی پاکستان دا هەڵگیرسا ئامانجی سەرەکی سەرکردەکانی بەنگلادیش پێك هێنانی کۆمارێکی سەربەخۆ بوو، پاش بەدی هێنانی ئەم ئامانجە حکومەت هەوڵی دەدا لە لایەکەوە نیشتمان بپارێزێت و لە لایەکی تریشەوە چارەسەری پاشکۆکانی شەڕ بکات بۆ ئەم مەبەستەش نەخشەیەکی تایبەتی دانا هەروەها پتەو کردن و پەیوەندی دۆستایەتی لەگەڵ وڵاتانی دەرەوە دا یەکێك بوو لە ڕووە هەرە دیارەکانی سیاسەتی حکوومەت لێرەوە توانی (٣٢) باڵوێزخانە لە دەرەوەی وڵات بکاتەوەو ڕێگا بە (٣٣) نوێنەری بێگانە بدات لە بەنگلادیشدا ئیش بکەن، شایانی باسە پاش تێپەڕ بوونی ٢٦ مانگ بەسەر سەربەخۆیی بەنگلادیشدا حکوومەتی پاکستان دانی پیادا نا هەروەها چەندان ناسراوی جیهانی سەریان لە بەنگلادیش داوە وەکو سکرتێری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان و سەرۆکی یوگوسلاڤی (تیتۆ) وە سەرۆکی میسری انور السادات و بومیدیەن سەرۆکی جەزائیری •

بەنگلادیش و سیاسەتی •• دەرەوە

بنچینەی سەرەکی سیاسەتی دەرەوەی بەنگلادیش لەم خاڵانەی لای خوارەوە پێك هاتبوو :-

١ - نەتەوەیی •

٢ - سوشیالیستی •

٣ - دیموکراسی •

٤ - لابردنی جیاوازی ئاینی •

ئەم خاڵانەش لە لایەنی (شێخ مجیب الرحمن) وە ئاشکرا کراو شوێنی تایبەتی خۆی وەرگرت لە دەستووری وڵات دا بەجۆرێ بوو بە سەرچاوەیەکی تێکۆشانی جەماوەری گەل شان بەشانی چەسپاندنی سیاسەتی سەربەخۆیی هەروەها دان ناز بە پەیمانی نەتەوە یەکگرتووەکانداو بڕیارەکانی کۆنگرەی جنیف

لاپەڕەیەکی نوێ لە قارەی هیندی دا

بەرامبەر بەم سیاسەتەی حکوومەت و هەوڵ و تەقەلای سەرکردەکانی بەنگلادیش هەمیشە ئامانجی گەورەی جەماوەری گەل بریتی بوو لە ئاشتییەکی ڕاستەقینەو خەبات و تێکۆشان لە پێناوی ئاشتی داو بەدی هێنانی پاشە ڕۆژێکی گەش و تریفەدار بۆ هەموو ئەوانەی سەربەرزی و پێشکەوتنی بەنگلادێشیان دەوێت •

هاوکاری

شۆڕشی پورتوگال

ڕیشەی مێژوویی

«هاوکاری» لە «آفاق عربیە» وە کردوویەتی بە کوردی

- ٢ -

سالازا چۆن پیاوێك بوو ؟

لێرەدا پێویستە نەختێك لە شەخسیەت و بیرو باوەڕی سیاسی و کۆمەڵایەتی سالازار وردبینەوە •چونکە پەردەیەکی تاریك بەسەر شەخسیەتی ئەوپیاوە دا درابوو کە ماوەی چل ساڵ (١٩٢٨ - ١٩٦٨) حکوومەتی پورتوگالی گرتبووەدەست خۆی •

ڕاستیەکەی ئەوەیە ئەوپیاوە کە ماوەی چل ساڵ شوێنەواری لە سەر ژیانی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی وڕۆشنبیری پورتوگال هەبوو • نە پیاوێکی ئاینیی و نەخاوەنی ئایدیۆلوجی یەك بوو، تەنانەت پێوەندی بە هیچ پارت وڕژێمێکی دیاری کراویشەوە نەبوو • بیروباوەڕێکی سیاسی پێگەیشتووشی نەبوو، بەڵکە تەنیا کۆمەڵە بیروڕایەکی ساکاری هەبوو کە کاروباری حکوومەت وکۆ کردنەوەی پشتگیری بۆ دەسەڵاتی خۆی پێوە هەڵدەسووڕاند، «سەرکەوتنی» ئەو کابرایە لە ڕاستی دا بەرهەمی هەندێ هەڵ و مەرجی ناوخۆو دەرەوە بوو • ئەگەرنا هێزێکی ئایبەت بەخۆشی هەبوو بێ کە بەشی لە گەیشتنی ئەو پیاوە بە حکوومەت و مانەوەی لە حوکم دا بۆ ئەو ماوە درێژە هەبوو بێ تەنیا سروشتی بیروکراتیەت و هەستێکی بەهێزی دیکتاتوری وخۆپارێزی بێ سنووری ئەوبووە •

سالازار پیاوێکی ئەوەندە کۆنە پەرست بوو کە دیوارێکی پتەوی لە نێوان خۆی و هەموو ئاڵ و گۆڕێکی تازەی نیوەی یەکەمی چەرخی بیستەم دا دروست کردبوو وبە هیچ جۆر نەیدەهێشت بیروباوەڕی نوێ ڕوو بکاتە ئەقڵ و ویژدانی •

ئەی ووشکی و کۆنەپەرستی-یەی هەر لە ژیانی سیاسی دا نەبوو، بەڵکە ببوو بە سروشتی ژیانی تایبەتی سالازاریش • بە بێ خێزان بە بێ دۆست و ئاشنا دەژیاو هەمیشە لە هەموو پێوەندییەکی کۆمەڵایەتی خۆی دوور ڕا دەگرت • هەر بۆیەش بوو کە لەو ماوەیە دا نەیەویست ببێتە سەرۆکی دەوڵەت • بەڵام بە ئیرادەیەکی ئاسنین توانیبووی بە پشتیوانی ڕێکخراوی ناو خۆی کلیسای کاثۆلیکی پورتوگال هەموو کاروباری حکوومەت بخاتە ژێر چنگی خۆی •

بێجگە لە کلیسا لە لایەن سوپاو هێزەکانی سەرمایەدارییشەوە پشتگیری لێ دەکرا • لەگەڵ هەڵگیرسانی شەڕی ناوخۆی ئەسپانیا ئەفسانەی (هێزی بەهەڵەنەچووی سالازار لە بەڕێوە بردنی سیاسەتی ئابووری ڕاست و دروستدا) دەستی پێ کرد •

پروپاگاندەیەکی زۆری لە لایەن دەزگاکانی حکوومەتەوە بۆ دەکراو لە ئەنجام دا سالازار خۆی کردە پادشایەکی بێ تاج کە هەموو هێزو دەسەڵات لە دەستی خۆی دا بوو •

وەك «فرانز فیبە» دەڵێ ئەودەم لە پورتوگال خەڵك ئەیگوت «دەوڵەت سالازارە» سالازار لەو کەسانە بوو کە هەرچی بێتە سەر ڕێگایان تێکی دەشکێنن • هەمیشە لاوازی و پاشکەوتوویی خۆی لە پەردەی شەخسیەت و خۆ گەورە کردنەوە دا دەشاردەوە دوژمنانی خۆی بێ پەروا لە ناودەبردن، تەنانەت دەورو بەری خۆشی ئەگەر بەتەواوی نوێ لەمستی نەبووایە دەیفەوتان، هیچ کاتێك ڕەخنەی قبوڵ نەدەکرد هەرچەندە بە قازانجی خۆشی بوایە • بە یارمەتی پۆلیسی سیاسی هەموو ناوەندەکانی وتووێژو مونقشەی دا خستبوو، لە ئەنجام دا وەك (ماریو سواریش) دەڵێ پورتوگالی کردبووە «گۆڕستانێکی بچووکی بێ دەنگ» •

تەنانەت ئەو تاکە حیزبەش کە خۆی سەرۆکی بوو ڕێگای نەدەدرا ئەندامی تازە وەربگرێ لە ترسی ئەوەی کەسی وای بێتە ناو کە لە دانرا فەرمانی ئەو بچێتەدەر • ڕەنگە چاپەمەنی پورتوگالی لە ماوەی چل ساڵ دەسەڵاتی سالازار دا لە چاپەمەنی هەموو جیهان وشکترو بێدەنگتر بوو بێ • ڕۆژنامەکان هەموو ڕۆژێ هەر بە بەژن و باڵای «پیاوی مەزن و بەهێز و توانا و خاوەن کەماڵ»ی پورتوگالیانا هەڵدەگوت •

بە درێژایی ژیانی لایەنگرێکی سەرسەختی دەوڵەمەندو سەرمایەداران دژی هەژاران و نەداران بوو • بە هەموو دڵسۆزییەکەوە خزمەتی قازانجی دەوڵەمەندەکانی دەکرد تەنیا بەو مەرجە کە دەست لە کاروباری ئەو وەرنەدەن • خۆ گێل کردن لە کاروباری سیاسی و بێ موبالاتی بەزۆر بەسەر خەڵکی پورتوگال دا سەپێنرابوو • سەیر ئەوە بوو ئەو ئاڵ و گۆڕەش کە هەوڵ و مەرج بەسەر پورتوگالی دا هێنا بوو وەك نەختێك پێشکەوتنی پیشە سازی و کەمێك خوێندەواری و شیار بوونەوەی خەڵك بەرامبەر دنیای دەرەوە بە هۆی کۆچ کردنی کرێکاران و ڕۆشنبیران بۆ دەرەوەی پورتوگال ـ ئەوانەش لە پێش چاوی سالازار وەك نەخۆشیەك وا بوون کە مەترسی خەراپیان لێ دەکرا •

ئەگەر لە باسی شەخسیەتی سالازار لادەین و بێینە سەر باسی ئەو ئاڵ و گۆڕەی کە لەگەڵ دەسەڵات پەیداکردنی تەواوی سالازار بەسەر حوکم دا هاتووە دەبینین کە ساڵی ١٩٣٣• واتە ساڵێك دوای ئەوەی بوو بە سەرۆك وەزیران ـ ساڵی توندو تیژ بوونی دەسەڵاتی فاشیستی ئەوە بە سەر پورتوگال دا، لەو ساڵە دا لی پرسینێکی گەلی «الاستفتاء الشعبي» سەیر لە پورتوگال دا کرا کە بۆ یەکەم جار وئاخر جار لە مێژووی ئەو جۆرە لی پرسینانە دا دەنگی ئەو کەسانەی دەنگیان نەدا بوو بە موافق دانرا • بەپێی ئەو لێ پرسینە ڕەنگە قانوونی تازەی وڵات پەسەند کرا وقانوونی ژێر دەستە کۆنیش هاتە ناو دەستوورەوە • هەر لەو ڕۆژە دا کە دەست کرا بە پێڕەو کردنی قانوونی تازە بە مەر سوومێکی قانوونی نازیی ومافەکانی قانوونی هاونیشتمانان هەڵوەشایەوەو چاودێرییەکی توند خرایە سەر چاپەمەنی و خۆپیشاندان و کۆبوونەوەی گشتی قەدەغە کران • یەکێتییەکانی کرێکاران هەڵوەشان و شتێکیا بە ناوی «یەکێتی نەتەوەیی» لە جێگا دا مەزرا کە سەرکردەکانی لە لایەن حکوومەتەوە دیاری دەکران •

ساڵی ١٩٣٥ هەموو پارت و یەکێتی بەئاشکراو نهێنییەکان قەدەغە کران و یەکێتی نەتەوەیی بوو بە تەنیا ڕێکخراوی قانوونی ئەویش بەرەسمی وەك «پارت» نەدەناسرا •

ساڵی دواتر جووڵانەوەی لاوانی پورتوگال دروست بوو کە شتێك بوو وەك ڕێکخراوی لاوانی هیتلەری لە ئەڵمانیاو لاوانی موسولینی لە ئیتالیا • کاتێك لە ئەسپانیا شەڕی ناو خۆیی هەڵگیرسا ڕژێمی سالازار چەند کۆمەڵێك لە فاشیستەکانی پورتوگالی نارد، بۆ ئەمەی شان بەشانی هێزە فاشیستەکانی فرانکۆ شەڕ بکەن • هەر لەو ساڵە دا گرتووخانە بە ناوبانگەکەی «تاراخال» لە دوورگەی «رأس الاخضر» دا دروست کرا کە سەدان گیراوی سیاسی تێ ئاخنرا بوو •

لەپاش شەڕی جیهانیی دووەم

کاتێك شەڕی جیهانیی دووەم هەڵگیرسا پورتوگالی سالازار سیاسەتی «بێ لایەنی هاوکار» - الحیاد المتضامن- گرتە بەرکە بەگوێرەی ئەو سیاسەتە دەورێکی دووڕوویی لە نێوان هەردوو ئوردووگاکە دا دەگێڕا • لەو کاتەدا

بڕوانە ل -٩-

سیتۆ بەرەو نەمان ئەچێ

سەرکەوتنی پارت و ڕێکخراوو هێزەکانی رزگاریخوازو پێشکەوتوو لە هیندوچین، جێی بە ڕێکخراوی دژی پێشکەوتن لە خواروی ڕۆژهەڵاتی ئاسیا لێژکردوە •

وا دێتە بەر چاو کە ڕێکخراوی پەیمانی خواروی ڕۆژهەڵاتی ئاسیا (سیتۆ)، کە لە ساڵی ١٩٥٤دا لە کونفرانسی «مانیل» بڕیاری دامەزراندنی پەسندکراو هەر لەو ساڵەش‌دا لە نێوان وڵاتانی ئوسترالیا، ئینگلستان، ئایزلاندای نوێ، فیلیپین، تایلەندو وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکادا، بە نیازی بەرگری لە دەستەڵاتی هێزە پێشکەوتنخوازەکان لەو هەرێمە دامەزرا، ئیستا ئەو ڕێکخراوە خەریکە لە ناو دەچێ ئەندامەکانی پاشەکشە دەکەن •

وەزیرانی دەرەوەی و لاتانی ئەندام نیازیان وایە کە کونفرانسی ساڵانەی خۆیان لە نیویورك ببەستن •• دور نیە یەکەمین هەنگاوی ئەو کونفرانسە هەڵوەشاندنەوەی هەمو ئورگانەکانی ئەو ڕێکخراوە نەبێ •

بە پێی قسەی دیپلوماسی-یەکی تایلەندی وا چاوەروان ئەکرێ کە وەزیری دەرەوەی ئەو وڵاتە داوا لە سکرتیری گشتی «سیتۆ» بکا بۆ ئەوەی چەند پێشنیارێکی ئەوتۆ ڕێك بخا کە لە کاتی بەستنی کونفرانس‌دا سەرنجی زوربەی ئەندامانی ئەو ڕێکخراوە بۆ بێبایی بون و هەڵوەشاندنەوەی «سیتۆ» رابکێشێ •

تا ئیستا ئوسترالیاو ئایزەلەندەی نوێ، بەرێوە بەرو ئاڵا هەڵگری بیرورای هەڵوەشاندنەوەو دوایی پێ هێنانی «سیتۆ» بون و دوو ساڵ لەمەو بەر لە لایەن نوێنەرانی ئەو دوو وڵاتەوە پێشنیاری لابردنی (کومیتەی نەخشە دانانی ئەم ڕێکخراوە) کە یەکێك لە بەندەکانی پەیمانی «سیتۆ» بوو، لە کۆبونەوەی بەرزی وەزیرانی دەرەوەی وڵاتانی ئەندامی ئەو پەیمانە هاتە کایەوە •• ئەو پێشنیارە پەسندکراو بڕیاری ئەوەیان‌دا کە ئەو بەندە بگۆڕن و (هاوکاری وڵاتانی ئەندام بە مەبەستی پتەو کردنی ئابووری هەمولایی)، لە جێگای ئەو بەندە دابنرێ •• ئەویش بە مەرجێك کە ڕاستەو خۆ کار بکاتە سەر تەنگە بەرکردنی باری ئابووری و کۆمەڵایەتی و دەستەڵاتی هێزە رزگاریخوازەکانی ئەو ناوچەیە •

فەرەنسا کە یەکێك بوو لەو وڵاتانە کە پەیمانی مانیلی مۆر کرد بوو ببو بە ئەندامی «سیتۆ»، ماوەی چەند ساڵ یارمەتیدانی مالی ئەو پەیمانەی وەستاندبو، تاکو لە حوزیرانی ساڵی ١٩٧٤دا بەتەواوی یارمەتی مالی خۆی بڕی •

پاکستان کە ئەندامێکی تری پەیمانەکە بوو لە باری جوگرافیاوە شوێنێکی گرنگی بۆ ئەو پەیمانە هەبوو لە ساڵی ١٩٧٢ دا نێوێکی ڕۆژهەڵاتی ئەو وڵاتە کە بەنگلادیش بوو لەو نەخشەیە هاتە دەرو ئاڵقەی پەیوەندی جوگرافیای پاکستان لە گەڵ خواروی ڕۆژهەڵاتی ئاسیا بچڕا •• بەم جۆرە هیچ گرنگیەکی بۆ ئەو پەیمانە نەماو لە ناو چوار چێوەکەشی هاتەدەر •

لە قسەو وتووێژی ئەم دواییەی نێوان رابەرانی وڵاتانی ئەندام ئەوە دەرناکەوێ کە پاش هەڵوەشاندنەوەی «سیتۆ» پەیمانێکی تر بە ناوی پاراستنی ئاسایش لە نێوان ئەو وڵاتانەدا پێك بێت • بەڵام بەڵێنی ئەوەیان داوە کە لە کاتی مەترسی و هێرشی بێگانە (!) بۆ سەر هەر یەك لەو وڵاتە ئەندامانە (بەو مەرجەی یاسای وڵاتەکە ڕێگا بدا)، یارمەتی پێ بکرێ •

دوو ساڵە پەیمانی ناوبراو

ئامادەیی خۆی نیشان داوە کە یارمەتی دوو ئەندامی ئاسیایی خۆی (تایلەندو فیلیپین) بدات بەرامبەر بەهێزە رزگاریخوازەکان •

حکوومەتانی ئەو هەرێمە بە جۆرێکی تر بیر دەکەنەوە، تایلەند کە لە دەروازەی وڵاتانی هیندو چین هەڵکەوتوە ئەیەوێ لە گەڵ هانوی و سایگون، فنوم پن و ڤیان تیان دۆستایەتی هەبێ و بە تەواوی ڕێگا بۆ لە یەکتر نزیك بونەوە خۆش بکا •

تایلەندو فیلیپین لەم دواییانەدا لە گەڵ پەکین‌دا پەیوەندی دیپلوماسیان بەستوە، کە چێ کاتێك کە «سیتۆ» دامەزرا چین بە گەورەترین کوسپی سەر ڕێگا دەژمێردرا •• هەروەها ئەو دو حکومەتە خەریکی ئەوەن دەستەڵاتی ئەمەریکا لە وڵاتی خۆیان وەدەرنێن •

— رزگار ئامادەی کردوە —

بۆستەی ئەدەب وژیان

● **بۆ خاوەنی « چۆن زۆرە دۆزراوەکە دۆزرایەوە »** •
کاکە برا ، نووسینەکەت بەساکاری چارەسەری مەسەلە- یەك ئەکاتو زمانەکەشی لاوازە، ببورە لە بلاونەکردنەوەی •

● **بۆ خاوەنی وتاری « پەشیمانی »** •
بۆ ئەوەی لە بلاوکردنەوەی وتاری واش پەشیمان نەبیتەوە. تکایە بەرهەمی باشمان بۆ رەوانە بکە •

● **بۆ خاوەنی « دەرکی گەڵەدە »** •
ئەگەر بتتوانیایە ئەو رووداوە بخەیتە چوارچێوەیەکی هونەری‌یەوە باش بوو ، بەڵام بەم شێوەیە کەڵکی بلاوکردنەوەی پێوە نی‌یە •

● **بۆ ئەو برایەی « کۆتاوانبارەی » بۆ ناردووین** •
حەز ئەکەین ئەوە بزانیت چیرۆك نووسین کارێکی ئاسان نی‌یەو پێویستی بە بەهرەو خوێندنەوەو شارەزا بوون هەیە بەرهەمەکەت زۆر لاواز بوو ، ببورە لە بلاونەکردنەوەی •

● **بۆ خاوەنی «سەربەستی»**
نەمانزانی نووسینەکەت وەرگێڕانە یان سوود لێ وەرگرتنە ؟! نازانم ئەو کتێبەی ناوت هێناوە کەی گفتوگۆی ئەدەبی تێدایە •

★ **بۆ خاوەنی « بە سەری خۆم گرتی »**
ئەوەی نووسیوتە نووسینێك نی‌یە پەیوەندی بە ئەدەبەوە هەبێ •

★ **بۆ خاوەنی « منداڵێکی بێدەرەتان »** •
نەتتوانیوە رووداوەکە بخەیتە قاڵبێکی هونەری‌یەوە •

★ بۆ خاوەنی « ئەحمەدی شوان »
داڕشتنەوەو سوود وەرگرتن لە رازی فولکلوری کارێکی باشە ، بەڵام بەڕێزتان نەتان توانیوە ئەمجارە تیا سەرکەون ،هیوادارین لەمەودوا سەرکەون •

★ **بۆ خاوەنی « دوا رۆژی ژیانی ماتفی کوزمین »** •
حەز ئەکەین ئەو شتانە وەربگێڕی کە کەمتر دەکەونە پێش چاوی خوێنەران •

★ **بۆ خاوەنی « جەنگاوەرێکی کوڵنەدەر لە شوبونجەوە »**
بەرهەمەکەت دوورو درێژەو رەنگە زوربەی خوێنەرانیش ئەو بەرهەمانەیان بینیبێ •

★ **بۆ برایان خاوەنی « گوڵی شەوبۆی سپی »**
خاوەنی - فلادیمیر لیدەن-و- سەرنجێکی سەرپێی لە هۆنراوەی شیرین تەشەی دەرێسی - و خاوەنی - پشووی لاوە هەژارەکان -و خاوەنی- کە قاڕە قاڕی مەڕهاتەو خاوەنی - دوا وشەم ئازیزەکەم - برایان بمان بەخشن بەرهەمەکانتان بە کەڵکی بلاوکردنەوە نەهات هیوامانە لە دوارۆژدا سەرکەون •

★ **بۆ وەرگێری- هۆنراوەیەکی ئەڵبانی -•**
تکایە لەمەودوا ئەگەر بەرهەمی وەرگێڕاوت بۆ ناردین ، دەقە عەرەبی‌یەکەمان لەگەڵدا بۆ بنێرە •

★ **بۆ برایان خاوەنی-دوانێك لە پێناوی ملیۆنەها -و خاوەنی - جیابوونەوە -وخاوەنی -مەلاغەفوری شاعیر-و خاوەنی -دەردی دڵی دڵداری-وخاوەنی - خۆشەویستم - و خاوەنی - نیگار کێشان لە هۆنراوەی کوردبدا -و خاوەنی - خۆشەویستی ئەم رۆژگاە -و- هاوڕێیتی‌و دڵداری لە ژیندا -و خاوەنی - شەبەق لەسەر ترسێکی سڕ بوو - ••**
برایان ، بەرهەمەکانتان لەرووی هونەری‌یەوە لاواز بوو چاوەڕێی بەرهەمی پوختو بەپێزتر تانین •

★ **بۆ وەرگێڕی - جیانابینەوە -** •
تکایە لەگەڵ وەرگێڕانەکەدادەقەکەیمان بۆ بنێرەو حەز ئەکەین ئەو بەرهەمانەش وەرگێڕی کە کەمتر بەرچاوی خوێندەواران ئەکەون •

★ **بۆ خاوەنی شیعری- تەنها دڵسوزی -** •
شیعرەکەت لارو لەنگ‌و لاوازە •

★ **بۆ خاوەنی قنگلاشك -** •
بەرهەمەکەت بۆ بلاوکردنەوە نەشیا •

★ **بۆ خاوەنی - مردنیش حەزی لە گیانی هەژارانە -و خاوەنی - خۆزگەی پیرەپیاویك -** •
بەرهەمەکانتان زوربەی قسەی سادەن‌و لە رووی هونەری‌یەوە لاوازن •

★ **بۆ وەرگێڕی - زینوئاسن -و - شیرینەکە -و - مەوجودە حەکیمۆف -** •
ئێمە زیاتر دەرفەتی بلاوکردنەوەی ئەو وەرگێڕاوانەمان هەیە کە کەمتر دەکەونە پێش‌چاوی خوێندەواران •

★ **بۆ برایان خاوەنی ئەم بەرهەمانە :**
- کورپەی شیرینم - ،- خەمی بێ بن - ،- دوو هۆنراوەی فولکلوری - ،- پارچە هۆنراوەیەك - ، - جوانی بێهاوتا -و چەند نووسینێکی تر ، - جەژنە پیرۆزە - ، - خوزگەو فرمیسك - ، - مژدەی چەند ئاواتێکی تازە لە دایك بووە- پایزی نیشتمان - ، -یەکەم ئاواتم - ، - شەو چرای -کۆری ماندوویی گیانمان - ، - ویستو گرو گۆم - ،- نووشتە - ، - ماڵ ئاوایی-، - راوی خۆشەویستی - ،- ماچ مرچە -دەرگای دڵداری- (دوئەنجامی پێچەوانە) ،(هەنگاوی بەرەو ئاوات) - خەوی بیداری - ••
برایان ببورن‌و چاوەڕوانی‌بەرهەمی سەرکەوتوو ترتانین •

★ **بۆ خاوەنی - من -**
وەك خۆت ئەڵێی ئەلێی لە رۆژنامەیەکی تردا بلاو کراوەتەوە ، لەبەرئەوە پێویست بە بلاوکردنەوە ناکاو بەرهەمەکانی تریشت لاوازبوون ببورە • چاوەڕێی بەرهەمی سەرکەوتوو ترتین •

دڵێکی گەورە

دوومست خۆڵەمیش

د • کەمال مەزهەر

گەورە پیاوانیش ، وەك زۆرشتی تر ، دوو جۆرن • بەرامبەر نیرۆن کە رۆمای سووتاندو هۆلاکۆ کە بەغدای تاول کردو هیتلەرو مۆسۆلینی کە دلی هەموو جیهانیان داخورپاند ، ئەرستۆی ئەیلەسووف‌و ئەدیسۆنی زاناو صەلاحەدینی قارەمان هەیە • بەوەی باشە لەم مەیدانەدا بەرامبەر هەر گەورە پیاوێکی خراپ هەزار گەورە پیاوی چاك هەیە کە بە بەرهەمی بیرو لەم باخی ژیانی مرۆڤیان رازاندۆتەوە ، بەڵام بەداخەوەستەمی گەورە پیاوی خراپیان پێ نەشاردراوەتەوە •

گەورە پیاوانی ڕاستەقینە بە کرداری بەرزو رەفتاری بەکەلك بوونەتە نموونەی ئەکەو مامۆستای رێ نیشاندەری رۆڤی پاك • داستانی دڵە گەورەکەی شوپێن‌و دڵسۆزی‌ی شۆو هاوڕێیەتی ئینگلس چەند نموونەیەکی کەمی ئەم راستی‌یە رووناکەی ژیانن •

لێرەدا دڵە گەورەکەی شۆپان نێژراوە

- ١ -

فەرەدریك فرانسوا شۆپێن گەورەترین مۆسیقاری پۆڵەندەو یەکێك لە مۆسیقارە کلاسیکی‌یە هەرە گەورەکانی جیهانە • هەمووی بەسەر یەکەوە ٣٩ ساڵ ژیا (ساڵی ١٨١٠ لەدایك بوو ، ساڵی ١٨٤٩ وەفاتی کرد) ، بەڵام کەمن ئەوانەی بەو ماوە کورتەی تەمەنیان توانیبێتیان بەرادەی شۆپێن خزمەتی مرۆڤ بکەن یەکجار زۆر بەهرەو توانای کەم هاوتای شۆپێن دەرکەون • لە تەمەنی حەوت ساڵیدا یەکەم بەرهەمی بلاو کرایەوە • دوای ئەوە بە ساڵێك یەکەم ئاهەنگی پیانۆی گێڕا • شۆپێن تەمەنی نەگەیشتە پازدە ساڵ کە لە هەموو پۆلەندەدا ناسرا • دوای ئەوە بە ماوەیەکی کەم لە هەموو ئەوروپاشدا ناسراو بۆ هەر شوێنێك بچوایە وەك مۆسیقارێکی گەورە پێشوازی‌ی لێ‌دەکرا •

شۆپێن وەك هەموو پۆلۆنیایی‌یەك گەل‌و نیشتمانەکەی خۆش دەویست • ژیان‌و مێژووش ، بە تایبەتی زوڵم‌و زۆرو هێرشی دڕندانەی ساڵەهای ساڵی چارەکانی روسیاو ئیمپراتۆرەکانی ئەڵەمانیا کارێکی وایان کردووە خۆشەویستی‌ی گەل‌و نیشتمان بە پۆلۆنیایی‌یەکانەوە دیارتر بێ وەك لە زوربەی هەرە زۆری گەلانی تری ئەوروپا • جا ئاخۆ شوپێینی هەستناسکی بلیمەت چۆن بووبێت ؟!

شوپێین پۆلونیای دەپەرست شەیدای ئاوازە فۆلکلۆری‌یە- کانی گەلەکەی بوو ، خەوی بە خۆشی‌ی نیشتمانەوە دەبینی ، ئاوازی پڕ هەستی بۆ دەگوت • هەر لەبەر ئەوانەش بوو لە نزیکەوە تێکەڵ بە نیشتمانپەروەرانی وڵاتەکەی بوو •

لە دەوروبەری کۆتایی ساڵی ١٨٣٠دا شوپێین چوو بۆ سەردانی ژمارەیەك لە وڵاتە ئەوروپایی‌یەکان • لەو کاتەدا هەواڵی راپەڕینی گەلی پۆلۆنیای پێ‌گەیشت کە قارەمانانە یەك دەستو یەك دڵ دژی دەسەڵاتی رووسیا هاتبووە مەیدانەوە • ئەمە بەجارێك هەستی شوپێینی بزواندو هیوای ژیان‌و دوارۆژی لە دڵە ناسکە گەورە- کەیدا بووژاندەوە • بەڵام زۆری پێ‌نەچوو « گوڵی هیوای سیس بوو » ، هەواڵی ژێر کەوتنی بر قارەمانەکانی خورپەی لە دڵە ناسکە گەورەکەی هەڵساند ، ئەو دڵە ناسکە گەورەیەی هەر بۆ پۆلونیا لێی دەداو بە ئاواتی هەوای سازگاری‌یەوە لە دوور وڵات لە لێدان کەوت •

شۆپێین چاوی بەرایی نەهات جارێکی‌تر بچێتەوە پۆلۆنیا ، لەپێشدا لە نەمساو دوایی لە فەرەنسە ژیانی بردە سەر تا رۆژی ١٧ی تەشرینی یەکەمی ساڵی ١٨٤٩ دڵە گەورەکەی بۆ دواجار لە پاریس لە لێدان کەوت • بەر لە دوا هەناسە شوپێین بە دەم فرمێسکی چاوەوە گەورەترین راسپاردەی ژیانی کردە ئەمانەتی هاوەڵە دڵسۆزەکانی دەوروپشتی :

« کە مردم دڵم دەربێنن‌و ببەنەوە وارشۆ ، لەناو خاکی پیرۆزی نیشتماندا بینێژن » •

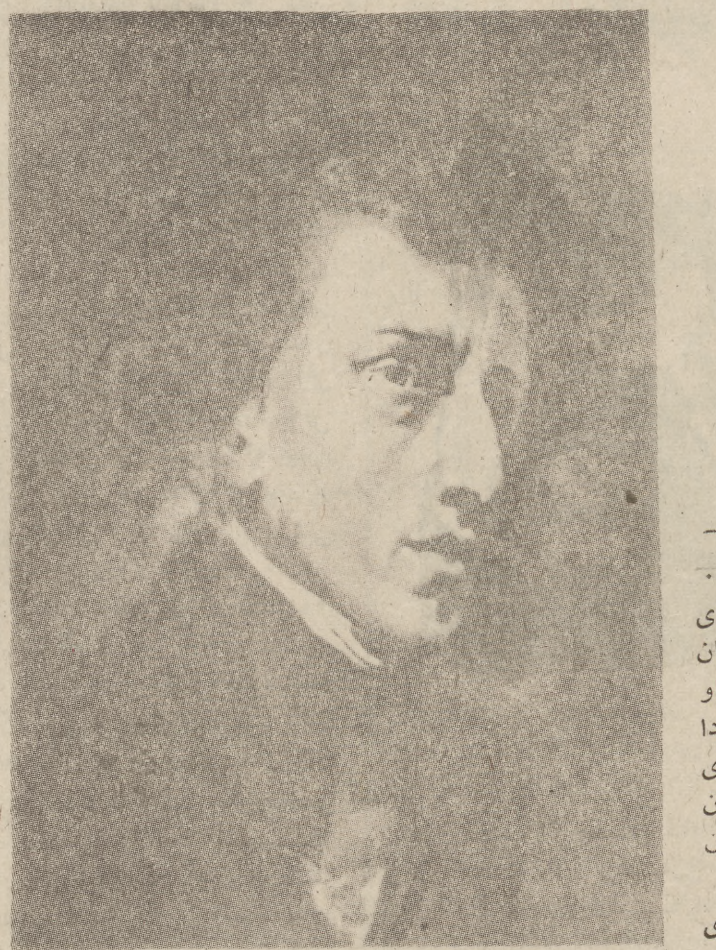

- شوپانی موسیقار -

ئەو دڵە گەورەیە لە لەش دەرهێنرا •• دوای ناشتانی تەرمی پیرۆز لە گۆڕستانی پێر - لاشێز لە پاریس دڵسۆزان بەرەو وارشۆیان بردو بە دیواری یەکێك لە کڵێسەکانیان سپاردو لەو رۆژەوە بۆتە مەزارگەی هەموو پۆلونیایی‌یەك •

- ٢ -

جۆرج بێرنارد شۆی خەڵکی ئیرلەندەو نووسەری گەورەی ئینگلیز یەکێکە لە گەورە پیاوە تەمەن درێژەکان ، ٩٤ ساڵی رەبەق ژیا ، ساڵی ١٨٥٦ لە دایك بوو ،ساڵی ١٩٥٠ وەفاتی کرد • شۆ بەشی زۆری ئەو ٩٤ ساڵەی ژیانی بۆ گاڵتە پێ‌کردن بە کەموکورتی‌یەکانی رژێمی سەرمایەداری تەرخان کرد • قسە نەستەقەکانی شۆ لە هەموو جیهاندا باون ، شانۆگەری‌یەکانیشی دڵی ملیۆنەها خەڵکیان بزواندووە • شۆ لە مۆسیقاش باش دەگەیشتو زۆری لەسەر نووسیوە •

هەموو قسەو رەفتارێکی بێرنارد شۆ مانایەکی قووڵی دەبەخشی • ڕۆژێکیان تووشی سێدارەیەك دێ • بە وردی تۆماری تاوانەکانی پیاوە خنکێنراوەکە دەخوێنێتەوە کە تێیدا نووسرابوو :

لە تەمەنی حەوت ساڵیدا لەسەر دزی هەڕەشەی لێ کرا، لە تەمەنی هەشت ساڵیدا لەسەر دزی دارکاری کرا، دوای ئەوە لەسەر دزی بۆ سێ مانگ خرایە قوتابخانەی ئیسلاحی‌یەوە • کە هاتە دەرێ دیسان لەسەر دزی گیرایەوەو بۆ ماوەی شەش مانگ بەند کرا ، ئەمجاریان لەسەر دزی‌یەکی گەورەتر سێ ساڵ بەند کرا ، پاش ئەوە لەسەر گەورەترین دزی یەکێك لە بانکەکانی حەوت ساڵ بەند کراو کەچی هەر تەمی نەبوو کە بەر بوو دزی‌یەکی یەکجار گەورەو سامناکی کرد بۆیەکا لە سێدارە درا :

شۆ چاویلکەکەی داگرتو چووە سەر قەنارەکەو بنی پێی کابرای خنکێنراوی ماچ کرد • خەڵکەکە حەپەسان ، رووی تێ کردن‌و وتی : « سەرتان سوور نەمێنێ ، تامردن بۆ بیری خۆی دڵسۆز بوو ! » •

شۆ لەو باوەڕەدا بوو کە نەبێ پاش مردنیش خزمەتێك هەر بکا بۆیەکا داوای کرد تەرمەکەی بسووتێنرێ‌و خۆڵەمێشەکەی بکرێت بە باخچەکاندا « تا گوڵەباخەکان گەشتر بن » •

- ٣ -

فەردریك ئینگلس (١٨٢٠ - ١٨٦٥) لەگەڵ مارکسدا یەکەم دوو دامەزرێنەرەی رێبازی سۆشیالیزمی زانستین

رووناکبیران بەگشتی زۆر شت لە بارەی بیروڕای فەلسەفی‌و بەرهەمەکانی ئینگلسەوە دەزانن بەڵام کەم شتیان لە بارەی ژیانی تایبەتی‌یەوە بیستووە • هاوڕێیەتی ئینگلس لەگەڵ مارکسداو دڵسۆزیی ئینگلس بۆ مارکس نموونەیەکی بەرزی ئەوتۆن کە بەداخەوە وێنەیان لە ژیاندا زۆر کەمە •

ئینگلس ساڵی ١٨٤٤ چووە بەریتانیا ، لەوێ لە نزیکەوە مارکسی ناسی‌و بوونە هاوڕێی [illegible] پێکەوە ئەوننە لێکۆلینەوەو نووسین • یەکەم بەری گەورەی پێکەوەیان ناوی « خێزانی پیرۆز » بوو لە تێیدا بە ڕوونی بیروباوەڕی سۆشیالیزمی زانستیان دەرخستبوو • ئینگلس شارەزایی‌یەکی فروانی لە زانستەکانی سروشتدا هەبوو ، جگە لەوەی بۆ خۆی زمانزان‌و زمانەوانێکی زمانی بە باشی دەزانی • هەموو بە دەسەڵات بوو ، کەلێك ئەمانە بوونە یاریدەیەکی گەورە بۆ کاری فەلسەفی‌ی مارکس •

تا دەهات هاوڕێیەتی‌و برایەتی‌ی ئەم دوو زانایە بەتین‌و پتەو دەبوو • کە شۆڕشی شوباتی ساڵی ١٨٤٨ لەفەرەنسە دەستی پێ کرد ئینگلس بە پەلە خۆی گەیاندە لای مارکس لە پاریس بۆ ئەوەی لە ئاگریشدا لەگەڵی بێ • باری ژیانی ئینگلس کە باوکی خاوەن فابریقە بوو لە مارکس باشتر بوو ، بەڵام هەموو سامانیشی تەنها بۆ خزمەتی مارکس‌و بیروباوەڕی مارکس تەرخان کرد •

ڕۆژی ١٤ی مارتی ساڵی ١٨٨٣ تاریك ترین رۆژی ژیانی ئینگلس بوو - مارکسی براو هاوەڵی گیانی بەگیانی وەفاتی کرد • بەڵام دوای ئەوەش تا مردن خۆی بۆ خزمەتی مارکس تەرخان کرد • مارکس لە ژیانی خۆیدا فریا نەکەوت بەرگی دووەم‌و سێیەمی « کاپیتال » (سەرمایە) تەواو بکات ، ئینگلس بەئەوپەڕی ئەمانەتەوە ئەم ئەرکە ناسکەی گرتە ئەستۆ • بەڵام هێند هەوڵی داوە گیانی مارکس لە هەموو پیت‌و وشەیەکدا بپارێزێ کە ئەو دوو بەرگەی لە بەرگی یەکەم زۆر قورستر دەرچوون ، بۆیەکا تا ئێستە چەند روون کردنەوەیەکیان لەبارەوە دەرچووە •

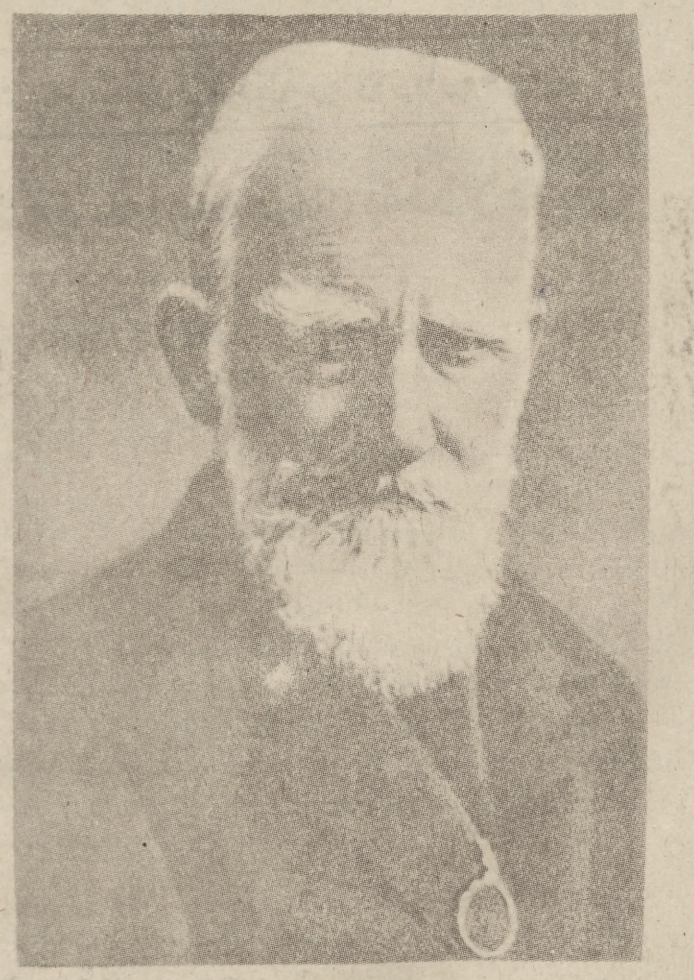

- جورج برنادشو -

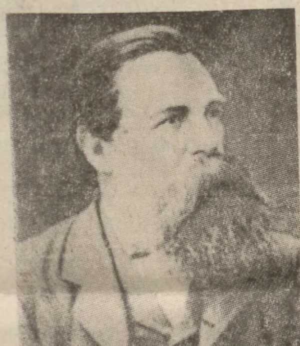

- فریدریك ئەنگلس -

ئینگلس لە زۆر شوێنی نووسینە گرنگەکانیدا هەوڵی داوە خۆی بە شاگردی مارکس بداتە قەڵەم ، گەلێك جار خۆی بچووك کردۆتەوە تەنها بۆ ئەوەی مارکس گەورەتر بنوێنێ • بەر لە مردنی ئەو خوشەویستی‌یەی خستە رازاوەترین قالبی وەفاوە داوای لە هاوەڵە نزیکەکانی کرد پاش مردن تەرمەکەی بسووتێنن‌و خۆڵەمێشی لاشەی پەرش‌و بلاو بکەنەوە، کە لێیان پرسی بۆ ، زۆر لەسەرخۆ گوتی :

« پرۆلیتاریا دەبێ یەك مامۆستای هەبێ ، ئەویش مارکسە !! » •

کەلەخۆشەوێی

« مرۆڤ لە بیرکردنەوەوە بێت یان بێ بیرکردنەوە خووڕەوشتی خۆی دەرئەخات »

ئەتبینمەوە
سبەینێ رۆژ ئەتبینمەوە
من ئەتناسم •• تۆ نام‌ناسی
من ئەزانم چۆن باوەشی
من ئەزانم چۆن هەناسەی
یەکێکی کە هەڵ ئەمژی
من ئەزانم چۆن بەرۆکی
دڵدارێکی شێت‌و وێتی
خەڵکی ئەم شارەی من ئەگری
تۆ زۆر هەقتە
جاروباریش نازیش بکەی •• تۆ هەر هەقتە
ترسنۆکم •• ترسنۆك نیت
دڵدارم‌و •• تۆ دڵدار نیت
گریانم‌و •• تۆ گریان نیت
هەر ئەزانم •• هەرنازانی
تۆ ڕازاوی دڵ‌و گیانی
گەر نازانی با پێت بڵێم
تۆ هەناسەی ووشەکانی
لە دایك بوون‌و نەمانی
تۆ نازداری •• نازدارانی

هەمزە عەلی سالح

زۆر لە خوێندەوارەکانمان ناوبانگی نووسەری پێشکەوتن خوازی کورد ، هەڵبژێرراو بۆ پێ بەخشینی خەڵاتی نۆبڵی ئەدەب (یەشار کەمال)یان بیستووە کە یەکێکە لە برا کوردەکانی تورکیاو کتێبەکانی یەکی چەند کەڕەت لە چاپدراونەتەوە .

لەم ژمارەیەوە هاوکاری بە شانازییەوە رۆمانی (ئەفسانەی چیای ئاگری) بڵاو ئەکاتەوە کە یەشار کەمال نوسیویەو تا ئیستا سێ جار لە تورکیادا لەچاپدراوەتەوە . نووسەری سەرکەوتوو مامۆستا شوکر مستەفا راستەوخۆ لە تورکییەوە بۆمان ئەکا بە کوردی .

« ئەدەب و ژیان »

کتێبی هاوکاری

ئەفسانەی چیای ئاگری

گۆلێك بە سەر سینگی چیای ئاگرییەوەیە چوار هەزار و دو سەت مەتر بلندە . ناوی کۆلی کوپەیە . نابێ قوولە . گۆل نیە بیرێکە بۆ خۆی . بەردی سووری لووسی بریقەدار ، رك و رژدو نیژ وەکو دەمی تیغ و سیدارد بە هەر چوار نکالیدا زەق و زۆپ ، دەنە ، دەنە هەڵزەقیون . خاکێکی نەرمی مس رەنگ لە بەردەکانەوە داڕنیونە خوارێ و رچە رچەو رەت رەت توولە رێی باریك بەرەو گەرووی گۆلەکە دەکشێ و تا چاو هەنەر دەکا ، بەرە بەرە باریکتر دەبنەوە جێ جێ ناسکە هەرێزی سەوز لەسەر ئەو خاکە سوورکانە مس رەنگە رووا وە ، لە پاشان شینایی گۆلەکە دەست پێ دەکا بەڵام نە هیچ شینایییەك ناچێ . هیچ نوێ ، هیچ شینایییەك ئەم شیناییەی نیە . شینێکی ئاسمانی نیری نەرمی قەدیفەیییە .

هەموو ساڵی کە بەهار لەگەل بەفر چوونەوەدا چاو هەڵدینێ و نەورۆزێکی بە شان و شکۆ و هەیبەت و هوت لە چیای ئاگری دەنەقیتەوە ، دەوروبەری گۆلەکە ، ریچکە بەفری باریك ، پڕ دەبن لە گولیلکی کورتەبنەو تیژ ، رەنگیان تا خەیاڵ بڕکا گەش و روونە . کامیان لە هەموان چکۆلەترە ، شین ، سوور ، زەرد ، مۆر هەر یەکە لە رەنگی خۆی ، لە دوورەوە ، دەڵێی تیشکی رەنگەو دەچریسکێتەوە بۆنیان زۆر تیژو تفتە . بۆن و بەرامەیەکی هێند تیژ لە ناوی گۆلەکەو خۆلە سوورەی مس رەنگ پەیدا دەبێ بە جارێ پیاو گێژ دەکا .

هەر کە بەهار لە چیای ئاگری چاو هەڵدینێ شوانە چاو رەشە جوانە پڕ خەمە نێکسەمڕاوە قامك درێژو باریکەکانی چیای ئاگریش لەگەل گولیلکان ، لەگەل بۆنی تیژ ، لەگەل رەنگان ، لەگەل خاکی مس رەنگدا بلوێرەکانیان هەڵدەگرن و دێنە سەر کۆلی کووپە . لەو بن زنارە سوورانەدا ، لەسەر ئەو خۆلە مس رەنگە ، لەسەر سنگی ئەو بەهارە هەزار ساڵانەیە کە پەنەکەکانیان رادەخەنی و بە چووار دەوری گۆلەکەدا چوار مشقی دادەنیش ، بەر لە رۆژهەڵاتن ، لە ژێر ئەستێرە خەرمانکراوەکانی ئاگریدا کە هەمیشە کلپە کلپە دەسووتێ بلوێرەکانیان لەبەر پشتێنیان دەردێنن و دەست بە بلوێر لێدانێ دەکەن و تا رۆژ ئاوا دەبێ تووڕەیی هەزاران ساڵی ئاگری هەڵدەرێژن . لە زەردەپەردا پەلەوەرێکی چکۆلەی سپی وەکو بەفر بەسەر گۆلەکەدا دەست بە پەرواز دەکا . باڵندەیەکی بەلەبارێکەی درێژکوولە هەر دەڵێی پەرەسێلکەیە زۆر خێراو تێژ دێ و دەچێ پەیتا پەیتا ئالقەی درێژ درێژو سپی دەکێشێ ئیدی هەر ئالقەی سپییە و تاڵ تاڵ دەکەونە نێو شینایی گۆلەکەوە ئەوجا کە بەتەواوی رۆژئاوا دەبێ بلوێرژەنەکان دەست لە بلوێرلێدانێ هەڵدەگرن و بلوێرەکانیان بە بەرپشتێنیاندا دادەکەنەوە و هەڵدەستن . باڵندەکەش ، لەو دەمی ، بە هەموو هێز و گوڕێکیەوە ،وەکو تریشقە دێتە خوارێ و شاباڵێکی سێ جاران بە شینایی ئاوی گۆلەکەدا دەدا و بۆی هەڵدەستێتەوە و لێی دەدا دەڕوا و لە چاوان ون دەبێ . شوانەکانیش لە پاش وی یەکە یەکە و دوو دوو بێك هەڵدەبڕێن و لەگەل تاریکاییدا تێکەل دەبن و دەڕۆن .

***

لە دوێنێ ئێوارێوە ئەسپێکی کوێت لەبەر دەرکی ماڵی ئەحمەد وەستابوو . ملی درێژ کردبوو دەنگوت بەکونە لووتە هەراوەکانی(١) لەدرز و قەلەشانڕا بۆن بە نەختەی دەرکەوە دەکا بە پێشدا سۆفی ردێن سپی ئەسپەکەی دیت ئەسپەکە زینێکی چەرکەسیانەی بەزیو بزمار کوونی لێ کرابوو . ئاوزەنکییەکەشی هەر بە زیو بزمارکوت کرابوو . سۆفی بە کۆمە کۆم لە ئەسپەکە نزیك بۆوە ، لەو لایەوە قەدەری نێی راما . رەشمەکەی سوورمە هۆن بوو و کەڵپووسە ، زێڕە بە سەدەف بزمار کرتەکەوەی بەسترا بوو . نەرمە زینێکی چاك نێڕدراو(٢) بەسەر هەر دوو سمتیدا کشابوو . وینەیەکی لەمێژینەی زۆر کۆنی رۆژ وێ دەچوو هی سەردەمانی زۆر زوو بوو لەسەر هەر دوو دیوی نەرمەزینەکە نەخش کرابوو .

رەنگی ترنجییەکی تێر بوو وێنەی دارێکی بەرزی ژیانیش لە پشت وێنەی رۆژەکەوە ، سەوز سەوز ، بەرەو ئاسمان هەڵچوو بوو . سۆفی ئەم رۆژەی ، ئەم دارەی لە شوێنێ دیتبوو . خەیاڵ بردیەوە . ئەم وێنە و نەخش و دروشمانە وێ دەچوو ئی هۆزێکی بە ناوبانگ و تیرەیەکی گرنگ بن . سۆفی کەمێ سڵەمییەوە و هەندێ شڵەژا ، بگرە تۆزێکیش ترسی رێ نیشت و لەو لاوە رەق وەستا بوو : دەبێ ئەم بەناوبانگە ئەم میوانە گەورەیە کێ بێ ! وێنەی دروشمەکەی لەمێشکیدا دێناو دەبرد ، هەرچەندی دەکرد و دەکۆشا نەیدەزانی بیباتەوە سەر فلان هۆز ، یا فیسارە بەگ و پاشا و سەرەودەرەی لێ دەرنەدەکردو تا پتر بیری لێ دەکردەوە هێندەی دیکە سامی رێ دەنیشت ، ئەم جۆرە دروشمانەی پێ بەدوو بوو . پێ و قەدەمیان بەخێر نەبوون و بە ترسەوە دەهاتن و بە ترسەوە دەڕۆیشتی . لەو هەرێمانەدا کەس نەبوو ئەسپان بەو رەنگە برازێنێتەوە ، وێڕای ئەوەش سۆفی دروشمی هەموو هۆز و تیرەکانی ئەو هەرێمانە دەناسییەوەو هیچیانی لێ نامۆ نەبوو .

(١) هەراو : بەرین ، فش .
(٢) گێردراو : پەستاوتراو ، کارگەکراو .

بەهاربوو . بەفری چیای ئاگری رووی لە چوونەوە بوو . لە خوارەوە ، لووتکەو ترۆپك و نووکی رەوەزە زناران زەق و زۆپ بە دیار کەوتبوون . گولیلکی زەردی نێو بەفران سەریان دەرێنابوو . لە دوورەوە قولینگ دووا بە دووای یەك پۆل پۆل ریزیان بەستبوو و تێدەپەڕین و بەرەو گۆلی وانێ دەچوون .

ئەحمەد ئاگای لە هیچ نەبوو بەو تاریك و روونە لە ژووررا دەنگی بلوێر دەهات ، سۆفی ئەم ئاوازە بلوێرەی لە کۆنەکانەوە زۆر بیستبوو . سوڵتان ئاغای باپیری ئەحمەدیش هەر بەو ئاوازە بلوێری دەژەنی رەسوولی بابیشی هەروای دەژەنی . تا ئێستا بلوێرژەنێکی دیکەی وا ، مەگەر سۆفی ، لە هیچ بنەماڵەیەکی ئاگریدا ، لە سەر رووی زەوی نەهابوو دنیاوە ، چونکە سۆفی بە ناوبانگترین بلوێرژەنی هەموو رۆژهەڵات و قەفقاس و ئێران و نووران بوو .

سۆفی کەمێ لە ئەسپەکەی نزیکتر بۆوە ، نۆڕییە دروشمەکە . ئەسپی تایبین وای گوێ بۆ دەنگی بلوێرەکە شل کردبوو ، دەتوت گوێی لێ گرتووە . ئەحمەد گۆرانییەك ، تووڕەیی چیای ئاگری دەژەنی .. ئەم گۆرانییەش تەنیا سۆفی فێری بلوێرژەنانی چیای چیای ئاگری کردبوون .

ئەسپەکە ملی زۆر جوان بۆ دەنگەکە درێژ کرد . سۆفی .. لە مێژ بوو ئەو داستانەی نەژەنی بوو ، نەیبیستبوو . لە دڵی خۆیدا دەیگوت چیایەکی وا گەورەو گران چۆن لەدەنگ و ناڵەی بلوێرێکدا هێند تووڕە دەبێ و . دڵێ کڕ دەکرێ . ئیدی هەر وا بە سەرسامییەوە بیری لە شتی سەیر دەکردەوە ، دەیگوت : چ لە مرۆڤ بلیمەت ترە ، بە راستی ئەقڵ بڕی پێ ناکا . تۆ تەماشا ، تەماشا چیایەکی وا گەورەو زەلام لە بلوێرێکی هێند باریکەوە دەردەپەڕێ . ئەم مرۆڤانە جلەوی ئەقڵ و هۆش بەرەو هەموو شتێ شۆڕ دەکەن ، لە سڕی فڕینی شەهێن و باز دەگەن ، پەی بە پەنامی هەڵپەی ژیان و شارستانێتی مێروو دەبەن ، مەتەڵێ مانگ و رۆژ هەڵاتن و ئاوابوون هەڵدێنن . سڕی مردن و ژیانیش ئاشکرا دەکەن ، پەردە لە رووی هەموو شتێ هەڵدەماڵن ، ئەقڵیان بڕ بە تاریکی و رووناکی دەکا ، بیریان بۆ هەموو شتێك دەچێ بەڵام تەنیا لەگەل مرۆڤدا هیچیان پێ ناکرێ و ئەقڵیان بە سڕیدا ناشکێ و ناگەنە رازو نیازی دڵی .

چیای تایبین لەو دەنگ و ناڵەی بلوێرەدا وەرەوت کەوتبوو رێی دەکرد ، هەڵدێر ، تلە بەفر شەوی سامال ، ستێرو پێور دەتەقینەوە ، مانگە شەو دەتەقییەوە . چیا بە هەموو رك و کینێکییەوە هەنگاوی هەراوی هەڵدێناوە . ئاگری وەکو دێوێکی زەبەللاح ئارەقی رەش و شینی دەردەدا ، هەناسە بڕکێی بوو . سۆفی لە ناخی ناخەوە گوێی لە هەناسەی ئاگری بوو زۆر لە دوورڕا ، بەرەو ناوەندی دنیا پشوو بە گرم و هۆڕێك دەدرا . ئەحمەد دەیژەنی ، هەناسەی ئاگری ، رك و کینەی ئاگری تا دەهات پتری پەرە دەستاند . ئەو دەمی سۆفیش گوێی بە خاکی پڕ گرم و هۆڕی چیاوە دەنا . چیا هێندەی دیکە تووڕە دەبوو ، پشووی سوار دەبوو ، هەناسەی قوول دەبۆوە جارێ شاخی دەکرد ، جارێ باڵی دەکرد ، ئەوجا هەڕروون ، هەڕروون دەبوو و بە هەموو رك و کینەو تووڕەیی و کێش و گرانییەکیەوە بەسەر دنیادا دەقوپاو رۆدەچوو . پاشان خامۆشییەك دنیای دادەگرت ، هەموو شتێ بێسەروبەرو بۆش و بەتاڵ چیای ئاگری سەری خۆی هەڵدەگرێ و لە دنیای ئێمە دەکشێتەوە . تورگ و پەلەوەرو مرۆڤ لەگەل خۆی هەڵدەگرێ ، ستێرو مانگ و رۆژ ، باو زریان ، بەفرو باران گۆل و گولیلکان لەگەل خۆی هەڵدەگرێ و دەیانباو ئەو دنیایە بە بۆش و بەتاڵی بەجێ دێڵێ . رەوە مامزی ژێر کفتی پڕ دەشت و دەران لەگەل خۆی دەبا بۆشایی و خامۆشی لە نێو دەنگی بلوێردا مەیی و قەتیس ما .

لە پاشان دنیا بەهەموو گۆل و گولیلکانەوە ، بەستێرەوە ، بە بۆن و بەرامەیانەوە ، بە روباری روونی پڕ سوورە ماسییەوە ، بە چۆل و دەشتی پڕ ئاسك و مامزا نەوە لەنکاو لە پێش چاوی سۆفی پشکوت و خەملی . ئەسپەکەی پێش دەمی گۆڕا . رۆژی سەر نەرمە زینەکەی وەکەشە کەوت و چریسکاوە ، داری ژیان گەڵای وەری ، گوڵی کرد .

بلوێر پشوویەك کڕبوو . رۆژیش لە پشت لوتکەی ئاگرییەوە شا باڵێکی وەکو قاشی سوور وەدەرخستبوو .

سۆفی بە خۆدا هاتەوە ، جارێ سەیری ئەسپەکەی کردو جارێ نۆڕییە دەرکەی . ئەسپەکەش سەری هەڵبڕی ، بە چاوە درشت و خەمگینەکانی تەماشایەکی سۆفی کرد . سۆفی ترسێکی بێسەروشوێنی رێ نیشت ، قیژاندی .

« ئەحمەو ، ئەحمەو »

ئەحمەو دەنگی سۆفی ناسییەوە ، بەرەو دەرکە هات ، دەرکەی لێ کردەوە ، گوتی :

« فەرموو خاڵە »

ئەحمەو هەرکە ئەسپەکەی دیت ، پێشان شڵەژا ، ئینجا سەیرێکی ئەسپەکەو سەیرێکی سۆفی کرد .

سۆفی پرسی :

« میوانەکەت کێیە ئەحمەد ، بەخێر بێ و خێروبێری بە پێوە بێ »

ئەحمەد وەڵامی داوە ، گوتی :

« میوانم نیە »

ئەوجا هەردوکیان تەماشایەکی ئەسپەکەیان کرد .

ئەسپەکە لە دەرکە دوورکەوتەوە ، جارێکی بە دەوری ماڵیدا خولاوە هات ، دیسان لەبەر دەرکەی وەستا . ئەسپێکی درێژ بوو ، گوێی قوت کردبۆوە . سەری بڵند کرد ، وەکو بیەوێ بحیلێنێ ، نەیحیلاند ..

ماڵی ئەحمەد لە بناری رەوەزە بەردێکدا بوو . چوار دەوری بە بەردی سووری نەتاشراو شوورە کرابوو . دەرکەی گەورەو تەنیا یەك پەنجەرەی پێوە بوو .

سۆفی بیری کردەوە ، ئەحمەدیش بیری کردەوە .

سۆفی گوتی :

ئەم ئەسپە بەشی تۆیە

ئەحمەد گوتی :

راستە ، مادام هاتووە ، لەبەر دەرکەم وەستاوە ، دیارە بەشی منە ، بەڵام دەبێ ئی کێ بێ ؟

سۆفی گوتی :

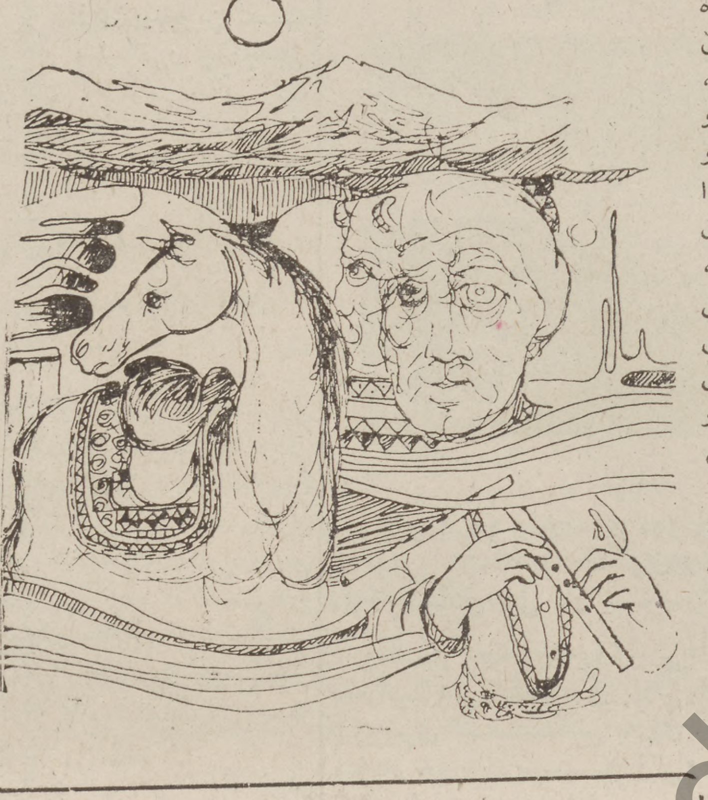

دروشمی خۆی بە نەرمە زینەکەوەیەتی . چاوم رەشکەو پێشکە دەکا ، وێ دەچێ دروشمی شوێنێك ، ئی سەردەمانێك زۆر کۆن بێ . هەبێ و نەبێ دروشمی شوێنێکی بە دوومی شووم و ترسناکە . بەڵام ئی هەر کەسێك بێ با ببێ ، ئەم ئەسپە ئی تۆیە . خودا بە دیاری بۆی هەناردوویە بەر دەرکەی .

ئەحمەو گوتی :

خودا ..

خۆشی یە شووم و بەڵایە ؟

ئەو سێبەرو تارماییەی لە رووی ئەحمەو نیشت سۆفیش خوێندیەوە ، گوتی :

ئی هەر کەسێك بێ با ببێ ، ئەم ئەسپە هی تۆیە ، بەڵام چاوم رەشکەو پێشکە دەکا ، پێم وایە دروشمەکەی ئی سەردەمانێکی زۆر کۆنە . وێڕای ئەوەش ئەسپی بە رەخت و زینی وا ئی ئەم و ئەو نەبوو .

سۆفی گوتی :

زۆری بیر لێ مەکەوە ، ئەسپەکە ببە ، ئەو رێگایەی خوارێ بەرەڵلای کەو بنەڕێوە ئەگەر گەڕاوە بەردەرکەت ، جارێکی دیکەش ببە رەهای کەو سێ جارانی دوپات کەوە ، نەخێر هەر گەڕاوە ، بەردەرکەی ماڵت ، ئەوە ئی خۆتە . جا خودای دەکردێ خاوەن ئەسپ بەگ دەبوو ، پاشا دەبوو ، پادشای عوسمانلی ، شای عەجەم دەبوو ، رۆستەمی زال دەبوو ، ئەگەر سەرت لە رێ داوە ئەم ئەسپە نەدەی وەناشی دەین .

رۆژ هەڵات ، هەوری زێڕکفت ، گەواڵە گەواڵە لێك زینەکەوەیەتی . چاوم هەڵبڕان . بەفرو بەستەڵەکان تەمو مژی رووناکییەکی پڕشنگداری رێ نیشت . ئەحمەد ئەسپەکەی گرت ، ئەسپ دەساژۆ بوو ، سواری بوو ، بەرەوخوار ئاژوانی ، لەوێ رەهای کردو گەڕاوە . بەڵام کە گەڕاوە ، چی بینی ؟ ئەسپەکە جوان و زەریف لەکن سۆفی وەستابوو ، خۆلاسە ئەو کارەی سێ جارن دوو پات کردەوە .

ئەحمەد گوتی :

خاڵە چارەنووس دەبێ بێتە دی :

هەرچۆنێ بێ رۆژێ خاوەن ئەسپ لە ئەسپی خۆی دەگەڕێ و لێی دەپرسێتەوە . جا هەرکەسێ دەبێ ببێ . خۆ ئەحمەد ئەگەر سەری داوە ئەسپەکە ناداتەوە .

ئەسپی کێشا سەر ئاخوڕی . شادیش بوو دەشترسا . لەوەتی خۆی ناسیبۆوە ئەسپی وا جوانی نەدیتبوو .

سۆفی بەخۆشی خۆش ، گوتی :

تەقا ! خاوەن ئەسپ شیر حەرام بوو پێی لێ لە کەوشێ کردین : ئیلان و بیلان ئەسپی خۆم دەوێتەوە ، خۆ ئەوە بێ سێ و دوو دەقەومێ و ئاگریش هەر هێندە سەری گەرم بوو ، بە گڕ هەموو دنیادا دەچێ و هەنگێ نێرم دەوێ لە راستی بلێ لەل ..

ئەحمەد هەڵیدایێ :

بە گژیدا دەچێ و پتریش .

ئەوانی کە لە پێش هەمووان بە کەین و بەینی ئەسپی کە حێلەیان زانی خەلکی گوندەکان بوون ، هەموو هاتن ئەسپەکەیان دیت .

بڕوانە ل -٩-

ئەدەبی منداڵان

نووسینی : صەمەدی بێهرەنگی
سیروان کردوویە بە کوردی

ئیتر کاتی ئەوە بەسەر چووە ، ئەدەبی منداڵان لە سنوورێکی تەسکدا گیربدەین و بیکەینە ئامۆژگاری وشك و برینگ و کۆنی وەك دەس و قاچ و لەشت پاك بشۆ ، گوێ رایەڵی باوك و دایکت بە ، قسە لە هەموو کەسێکی لە خۆت گەورەتر بخۆرەوە ، کاتێ میوان هات نقەت لە دەم نەیەتە دەرەوە ، بەیانی زوو هەستە تاکو کامەران و بەختەوەر بیت ، پێ بکەنە تا هەموو دنیا بۆت پێ بکەنێ ، دەسگرۆیی داماوان بکەو .. هتد ..

چونکە ئاشکرایە ئەم جۆرە ئامۆژگاریانە ، منداڵ لە مەسەلە گەورەو گران و سەختەکانی ژیانی مرۆڤ دوور ئەخەنەوە . بۆچی ئەبێ لەبەر چاوی رەش و فیزی برای گەورە ، منداڵ لە قۆزاخەی هیوا درۆزنەدا بخنکێنن . پێویستە منداڵ لە شتی پڕوپووچ و بێ بناغە هیوا بڕاو بکەین ، چاوی بەرامبەر رووداوەکانی کۆمەڵ بکەینەوەو هانی بدەین تێ بکۆشێت .

ئایا منداڵ جگە لەوەی پاك و تەمیز بێ و گوێ لە مامۆستا بگرێ و فێری هەندێ داب و دەستوور ببێ پێویستی بە هیچی تر نییە ؟

کام مامۆستاو کام ئەدەبیش ؟ ئەدەبێ کە پشتی سامانداڕو خوا پێداوەکان ئەگرێ و لە بەرژەوەندی ئەواندایە ؟ ئایا نابێ بە منداڵ بڵێین لە وڵاتاندا منداڵانی وا هەن کە نەك مانگەو مانگ بەڵکو ساڵەو ساڵ چاویان ، نەك بە پلە گۆشتێ بە پارچە پەنیرێکیش ناکەوێ ؟ ئەی بۆ کۆمەڵێکی تر خوانی خواردنەوەیان ئەبێ هەر قازی سوورکراوەی لەگەڵدا بێت ؟ ئایا نابێ بە منداڵ بڵێین کە زیاتر لە نیوەی مرۆی ئەم جیهانە بە برسێتی سەر ئەنێنەوە ؟! نابێ پێیان بڵێین بۆچی برسین و رێگای ئازاد بوون لە برسێتی چییە ؟ ئایا نابێ باسی زانست و مێژوو گۆڕانی کۆمەڵایەتی بە منداڵ رابگەیەنین ؟! ئەی لەبەرچی و بۆچی منداڵی خاوێن و پاك و تەمیزو بەخێو بکەین و پەروەردە بکەین ؟! بۆچی ئێمە ئەمانەوێ منداڵ بکەینە بووکە شووشەیەکی جوان و لەناو جامخانەی موغازەی شووشە فرۆشە گەورەکانی شاردا داینێین ؟! بۆچی هەروا بەڵام سەرلاییکەوە پێیان بڵێین درۆ خراپە ، دزی خراپە ، بۆچی پێیان بڵێین گوێڕایەڵ و راستاڵ بن و بە گوێی دایك و باوکتان بکەن ؟ ئەی بۆ لە باتی ئەمە نەیەین و رەگ و ریشەی پەیدابوون و پەرەسەندنی درۆزنی و دزی و زەخەڵی بۆ منداڵان رۆشن بکەینەوە ؟! ئەبێ بە منداڵان بڵێین راستگۆ بن ، کەچی لە رۆژگارێکدا ئەژین ، چاوی راست درۆ لەگەل چاوی چەپا ئەکات ، برا گومان لە برای خۆی ئەکات و ئەوی لە دڵماندایە ئەگەر بۆیەکتری دەربخەین ، ئەکەوینە گێژاوی دەردی سەری و گیروگرفتییەکی وەهاوە کە بە هیچ جۆرێ لێی دەرباز نابین . ئایا راستە منداڵ گوێ رایەڵی مامۆستاو باوك و دایکێکی پارەپەرست بێ ، باوك و دایکێکی وا کە هەموو خەیاڵ و ئامانجێکیان لە ژیاندا هەر سوودی خۆیان و رۆژ بە سەربردن بێ و هەر ئەوکارانە ـ یان لا پەسەند بێ پارەی تیایە ؟!

بۆچی ئەبێ بە خەلك بڵێین دەستی یارمەتی بۆ هەژاران درێژ بکەن و نابێ پێیان بڵێین بۆچی یەکێ دەوڵەمەندو ئەوی تر هەژارە ؟ پارەدارێ ئەگەر فیزی هیناو یارمەتییەکی بێبایەخی هەژارێ بدا ، خۆی لێ بادات و کۆلێ منەت و شاباشی بەسەردا بکا ، مەکە ئەمە یارمەتی داوەو لەبەرئەوەش چاری ناچارەو کاری گەردوونە ئەینا کابرای هەژار هەر ئادەمیزادیش نیە . ئێستە سەردەمێکە پێویستە لە ئەدەبیاتی منداڵاندا دوو مەسەلەی گرنگ رەچاو بکەین .

یەکەم : پێویستە ئەدەبیاتی منداڵان لە پلەیەکدا بێ بکەوێتە نێوانی جیهانی رەنگین و پڕ خەوی شیرین و شادی منداڵ و جیهانی تاریك و واقیعی تاڵ و تفتی سەختی مرۆڤی گەورە . پێویستە منداڵ تەیارو بەئاگاو چرا بە دەس بێ کە جیهانی منداڵی خۆی بەجێ دەهێڵی ، بۆئەوەی کەکەوتە ژیانی دنیای لاویەتی و گەورەبوونەوە بەرگەی بگرێت و بزانێ چۆن دنیایەکە . بەم شێوەیە منداڵ ئەتوانێ لە ژیاندا یاریدەرو پشتی باوکی بێت و ببێتە هۆی گۆڕانی باری کومەڵایەتی . پێویستە منداڵ بزانێ باوکی بە چ کولەمەرگی و ماندوو بوونێك تیکە نانێ پەیدا ئەکاو برای گەورەی بە چ کارە رەهاتێك چنگ و پەل ئەوەشێنێ و ئەپوێ . پێویستە منداڵ بزانێ باوکی بە چ رێگایەك و بەردەوام یارمەتی دەستی ئادەمیزد ئەدات . پێویستە باوەڕی منداڵ بە رازو باسی دنیای ئومێدە درۆزنەی بێ بایەخ لەق بکەین منداڵ پێویستە بزانی باوکی لە رۆنگاوی کۆمەڵدا شان و پەل کوتان و ماندووبوون زیاتر هیچی بەرناکەوێ و ئەیانەوێ وا لە ئەویش بگەیەنن باوکی هەر ئەبێ وابێ و لەوە زیاتری لەدەس نایەو وردە وردەش واشی لێ دێ لە ژنەکەی بێدەستەڵات تر ببێ .

دووەم : پێویستە بە گیانێکی زانست پەروەرانەوە منداڵ رابهێنرێت وای فێربکەین بتوانێ مەسەلە جیاجیاکانی نەریت و یاسای کۆمەڵایەتی و خووڕەوشت لە شوێن و کاتی جیاوازی خۆیانداو لە چوارچێوەی مەرجەکانیاندا بە باشی هەڵسەنگێنێت و بینرخێنێ . ئێمە ئەزانین نەریت و خووڕەوشت پێوانەیەکی هەتا هەتا نەگۆڕاویان نییە . زۆرشت هەیە رۆژگارو ساڵ کۆنی ئەکات . رەنگە هەندێ یاساو نەریت لای کۆمەڵێ باش بێ و لای یەکێکی تر خراپ بێت . یان هەندێك بەدژی خووڕەوشتی لە قەڵەم بدەن و هەندێکی تریش بە نموونەی بەرزی رەوشتی بزانن .

لە ماڵ و خێزانێکدا کە باوك خەریکی قومار بازی و رابواردن بێ و ببێتە کۆسپی رێی گۆڕان و گەشە سەندنی باری کۆمەڵ ، لە خێزانێکی وادا منداڵ هیچ مەجبووری ئەوە نییە گوێڕایەڵی ئەو باوکە بێت و ئەبێ لێی یاخی بێ .

★ ئەم وتارە درێژ ترە بەڵام لەبەرئەوەی بەشەکەی تری شی کردنەوەو قسەکردنە لەسەر کتێبێك کە نەمدیوەو نەمخوێندۆتەوە نەمکردە کوردی لە وەرگێڕانەکەشیدا وردە دەسکارییەکی پێویستم کردووە .

Institut Kurde de Paris

کرێکارانی سلێمانی بەڵێنی بەردەوامی تێکۆشان بۆ سەرکردایەتی و پارتی و شۆڕش تازە ئەکەنەوە

کرێکارانی پارێزگای سلێمانی بەڵێن بۆ سەرکردایەتی سیاسی پارتی بەعس و شورش تازە ئەکەنەوە کە توانای خۆیان زورتر بەکار بێنن بۆ جێ بەجێ کردن و پشتگیری کردنی نەخشەی گەشە پیدانی نەتەوایەتی و گۆرینە کۆمەلایەتیەکانی وڵات بەرەو سوشیالیستی ، وە هەمیشە بڕوایەکی پتەوەوە لەروی پیلان و نەخشە گومان لیکراوەکانی ئیمپریالیزم دابوەستن ..

لەم روەوە بروسکەیەکیان بۆسەروك احمد حسن البكر ناردوە زۆر ستایش ئەودەسکەوتە شۆرشکیریانەیان کردوە کە لە دوای شورشی ١٧ی تەموزی نەتەوایەتی خوازو سوشیالیستی چینی چەوساوەبەدەستیان هێناوە ، وە بیزاری خۆیان بەرامبەر بەکۆمەڵی خۆ بەدەستەوە دەر دەربڕیوەو سەرزەنشتی پارتی کەتایبی بەکرێ گیراویان کردوە کە لە دژی گەلی فەلەستینی ئازادیخواز ئەجوڵێتەوە .

چەند خۆشخانەو مەڵبەندی پزیشکی تازە لە پارێزگاکانی وڵاتدا

وەزارەتی اشغال و اسكان لەمدواییەدا چەند پروژەیەکی تەندروستی لە پارێزگاکانی وڵاتدا کردۆتەوە کە هەندیکیان تەواو بوون ، ئەم پرۆژانە ٣ ملیون و ٩٠٠ هەزار دیناریان تێچووە .

لەو پروژانە مەڵبەندێکی پزیشکی ناوەندی لە کەرکوك و یەکیکی تر لە فەلوجەو نەخۆشخانەیەك لە قەزای عەلی غەربی .

وەزارەت تا ئیستا ١٨ نەخۆشخانەی لە ناوچەکانی تەلەعفەرو شرگات و شیخان و بعاج و قرەقوش و تلكیف لە پارێزگای نەینەوا ، وە شامیە لە پارێزگای قادسیەو رفاعی و سوق الشیوخ لە پارێزگای ذی‌قار کردۆتەوە .

هەروەها کردنەوەی چەند نەخۆشخانەیەکی تر بەدەستەوەیە لە قەزای پینجوین لە پارێزگای سلیمانی و چەمچەماڵ پارێزگای کەرکوك و خالص لە پارێزگای دیالەو عەلی غەربی لە پارێزگای میسان و صویرە لە پارێزگای واسط و مەحاویل لە پارێزگای بابل و تکریت لە پارێزگای بەغدا .

هەروەها کردنەوەی شەش نەخۆشخانەی سنگ بەدەستەوەیە لە پارێزگاکانی واسط و ئەنبارو قادسیەو کەرکوك و پارێزگای بەغدا ، وە جمهوریەو نەینەواو سلیمانی و نەخۆشخانە ژنەعمانیە لە پارێزگای واسط و یەکی گشتی لە پارێزگای دهوك

وە ئیستا خەریکی کردنەوەی ٢١ مەڵبەندی پزیشکین لە ناوچەکانی توپچی و عەدل و جەمیلەو رەسافەو عامریە لە بەسرەو هەولیرو میساندا .

عەشارو زبیرو قورنە لە پارێزگای بەسرە ، وە حەی لە پارێزگای واسط و کفری و حەویجە لە پارێزگای کەرکوك ، لەگەڵ چەند مەڵبەندیکی تری ناوچوی پارێزگاکانی نەینەواو کەرکوك و واسط و ذی‌قارو

لە پارێزگای دهۆك

روژی دوشەممەی رابوردو ئاهەنگێکی جەماوەری گەورە لە شاری دهوك سازکرا ، لەم ئاهەنگەدا دەورەی یەکەمی فێرکردنی مەشقی کەشافە کرایەوە کە ماوەی شەش مانگ ئەخایەنێ ..

ماموستا یەحیا جاف پاریزگاری دهوك و هەڤال ئەندامی سەرکردایەتی لقی ناوچەی ژورو لێپرسراوی ریکخراوی پارتی بەعسی سوشیالستی عەرەب وهەندیك لە کاربەدەستە لێ پرسراوەکانی پارێزگا لەم ئاهەنگەدا بەشدار بون .

پاریزگاری دهوك وتاریکی خوێندەوە ، زۆر ستایشی شورشی ١٧ی تەموزی نەتەوایەتی وسوشیالیشی کرد بە سەرکردایەتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب کە بایەخ بە گرنگی لاوان ئەدات .

ـ پرسە ـ

هەفتەی رابوردوو ، بەهوی نەخوشیەکی گرانەوە (احمد خورشید شوان) باوکی شاعیری لاو کاك (صلاح شوان) کوچی دوای کردو دڵنەوایمان بۆ کەسوکاری خواڵی خۆشبوو پرسەمان بۆ کاکە (صلاح) و هیوادارین لەنوشستی تر بەدوربێ .

ـ هاوکاری ـ

زانکۆی سلێمانی و پاشەڕۆژێکی ڕووناکی پەرەپێدانی زانیاری لە کوردستاندا

● رۆژی ٢٣ی تشرینی یەکەمی ١٩٦٨ زانکۆی سلەیمانی کرایەوە ، دوای ئەوەی بەپێی بڕیارێکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ئەم زانکۆیە دامەزراو لە ٢٤ی تشرینی دووەمی هەمان ساڵدا لەزانکۆی ناوبراودا دەست کرا بەخوێندن .

● **بڕیاری دامەزراندنی ئەم زانکۆیە لەلایەن ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی ١٧ی تەموزی پێشکەوتوخواز بەسەرکردایەتی پارتی بەعسی سۆشیالستی عەرەب ، ئەڵێین دامەزراندنی ئەم زانکۆیە لەشارێکی ناوچەی کوردستاندا نیشانەیەکی ڕووناکی ئەوڕێڕەوە ڕاستەیە شۆڕش گرتویەتیە بەر ، بە مەبەستی زامن کردنی پاشەڕۆژێکی ڕوناکی پەرەپێدانی زانستی و زانیاری لەناوچەکەدا . دوای ئەوەی ساڵانی دوورو درێژی ڕابوردو لەهەموو ڕویەکی پەرەپێدان و گەشەکردنەوەو لەلایەن ڕژێمە کونەپەرستەکانی ڕابوردووەوە پشتگوێ خرابوو .**

● شۆڕش لە بڕیارەکانیا بەوەفایە . لەبەر ئەوە ئەبینن ئەوەی لەبەرنامەی ئیش و کاریا بەرامبەر ناوچەی کوردستانی دیاری کردوە ، تەنیا بڕیار نیەو چاوەڕێ جێ بەجێ کردن بکا . بەڵکو بڕیارن لەپێناوی ئیشوکارو جێ بەجێ کردنی دەستوبردا . ماوەیەکی زۆر بەسەر بڕیاری دامەزراندنی زانکۆکەدا تێ نەپەڕی کە زانکۆ کرایەوە . پاش ئەوەش بەمانگی خوێندن دەستی پێکرد . لەوساشەوە تا ئیستاو بەهەوڵی دڵسۆزانەی کاربەدەستانی شۆڕش زانکۆی سلەیمانی ساڵ بەساڵ فراوانتر ئەکرێت و پێویستیەکانی جێ بەجێ ئەکرێ .

● **لەم ڕۆژانەی دوایدا ، بڵاوکرایەوە کە دەست کراوە بە جێ بەجێ کردنی قۆناغی یەکەمی خانووبەرەی زانکۆ کە بریتی ئەبێ لە شوێنی کۆلیجی ئەندازیاری و زانستی و عەمادەتەکانی زانکۆو هۆڵێکی ئەوەوە بۆ کۆڕبەستن و کتێبخانەیەکی گشتی کە هەموی (٥) ملیون و (١٠٠) هەزار دیناری تێ ئەچێ سەرەڕای ئەوەی لە نەخشەی پێنج ساڵەی داهاتودا (٦) ملیون دینار دانراوە بۆ تەواوکردنی قوناغی دووەمی خانوو بەرەی زانکۆ کە .**

● بەبۆنەی تێپەڕبوونی حەوت ساڵەوە بەسەر کردنەوەی زانکۆی سلەیمانی‌دا ، سڵاوو ڕێزمان بۆ ئەو بڕیارە مەزنەی سەرکردایەتی شۆڕش کە بەو بڕیارە چرایەکی گەشەداری زانستی لە ناوچەی کوردستاندا هەڵکرد .

● هیوامان سەرکەوتنی ئەودڵسۆزانەیە کە بەردەوام لە هەوڵ و تەقەللادان بۆ قوڵ کردنەوەو فراوان کردنی ئەم دەستکەوتە گەورەیە .

هاوکاری

چەند بڕیارێکی گرنگی ئەنجومەنی بەرزی کۆمەڵەی جوتیاران

لە کۆبوونەوەی رۆژی(٣ـ١١ـ١٩٧٥)دا ئەنجومەنی مەرکەزی یەکێتی گشتی کۆمەڵەی جوتیاران چەند بڕیارێکی دەرکردووە دەربارەی گۆڕینی کشت و کاڵ لە رووی قەڵاچۆکردنی نەخوێندەواری و پەرەپێدانی لادێکان و پتەوکردنی پەیوەندی نێوانی جوتیاران و کرێکارە جوتیارەکان و وزارەتی کشتوکاڵ و چاکردنی کشتوکاڵ .

هەروەها ئەنجوومەن بایەخێکی تەواوی داوە بەدامەزراندنی چەند کۆمەڵەیەکی هاریکاری لە هەموو ناوچەکانی وڵاتدا جگە لە تەرخان کردنی جۆرەها ئامێری زانستی تەکنیکی وگواستنەوە بۆ پێشخستنی کشتوکاڵ .

سەبارەت بە گۆڕینی باری کۆمەڵایەتی لادێکان ئەنجوومەن بڕیاری دامەزراندنی چەند بنکەیەکی تەندروستی و قەڵاچۆکردنی نەخۆیندەواری داوە بەوناوەی کە رۆشنبیری و تەندروستی دوو بنچینەی پتەون بۆ بەرزکردنەوەی باری ئابووری وڵات .

دیسان بڕیاری کردنەوەی چەند کێڵگەیەکی گشتی داوەو ئاشکرایشی کردووە کەوا بە هەموو توانایەکەوە هەوڵی سەرخستنی ئەم تاقیکردنەوە تازەیە دەردێت .

ئەمە لە لایەکەوە ، لە لایەکی تریشەوە ئەنجوومەن وای پێشنیاز کردووە گرنگییەکی تەواو بدرێتە سامانی ئاژەڵ و زیاتر پێش بخرێت .

ئا.د.ع

پرۆژەی پیشەسازی دروست کردنی ئۆتۆمبیل

دەزگای گشتی پیشەسازی ئەندازیاری ئیستا خەریکی گفتوگۆو ئاوێژ کردنە لەگەڵ چەند کومپانیایەکی جیهانیدا بۆ جێ بەجێ کردنی پروژەی پیشەسازی دروست کردنی ئوتومبیلی ساڵۆن کە لەساڵێکدا ٥٠ پەنجا هەزار ئوتومبیل دروست بکات و روژی دو دەستە ئیشی تیا بکرێ ..

ـ وەبڕیار وایە ئەم پروژەیە لە صویرە لەپارێزگای واسط بکرێتەوە .. جێگای پروژەکە دو ملیون مەتری چوار گوشە ئەبێ و حەوت هەزار کرێکارو تەکنیکی و ئەندازیارو شارەزایانی پیشەسازی ئیشی تیا ئەکەن ..

وتووێژی بەرەی نیشتمانی و وەفدی بەرەی هاوپەیمانی سوشیالستی یوگسلافیا

روژی ٣ـ١١ وتووێژی دووقۆڵی نێوان بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخوازو وەفدی بەرەی هاوپەیمانی سوشیالیستی گەلی کارگێڕی یۆگۆسلاڤیا دەستی پێکرد .

وەفدی بەرە بەسەرۆکایەتی هەڤال نعیم حداد ئەندامی سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب ، سکرتێری گشتی بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخواز بوو ، وە سەرۆکی وەفدی بەرەی هاوپەیمانی سوشیالیستی بەرێز فیلیپ ماچ جێگری سەرۆکی بەرەو ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی عوصبەی کومونیستەکانی یۆگۆسلاڤ بوو .

هەروەها وەفدی بەرەی نیشتمانی پێك هاتبو لەم بەرێزانە هەڤال عبدالغنی عبدالغفور وعدنان القصاب ومهدی حافظ ئەندامانی سکرتاریەتی گشتی بەرەو سعید جاف نوێنەری پارتی دیموکراتی کوردستان و عبدالله روژبیانی نوێنەری پارتی شورشگێڕی کوردستان و لطیف بەرزنجی نوێنەری بزوتنەوەی پێشکەوتنخوازانی کورد لە بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخوازو هەردوو هەڤال اسماعیل نجار سکرتێری لیژنەی بەرە لە پارێزگەی بەسرەو محمد جواد ئەندامی سکرتاریەتی لیژنەی بەرە لە پارێزگەی بەسرە .

لەسەرەتادا سەرۆکی وەفدی یۆگۆسلاڤیا بایەخی بەو دەسکەوتانەدا کە شۆڕشی نەتەوەیی و سوشیالیستی ١٧ی تەمووز بەدی هێناون وتی ئەمانە هەمووی و ئەو گۆڕانانەی لە کۆمەڵی عیراقدا هاتونەتە دی بەرەو بنیات نانی کۆمەڵ لەسەر بنچینەی مرۆڤایەتی و دادپەروەرانە لەلایەن سەرکردایەتی و گەلی یۆگۆسلاڤیاوە پەسند کراون .

هەروەها وتی عیراق دەورێکی گرنگ و کاریگەرانە ئەگێڕێ لە چالاکی سیاسی نیوان دەوڵەتان و لەبزوتنەوەی وڵاتانی بێلایەندا .

ئنجا باسی هاوکاری دووقۆڵی نێوان عیراق و یوگوسلاڤیای کردو وتی پێویستە لەسەر هەردوو وڵاتی دۆست کە تەقەللا پتر بدەن بۆ دەوڵەمەند کردنی بزوتنەوەی وڵاتانی بێلایەن و بەرەوپێش بردنی .

وەلەکۆتاییدا هەڤال سەرۆکی وەفدی یۆگۆسلاڤیا باسی ئەو ئەزك و فەرمانانەی کرد کە لە ساڵی ١٩٣٥ تا ئەمڕۆ بەرەی هاوپەیمانی سوشیالیستی یۆگۆسلاڤ رای پەڕاندون و جێ بەجێی کردون .

(ئا.د.ع)

یەکەمدا کولیجی ئەندازیاری و زانیاری و نامەخانەی ناوەندی و بەشە ناو خۆییەکان ئەکرێتەوە .. وە کولیجی کشتوکاڵ لە بەکرەجۆ ئەدرێ بە قونتەرات بە ملیونێك و ٥٠٠ هەزار دینار . بەڵام کولیجی پزیشکی سەرۆکایەتی زانکو خۆی دەستی کردوە بە کردنەوەی هۆڵ و تاقیگا (مختبر) .کانی کە ئەمانەش نزیکەی ملیونێك دیناریان تێ ئەچێ .. بۆ ئەوەی لە ساڵی ٩٧٧ دا قوتابی بۆ وەربگرن .. هەروەها نەخوشخانەی جمهوری تازە لە پارێزگاکەدا ئەبێ بە نەخۆشخانەی فێرکردنی قوتابیان تاکو نەخوشخانەی فێرکردن ئەکرێتەوە کە ٩ ملیون دیناری تێ ئەچێ .

خوێنەری خۆشەویست :

● بەم جۆرە پروژەی گەشەپیدان روژ بە روژ لە ولاتەکەمانا زیاد ئەبێ ، ئەمەش لە ژێر سیبەری شورش و سەرکردایەتیە سیاسیەکەیدا کە لە هەمو رویەکەوە بەرەو پیشکەوتن ئەروات بۆ ئەوەی رۆڵەکانی گەلی عیراق بە کوردو عەرەب و کەمە نەتەوایەتیەکانەوە بەختیارانە بژین . هەروەها بەم جورە دەسکەوت لە دوای دەسکەوت لە بەرهەمی شورشە پیروزە کەمان دێتە دەست .. کەوابو با زورتر دەسکەوتەکانی شورش بەدەست بنێین و دەست لە ناودەست ئەی جەماوەری گەل با لە گەڵ شورش و سەرکردایەتیە کەی برۆین بۆ ئەوەی عیراقیکی پیشکەوتو شانبەشانی وڵاتە پیشکەوتوەکانی جیهان دروست بکەین .

رسول

ڕەوتی گەشەکردن

خوێنەری بەرێز :

● لەو پروژە ئاودێرییە گەورانەی کە وەزارەتی (رەی) لە ماوەی ساڵی داهاتو داجێبەجێیان ئەکات پروژەی بەستی بکرمان و بەستی خلیکانە کە ئاو بە هەردو بەری روژهەلات و روژئاوای بەستەکان ئەگەیەنن .

بەستی بکرمان کەوتۆتە سەر روباری خازەر وە بە زنجیرە چیاکانی ئاکرێ دا تێ ئەپەڕێ .. بەرزی یەکەی ٩٣ مەترو درێژایی ٢٩٠ مەترەیە ، لەلای چەپیەوە لافاوگەی بۆ دروست کراوە کە لە لافاو بی پارێزێ .

● ئەم بەستە مەترسی لافاو کەم ئەکاتەوەو لەو شارو زەوی و زارانەی دەورو بەری ، وە زەوی و زارێکی زۆریش ئاو ئەدات .. جوگەکانی بەری روژهەڵاتی ٦٦ کیلومەتر درێژ بونەتەوە ، وە پانایی ١٦٣ هەزارو ١٠٠ مشارە زەوی و زار ئاو ئەدات . جوگەی روژئاواش ئەو زەوی وزارانە ئاو ئەدات کە کەوتوتە نیوان روباری خازرو روباری کومل .. کە ئەم ناوچەیەش بەرین ترین ناوچەی دەشت و زەوی زاری ئاکرەیە .. بەمەوە هەمو ئەوزەوی و زارانەی کە دوای پروژەی ئاوی خازرو کومل ئاو ئەدرین ئەگەنە نزیکەی ١٣٠ هەزار مشارە .. هەروەها هەندێك لەم زەویانە ئیستا بەدێمە کاری ئەچێنرین .. بەڵام بەشەکەی تری کە نزیکەی هەشت هەزار مشارە ئەبێ ئەکرێ بە کشتوکاڵی هاوینەو بەئاوی پرۆژەکان ئاو ئەدرێن .

● دیسانەوە لە پارێزگای دیالە وەزارەتی ناوبراو ئیستاکە خەریکی پروژەی ئاودیری بلاجو خانەقینە کە ٤٧٥ هەزار دیناری تێ ئەچێ .. وە وا چاوەروان ئەکرێ لە ماوەی ساڵی داهاتو دا تەواو بێ .. وە تا ئیستە ٦٩٪ ئیش و کاری جێبەجێ کراوە . ئەم پرۆژەیە ٣٦ هەزار مشارە زەوی ئاو ئەدات ، جوگایەکی سەرەکی هەیە ١٢ کیلو مەتر دریژە لەگەل پەنجا جۆگەی لقی کەلێ جیا ئەبێتەوە ..

● لە لایەکی ترەوە گەلیك پروژەی تری گەور گەورەو هەمە چەشنە لە ناوچەی ئوتونومی دا تەواو بوە ، ئەمانەش لەبەر بەرز بونەوەی پلەی ژیان و گوزەرانی خەڵکی ناوچەکەیە ، کە شان بەشانی ناوچەکانی تری وڵات پیش بکەوێ و پلەی ژیانیان بەرزتر بێتەوە ، کە لە گەڵ ویست و ئارەزوی شۆرشی نەتەوایەتی و پیشکەوتنخوازو سوشیالیستی دا شۆرشی ١٧ی تەموز بگونجێ .

● وەزارەتی خوێندنی باڵاو لێکۆڵینەوەی زانستی چەند پرۆژەیەکی پەروەردە کردنی لە پاریزگای سلیمانی جێبەجێ کردوە کە زیاتر لە ٤٤ ملیون دیناریان تێ چوە ، وە هەر بەم نزیکانە دەست ئەکات بە پلەی یەکەمی کومەڵی کولیجەکانی زانکو جگە لە پزیشکی و کشتوکاڵ لە ناوچەی سەرچنار .. کە ئەمەش پینج ملیون دیناری تێ ئەچێ ، وە لە پلەی

بەڕێوەبەری گشتی دارستان بۆ هاوکاری ئەدوێ

● **١٠ ملیون دینار بۆ چاککردنی پرۆژەی دارستان و فراوان کردنی لە ناوچەی ئۆتۆنومی تەرخان کراوە .**

● **زیاد کردنی رۆژانەی پاسەوان و کرێکارانی دارستانەکان .**

کاك محمود عواد جبوری لە وتووێژێك دا لە گەل نوێنەری هاوکاری ئاشکرای کرد کە ١٠ ملیون و ٢٩٢ هەزار دینار لە نەخشەی پێنج ساڵەدا دانراوە بۆ چاککردن و فراوان کردنی دارستانەکان لە ناوچەی ئۆتۆنۆمی دا . وە لە ١ـ١ـ٧٦ دا دەست ئەکرێ بە جێ بەجێ کردنی ئەم نەخشەو پرۆژانە کە بریتین لە مانەی خوارەوە :ـ

١ ـ پرۆژەی ڕوو پێوو دەست نیشان کردنی دارستانەکان :

ئەمەش بەهۆی فرۆکەو وێنە گرتنی دارستانە سروشتییەکانەوە ئەبێ و کادیری تایبەتی بۆ ئامادە ئەکرێ و نزیکەی صەد هەزار دیناریشی بۆ تەرخان کراوە .

٢ ـ پاراستنی دارستانە سروشتییەکان :ـ

ئەمەش بریتییە لە پەرژین کردنی ٢٠٠ کیلومەتر دارستان کە بیست هەزار دیناری تێ ئەچێت ، هەروەها ١٢ قوللە دروست ئەکرێت بۆ ئەوەی بە هۆیانەوە بەزوویی بزانرێ کە ئایا ئاگر لە دارستانەکان بەر بوە یان نا . وە (٩٦) هەزار دینار بۆ ئەم قوللانە دانراوە . وە (٢٥٠) هەزار دینار بۆ قەلاچۆ کردنی جروجانەوەر زیان بەخش تەرخان کراوە .

٣ ـ بەڕێوە بردن و ڕێکخستنی کاروباری دارستان :ـ

لەم بوارە دا صەدو پێنج هەزار دونم زەوی نەمامی تیادا ئەنێژرێ و ٣ ملیون و ١٥٠ هەزار دیناری تێ ئەچێ و (٢٩٩٥) کەلەکی بەرد (سد حجری) دروست ئەکرێ و نزیکەی (٢٩٥٠٠) دیناری تێ ئەچێ . هەروەها (٨٥٠٠) دۆنم لە دارستانە سروشتییەکان بەکار ئەهێنرێ بۆ بەرهەم هێنانی ١٧ هەزار تەن خەلوز ئەمەش ١١٩ هەزار دیناری بۆ تەرخان کراوە . وە بە درێژایی ١١٠٠ کیلومەترە ڕێگا بۆ دارستانەکان ڕائەکێشرێ و ملیونێک و سەد هەزار دینار بۆ ئەم ڕێگایانە دانراوە .

٤ ـ ناشتنی نەمام لەسەر ڕێگا گشتییەکان :ـ

٥٠٠ دارستان دائەمەزرێ کە ٢٧٢٥٠٠ دیناری تێ ئەچێ و هەزار کیلومەتر زەوی ئەکرێ بە دارستان و باخ و ١٥٠ هەزار دینار بۆ ئەم پرۆژەیە تەرخان کراوە .

٥ ـ مەشتەل : جێگا خۆش ئەکرێ بۆ بەرهەم هێنانی ٢٣ ملیون نەمام لە درەختە جۆرەکانی دارستان و (٩٢٠) هەزار دینار بۆ ئەم مەبەستە تەرخان کراوە .

٦ ـ کارگە :

نزیکەی (٥٠) فرن دروست ئەکرێ بۆ دروست کردنی خەلوز وەلقێکی ئوتوموبیل و ماکینە چاك کردنەوەش لە هەولێر ئەکرێتەوەو ٤٥ هەزار دیناری تێ ئەچێت .

٧ ـ مەڵبەندی لێکولینەوە :

ئەمەش بریتی ئەبێ لە دامەزراندنی چەند مەڵبەندێك بۆ لێکۆلینەوەی کاروباری دارستان و بەرێوە بردنی و سود لێ وەرگرتنیان ، ئەمانەش لە هەولێر دا ئەبن و ٣٧٥ هەزار دیناریان تێ ئەچێت .

٨ ـ خانو بەرەو دامەزراو :

هەشت دایەرەی دارستان و ١٩ خانوو ١١ عەممارو ٢٣ ژووری پاسەوان و ١١ گەراج و ٦ ژووری ترومپا دروست ئەکرێن .

ـ پرۆژەکانی ئێستا ـ

وە لە وەڵامی پرسیارێك دا دەربارەی ئەو پرۆژانەی ئێستا بەریوە بەرێتی گشتی دارستان جێبەجێیان ئەکات ، کاك محمود عواد الجبوری وتی : دوای ئەو گەشتانەی بەرێز دکتور حسن فهمی جمعە وەزیری کشتوکاڵ و چارەسەرکردنی کتشوکاڵ بە ناوچەی ئۆتۆنومی دا کردی فرمانی دا کە سەر لەنوێ دارستانەکان

بروانە ل ـ ٩ ـ

لە دەزگای « هاوکاری »یەوە بو نوسەرە بەرێزەکان

تکا لەو نووسەرە بەرێزانە ئەکەین ، کە بەرهەمیان ئەنێرن بۆ رۆژنامەی«هاوکاری» یاخود گۆڤاری « بەیان » ڕێگامان بدەن کە نووسینەکانیان بەگوێرەی بابەت و شوێن و ڕێگا ئەگەر لە « هاوکاری »دا جێگای نەبووەوە ، ئەوا لە « بەیان »دا بڵاوی ئەکەینەوە ، یاخود بە پێچەوانەوە . بەو پێیەی کە هەردوو رۆژنامەی « هاوکاری »و گۆڤاری «بەیان» سەر بە « دەزگای هاوکاری چاپ و بلاو کردنەوەی کوردی »ین .

جەمال بابان
کارگێڕی گشتی

سەرنج

بەهوی چەند هەڵەیەکی تەکنیکیەوە وتارەکەی کاك ئەکرم علی محی‌الدین بە ناونیشانی « چەند سەرنجێکی رەخنەیی لەسەر شانۆگەری داماوان » ، لەژمارەی رابوردودا کورت کرابووەوە داوای لێبوردن لە کاك ئەکرم و خوێنەران ئەکەین .

هاوکاری

ـ پرسە ـ

هەفتەی رابوردوو (شیخ رشید جمیل تاڵەبانی) لە تەمەنی (٥٨) ساڵیدا بە هوی نەخوشیەکی کوتو پڕەوە کۆچی دوای کرد . جێی بەهەشت بێ و خوا سەبوری کەسوکاری بدا .

لەگەڵ سەرۆکی شارەوانی سلێمانی داو گفتوگۆ دەربارەی گیروگرفتەکانی شارو هەوڵدان بۆ چارەسەرکردنیان

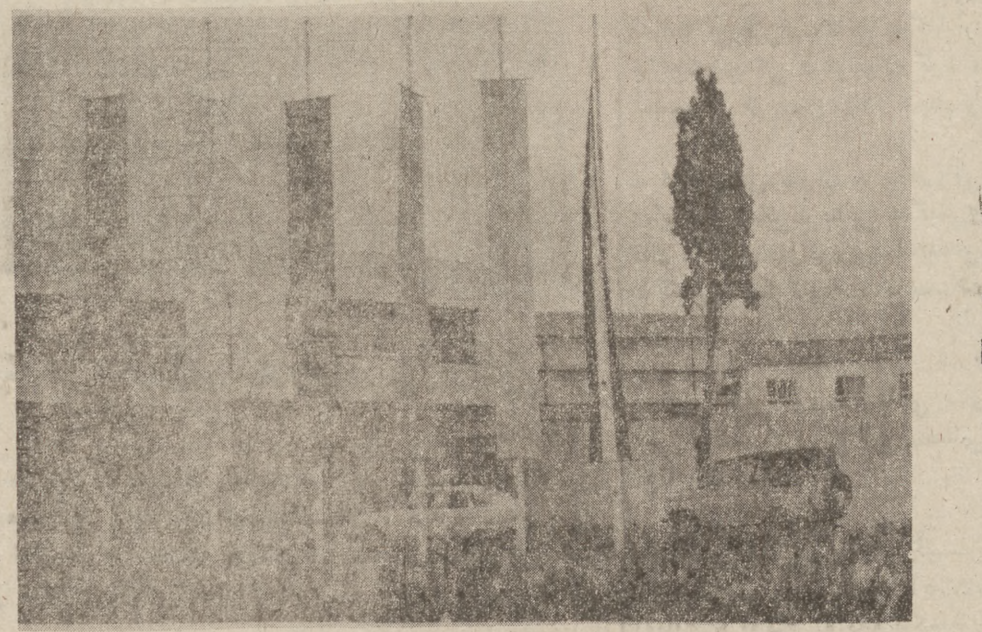

- ابو بكر قادر -

لە هەفتەی رابوردوودا، نێراوی رۆژنامەی « هاوکاری » لە سلەیمانی، چاوی بە کاك « ئەبو بکر قادر » سەرۆکی شارەوانی شارەکە کەوت‌و سەبارەت بە هەندێ گیروگرفت‌و هەوڵ‌و تەقەلای شارەوانی بۆ چارەسەری ئەوگیروگرفتانە، ئەم گفت‌و گوێەکرا :

هاوکاری : خۆتان دەزانن گرنگترین گیروگرفتی ئەم شارە مەسەلەی کەمی ئاوە... تکایە مەسەلەی راکێشانی ئاوی دوکان چی بەسەر هات ؟

کاك بەکر : پرۆژەی راکێشانی ئاوی دوکان هەرماوە، وەسەرەرای باری ئالۆزی ولات هەنگاوی باش نراوە لە دراسە کردنی لە هەموو روویەکەوە ئەبی ئەوەش بزانین کە ئەم پرۆژەیە ئاسان نی یە وەزۆری دەوی ..

بەلام ئەوەی ئیمرۆ پیۆیستە هەروەکو لەگەل بەریوەبەرایەتی پروژەکانی ئاووکارەبای وەزارەتی شارەوانی‌یدا، رێك کەوتوین لەسەر نەخشەیی خەت بەندی رایەلی ئاوی بیست سالی ئایندە، لەگەل کومپانی (سوریکا)ی فەرەنسی، ئەمەش بەچەند قۆناغێك دەبێت ..

قۆناغی یەکەم (٢٧٠) هەزار دینارمان درایە، ئێمەش گورج یەکەم هەنگاو دەستمان کرد بەچارە سەرکردنی مەسەلەی ئاوی (خەبات) هەروها خەریکی زیاد کردن وبەهێز کردنی سەرچاوەکانی ترین بو مسوگەر کردنی ئاو بو هەموو هاوولاتی یەك ..

هاوکاری : ئەی کارەبا ..؟ تو بلێی سالیکی تر هەر ئەمە حالمان بێت ؟!

کاك بەکر : سەرەرای نەخشەی وەزارەت، ئیمە خۆمان فریای خۆمان کەوتوین .. ئەویش چەند مەکینەیەکمان هێناو کە بە (گازویل) ئیش دەکات لەگردی شێخ محی الدین وە (٤) (میگاواط) کارەبامان بو مسوگەر دەکات ..

هاوکاری : خۆتان دەزانن ئێستا تەنگو چەلەمەی خانوو بەرە، عالەمی چەواشە کردوە .. هاوبەشی یتان چی‌یە لە سووك کردنی ئەم بارە لەسەر شانی میللەت ؟!

کاك بەکر : ١- یارمەتی کومەلی دروست کردنی خانومان داوە بە نزیکەی هەزارپارچە زەوی .

٢- زەویمان داوە بە نەقابەی دکتورەکان‌و ئەندازیارەکان .

٣- لە نەخشە پینج سالەی ئایندەشدا دوو ئەپارتمانی گەورە دروست دەکەین .

٤- بریارێك لە بەرێز وەزیری شارەوانی دەرچوە کەوا هەموو ئیش کەرێك لە وەزارەتی شارەوانی زەوی بدرێتی ..

هاوکاری: تکایە لە نەخشەی پێنج سالەی ئایندەدا چی بۆ شارەوانی سلێمانی دانراوە ؟

کاك بەکر : ١- چاکردن‌و تەواوکردنی زێراب .

٢- قیرتاوکردنی هەموو جادەو کولانەکان .

٣- دروست کردنی ئەپارتمان‌و بازار .

٤- گواستنەوەی گورستان‌و دروست کردنی شورا بۆ گورستانەکان .

٥- دروست کردنی شاری یاری وەگەلیك گورەپانی یاری‌و باخچە .. هەروها پشتێنی سەوز بو شارو دەوروپشتی لە پاشدا کاك بەکر زۆر سوپاسی دەزگای هاوکاری کرد کە وا بە ئەرکی خۆی هەستاوە بو روون کردنەوەی ئەم راستیانە بۆ میللەت .. هەروها بە پەرۆشەوە داوای لە هەموو دانیشتوانی بەرێزی شار کرد کە دەستی یارمەتی رابکێشن چونکە بێ یارمەتی وپشتگیری میللەت ناتوانین نەشار جوان وپاك بکەین وە نە پروژەکانمان بهێنینەدی ..

پاشماوەی : تەواو بوونی

بەحرێن لەگەل وەفدی عیراقدا پەیمانێکی هاوکاری بازرگانی‌و ئابووری‌یان مۆر کرد ..

پەیمانەکەش لە لایەن کاك حکمت عزاوی وەزیری ئابوری عیراق‌و کاك ابراهیم عبدالکریم محمد وەزیری بازرگانی‌و کشتوکال‌و ئابوری بەحرێنەوە مۆر کرا .

بە پێی ئەم ریککەوتنە لیژنەیەکی دوو قۆلی پێك دێت بۆ دانانی نەخشەی بازرگانی‌و ئالوگوری نێوان عیراق‌و بەحرێن‌و جێ‌بەجێ کردنی ریککەوتنەکەی نێوان هەر دوو لا .

وە بەرێز شیخ خلیفە سەرەك وەزیرانی بەحرێن لە کۆنگرەیەکی رۆژنامە نووسی‌دا بۆ رۆژنامە نووسان دواو بایەخی بە دەسکەوتەکانی شۆرشی نەتەوەیی‌و سوشیالیستی ١٧ی تەمووز دا .. وەوتی : پەیوەندی نێوان هەر دوو ولات قول‌و بەتینەو پەیوەندی دێرینی مێژوویی بە یەکیانەوە ئەبەستێتەوە ، وە لەو رۆژەوە بەحرێن سەربەخۆ بوە ئەم پەیوەندی‌یە پتەوتر بووە .

وە ئیمە لەو سەردانەمان‌دا لەگەل براکانمان کۆ بوینەوەو لەو کێشانە دواین کە پەیوەندی بە باشە رۆژی ناوچەکەو نیشتمانی عەرەبەوە هەیە هەروەها یەکەم ریککەوتننامەی ئابوری‌و بازرگانی‌مان مورکرد. بەرێز سەرەك وەزیرانی بەحرێن وتی : پەیوەندی‌و کامل بوونی ئابوری عەرەب رێگای راستە بەرەو یەکێتی تەواوەتی کە ئێمە مەبەستمانەوە هەولی بو ئەدەین .

ئا٠د٠ع

پاشماوەی : سەرکۆمار بروسکەیەکی

لە کاتێك‌دا مال ئاوایی لە خاکی عیراق ئەکەم ، پێخوشحالم کە پر بەدل سوپاستان بکەم بەرامبەر بەو رێزەی لێ‌تان نابن‌و ئەو پێشوازی‌یە گەرمەی لێ‌مان کرا لە کاتی سەردانەکەمان‌دا لە عیراق .. من زۆر شادمانم بەرامبەر بەو پێشکەوتنەی عیراق لە هەموو مەیانێك‌دا بەدی هێناوە .

هیوادارم کە هەر ساغ‌و سەلامەت بن‌و عیراقیش هەمیشە بەرەوپێشەوە بروات .

براتان
خلیفە سلمان الخلیفە

پاشماوەی : بریاری ئەنجومەنی

ئەستۆیان لە کارگوزاری بنیات نان‌و بەرەوپێش چوون‌و پاراستنی خاکی نیشتمان‌و پاراستنی مافی گەلی عەرەب لەهەموو بەشەکانی نیشتمان‌دا وە بۆ سوود وەرگرتن لەم هێزانە کە بە جورێك بێ لەگەل ئامانجەکانی شورشی حەڤدەی تەمووزو پارتی‌یە فەرماندەکەی‌دا بگونجێنی لەپێناو بنیات نانی کۆمەلێ یەکگرتووی سوشیال دیموکرات دا ئەم یاسایە دانرا) .

ئا٠د٠ع

پاشماوەی : گۆڤارێکی ..

ئەمەریکا لە هەرێمی فرجینیا نەکراوە.

میوان بووە .

گۆڤارەکە لە ژمارەی رۆژی دوو شەممەی رابوردوی‌دا وتویە ، ئەم سەردانەی بەکرێ گیراو مەلا مستەفا لە ئەمەریکاو مانەوەی تیادا زۆر بە نهێنی گیراوەو ئاشکرا توون .

گۆڤاری ساینس مۆنیتۆر ئەلی دوای تەفرو تونا کردنی تاقمی بەکرێ گیراو لە ژووروی عیراق‌دا دامو دەزگاکانی ئیمپریالیزم بە یەکجاری رەش‌بینی‌و بێ‌هیوایی دایگرت-

پاشماوەی : جیهانی سینەما

ئەم فلیمە وتویە : ناوەرۆکی فلیمەکەش بەو جۆرەبێ . بەختیاریەی هەولی بۆ ئەدەین‌وفلیمەکە لەوە ئەدوێ کە ئەو تەقەلا پێی ئەگەین ، زۆر لێمان‌دوای چەندان سال هەول‌و ئەم چیرۆکە کە لەسەر شانۆ نزیکە بەبێ ئەوەی پێ‌بزانین . رەزامەندی بینەرانی گەورەوپێشکەش کراوە جێگای بچوك بوە ، چاوەرێ ئەکرێ

پاشماوەی لەسێدارەدانی جاسوسێکی ..

ئەو جاسوسە بە گوێرەی ئەو بەلگانەی لێ گیراون ناوی (هولیندرت لیون ئورونسونە) و خەلکی هولەندەیە لە سالی ١٩٥٤دا کۆچی کردوە بۆ خاکی داگیرکراوو بە ناوی ئەلێکسەندەر هارون جنسیەی ئیسرائیلی دراوەتێ .

ئەو جاسوسە تاوانبارە لە سالی ١٩٥٥دا چۆتە ریزی لەشکری زایونیستی دوژمنەوەو لە دواییدا نێردراوە بۆ کار کردن لە (مخابەراتی) ئیسرائیل‌دا ئنجا بە ئەرك وفرمان گەراوەتەوە بۆ هولەندە بۆ ئەوەی لەوێوە بچێتە ناو دەولەتێکی عەرەبەوەو خۆی لە جولەکانی ئەو ولاتە نزیك بکاتەوەو راپۆرت بۆ بالیوزخانەی دوژمن بنێرێ لە هولەندە .

ئەو جاسوسە زایۆنیستە لە سەرداخوازی مخابەراتی ئیسرائیل سالی ١٩٧٤ لەرێگای ئێرانەوە هاتوە بۆ ژووروی نیشتمان‌و لەگەل سەرکردەکانی تاقمی بەکرێ گیراودا کۆبۆتەوە کە یارمەتی‌یان داوەو رێگای جموجولی‌یان بۆ خۆش کردوەو ئەوزانیاری‌و **هەوالانەشیان داوەتی کە** دەربارەی هێزی دلێری چەکدارمان داوی کردوە .

کاتێ هێزی دلێری چەکدارمان گرتویانە وتویەتی من پزیشکم بەلام دوای لێکولینەوە دەرکەوتوە هیچ لەکاروباری پزیشکی نازانێ ... ئنجا دانی بە تاوانەکانی‌و ئەرکە جاسوسی‌یەکەی‌دا ناوە ..دوای ئەوەی تاوانباری‌یەکەی ساغ بۆوە حوکمی رەوای گەلی بەسەردا درا .

ئا٠د٠ع

پاشماوەی : کۆترە سپی

چی ؟! لە دایکت رائەکەی ، من چەند تۆم خۆش‌ئەوێ ؟!!

کۆترە بچکۆلەکە وتی :- ویستم کەمێ دەوروپشتی خۆم ببینم‌و ئیتر ون بووم .

دایکی وتی :- ئەی چۆن گەرایتەوە ؟

کۆترە بچکۆلەکە وتی :- نازانم .

لێرەدا کۆترەکە بیری هاتەوە کە چۆن ئەویش بە منالی جارێکیان ون بووو نەیزانی رێگای هێلانەکەی لە کوێ‌یە ، بەلام خۆشەویستی ئەو شوێنەی کە تیا لە دایك بووە رێگای نیشانداو گەرایەوە .

لە پاشا روی‌کردە بێچووەکەی‌و وتی :-

- هەمو ئەوانەی دورئەکەونەوە لە مال‌و لانەی خۆیان‌و ون دەبن ، خۆشەویستی‌یان بۆ ئەو شوێنە رێگای گەرانەوەیان نیشان دەدا .

نوسینی : زەکەریا تامر
گۆرینی : احمد سید علی بەرزنجی

پاشماوەی : خاتو ئەلیندی

تشیلی دا کە ئەنجومەنی نیشتمانی ئاشتی و هاوکاری لە کۆماری عیراق کردوویەتیەوە .

شایانی باسە ، خاتوو ئەلیندی لەگەل وەفدێکا سێ‌شەممەی رابردوو گەیشتنە فرۆکەخانەی بەغدا و مامۆستا عەزیز شریف وەزیری دەولەت و سەرۆکی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق و سەرۆکی یەکێتی ئافرەتانی کوردستان چووبوونە پێشوازیان .

پاشماوەی : کودەتایەکی

سەرۆك (مجیب‌الرحمن)یان کوشت تێك شکێنن . سەرچاوەکان بلاویان کردۆتەوە هەموو ئەو لایەنانەی پەیوەندیان بە کوودەتا خوێناوی‌یەکەی ئابی رابردووەوە هەبووە گیراون‌و ئێستا لەژێر دەسەلاتی هێزە چەکدارەکانی سوپادان .

ئاشکراشە لە ١٥ی ئابی رابردوودا چەند سەرکردەیەکی سەربازی کوودەتایەکیان بەرپا کردو لە ئەنجاما شێخ مجیب الرحمن‌و مندالەکانی و زۆربەی پێشرەوەکانی بەنگلادێشی تیادا لە ناوچوو ، دەربارەی کوودەتاکەی (٤-١١-١٩٧٥)یش تا ئێستا هیچ روونکردنەوەیەك بلاو نەکراوەتەوە تەنیا ئەوەندە نەبێت کەوا (عەمید خالد مشرف) دەوری سەرەکی بینیوە لە کوودەتاکەدا ئەوەی شایەنی باسە ، رۆژی چوار شەممەی رابوردوو بلاوکرایەوە کە (ئەنجومەنێکی سەرکردایەتی شۆرش) لە بەنگلادیش لە هەشت ئەفسەر پێك هات‌و ئەم ئەنجومەنە کاروباری ولات بەرێوە ئەبا .

ئیستگەی ئەلەکتریکی ئاو لە دوکان

دەزگای گشتی کارەبا لەگەل کومپانیایەکی بێگانەدا ریکەوت کە هێلی راکێشانی کارەبای ١٣٢ هەزار ڤۆلت لەئیستگەی کارەبای ئاوی‌دوکان‌دابمەزرێنێ کە نۆ ملیون دیناری تێ ئەچێ . ئەم هێلانە نزیکەی ٢٤٥ کیلۆمەتر درێژاییان ئەبێ ، وە ئیستگەی ناوبراو بە تۆری (شبکە) کارەبای نیشتمانیەوە ئەبەسترێ لەهەولێرو کەرکوك‌و سلیمانی ، وە لەماوەی ٢٤-٣٠ مانگ‌دا تەواو ئەبێ ، وە بەر لەوەی ئیستگەکە بکەوێتە کار ئیش‌وکاری هێلەکان تەواو ئەبێ .

پاشماوەی : لە یادی شۆرشی ئوکتوبەردا

سوڤیاتیەکانیش هەمیشە ئامادەیی خۆیان دەرئەخست بۆ دۆستایەتی ، یەکیتی تیکوشان، برایەتی .. بەم چەشنە ماوەیەکی بەنرخمان بردەسەر ، ئەرکێکی سەرشانی خۆمان بەرامبەرگەل جێ‌بەجێ کرد لە هەمو کاتێکدا ؛ هەمو پیشکەوتنێکی ئەوان ، هەمو سەرکەوتنەکانیان دل ودەرونی ئێمەی ئەهەژان ، زیاتر گورو گوژمی بروامانی بەگەل ئەبزواند ، هانی ئەداین بۆگەرانەوە بەزوترین وەخت ، تاوەکو ئێمەش بگەین بە ئاوات ‌و رۆژێکی تیشکداری وابۆ خۆمان دروست بکەین ، هەمیشە خەومان بەرۆژێکی واوە ئەدی ، نامەرروی جەژنێکی وامەزن بوبن ، خۆزگەمان هەل هاتنی خۆزێکی ئاواراست‌و رۆشن بوو .. بۆیە نەمان توانی زۆر بمێنینەوە عەشقی تیکۆشان‌و نیشتمان‌و بارو‌بوی شادی‌و بەختیاری‌و پیشکەوتنی لێ بێچاینەوەو گەراینەوە بۆ کۆشی دایکی نیشتمان بۆ ناو جەرگەی جولانەوەی نیشتمانی .

بەم چەشنە **سال هات‌و سال** رۆیی ، خواستی مێژوو کورزو گوپالی جولانەوەی نیشتمانی دری بەشەوەزەنگی دەوری دابراوی ئیمپریالیزم‌دا ، خۆزگەو ئاواتی بەرزی گەل لەئاسۆی بلندی نیشتمانەوە هاتەدی ، لە ژێر زەبروزەنگی یەکێتی گەل‌و یەکیتی گەل‌و سوپادا بەیەکێتی تیکرای کۆرو کۆمەلەکانی عیراقی جەژنی گەورەی ١٤ی تەموز خۆری پرشنگداری ئێمەش هەل‌هات ، گولی هیوای ئێمەش پشکوتو گەلی قارەمانی عراق بەندیخانەی ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستی سەرەو ژێرکرد ، دەزگای پیشکەوتن‌و گەشەکردن‌و چارەسەرکردنی گیروگرفتی کێشەی میللەت خرایە سەرگازی پشت ، بەلام بەداخەوە زۆری نەخایاند بەهاری جەژنی گەل ئاوابوو ، گولی هیوامان سیس بوو ، خۆزگەو ئاواتمان وەك گەلای خەزان هەلوەری ، بەلام جارێکی تر وبەکوێرایی چاوی دوژمن پاش چەندسالێکی درێژی پر خەباتی بێ‌وچانی گەلەکەمان دوای بەراوردێکی هێجگار سەختی ژیانی رۆژگاری تیکۆشانی تیکوشەرانی ، پاش قال بونێکی بێ‌وێنە ، ئازادیخواهان لەکورەی تاقی‌کردنەوەی نیشتمانی‌دا گەلی قارەمانی عیراق گورزی گرانی خۆی وەشاند ، وەبە رۆژی ١٧ی تەموز شادبوو ، بانگی شورشگیری تازەی راهێشت بەسەرکردایەتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب ، تیشکی پرشنگداری پەخشان کردەوە بۆ هەمو ولات ، لەو رۆژەوە تا ئەگاتە ئەمرۆ گەلی عیراق سەرکەوتن لەدوای سەرکەوتن وەرئەگرێ چ لە مەیانی سیاسەتی ناوخۆو عەرەبی‌و دەرەوەدا .. برایەتی ودۆستایەتی لەگەل هەموو دەولەتە سوشیالیستەکان وەبەتایبەتی یەکێتی سوفیەت بنیات نا . وە بەبێ سێ‌و دولێ کردن دەرگای برایەتی ودۆستایەتی خستە سەرگازی پشت لەگەل هەمو جولانەوەی شورشگیری جیهان‌و بیری نوێ‌و دەولەتە پیشکەوتن خوازەکان‌دا ، هەروەکو هاتو چۆ کردن لەنێوان عیراق‌و هەمو نوێنەرانی ولاتە پیشکەوتنخوازەکان بووەبە ئاسایی .. وە بەپێی قازانجی پێشکەوتن‌و گەشەکردنی ولات ئەروات .

ئیتر با بژی یادی شورشی ئوکتوبەر

بژی برایەتی نێوان هەردو گەل .

هەڵوێست و سەرنج

عادل

لە بەر رۆشنایی راپۆرتی سیاسی هەشتەمین کۆنگرەی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب دا رەوتی شۆرشگێرانەی بنیات نان لە ناوچەی ئۆتۆنۆمی بەرەو پێش ئەچێ‌و باشترین خزمەت گوزاری پێشکەش بە هاوولاتی‌یان ئەکرێ‌و ناوچە کە بە خێرایی پەرە ئەستێنێ .

لەم دواییە دا لە وەزارەتی ئیش‌و کاروباری کۆمەلایەتی لە بودجەی دایەرەکانی وەزارەتی ناوبراو لە ناوچەی ئۆتۆنۆمی کۆلرایەوە بۆ دەستە بەر بوونی جێ‌بەجێ کردنی نەخشەکانی گەشە کردنی نەتەوەیی .

کاك وحید ابراهیم جێگری وەزارەتی ئیش‌و کاروباری کۆمەلایەتی وتی : (٤٤) پرۆژەی کۆمەلایەتی کە حەوت ملیون دیناریان تێ ئەچێ لە ناوچە کەدا جێ‌بەجێ ئەکرێن .. لەمانەش مەلبەندی مەشقی کۆمەلایەتی‌و چاودێری کردنی نەوجوانان‌و یانەو پەیمانگای سەقەت‌و پەککەوتەکان‌و کتێبخانەی تایبەتی بۆ کرێکاران‌و ئوتێلی گەشت .

راپۆرتی سیاسی هەشتەمین کۆنگرەی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب ساغی کردەوە کە (پێشکەش کردنی باشترین‌و فراوانترین خزمەت بۆ جەماوەزی گەل لە بۆ چونی پارتی‌یەوە لە دوو خالەوەسەرچاوە ئەگرن ، یەکەمیان لایەنی ئابوری‌یەو پەیوەندی بە رۆلی « دەور » هێزی ئادەمیزادەوە هەیە لە کار گوزاری بەرهەم‌هێنانی کۆمەلایەتی‌و دوەمیشیان لە ناوەرۆکە کۆمەلایەتی‌وسوشیالیستی یەکەی پارتی‌یەوە هەلئەقولێن دەربارەی خزمەت کردنی جەماوەرو دەستەبەر بوونی باشترین پلەو ئاستی ژیان‌و گوزەران لە هەموو بوارێك دا بۆ گەل) .

جا لیرەوە بایەخی ئەم پرۆژانە لەو دەورەدا دەر ئەکەوێ کە ئەیگێرن بۆ پێشخستنی ناوچەکەو چارەسەرکردنی گیروگرفتی کەرتێکی فراوانی هاوولاتی‌یان .

بێ گومان یانە شوێنێکی تایبەتی هەیە لە مەیانی پەرەپێدانی باری بیری‌ی‌و روشنبیری‌ی‌و ئارەزوەکانی لاوان‌و باشترین رێگایان بۆدابین ئەکات لەپێناو سوود وەرگرتن لە کاتی پشوو بێ ئیشی‌و سوود پێ گەیاندنیان .

دامەزراندنی کتێبخانەی تایبەتی کرێکارانیش کە لەبەرێکی گەورە پرئەکاتەوەو کرێکاران روشنبیر تر ئەکات بۆ ئەوەی لە پێناو باشە رۆژێکی باشتری نیشتمان دەوری مێژویی خۆیان بە باشترین‌شێوە بگێرن .

سەرکردایەتی سیاسی پارتی شۆرش بۆیە بایەخ بە پرۆژەکانی گەشت‌و گوزار ئەدەن‌چونکە کارێکی لەبار ئەکەنە سەر داهاتی نەتەوەیی‌و پەرەسەندنی کۆمەلایەتی ولات . جگە لەمەش لە سەردەمی پێشودا ئەم لایەنە گرانە پشت گوێ خرابون جا بۆیە شۆرش نەخشەیەکی فراوانی دانا بۆ بەگور خستنەوەی بزوتنەوەی گەشت‌و گوزار لەولات داو لە پەرەپێدان‌و بوژاندنەوەی ناوچە کەدا بەشداری بکات .

دامەزراندنی دەزگا کانی ئۆتۆنومی ، ئەنجومەنی یاسا دانان‌و تەنفیزی وخۆش کردنی زەمینەی قولکردنەوەی ئەم تاقی کردنەوەیە لە کوردستان دا لە بنچینەی بیرو باوەرە مرۆڤ پەروەریەکانی شۆرشەوە .

شورشی حەڤدەی تەمووزەوە هەلئەدەن بۆ خزمەت کردنی فراوان ترین کەرتی‌جەماوەری رەنجبەری کوردو کردنەوەی ئاسۆی فراوان لەبەردەم بزوتنەوەی بەرەوپێش چوون‌و بنیات نانی ئابوری‌وکۆمەلایەتی لەناوچەکەو سەرانسەری نیشتمان‌مان دا .

لە سای سێبەری ئاشتی‌وبرایەتی نەتەوەیی‌و یەکێتی هوشیارانەی نێوان جەماوەری‌عەرەب‌و کورد دا بەردەوام شورش دەسکەوتی گەورە بۆجەماوەر بەدی ئەهێنێ‌و هەنگاوی گەورە بەرەو پێشەوە ئەنێ لە پێناو بنیات نانی کۆمەلێکی یەکگرتوی سوشیالیستی ..

بوزانین

وەسلی ژمارە ١٣٠٠٣١/٣٦ی ٧-٥-١٩٧٣ بە مەبلەغی ٥٠ر پەنجا دینار کە لە ئەمانەتی بەکرێ گرتنی ملکەکانی شارەوانی دەرچوە بەناوی جزا محمد احمدو محمد أمین عبدالله ون بوە .. تکایە هەرکەس دۆزیەوە بیدات بە مەحاسبی شارەوانی سلیمانی‌و زۆر سوپاس .

ابو بکر قادر
بەریوەبەری شارەوانی سلیمانی

Institut Kurde de Paris

خەباتی قوتابیانی کوردستان

یەکێتی قوتابیانی کوردستان ئامادەی ئەکا

قوتابیانی کوردستان پەیمانی بۆ سەرۆکی فەرماندە تازە ئەکاتەوە

بەناوی لیژنەی مەرکــــەزی بروسکەیەك ئاراستەی سەرۆك کۆمار کاك «أحمد حسن البكر» کرا ئەمەش دەقی بروسکەکەیە:

باوکی ســــەرکردە بەڕێز «احمد حسن البكر» بەناوی لیژنەی ڕۆشنبیری و پیشەیی ـ یەوە گەرمترین ســــڵاوی دڵسۆزانەتان پێشکەش بێت، ئێمـــــەی قوتابی هەمیشــــە فیداکارێکی دڵســوزی شۆڕشی (١٧)ی تەموزی نەتــــەوەیی پێشکەوتن خوازین و لەپێنــاوی ئامانجەکانیدا لەتێکۆشـــان و خەباتێکی بێ‌وچان داین پەیمان دووپات دەکەینـەوە تا ئاواتەکانمان دیتـــەدی هەر خەبات بکەین.

سڵاو بۆ پارتی بەعســـی سۆشیالیستی پێشرەومان.

لیژنەی ڕۆشنبیری و
پیشەیی لە مەکتەبی
سکرتاریەتی یەکێتی قوتابیانی
کوردستان

ئەوی شایانی باسە: لەڕۆژی ٤–١١–١٩٧٥ هەموو ئەندامانی لیژنەی مەرکەزی ـ لە مەکتەبی سکرتاریەتی یەکێتی قوتابیانی کوردســـتان کۆبونەوەیەکی فراوانیان بەست.

لـــەم کۆبونەوەیەدا بەڕێز «هۆشەنگ سەید ئەحمەد» وە بەڕێز «جەلال چەرمەگـا» و بەرپرسیاری لقی هەولێر و لقی سلێمانی و لقی دهۆك ئامـادەبوون لەســــەرەتاوە بەڕێز «هۆشەنگ» لەبارەی ئەمڕۆی یەکێتـــــی و باری کورددوا، هەروەها بەڕێز «هۆشەنگ» ووتی: دەبێ لەمـــەولا هەموو هێـزو توانایەکمـــان بـۆبوژانەوەی باری ڕۆشـــنبیرو پیشەیی تەرخان بکـەین، وەهەروەها ئـەمڕۆ لیژنـــەی ڕۆشنبیری دەورێکی ئێجگـــار باڵا لەپێگەیاندن و تێگەیانـدنی قوتابیاندا ببینێ، وە بۆ ئـەم لایەنەش سەرکردایەتی شۆڕش هەموو دەست پێشخەری یـەکی کردووەو دەبێ ئێمەش هـــەر یەکەمان لەئاســــتی خۆیەوە بیروباوەڕی ســـــەردەم و ئایدیولۆژی پارتی بەعســـی سۆشیالیســـتی عەرەب بەناو قوتابیان و خەڵـــکی تردا بڵاوبکاتەوە.

لەدواییدا کاك «جــــلال چەرمەگا» باسی لیژنــــەی ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندنی کردوو پێویستی یەکانی دەست نیشان کرد. لە دوای ئەویش کـــاك «خالد جوتیـــار» دەربارەی «لاپەڕەی خەباتی قوتابیـــان» لە ڕۆژنامەی «هاوکاری» چەند تێبینی و سەرنجێکی خستە ڕووەوە لەلایەن ئەندامانی لیژنەکەوەو وتووێژی لەسەر کرا. ئینجا بەڕێزان «صـــباح میرزا» و کاك «عبدالمحسن» و «رفعت عثمان» هەریەکەیان باسی باری ڕۆشنبیری شارەکانیان کـردودەست نیشانی ئەو خاڵانەش کرا کە بەڕێزان خستیانە ڕوو.

کاك (صباح میرزا) ڕاپۆرتی ڕۆشنبیری لقی ســــلێمانی خوێندەوەو گفتوگۆی لەســـەر کرا.

چێشتخانەی قوتابیان

هـــەر لەوڕۆژەی ڕێکخراوی کردۆنەتەوە، لەوانە چێشتخانە یەکێتی نیشـــتمانی قوتابیانی گەورەکەی ـ خانوی قوتابیان) و عیراق دامەزراوە هەتا ئـەمڕو ئـــەوەی کۆلیجی پـەروەردەی وەك پێشڕەوێکی ڕاستەقینـەو وەرزشی .. بێجگە لەوەی کە لە دڵسۆزی هەمو قوتابیانی عیراق ناو بەشە ناوخۆیی یە کـانـدا لـــە خەبات و هەوڵدانێکی بێ هەن، بێ گـــومان ئـەم وچان دایە.

چێشتـــخانانە دەورێکی زۆر

دیارە قوتابیان خۆشیان لـە پیرۆزیان لـە باری قوتابیانەوە مێژەوە هەستیان بـــەم دەورە هەیە چونکە خواردن بە کەمتر پیرۆزەی یەکێتی ناوبراو کردوە دەکـــرێ و باری تــەندروستی بۆیـە ئەوەندە بەسۆزەوە ڕوی چـــاکتر لێ ڕەچاو دەکرێ، تێ دەکەن و لە دەوری کـــــۆ ئەگـــەرچی هێشـــتا ئـــەم دەبنـــەوەو دەستکەوتـــەکانی چێشتخانانە هـــەمو پێویستی‌ـ دەپارێزن.

یەکی قوتابیانیان نەهێناوەتە دی

ئەم یەکێتی‌یە لە دەمێکـەوە بەڵام قەت نکولیش لـــە فەڕو هەستی بەوە کردوە ئامادەبوو چاکەیان ناکرێت، ئێمە لێرە دا بۆ چارە سەرکردنی کـــەمو ئەوە بە باش دەزانین کــــە کـوڕی قوتابیان وبێ وچانیش یــــەکێتی نیشتمانی قوتابیانی خـــەریکی نەهێشـــتنی دەردو عراق لەڕێی چەند چاودێرێکی گێرەو کێشەی قوتابیانە. تایبـــەتی خۆیەوە سەرپەرشتی

دیارە ئـەو هەمو قوتابیانەی ئەم چێشتخانانە بکـــــات و ئەمڕۆ لـــە زانکوو ئامۆژگاکانی پێویستی‌یەکانی خێرا چـــارە بەغدا دەخوێنن گەلێکیان یان ســــەربکات .. وەك بـــــە هـــەربەشی زۆریان خـــەڵکی پێویستیشی دەزانین ئەگـــــەر پارێزگاکانی ترن بۆیە یەکێتی بگـــونجێ چێشتخانەیـــەکی بەپێویستی زانی تا گیروگرفتی قوتابیانەش بـــۆ بەشـــــە خواردنیان کـــەمتر بکاتـــەوە ناوخۆیی یەکانی «العیواضیه» ئاگـــاداری باری تەندروستیان بکرێتەوە.

بێت وچەند چێشتخانەیەکی بۆ

بەهرام جەمیل

حیزب وا منداڵ پەروەردە ئەکات

نەهرۆ

دەمێکە سەرکردایەتی حیزب و شۆڕش چاودێری یەکی تەواوی هەموو بەهرەدارو لێهاتویەك دەکـــەن، دیارە ئـــەم برەو پێدانەش نەك هــەر خەڵك بۆزۆر لایەن هان دەدات بەڵکـــو خزمەتێکی ئێجگار باڵاشی لـــە بوژانەوەی ئابوری نیشـــتمانی و

پیشەسازی سەردەمدا هەیە، گەلی عیراقیش تابلێی خەڵـکی لێهاتوو بەهرەداری زۆرە بەڵام چۆن ئەمانە دەناسرێن؟ ناسینی ئەمانە ئەگەر دوێنێ کارێکـــی گـــران و قورس بوبێ ئەمڕۆ بەئاسانی دەست نیشــــان دەکرێت، چونکە ئەم خەڵکـە هەمووی لەوە گەیشتووە کـــە حیزب زیاتر هانیـــان دەدات و هەرچی‌یەکیشیان پێویست بێ بۆیان ساز دەکات.

تا ئێستا ئەوانەی لە هــــەر بابەتێکی ژیان شتێکی نوێیان داهێنابێ یان بەهرەیەکی سوود بەخشیان هەبووبێت پاداشت و خەڵاتی سەرکردایەتی شۆڕش و حیزبیان وەرگـــرتووە، هـــەر منداڵەی سەرەوەش یەکێـــکە لەوانەی‌بەر چاودێری و دڵسۆزی

باوکی سەرکردە کەوتووەو وەك باوکێکی دڵسۆز بۆ دوا ڕۆژی ئەم منداڵە بەهرەدارە دەڕوانێ. بەلای سەرکردایەتی حیزبـــەوە منداڵانی ئەمڕۆ ســــەرکردەو مامۆستای دواڕۆژن، بۆیـــە دەبێ بەبیروباوەڕێکی پێشکە‌ـ وتووخوازانەی ســـەردەم گۆش بکرێن و ئایدولۆژی حیزبیان بۆ ڕوون بکرێتەوە.

ئەم برەو پێدانەی سـەر‌ـ کردایەتی شۆڕش بەمنداڵان و کردنەوەی چەندان باخچــــەو شوێنی تایبەتی بۆیان لـــەو باوەڕەوەیـــە کـــە پەروەردەی شۆڕشگێڕی‌دەوری ڕاستەقینەو سەرەکی لە هوشیار کردنەوەو پێگەیاندندا هەیە، ئـــەم شەکاوەبێ ئاڵای پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب.

ئەم قوتابی‌یـــە

هەوراز
ئامادەی کردووە

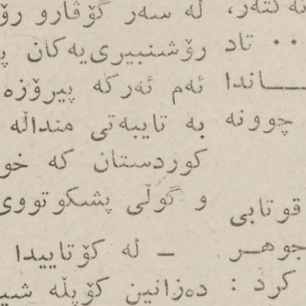

قوتابیان ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر لە سوودو پێویستی ئــــەم لاپەڕەیە دەگەن. بە تایبـــەتی دوای ئەوەی زۆر بە وردی بە ناو ژان و ویستەکانیاندا دەچێتە خوارەوەو لــــە بنجـی مرازو ڕازەکانیان دەگات. لاپەڕەکە هی هەموو قوتابیانە، ئەوانەی خۆیان بە چراهەڵگری ڕێگـــای یەکێتی دەزانن، بۆیە هــــەر بەین نابەینــــــە قوتابی‌یەکی نووسەر، قوتابی‌یەکی ئەکتەر، شاعیر، چیرۆك نووس .. تاد لە سەر لاپەڕەی قوتابیـــــاندا دەرئەکەوێ و ئارمایی بۆ چوونە کۆنەکان دەڕەتێنێ ...

ئەم هەفتەیە لەگەڵ قوتابی لاو کاك (مســـعود جوهـــر پەرێشان)دا گفتوگۆمان کرد:

ـ بەرای تۆ لاپەڕەی «خەباتی قوتابیـــــان» تا چ ڕادەیـــەك توانیویەتی لەگەڵ ویســـتی قوتابیانی کوردا بڕوات؟

ـ ئەوەی ڕاستی بێت ئێمەی قوتابی زۆر لــــە مێژ بوو ئامەزرۆی هەڵاتنی ڕۆژێکی‌وامان دەکرد بۆ ئەوەی بتوانین لـــەم ڕێگایەوە دەنگی خۆمـــــان بگەیەنینە کۆمەڵ، بۆیەکـــا ئێستا خۆشەویســـتی ئـــەم لاپەڕەیە لە دڵی هەموو قوتابی‌ـ یەکی دڵسۆز لە کوردســـــتان جێی خۆی کردۆتەوەو بـــــە چاوێکی ڕێزەوە ســــەیری ئەکرێ ..

ـ لە کــــەیەوە شـــیعر ئەنووســــیت؟ وە ئایـا چ بەرهەمێکت بڵاو کردۆتەوە؟

ـ دەمێکە سەودای شـــیعر نووسینم هەیە، هەرچەنـــدە تاکو ئێستا لە تەنگاوەکانـــدا زیاتر نەمتوانیوە بە ئاکـــامی دڵەوە مەلەوانی لــــە دەریای قووڵ و بێ بنی (شیعر) دا بکەم، بەڵام ئومێدەوارم کە لە دوا ڕۆژدا بتوانم.

ـ چۆن لە ئەدەبی منـداڵان ئەگەیت؟ بە تایبەتی منداڵانی کوردستان ..

ـ منال پێویستی بە بایەخ پێدانێکی فراوان هەیە چونکـە پاشەڕۆژی میللەت لە ئەستۆیان بەستراوە، بۆیەکا پێویستـە ئەدەبێکی لە باریان هەبێت وە لە سەر گۆڤارو ڕۆژنامەو دەزگا ڕۆشنبیری یەکان پێویستە کـــە ئەم ئەرکە پیرۆزە بگرنە ئەستۆ بە تایبەتی منداڵە ژێر کەڵەکانی کوردستان کە خونچەی ئەمڕۆ و گوڵی پشکوتووی سبەینێن.

ـ لە کۆتاییدا وا بـــە باش دەزانین کۆپلە شیعرێکی کـــاك (مسعود پەرێشان) بخەینـــە بەر چاو خوێنەرانی ڕۆژنامـــەی هاوکاری ئازیز:

ڕازی دڵ

نەشمیلەکەم
چۆن تیشکی خۆر
پەلە هەورەکان سەردەبڕێت
چۆن دەرمـــــان ژان سارێژ
دەکات و
ئەسرینی چـــاوی (ژان)
دەسڕێت

چۆن قومێ مەی ..
خەم و سو گواری لا ئەبات
تەنیا دوانی شیرینی تۆش
ڕازی دەروونم سەردەخات..

***

نەشمیلەکەم
خۆزگە ڕۆژێ بهاتایە ..
بمتوانیایە ..
لە گوڵزاری وشەکانتا
چەپکێ وشەی پڕ بە دڵم
بژاردایە
تا ئـــەو کاتەی ئەبوو بـــە
ئاوازێکی خۆش
بۆ گۆرانی شەوگاری دڵـەی
زامدارم.

هەواڵەکانی یەکێتی

ـ ڕۆژی ٢٢–١٠–١٩٧٥ لە «پێشڕەو» دەرکردووە. قوتابخانەی ـ زوزان ـ هەموو ئەندامانی لیژنـــەکانی یەکێتـی کۆبونەوەیەکی فراوانیان کرد، لـــەم کۆبونەوەیەدا بـــەڕێز

ـ عبدالهادی عارف ـ سەرۆکی مەکتەبی سکرتاریەتی یەکێتی و کاك «کریم ئەرکوازی» ئەندامی مەکتەبی سکرتاریەت ئامـــادە بوون.

لەم کۆبونەوەیەدا باسی ئەو گیروگرفتانەکرا کە تووشـــــی قوتابیان دەبێت.

ـ لقی یەکێتی لە هەولێـــر پەخشنامەیەکی ســـــەردیواری بەناوی «یەکێتی» بڵاوکردەوە.

ـ لیژنەی ئامادەیی پیشـــە‌ـ سازی پەخشنامەیەکی بـــەناوی

ـ بەڕێز «غازی شریف» سەرۆکی لقی هەولێرو کـــاك «رفعت عثمان» ئەندامی لـــق چوونە شاری «کۆیە» و لەوێ ناوچەی یەکێتی‌یان کردۆتەوەو چەند لیژنەیەکیان پێك هێناوە.

ـ لقی یەکێتی لە (دهۆك) چەند شانۆگەری‌یەکیـــان ئامادە کردووە، وەنیازیشیان وایـــە هەر لەم بەینانە پێشـــــکەشی بکەن.

ـ لقی یەکێتی لە (دهۆك) چەند پەخشـــــنامەیەکی ئامادە کردووە بۆ بڵاوکـــــردنەوە، وەرەنگە لەم نزیکانە چــــــەند جم‌وجولێکی ڕۆشـــــنبیری و پیشەیی پێشکەش بکەن.

لەگەڵ قوتابیاندا

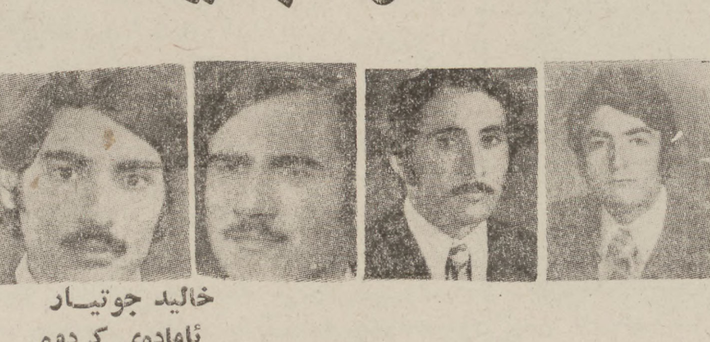

خالید جوتیـار
ئامادەی کردوە

ڕۆژی بەهەزاران قوتابـی‌کورد لە شاری بەغدا ئەبینی، کولیج و ئامۆژگـاو نــــاوەناوەش قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی نیـــــــەقوتابی کوردی تیا نەبێ .. ژیان و گوزەرانی قوتابیانیش بەپێی باری بون و دەســـت کورتی‌یان دەست نیشـــاندەکرێتەوە .. کەس نـــکولی لەوە نیە کە قوتابی ناوچـــەجۆر بە جۆرەکانی عیـــراق هەریەکەیان ئاستی گوزەران و ژیانی لەپلەیەکی تایبەتیـــدایە

ئینجا بە هۆی جیاوازی ئاستی گوزەرانی‌یانەوە ئەگـــــەر قوتابیەکی دەست ڕۆیشـــتو جل‌وبەرگی تایبەتی باشــــی هەبێ‌و هـــــەمو ڕۆژێك خۆی بگۆڕێ ئەوا قوتابیەکی دەســـت کورت ناتوانێ چاو لیـــگەری ئەم ژیانەی ئەو بکات .. هەر لەبەر بنە بڕ کردنی ئەم هۆیـــە بوو پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لەروانگەی مرۆڤایـــەتی خۆیەوە سەرنجی ئەم مەسەلەیە داو بڕیاری پۆشینی جـــل‌و بەرگی یەك ڕەنـــگی دا .. هەرچەند هەندێك قوتابی حەز بە پۆشینی یەك جـــۆری جل‌وبەرگ ناکەن بەڵام زوربەی قوتابیان بەسۆزەوە پیشوازی ئەم بڕیارە جوامێرانەیان کرد. بەتایبەتی قوتابیە هەژارەکـــان کەتوانای پۆشینی جل‌و بەرگی گرانبەهایان نیە.

هەروەها لــــەم بارەیەوە بیروڕای چەنـد برایەکــــی قوتابیمان وەرگرت هەریەکــە بەنۆرەی خۆی وەڵامی داینەوە.

ئەم بڕیارەی سەرکردایەتی شورش لەبارەی یەکســـــانی جل‌وبەرگەوە بەرژەوەنـــدی زوربەی قوتابیانی تیایـــــە، چونکە پۆشینی بەرگی یەکسانی ڕواڵەتی چینایەتی ئەشارێتەوە وە ئەمــــەش نمونەیەکــــە لەهەست و بیری سوشیالیستی هەروەکو گیانی خۆ بەزل زانین خاو ئەکاتەوە.

هەروەها لەبارەی لاپـــەڕەی قوتابیانەوە: لە ڕۆژنامـــەی هاوکاری وتی:

لاپەڕەی (خەباتی قوتابیان) هەنگاوێکی پیرۆزی یەکێتی بوو بۆ بەسەرکردنـــەوەو هاندانی قوتابیان.. مژدەی سەرکەوتن و چالاکی هونەری و ڕوشـــنبیری قوتابیان بەهەمو خوشـــــکو برایەکی قوتابی ئەگەیەنێ ..

کاك ئیسماعیل ســــەیدانی لەپولی چوارەمی بەشـی کوردی وتی:

یەکسانی جل‌وبەرگ بـــەلای منەوە پیروزترین هەنگــــاوی ڕواڵەتی کۆمەڵایەتی زانکویـــەو نمونەی یەکسانی ڕواڵـــــەت و دەرون نیشان ئەدات .. ئـــەم بڕیارەی سەرکردایەتی شۆڕش دیاردەی چینـــــایەتی لــــەناو قوتابیاندا نەهێشت ..ئەتوانم بڵێم وێنەی ئەم یەکسانیـــــــە سەرەتای ڕێچکەی هێنانـــــەدی سوشیالیزمی‌یە ..

کاك محمد سعید صوفی لەم بارەیەوە ڕای خۆی بەم جۆرە دەربڕی:

ئەم یەك جل‌وبــــەرگی‌یە تا ڕادەیەك کێشەی بون و نەبونی کەم ئەکاتەوە هەرچەند ناتوانی هەمو کونج و کەلەبەرەکانی تری سروشتی کۆمەڵایەتی قوتابیان بنە بڕ بکات تا هەمو سەرچاوە ئابوریە تاکە کەســــیەکان سەروبن نەکرێن .. هەرچۆن بێ ئەم یەکســـانی‌یە نەبونی و کەساسی تا ڕادەیـــــەك لەبیر قوتابیە هەژارەکان ئەباتـــەوەو هیوای ژیانێـــکی نوێیان بۆ دەست نیشان ئەکات.

کاك بارزان تاڵەبـــــانی قوتابی پولی چوارەمی بەشـــی جوگرافیا لەکولیجی ئەدەبیـاتی زانکوی بەغدا وتی:

یەکسانی ئەم جل‌وبەرگـــە ڕوی ئەو کێشە چینایەتیە دائە پۆشێ کە ئەمڕۆ لەکولیجەکاندا هەیە .. وەتەنیا دەوڵـــــە مەندەکان حەز بەم یەکســـانی جل‌وبەرگ لەبەرکـــــــردنە ناکەن.

دیسان کاك تاڵەبانی لەبارەی لاپەڕەی قوتابیانە وەلەڕوژنامەی هاوکاری وتی: شتیکی بەنرخ و پیویستی ئەمڕۆی قوتابیانە، قوتابیە ڕوشنبیرە پیشـــــکە‌ـ وتنخوازەکان لەم بـــــوارەدا چالاکی زانستی و ڕوشنبیری خۆیان تاقی ئەکەنـــەوە .. وە ئەم لاپەڕەیە هانی پێگەیاندنی قوتابیان ئەدات ..

ئەمەش بیروڕای کـــــــاك عبدالخالق گەلاڵی‌یە:

قەڵاچۆکردنی نەخوێندەواری

نەخوێندەواری کە لە نێـــوکۆڕو کۆمەڵەیـــــەکی فراوانی هاوڵاتیان و بە تایبەتی لە لادێدابلاو بۆتەوە، بە گـــەورەترین و ترسناکترین تەگەرە دائەنرێ لەبەردەم پێشکەوتنی سیاســــی و ئابووری و کۆمەڵایەتی وڵاتـداو ناشتوانرێ ئاستی جەماوەر لەم مەیانانـــەدا بەرزبکرێتـــــەوەو کۆمەڵێـــــکی پێشــکەوتووی شۆڕشگێڕی وا بە توانا بنیات بنرێ کە ڕووبـــەرووی گیرو گرفت و پێداویستی‌یە ناسـك و ئالۆزەکانی ئەم سەردەمە ببێ و وڵاتەکەشــمان ناتوانێ دەورەشۆڕشگێڕی‌یە پێشڕەوەکەی لە ڕزگارکردنی نەتەوەی عەرەبـداگێڕێ و دەولـــــەتە یەکگرتووە سۆشیالیستی‌یەکەی بنیات بنێ ئەگەر بێت و ئەو ڕادە بــــەرز و زۆرەی نەخوێندەواران لە ڕیزی گەلەکەماندا هەبێت.

لە ڕاپۆرتی سیاسی هەشتەمین کۆنگرەی قوتری پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبدا

خوێندەوار بو ڕوژەکێ

سکڤان عبدالحکیم

گەلی پێلا لەشێمن حەلیا وەك خاندنێ چکریە .. زانینێ چبو
چرایێ ئاگر دورڤە .. ســــەرو .. کەس ل‌تە نەبویار وهەڤال
چاف دانە حەتاڤا ڕوژێ .. ئەز وەك سێویا کەتیە کولانا لهیڤیا
ڤەشارتم ئەڤیندارا نــاف دارێ منەتا .. خاندن ونڤیســـــین
.. خەریبی هاتە چاندن لبـــەر وخویندەوازی ڕوناهیا مرووڤانە
لێڤێت ئاڤا چنگـــــو کاعەزێت ڕتکاژینێ بێ‌پێنـــــگاڤا دزانن
ڕوندکا لچـــــــوانێ پرتکین، نەوەکی وێ ڤیزا شویکـــــــری
دخەونێدا هیڤی هەرفیــــف .. وخاندن هێلای وپشتی هینـگێ
وبشکوژی ببو گـــــــری وەکی لێ زڤری دیت کو گژلوکێـــت
بزمارێت ژەنگی ڕێڤە دچوە بتەنێ نەزانینێ وبریسییێت گوڤانــا
.. ئێکانەمە خونـــــە نزام .. لهیڤیا هاتنا وێ نە بەلێ موخابن
بەلکـــــو .. ڕێڤتنگێ ئەفرازیا بو مرووڤێ پار ەیاریا بێدکـــەت
دیروکێ .. بپرسە ژپاشـــــــە‌ـ هەر وەکی هوزانڤانێ کـــــورد
ڕوژێ .. یــــان ژبورینێ .. جگەر خۆنی دەست گرتی وەختێ
گڤاشتن بیناهیا دەزگــرامن .. دبێژیت:
هزرەتەلێ ئەڤینی وکامیرانی ..
هەی پەرە پەرە
مابوچی شویکر .. بناســــێت
ڕەنگێ تە سوروزەرە
وێ بون وەختێ بەزی وچار چاف
هەچیێ دکیر کاویدا
دکر لدویف پارا .. نەبیرە ..
دبێژی پێغەمبەرە
ئاخفتنە .. یان چیروکـــــــــە ڤێجا پارە ودراف بەلکـــــی
نەسەرهاتیە .. بەلێ ئەفەژیانا بشێت هەمی شولا وتشـــــــتا
دەزگرا شویکری بپارا وخوشـــی بکریت بەلێ ڕوناهیێ وحەناڤێ
ژبیرا وێ‌جو ونەدیت ونابینیـــت وزانینێ وتێگەهشتنێ چوجـــارا
.. پاشە تە ئەڤینی هێلا .. ما نەشیاین ئەونە شێت بکریت.

پاشماوەی: پۆستەی ئەدەب و ژیان

★ بۆ وەرگێڕی ـ هەنـــاوەپیرۆزەکان ـ.

زمانی وەرگێڕانەکـــــــەت لاواز بوو، ببورە لە بـــڵاونە کردنەوەی.

★ بۆ ئەو برایەی چەنـــدێڕێ شیعری ـ پیرەمێـــــردو حاجی قادری گۆران ـی بۆنـــاناردووین.

کاکە گیان خۆشمان ئـــەوشیعرانەمان لا هەیە.

★ بۆ وەرگێڕانی ـ ئــــابەو جۆرە مانگ‌مرد ـ، ـریتاو تفەنگ ـ، لانگســـــــتون هیوز ـ.

حەز ئەکەین ئەو بەرهەمانەی‌وەری ئەگێڕن باسێکی واوبـــێ چنگ خوێنەری کوردنەکەوێ‌ودارشتنەکەشتان حەرفی و کوت و مت نەبێ، کە لەگەڵ داڕشتنی‌زمانی کوردیدا نەگونجێت.

★ بۆ برایان خاوەنـــانی‌ئەم بەرهەمانە:

ـ زستانێکی ئەستوور ـ، ـ بەستەیەکی دوور بـــــۆ سانتیاگۆ ـ، ـ وەلامێـــــکی خنکاو ـ، ـ هاکا زەمـــــانی بیرکردن شکا ـ، ـ بە نـــاوی خۆشەویستی ـ، ـ دووری، ـ پێنج خشتەکی ـ، ـ خەم ـــ ناســـــۆری دەروون ـ، ـ بیرەوەری‌یەك ـ، ـ هەواڵێ بۆ ئاوارە بووەکان ـ، پارچــە یەك شیعر ـ، ـ ئاواز بــــۆرەنجی بەهارێکی نوێ ـ ـ ئێمە کە ڕۆڵەی عیراقین ـ، ـ بۆخۆشەویستەکەم ـ ـ دڵـــدارە کەم ـ، ـ پرســـــیارێك بەگەندێشەدا ـ، ـ پرسیارێك ـ ـ کاروانی بەرەو خانمەکەم ـ، ـ دڵ و فەلەك ـ، ـ خــەم ـ، ـ سێ بەشی یەك لەدوای یەکی‌هۆنراوەکانم ـ.

برایان! ببورن بەرهەمـــەکانتان شیاوی بڵاوکردنـــەوە نەبوون.

★ بۆ خاوەنی وتــــاری‌ـ گوڕچی دوای شاعیری میللی کورد مامۆستا عاصی ـ.

وتارەکەت زانیـــــاری‌ولیکۆڵینەوەیەکی ئەوتۆ نەبـوو بەرامبەر شیعرو ژیانی ئـــەوشاعیرە، لەبەر ئەوە بمـــــان بەخشە لەبڵاونەکردنـــــە وەی

★ بۆ خاوەنی وتـــــاری‌ـ گودکی ـ ـ.

وتاریکمان لە ژمارە ـ٢٨٩ـ هاوکاریدا هەر لەو بابەتـــــە، بــڵاوکردەوە، بـبـــــورە، چاوەڕوانی بەرهەمی باشترین،

★ بۆ خاوەنی وتـــاری‌ـ چەند دیاردەیەکی زیندووی نوێخوازی و تێگەیشتن ـ .. کاتی وتارەکەت کە وەڵامـــی برادەرێکە بە سەرچووە.

Institut kurde de Paris

هاوکاری لە کارگەی چیمەنتۆی سەرچنار

لێ پرسراوێک لە کارگەی چیمەنتۆی سەرچنار بە نوێنەری دەزگای هاوکاری وت کە:

کومپانیـای (ئیراندوس)ی بەلجیکایی نەخشەی ئـەم کارگەیەی کێشاوەو ڕەنگی ڕشتوە.. ســاڵی ١٩٥٤ دەزگای تەکنیکی سێیەم دەستی کردوە بە دروست کردنی خانو بەرەی ئەم کارگەیە، کومپانیــــای (ڤیڤیل)ی فەرەنسایی بەشـی زۆری مەکینەکانی دانـــاوە، کومپانیای (أس، أن، سی، تی) فەرەنسایی ئەویش دیسان بەشێک لە خانوەکانی دروست کردوە، کومپانیای (الستوم)ی فەرەنسایی ئەرکی دامەزراندنی بەشی کارەبای گرتە ئەستۆی خۆی، کومپانیای (انگلـــش الکتریك)ی ئینگلیزی بەشـی ئاشی ئەلەکتریکی تیـــادا دامەزرانـــد. کومپانیـــای (کروپ)ی ئەلەمـــانی بەپێی پێویست مەکینـــەو چەرخو ئوتومبیلی داوە بەکارگە.

ساڵی ١٩٥٧ دەست کـــرا بەبەرهەم هێنانی چیمەنتۆ بەڵام لەو کاتەدا چیمەنتۆ تەنیـــا بۆ بەستەکانی دوکان و دەربەندیخان ئەنێررا، دوای تەواو بونی بەستەکان ئینجا نیرایە بازارو دەست کرا بەفرۆشتنی.

بەشە گرنگەکانی کارگـــە ئەمانەن

- بەشی بەرهەم
- بەڕێوە بەرایەتی
- پارێزگاری ودامەزراندن
- ژمیریاری
- فرۆشتن
- کڕین

لەسەرەتادا (٣٥٠) کرێکارو فەرمانبەرمان هەبو، ئیســتا ژمارەیان گەیشـــتۆتە ٤٦٠ کەس.

بەرهەمی سەرەتایی مان تـــا ساڵی ١٩٧٣ ڕۆژی ٣٥٠ تـــەن بوو، دوای ئەوە فڕنێکـــی تازەمان دانا ئیستا ڕوژی ٧٥٠ تەن چیمەنتو دینێتە بەرهەم.

کارگە هاریکاری یەکی تەواو لەگـەڵ دەزگاو دامەزراوەکانی دەوڵەت و کومپانیاو بەشەتایبەتیەکان و هاووڵاتیەکان دا ئەکات بەتایبەتی دانیشتوانی شـــاری سلیمانی و ناوچـەکانی دەوروبەری.. وە بەپێی توانـــاو بوونی چیمەنتو یارمەتیـــان ئەدات، وە لەگەڵ ئەوەشـــدا بەیەک چاو تەماشای هەمـــو هاووڵاتیەکان ئەکات. بەڵام لەبەر ئەوەی دوای ئەوەی ئاشـــتی گەڕایەوە بۆ وڵات و کردنـەوەی خانوبەرە بەزۆری دەســـتی پێ کرد وەکو جاران کارگە پیـارا ناگات، ئەبێ فرۆشتنی چیمەنتۆ بەنۆروبێ.. کارگەکـــەمان پیویستیەکانی خۆی لەنەخشەی پینج ساڵەی داهاتودا خستۆتە بەرچاو.

لەبارەی خزمەت گـــوزاری کرێکارانەوە ئەمانەمان کردووە:

١ - نەخوشـــخانە بـــۆ کرێکاران.
٢ - خانوبەرە بو کریکاران و فەرمانبەران
٣ - مەڵبەندێکی نەهێشـــتنی نەخویندەواری.
٤ - ئوتومبیلی هاتوچـــۆ کردنی کریکاران
٥ - تەقاویتی کرێکاران
٦ - ژەمێک نـــان خواردنی کرێکاران بەخۆڕای
٧ - جل و بەرگی کەل و پەلی خۆپاراستن بۆ کرێکاران
٨ - خـــەڵات دان بـــە کرێکاران.
٩ - گەرماوێک
١٠ - یانەی فەرمانبەران.
١١ - چێشتخانەیەکی گەورە کە بەم زوانە تەواو ئەبێ بـــۆ کرێکاران وفەرمانبەران.

هەرچەندە بەڕێوەبـــەری گشتی کارگەی چیمەنتو ئامادە نەبو بەڵام مامۆســـتا چالاک تاڵەبانی لە جیاتی ئـەو وەڵامی نوێنـــەری دەزگای هاوکاری دایەوە.

نوێنەری هاوکاری

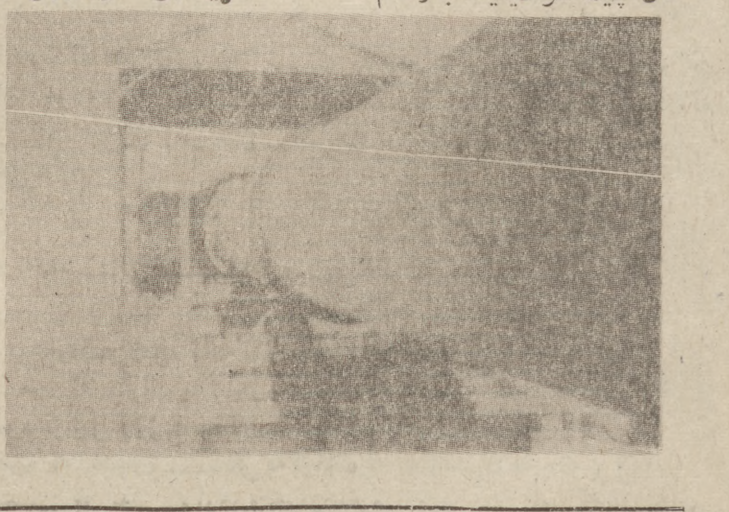

ئافرەتانی عـــیراق و پاشە ڕۆژێکی ڕووناک

چیـــان بۆ بەدی هێناوین وچیان بۆ بەدی دێنین؟

لە هەژدەی کانونی یەکـەمی ساڵی ڕابردوو دا کۆبونـەوەی گشـــتی نەتەوە یەکگرتوەکان لەسەر پێشنیاری یەکێتـــی دیموکراتی ئافرەتانی جیهـــان ساڵی ١٩٧٥ی بەساڵی جیهـانی ئافرەت دانا. عیراق کـە بـە وێنەی بڕیارەکانی کونگـرەی هەشتەمی هەریمـــایەتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب سەلماندویەتی کـە دەبێ ئافرەت لـــە کاروباری گەشە کردن و بنیـــات نان دا ڕۆڵێکی گرنگی هەبێ، زۆر بـــــە گەرمەوە پێشوازی لەو بڕیارە کرد، بۆ ئەوەی بەو بۆنەوە دەسـکەوتی زیاتر لـــە ڕێگای ڕزگاری ئافرەتدا بەدەست بێ، یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق لـــەسەرەتای ئەم ساڵەوە دەســـتی بە کار کردو چەند لێژنەیـــەکی ئامادە کردنی دامەزراند کە بەر پرســـــیاری ئامادە کردنی ئاهەنگەکانی ئەم ساڵەو نەخشە دانانی بۆ بەشـــــدار بوونێکی کاریگەر لەو کۆنگرە جیهانی یانە دا کە بەو بۆنەوە بەسترا.

چەند پرسیارێک کـــــە چاوەڕێی جێ بەجێ کردنن..

ئەگەر بمانەوێ بزانین لـەم ساڵە دا بە کردەوە چ شـــتێک بۆ ئافرەتانی عیراق هاتۆتەدی لەو بەیانە دا دەی بینین کـــە لێژنـــەی بەرزی ئاهەنگەکانی ساڵی جیهانی ئافرەت دەری کردو دکتور عزت مصـــطفی سەرۆکی لێژنە کە لـــە تەلەفزیونی بەغداوە خویندیەوە.. ئەو بەیانە بە جوانی ئـەو زیان و دواکەوتنەی ئاشـــکرا کردوە کە لە سەر دەمە گـــۆڕاوەکان دا توشـــی ئافرەتی عیراق بوەو ئـــەو ڕێگایەی نیشان داوە کە ئافرەتی عیراق ئێستاو لـــە داهاتودا دەبێ چ دەورێک بگێڕن تا ئەگـــەڵ ئامانجەکانی شۆڕش و پێـــدا ویستی یەکانی بەرنامەی گەشە کردن دا بگونجێ. بەڵام کێ بەر پرسیارە کە ئەم ئامـــۆژگاریانە جێ بەجێ بکرێن؟

لێژنەکانی جێ بەجێ کردن بەرپرسیارن

بۆ جێ بەجێ کردنی ئامـــۆژگاری یەکانی لێژنـــەی بەرزی ئاهەنگەکانی ســـاڵی جیهـــانی ئافرەت چەند لیژنەیەکی جـــێ بەجێ کردن دامەزران و ئـــەو لیژنانە دەسبەجێ کۆبونەوە بۆ ئەوەی ئەو ئامۆژگاریانە بـــە کردەوە بێننە دی.

لـــە وەزارەتی پەروەردە لیژنەی جێ بەجێ کردن بـــە سەرۆکایەتی بەڕێز جێگـــری وەزیر چەند کۆبونەوەیەکی کرد تا ئەو ئامۆژگاریانەی پێوەندیان بـــە وەزارەتەوە هەیە جێ بەجێ بکەن. لەو کۆبونەوانەدا بڕیار درا سرودێک بۆ دایک ئامـــادە بکرێ کە هەمو ڕۆژانی شەممە لە قوتابخانە سەرەتایی یەکانی وڵات دا بخوێندرێنەوە.

ئەندامێکی لیژنە ڕای گەیاند کە لەوانەیە بڕیارێک وەر بگیرێ بۆ ئەوەی مەسەلەی ئافرەت لـــە بەرنامەی کتێبەکانی قوتابخانە دا بگونجێ و نامیلکەیەک لەبارەی ساڵی ئافرەتەوە وەدەر بکـرێ و بدرێ بە مامۆستاو قوتابیان. هەروەها لیژنە هەوڵ دەدا بـــۆ ئەوەی ژن ومێردێک کە هەردوکیان مامۆستان لەیەک جێگا کار بکەن.

خوشکە (أمل الجنـــابی) جێگری سەرۆکی یەکێتـــی ئافرەتانی عیراق ڕای گەیاند کە بڕیارێکی تر لە بارەی خویندنی سەرەتایی یەوە دراوە. ئەویش ئەوەیە کە چەند قوتابخانەیەکی سەرەتایی تێکەڵاو دابمەزرێنـن کە تەواوی مامۆستاکانیـــان ژن بن.

کە پرسیار کـــــرا بۆچی؟ خوشکە أمـــل وەڵامی دایەوە: چونکە بە کردەوە دەرکەوتوە کە ئافرەت توانـــای پێگەیاندنی نەوەی نوێیان لە پیاوان زیاترە بەتایبەتی لـــە قۆناخەکانی هەوەڵی تەمەنی دا. خوشکە امل هەروەها وتی: **دانانی بەر** پرسیاری فێرکردنی سەرەتایی لە ئەستۆی ئافرەت دا بە هیچ جۆر ئەوە ناگەیەنێ کە گـــۆیا ئافرەت تەنیا لـــە چوارچێوەی فێرکردن دا کاری لە دەســـت دێ. کورت کردنـــەوەی دەوری ئافرەت لە ناو کۆمەڵ دا لەسەر ئەو ئاسۆ تەسکە زەوت کردنی مافی ئافرەت لە بەشدار بوونی کاروباری بنیات نانی کۆمەڵدا بەبێ جیاوازی و شان بەشانی پیاوان.

دەزگای ڕاگەیاندن وســـالی جیهانی ئافرەت:

لە ئامۆژگاری یەکانی لیژنەی بەرزی ئاهەنگەکانی ساڵی جیهانی ئافرەت دا وتراوە: دەزگاکانی ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن لـــە وڵاتەکەمان دا دەبێ هێرشێکی تێ گەیاندن (تثقیفـــی) تەواو دەست پێ بکەن و لـــە ڕێگای بەرنامەی ڕاستەو خۆو سیمیناڕەوە ئەرکی وشیار کردنـەوەی جەماوەر لەو بارەوە بگـــرنە ئەستۆ.

لە بارەی ئێزگەو تەلەفزیۆنیشـــەوە لیژنە پێشـــنیاری کردوە کـــە تەلەفزیون بـــۆ دەرخستنی دەوری ئافرەت لـــە بنیات نانی کۆمەڵ دا کەڵکی لێ وەربگیرێ و زۆر بەرنامەو تارو تەمسیلیش لە ئێزگەوە بـــڵاو بکرێنەوە کـــــە باری ژیانی ئافرەتانی لادێ نیشـــان بدەن و ڕەخنە لە شوێنە دوا کەوتوانە بگرن کە ڕێزی ئافرەت دەهێننە خوار.

لـــــە بارەی ڕۆژنامەی گرنگانەی کە لیژنەی باڵا لـــە گەڕیشەوە لیژنـــە داوای کردوە کە ڕۆژنامەکان زۆر وێنـــەو پۆستەرو دروشمی ئەوتۆ بـــڵاو بکەنەوە کە ڕێز لـــە دەوری ئافرەتان لـــە بنیات نانی سوشیالیزم دا بگرن وهەروەها لێکۆڵینەوەو باسـی مێژوویی و تازە لەو بارەوە بڵاو بکەنەوە.

ئافرەت و یاسای کار

یەکێک لـــــەو پێشنیارە بەیانەکەی دا کردویەتی پێوەندی بەجێ بەجێ کردنی یاسای کارو کۆمەڵایەتیەوە هەیە لـــە بارەی ئافرەتـــەوەو پارێزگاری دایکان و ساوایانەوەو پێوەندی بە کردنەوەی شوێنی بەخێـــو کردنی ساوایان و ئامادە کردنی لێکۆڵینـــــەوەیەکی بەرین سەبارەت بە باری ژیانی ئـــەو ژنانەوە هەیە کـــــە بەشداری کاروباری کۆمەڵایەتی جۆر بە جۆرن.

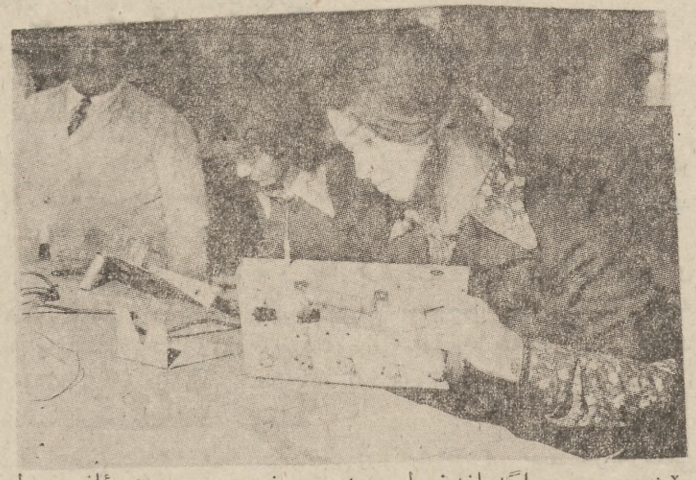

پەرەپێدانی پەروەردەو فێرکردنی لە پارێزگای سلێمانی

هەفتەی ڕابوردو نوێنەری دەزگای هاوکاری لە چـــوار چێوەی گەشتە ڕۆژنامـــــەگەریەکەیا بۆ شاری سلیمانی ڕێی کەوتە بارەگای بەڕێـــوەبەرایەتی پەروەردەو چەنـــد پرسیارێکی لە لێپرســـراوان کردو بەم جۆرەی لای خوارەوە وەڵامیان دایەوە:

● **سەرەتای کردنـــەوەی قوتابخانە:**

لـــە ســـاڵی ١٩٢٩دا ٩ قوتابخانەی سەرەتای کوڕان و لـــە ســـــاڵی ١٩٣٠دا ١٠ قوتابخانەی سەرەتایی کوڕان و قوتابخانەیەکی کچان، لـــە ساڵی ١٩٣١دا ١٢ قوتابخانەی سەرەتایـــی کـــوڕان و دو قوتابخانەی سەرەتایی کچـــان هەبوە.

لە ساڵی ٩٣٠ وە پـــۆلی یەکەمی قوتابخانەی ناوەنـــدی کراوەتەوە کە ئەویش تەنیـــا بۆ کوڕان بوە، ساڵـــی ٩٣١ قوتابخانەی ناوەندی کچـــان کراوەتەوە، ســـاڵی ١٩٤١ یەکەم قوتابخـــانەی ئامادەی کرایەوە.

● **لە بارەی بە خـــۆڕایی خوێندنەوە:**

خوێندن بە خـــۆڕای هەنگاوێکی گرنگەو یەکـــەم هاندەری قوتابیانەو یەکەمـــین هۆی پێ گەیاندنی قوتابـــی و بڵاو کردنەوەی خوێندەواری یە ئەو قوتابیە هەزارانەی کـــە توانای خوێندنیان نەبـــو زۆربەیان گەڕانەوە بـــۆ قوتابخانەکان و دەســـتیان کردەوە بە خوێندن.

● **نەهێشتنی نەخوێندەواری**

لە زوربەی لادێ کانـــا مەڵبەندی نەهێشتنی نەخوێندەواری کراوەتەوەو خەڵکێکی زۆر ئیستا خەریکی فێربونی خوێندەوارین، هەروەها لە ناو پارێزگاکەدا گەلێک مەڵبەندی ترمان کردۆتەوە وە لە لادێکان زۆر هانی خەڵکمان داوە کـــە فێری خوێندەواری ببن و لـــە هەمان کاتا بـــە گەرمـــی بەدەنگمانەوە هاتوون.

● **لە بارەی نەخشـــەی تەواوەتی پێنج ساڵەوە:**

بە پێی ئەم نەخشـــەیە پـــەروەردەو فێرکـــردنی سەرەتایی کە لە ســـاڵی ٧٠-٩٧١ وەدەست پێ ئەکـــات تاکو ٨٠-٩٨١.. ئـــەو قوتابیە کوڕانەی کە تەمەنیان لە ٦-١٢ ساڵانە ٩٥٪یـــان ئەچنە قوتابخانـــەوە.

وە هەر لە هەمـــان ماوەدا ژمارەی قوتابیە کچـــەکان کە تەمەنیان لە ٦-١٢ ســـاڵانە ٩٠٪یان ئەچنە قوتابخانەوە.

● **گرنگـــترین پرۆژەی خوێندەواریمان بەم جۆرەیە:**

هاندانی قوتابیـــەکان و هوشیار کردنیان لە هەمـــو قوناغەکانی خوێندندا بە گشتی.. وە بە تایبەتی لە قۆناغـــی سەرەتاییدا، مەڵبەندەکـــانی نەهێشتنی نە خوێندەواری، کە خویندن لە قوناغـــــی سەرەتاییدا بو بە ئەرکـــی پیویستی سەرشانی هەمـــو هاو نیشتمانیەک.

● **خانوبەرەی قوتابخانەکان لە ماوەی پێنـــج ســـاڵی داهاتودا:**

کردنەوەی ٢٠٠ قوتابخانەی شەش پۆلی، ٣٣ قوتابخانـــەی ٩ پۆلی، ٢٧ قوتابخانـــەی ١٢ پۆلی، ١٢ قوتابخانەی ١٥ پۆلی ئەمانە خانوبەرەی قوتابخانـــە سەرەتاییەکانن. ئـــــەم قوتابخانە ناوەندیانـــەش ئەکرێنەوە:

١٠ قوتابخانەی ناوەنـــدی ٦ پۆلی، ٨ قوتابخانەی ٩ پۆلی ١٤ قوتابخانەی ١٢ پۆلی.

خانوبەرەی قوتابخـــانە ئامادەییەکانیش بـــەم جـــۆرە ئەبێ:

١٥ قوتابخانەی ٤ پولی، ١٨ قوتابخانەی دو پۆلی لە گەڵ دو قوتابخانەی ئامادەیی کوڕان و کچان.

● **ژمارەی قوتابیەکان لـــە ساڵی ٧٤-٩٧٥:**

ئامادەی پیشەســـازی ٢٦١ کوڕ، ٣١ کچ

ئامادەی بازرگانی ٧٧ کوڕ، ١٣ کچ.

ئامادەی کشتوکاڵ لـــە بەکرەجۆ ٢٦٠ کوڕە.

● **ژوری زیادە:**

٣٥٠ ژوری زیــــــادە لە قوتابخانەکان.

خانو بەرەی قوتابخانەیـــەک پۆلیەکان کە یەک مومامۆستایان هەیە (٦٠) پۆل.

کردنەوەی ٣٧ باخچـــەی منداڵان.

٤٠ مەڵبەندی ئیش کـــردنی دەست لە قوتابخانە سەرەتاییەکانا کە هەمویان ٩ ملیـــۆن دیناری تێ ئەچێ.

سەبیحە جاف
لێپرسراوی بەشی ڕاگەیاندنی بەڕێوە بەرایەتی پـــەروەردەی سلیمانی

پرۆژە جـــۆر بە جورەکانی سلیمانی

دەزگاکانی وەزارەتی أشغال و أسکان چەنـــــد پروژەیەکی خزمەتگوزاری لـــە پارێزگای سلیمانی جێبەجێ کردوە، وەکو پرۆژەی ڕوشـــنبیری و تەندروستی و هەمە جۆرەی تر..

بەم نزیکانە دەست ئەکەن بە کردنـــەوەی دو نەخۆشخانەی گەورە لە قەزای پینجـــوین و ڕانیە، قوتابخانەیەکی ئامادەیی بازرگانی لە پارێزگادا، فراوان کردنی ئامادەیی کشتوکاڵ لـــە بەکرەجۆ کە ٦٣٢ هەزار دیناری تێ ئەچێ.

جگەلەمانە چەند پروژەیـــەکی تر بەدەستەوەیەکە ٥٠٠ هەزار دینارییان تێ ئەچێ، وەکـــو کردنەوەی ٢٣ قوتابخانـــەی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی و چـــەند خانوبەرەیەک و پروژەی ئاوو خانوبەرەی نیشـــتەجێ کردنی فەرمانبەران لە نارچـــە جۆر بە جۆرەکانا لەگـــەڵ نەخۆشخانەیەکی نەخۆش سنگ لە سلیمانی.

٧ پروژەی ڕیگاوبان تەواو بوە کە زیاتر لە ٧ ملیۆن دینـــاری تێچوە، وەکارگەیەکی چـــاک کردنی چەرخ و ئامێری گـــەورە بەدەستەوەیە کە ٢٥٠ هـــەزار دیناری تێ ئەچێ. ئەمانەو چەند پرۆژەیەکی تری خزمەتگـوزاری گشتی لەتەواو بون دایە.

تۆو چاندن لە دهۆک دەستی پێ کرد..

دەزگاکانی کشـــتوکاڵ و کۆمەڵە هەرەوەزکاریەکان لـــە پارێزگای دهوک، ڕوژی چوار شەممەی ڕابوردو دەستیان کرد بـــە تۆو چاندنی کێڵگـــە کشتوکاڵیەکان و جگە لـــەو زەوی و وزارانەی کە بڕیاردرا بو بکرێن بەکشتوکاڵ ١٠ هەزار دونمی تریان داچاند.. ئـــەم زەوی وزارانە ٢١ هەزارو ٨٥٠ دونمیان ئەکرێ بە گـــەنم و ٤ هەزارو ٤١٧ دونمیش ئەکـــرێ بەجۆ.

ناوی کۆمەڵێـــکی تر لە قوتابیانی زانکو

لەماوەی ئەم هەفتەدا ناوی کۆمەڵێکی تر لەو قوتابیانەی کە لە کۆلیج و پەیمانگاکانی وڵاتدا وەرگیراون بڵاو ئەکرێتەوە..

ڕۆژی سێ شەممەی ڕابوردو سەرچاوەیەک لەدەزگای ناوەندی وەرگرتن ئـــەم هەواڵەی بڵاو کردۆتەوە.

پاشماوەی چاندنی توتن

چاکبکرێنەوەو نـــەمامی تازەیان تیادا بچێنرێ کە لـــە ئەنجامی ڕووداوەکانی یاخی بوونـــەوە کاول ببون و خانو بەرەو دامەزراوەکانیـــان ســـەرلەنوێ دروست بکرێنەوە.

ئـــەوە بوو دەستکرا بـــە ناشتنی نەمامی قـــۆخ و قەیسی و گوێزو داری بەڕو هینی تر.

هەروەها بڕیار دراوە کـــە ڕۆژانەی کرێکـــارو پاسەوانی دارستانەکان لە ٦٥٠ فلسەوە بکرێ بە دینارێک.

پاشماوەی: کتێبی هاوکاری

پێشان گوندە نیزیکەکـــان، ئەوجا دەوروبەری ئاگـــری پێحەسیان، هەمـــوو هاتـــن دیتیان. لە ماوەیەکی کورتدا نێوبانگی ئەسپە بە ئێـــران و تووراندا بڵاوبۆوە. هەرکەسە لە بارەی ئەم بازەی کە بەسەر ئەحمەدەوە نیشتبۆوە سەدەقی خۆی لێدەدا، یەکێ بە خێری ئێک دەداوە، یەکـــێ بـــە شەڕ..

پاشان لە پێ دەشـــتەکانی خوارێ، لە قەرەکلیســـەو گیهادین و ئیغدیرەوە ئاغـــاو بەگ و گەورەی کـــوردان بیستیانەوە. هەموو بۆ دیتنـــی ئەسپەکە هاتن و وێرەیی یان بە بەختی ئەحمەد دەهاتەوە.

ماوەیە دوورو درێـــژی خایاند کەس بە سەرو سۆراخی ئەسپەکەوە نەهات و خاوەنـــی ئاشکرا نەبوو.

ئەحمەد سواری ئەســـپی خۆی دەبوو، لەگەڵ دەســـتە برا و هاوڵانیدا بـــەرەو خاکی ئێرانێ دەیاژوا تاڵان و بـــڕۆی خۆی دەکرد. لە ســـامان سامان، لەپەزو مەڕو مـــاڵات پەزو مەڕو ماڵات، لە ئەســـپ ئەسپ، ڕای دەماڵێن، بـــەرەو ئاگریی دێنان.

بەڵام هەمیشە دڵی لە پەژارەو وەرتە ورتدا بوو. خـــاوەن ئەسپ هەرکەسێ بێ، ڕۆژێ دێ بەدیارکەوێ. بەڵام دەبـــێ کێ بێ؟ ڕەنگە بەگێـــکی چاو بەخۆێنی کەللەڕەقی وابێ کە لە کەلی شەیتان نەیەتـــە خوار، یا بوودەلەیەکی هیـــچ و پووچ بێ و لە سێبەری خـــۆی بسلەمێتەوە.

شەش مانگی بەســـەردا تێ پەڕی. ئەحمەد ترسیش و پەژارەش و خۆشیشی لە بیـــر چۆوە.

ڕۆژێکیان، سبەینێ کاتـــێ هەتاو، سوور ســـوور لـــە گەردەنی ئاگری ئاڵابوو، سۆفی دەست بە گۆچان و ڕدێنـــە درێژە لەرزۆکەکەوەی هاتـــە کن ئەحمەد پرسی:

ئەحمەد بیستتەوە؟

ئەحمەد:

بیستمەوە..

سۆفی:

گۆیا ئەوی ئەسپەکـــەی وێداتەوە پێنج ئەسپ و پەنجا زێڕی پاداشتە.

ئەحمەد:

ئاوها..

سۆفی:

لە ماڵی هەرکەسێک، بـــە دەستی هەرکەسێکیەوە ببینـن سەری دەپەڕێنێ.

ئەحمەد:

چیکەین، ئەســـــپەکە یادگاری منە.

لە شکرمان دەکاتـــــە سەر.

ئەسپ یادگاری خۆمە.

مەحمود خان پاشـــایەکی زۆردارە.

- ماوێتی -

پاشماوەی: ڕیشەی مێژوویی

پەیمانی دەستدرێژی نەکردنی لەگەڵ ڕێژیمی فرانکۆ لـــە ئەسپانیا ئیمزا کـــردو لـــە فاتیکانیش پەیمانی بەنـــاو بانگی «کونکوردات» ئیمزا کرا کە لەوێ دا ڕێژیمی ســـالازار دانی بە قانوونی بـــوونی کلیسای کاتولیک دانـــا. ئەو پەیمانە ئیمتیازێـــکی یەکجار زۆری ئابـــووری وکۆمەڵایەتی دابوو بە کلیســـاو پێوەندی نێـــوان دەوڵـــەت و کلیسای لە بارەی تێکۆشـــانی ئایینی و ناردنی میسیۆنەکـــان (المبشرین) بۆ ژێر دەســـتەکانی پورتوگال تێدا دیـــاری کرا بوو. هەروەها لە نێوان پورتوگال و ئەسپانیـــادا پەیمانێکی تریش لە بـــارەی هاوکاری و پشتگیری کـــردنی ئەو دووڕێژیمە لە یەکـــترەوە ئیمزا کرا.

کاتێک شەڕی دووهـــەم بە شکانی ئەڵمانیای نـــازی کۆتایی هات. سالازار تووشی گیرو گرفتی خۆ بە ئازادیخـــواز نیشان دان بوو. بەم جـــۆرە بۆ یەکەم جار ڕیگـــای بە «معارضە» دا کــــە لــە بەناو «هەڵبژاردنی ئـــازاد» دا بەشدار بێ. بـــــەڵام (معارضە) کە دەیزانی ئـــەو هەڵبژاردنە ئازادە چەندە بـــێ کەڵکە لە هەڵبژاردنی ســـاڵی ١٩٤٥ دا بەشدار نەبوو. دوا بەدوای ئـــەوە «پۆلیسی بەرگری دەوڵەتی وحکوومەتی» دامەزرا کە ئەمە لە بـــەر ئەوەی توانای ئازاردانـــی بەدەنی و نەفسی ڕێکخراوەکانی پۆلیسی سیاسی پێشـــووی درابوویە بەشتێکی «پێشکەوتوو» دا دەنرا.

ڕێژیمی سالازار ئـــەو قۆناخە تازەیەی «پێشکەوتنەکەی ناو نابوو «دیموکـــراتی عضوی».

وا دێتە بەر چاو کـــــە هەرچەند هیچ تێکۆشانێـکی ڕێکخراوەکانی دژ بە حکوومەت دەرنەکەوتبوو ڕێژیمی ســـالازار ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر ئوســـلوبی زەبرو زەنگی ســـیاس و کۆمەڵایەتی وڕۆشـــنبیری بەکار دەهێنا. هەروەک شەڕی مەخلوقێکی وەهمی دەکا کـــە کە دەزانێ ڕۆژێک لە نەکاو دەردەپەڕێ وهەمووشـــتێک سەرەو ژێر دەکا. هەر بۆیە دەبینین ساڵی ١٩٤٩ بەیـــانی کاروباری ئاسایشی دەرکـــرد کە هەق بە کاربەدەســـتان دە دا گیراوە سیاسی یەکـــان پاش تەواوبوونی مـــاوەی حوکمەکەشیان بۆ مـــاوەیەکـی دیاری نەکراو لە بەندیخانە دا ڕابگرن ئەگەر هاتۆ پۆلیسـی سیاسی داوای شتێکی وای کرد هەر لەو ساڵە دا ڕێژیمـــی پورتوگال لە لایەن هاوپەیمانەکانی ڕۆژ ئاواوە وەرگیراو بوو بە ئەندامی پەیمانی ئەتلانتیکی باکووری ولە چوار چێـــوەی «نەخشەی مارشـــاڵ» دا یارمەتی ئابووری لە وڵاتـــە یەکگرتووەکان وەرگرت.

لەپاش تەواو بوونی شەڕی جیهانی دووهەم هەتا مـردنی سالازار (١٩٧٠) سێ جـار هەڵبژاردنی سەر کۆمار کرا. یەکیان ســـاڵی ١٩٤٩، دووهەمیان ساڵی ١٩٥١ کاتێک ژەنراڵ کار مونا مرد کە لـە ساڵی ١٩٢٦ وە سەرکۆمار بوو سێهەمیشیان ساڵی ١٩٥٨. هەرسێک جاران هـــەر (مرشحی) «یەکێتـــی نەتەوەیی» سەردەکـــەوت و (مرشحی) «موعارەزە لە هەموو یارمەتی وسەنگ و سووکی یەکی هەڵبژاردن بێ بەش دەکـــرا، تەنانەت ڕێگای ئەوەی نەدە درا کە چاوەدێری لێک جیـــا کردنەوەی دەنگەکانیش بکا.

ڕەنگە ڕووداوەکـــانی هەڵبژاردنی ســـاڵی ١٩٥٨ نیزیکترین دیمەنی ڕاستەقینەی ئەو بارە سیاسی یە بێ کـــە لەپورتوگال هەبوو، هەروەها سروشت و توانای معارضەش لە سێبەری ڕێژیمی ســـالازار دا لەو ڕووداوانەوە بە باشـــی دەردە کەوێ.

- ماوەیەتی -

Institut Kurde de Paris

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبانـەوە
سەرۆکایەتی دیوانی ئەوقاف
بەیاننامەی حەج ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٧٥
وەرزی حەجی ساڵی ١٣٩٥ی کۆچی

دوای پەسند کردنی بڕیارەکانی ساڵی ١٩٧٥ی حـەج لەلایەن ئەنجومەنی سەرکردایەتی بـەڕێزەوە ، ئـەرکی سەرپەرشتی کردنی کاروباری حاجی یەکـانو چـونیانو گەڕانەوەیان بە سەرۆکایەتی ئەوقاف سپێردرا کە سەرپەرشتی کاروباریان ئەکات بە شێوەیەك کە حەسانەوەو حەجەکـەیان بە شێوەیەکی شەرعی یانە بۆ بکرێت ٠

وە بەپێی ئەم ئایەتە پیرۆزە « ولله على الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا » و بە گوێرەی ئەو بڕیارانەی لیژنەی بەرزی حەج لە مەملەکەتی عەرەبی سعودی بو ساڵی ١٣٩٥ی کۆچی دەری کردنو ، ئەو مەسرەفە دەست نیشان کراوە کـە بەبێ ئەو پارەیە حاجی یەکان ناتوانن حەجەکەیان بکەن کـــە ئەم بەیاننامەیەدا روون کراوەتەوە ، هەروەها هەنگاوی پێویست نراوە بۆ ئەوەی حاجی یەکان جێگای نیشـــــتە جێ بوونو حەوانەوەیان بۆ دابین بکرێو لەسەرڕێگاو چۆڵیو بەر خۆردا نەمێننەوە ، وە لەپێناو راپەڕاندنی کاروباری حەج کردنی پیرۆز ئەم بەیاننامەیەمان دەرکرد :

١ ـ لیژنەی تایبەتی کە بارەگاکەی لە هوڵی وەقفی نعمانە لـە اعظميـــە تەلەفـــۆن (٢٢٨٥٦) ســـەرپەرشتی کاروباری چونو گەڕانەوەی حاجی یەکـــانو جێبەجێ کردنی بڕیارەکانی چونێتی حەجو ئەم بەیاننامەیەو ئەوانەی ترکـــە دەرئەچن ، ئەکات ، وە بۆ ئەم مەبەستەش دەسەڵاتی تەواو تی دراوەتێ ٠

چوون بو حـەجو
ئەوشێوەیەی ڕێگا دراوە

٢ ـ ئەم ساڵ چوون بۆ حەج تەنیا بەرێـــگای زەویو ئاسماندا ئەبێت ٠

٣ ـ ئەگونجێ کاروانی زەوی حاجی یەکانی پارێزگـەی (بەسرەو میسانو زیقار) بە ڕێگای (کوێت ـ خفجی ـ دمام ـ ریاض مدینەی منورەدا) بڕوات کە ٢٦٢٢ کیلومـەترەیە ، بـەڵام باشـــتراویە کـــە بەم ڕێگایەدا بڕۆن (بەغـــــدا ـ عمان ـ تبوك ـ مدینەی منورە) ٠

٤ ـ چوونی کاروانی زەوی حاجی یەکانی پارێزگاکانی تر لەم ڕێگایەوە ئەبێ (بەغدا ـرطبە ـعمان معان ـ حالة عمار ـ بئر هرماس ـ تبوك ـ تیماء ـ خیبر ـ مدینەی منورە) ئەمڕێگایەشی (٢٠٩٣) کیلومەترەیە ، وە ئەبێ بە هەمان ڕێگـادا بگەڕێنەوە ٠

٥ ـ چوونی حاجی یەکان لەڕێگای ئاسمانی یەوە تەنیـا لە بەغداوە ئەبێ وە لە جدەوە بۆ مدینەی منورەو بە پێچەوانەوە بە فرۆکە ئەبێ ٠

٦ ـ پاسپۆرتی تایبەتی حەج ئـەدرێ بە حاجی یەکـانو نابێ بەپاسپۆرتی دوەڵی ئاسایی بڕۆن ٠

٧ ـ کاربەدەستانی سعودیە ڕێگای ئـــەو عیراقی یانە نادەن کە لەدەرەوەن حەج بکەن ئەگەر بێتوو پەیوەندی لەگەڵ کاروانێك لەو کاروانانە نەکەن کە لە عیراقەوە ئەڕوات ، وە کۆنسولەکانی سعودیە فیزەی چون بۆ سعودیەو حەج کـردن نادەن بە وعیراقی یانە بەبێ قایل بوونی تایبەتی کە ئەو لایەنانەخۆیان بڕوایان پێی هەبێ ٠

٨ ـ بەبێ ئاگادار کردنی لیژنەو کتابی ر سـمی نابێ سەر لە کۆنسولی سعودیە بدری لە بە غدا بۆ وەرگرتنی فیزەی چون بۆ حەج ٠

پێشکەش کردنی داواکاریو
مەسرەف

٩ـ هەر کەسێك ئارەزوی لەحەج کردن بێ ئەبێ لیستەی ژمارە (١) پڕ بکاتەوە کە لەو شوێنانەی خوارەوە بە پەنجـا فلس دەست ئەکەوێ وە ئەبێ ئەو پارەیەشی لەگەڵ دابێت کـە لە خـوارەوە باس کـراوەو لە ماوەی ئەوپەڕکـــەی ڕۆژی ١٤ـ١١ـ١٩٧٥ لەگەڵ پاسپۆرتدا پێشکەشی شـــوێنێك لەوشوێنانەی بکات کەلەم بەیاننامەیەدا باس کراون ٠

١٠ ـ لیستەو پارەو پاسپۆرتەکە پیشـــکەش بـــەمجێگایانەی خوارەوە ئەکرێت :ـ

أ ـ حاجی یەکانی بەغدا ـ رصافەو ئەوقەزایانـەی لـەبەری رصافەنو هیپارێزگەی واسط لە مزگەوتی (امام الاعظم) لە اعظمیە پێشکەشی ئەکەن ٠

ب ـ حاجی یەکانی بەغدا ـ کـەرخو ئەوقەزایانـــەی لەبەری کەرخنو پارێزگەی أنبار لە مزگەوتی القمریـــــەی پێشکەش ئەکەن ٠

ج ـ بەرێوەبەرایەتی ئەوقافی ناوچەی موســـڵ ـ بۆحاجی یەکانی پارێزگەی نەینەوا ٠

د ـ بەرێو بەرایەتی ناوچەی ئەوقـــافی بەسـرە ـ بۆحاجی یەکانی پارێزگەی بەسرەو زی قارو میسان ٠

هـ ـ بەرێوەبەرایەتی ناوچەی ئـــەوقافی کەرکوك ـ بۆحاجی یەکانی پارێزگەی کەرکووك ٠

و ـ بەرێوەبەرایەتی ناوچەی ئەوقافی کەربەلا ـ بۆ حاجی یەکانی پارێزگەی کەربەلا ، بابل ، قادسیە ، مثنی ٠

ز ـ بەرێوەبەرایەتی ناوچـــەی ئەوقافی دیالـە ـ بۆحاجی یەکانی پارێزگەی دیالە ٠

ح ـ ملاحظیەتی ئەوقافی ســـلیمانی ـ بۆ حاجی یەکانی پارێزگەی سلێمانی ٠

ط ـ ملاحظیەتی اوقافی هـــەولێر ـ بۆ حاجی یەکانی پارێزگەی هەولێر ٠

١١ ـ کاتی پێشکەش کردنی لیستەو پارە لە دەوامی رەسمیو ئێواران دائەبێ لە نێوان ســـەعات (٤ـ٩) ئێوارە ورۆژی هەینیو پشوی رەسمیش دەوام هەیە ٠

١٢ ـ ئەو پارەیەی ئارەزو مەنـــدانی حەج کــــردن پشکەشی ئەکەن لەگەڵ لیستە کەدا بەو رادەیە ئەبێ کە لـــە خوارەوە دیاری کراوە لەگەڵ ئەوپارەیەی کە ئەیانەوێ بە پارەی سعودی بیگۆڕنەوە بۆ کاروباری تایبەتی خۆیان بەومەرجە لە (١٠٠) دینار پتر نەبێ هیهەر حاجی یەك ٠

ئەو حاجی یانەی بەفرۆکە ئەڕۆن وە کە خواردنیان هەیەمافی گۆڕینەوەی پارەی زیاد ی یان نیە چونکە خواردنەکەی مسۆگەرە لەگەڵ مەسرەفی کاروباری تایبەتی خۆیان ٠

یەکەم : ئەوحاجی یانەی بەفرۆکە ئەڕۆن

تێبینی :

١ ـ ئەگەر حاجی یـــەك ویستی خـــــواردنی لەلای بەڵێندەرەکە هەبێ لەو ڕۆژەوە ئەگـــــاتە حیجاز تاوەکـــو ئەگەڕێتەوە ، ئەوا ئەبێ ئەمە لە لیستەکەیدا بنوسێو ئـەوپارەیەی خواردنەکە بدات کە لە خوارەوە نووسراوە ٠

٢ ـ ئەوپارەیەی زیاد ئەبێ لەکاتی کـەم کـــــردنەوەی کرێی فرۆکە ئەدرێتەوە بە حاجی یەکە ٠

دەرەجەی یەکەم :

ئەم پارەیە کاربەدەستانی سعودیە وەری ئەگـــــرن	لەگەڵ خواردن فلس	لەگەڵ خواردن دینار	بەبێ خواردن فلس	بەبێ خواردن دینار
ئە وەندەی کرێی خزمەتی تەوافوزمزم لەمەکەو وەکیل لە جدەو دەلیـــل لەمەدینە ئەبێ ٠	٢٣٠	١٣	٢٣٠	١٣
ئەوەندەی کرێی گواستنەوەیە لـــە نێوان مەکەو جدەو مەدینە	٢٧٥	١٣	٢٧٥	١٣
ئەوەندەی کرێی نوستنە لە ئوتێل بۆماوەی سی ی ڕۆژ لە مەکەو دە ڕۆژ لـــە مەدینەو لە فرۆکەخانەی جدە ئەدرێ بـە کاربەدەستانی سعودی یە ٠	٠٠٠	٤٠٥	٠٠٠	٤٠٥
ئەوەندەی کرێی حەوانەوەیە لـــەخێوەتێکی بەکۆمەڵ لە (منیو عەرەفە)	٥٠٠	٤	٥٠٠	٤
ئەوەندەی مەسرەفی شەخســـی یەولەفرۆکەخانەی جدە ئەدرێتـــەوە بـــە حاجی یەکە ٠	٠٠٠	١٠٨	٠٠٠	١٠٨
کرێ فرۆکە (بەغدا ـ جدە ـ مدینە ـجدە ـ بەغدا) ٠	٠٠٠	٨٨	٠٠٠	٨٨
مەسرەفی خواردنو خزمەت گوزاری بەڵێندەر لـــە عیراقو ســـــعودیەو ئامادەکردنی پێخەف بۆ حاجی یەکان ٠	٩٩٥	١١٩	—	—
خزمەت گوزاری یەکانی بەڵێندەر	—	—	٩٩٥	١٩
گشتی	٠٠٠	٧٥٢	٠٠٠	٦٥٢

دەرەجە دوو :

ئەو پارەیـە کاربــــەدەستانی سعودی یە وەری ئەگـــرن	لەگەڵ خواردن فلس	لەگەڵ خواردن دینار	بەبێ خواردن فلس	بەبێ خواردن دینار
ئەوەندەی کرێی تەوافو زمزم لەمەکەو وەکیل لە جدەو دەلیل لە مەدینە ٠	٢٣٠	١٣	٢٣٠	١٣
کرێی گواستنـــەوە لە نێوان مەکـەومەدینەو جدە ٠	٢٧٥	١٣	٢٧٥	١٣
کرێی حەوانەوە لەمەکەو مەدینە	٠٠٠	٩٩	٠٠٠	٩٩
کرێی حەوانەوە لە خێوەتی بەکۆمەڵ دا لە (منیو عەرەفە) ٠	٥٠٠	٤	٥٠٠	٤٠
کرێی مەسرەفی شەخسی یەو لە فرۆکە خانەی جدە ئەدرێتەوە بە حاجی یەکە ٠	٠٠٠	١٠٨	٠٠٠	١٠٨
کرێ گواستنەوە بە فرۆکە لە نێوان بەغدا ـ جدە ـ مدینە ـ جدە ـ بەغدا ٠	٠٠٠	٨٨	٠٠٠	٨٨
مەسرەفی خواردنو خزمەت گوزاری بەڵێندەر لە عیـــراقو ســــعودیەو ئامادەکردنی پێخەف بۆ حاجی یەکە ٠	٩٩٥	١١٩	—	—
خزمەت گوزاری بەڵێندەر ٠	—	—	٩٩٥	١٩
گشتی	٠٠٠	٤٤٦	٠٠٠	٣٤٦

دەرەجە سێ :ـ

ئەو پارەیـە کاربــــەدەستانی سعودی یە وەری ئەگـــرن	لەگەڵ خواردن فلس	لەگەڵ خواردن دینار	بەبێ خواردن فلس	بەبێ خواردن دینار
کرێی خزمەتی تـــەوافو زمـزم لەمەکەو وەکیل لە جدەو دەلیل لە مەدینە	٢٣٠	١٣	٢٣٠	١٣
کرێی گواستنەوە لە نێوان مەکـەومەدینەو جـدە ٠	٢٧٥	١٣	٢٧٥	١٣
کرێی حەوانەوە لە مەکەو مەدینە ٠	٠٠٠	٦٣	٠٠٠	٦٣
حەوانەوە لە خێوەتێکی بەکۆمەڵ لە(منیو عرفە) ٠	٥٠٠	٤	٥٠٠	٤
مەسرەفی شەخسیو لە فرۆکەخانەی جدە ئەدرێتەوە بە حاجی یەکە	٠٠٠	١٠٨	٠٠٠	١٠٨
کرێی گواستنەوە بە فرۆکە لە نێوان بەغداو جدە ـ مدینە ـ جدە ـ بەغدا ٠	٠٠٠	٨٨	٠٠٠	٨٨
مەسرەفی خواردنو خزمەت گوزاری بەڵێنـــدەر لە عیراق وســـعودیەو ئامادەکردنی پێخەف بۆ حاجی یەکان ٠	٩٩٥	١١٩	—	—
خزمەت گوزاری بەڵێندەر ٠	—	—	٩٩٥	١٩
گشتی	٠٠٠	٤١٠	٠٠٠	٣١٠

دەرەجە چوار :

ئەو پارەیـە کاربــــەدەستانی سعودی یە وەری ئەگـــرن	لەگەڵ خواردن فلس	لەگەڵ خواردن دینار	بەبێ خواردن فلس	بەبێ خواردن دینار
کرێی خزمەتی تەوافو زمزم لە مەکەو وکیل لە جدەو دەلیل لە مەدینە ٠	٢٣٠	١٣	٢٣٠	١٣
کرێی گواستنەوە لە نێوان مەکـەو مەدینەو جدە ٠	٢٧٥	١٣	٢٧٥	١٣
کرێی خوانەوە لە مەکەو مەدینە ٠	٠٠٠	٢٧	٠٠٠	٢٧
کرێی حەوانەوە لە خێوەتی بەکۆمەڵ لە (منیو عەرەفە) ٠	٥٠٠	٤	٥٠٠	٤
مەسرەفی شەخسیو لەفرۆکەخانەی جدە ئەیدرێتەوە ٠	٠٠٠	١٠٨	٠٠٠	١٠٨
گواستنەوە بەفروکە لەنیوان بەغـــداو جدە ـ مدینە ـ جدە ـ بەغدا ٠	٠٠٠	٨٨	٠٠	٨٨
مەسرەفی خواردنو خزمەت گوزاری بەڵێندەر لە عیراقو سعودی لەگــــەڵ پێخەفی حاجی یەکان ٠	٩٩٥	١١٩	—	—
خزمەت گوزاری بەڵێندەر ٠	٠٠٠	٠٠٠	٩٩٩	١٩
گشتی	٠٠٠	٣٧٤	٠٠٠	٢٧٤

دووەم : حەجکردن لەڕێگای زەوی یەوە

دەرەجە یەك :ـ

کاربەدەستانی سـعودیە وەری ئەگرن	فلس	دینار
خزمەت گوزاری تەوافو زمزم لەمەکەو دەلیل لە مەدینە ٠	٢٣٠	١٣
کرێی گواستنەوە لە نێوان مەکـەو مەدینەو جدە ٠	٢٧٥	١٣
کرێی حەوانەوە لە ئوتیل بۆ ماوەی چل ڕوژ لە مەکەو مەدینە ٠	٠٠٠	٤٠٥
کرێی حەوانەوە لە خێوەتی بە کۆمەڵ لە (منیو عرفە) ٠	٥٠٠	٤
مەسرەفی شەخسی بۆ خـــــواردنو خوادنە وەو لەسەر ســــنور ئەدرێتەوە بە حاجی یەکە ٠	٠٠٠	١٠٨
کرێی گواستنەوە لە عیراقەوە بۆ شوێنە پیرۆزەکانو بەپێچەوانەوە ئەگەر کورسی یەکان جولاوە بوونو بە ئۆتۆمبیلی گەشت ٠ ئەگـــەر بۆدی ئوتوموبیلە کەش لە عیراق دروست کرا بوو کە (فولڤۆ صالون ـ نجف)ی پێ ئەوترێ ئەوا (١٠)دە دینار ئەدرێتەوە بە حاجی یەکە ٠	٠٠٠	٦٥
گشتی	٥٠٠	٦٠٩

دەرەجە دوو :ـ

کاربەدەستانی سعودیە ئەم پارەیە وەرئەگرن	فلس	دینار
خزمەت گوزاری تەوافو زمزم لە مەکەو دەلیل لە مەدینە ٠	٢٣٠	١٣
کرێی گواستنەوە لە نێوان مەکـەومدینەو جدە ٠	٢٧٥	١٣
کرێی حەوانەوە بۆ ماوەی چل ڕۆژ لە مەکەو مەدینە ٠	٠٠٠	٩٩
کرێی حەوانەوە لە خێوەتی بە کۆمەڵ لە (منیو عەرەفە) ٠	٥٠٠	٤
مەسرەفی شەخسی بۆ خـــــواردنو خواردنەوە ، لەسەر سنور ئەدرێتەوە ٠ بە حاجی یەکە ٠	٠٠٠	١٠٨
کرێی گواستنەوە لە عیراقەوە بۆ شوێنە پیرۆزەکانو بەپێجەوانەوە ئەگەر کورســـی یەکان جولاوە بوونو بـــەمۆبیلی گەشت٠ ئەگەر بۆدی ئۆتۆمبیلەکە دەستکردی عیراق بێت جۆری (ڤولڤـۆ ـ صالون ـ نجف) ئەوا (١٠)دە دینار ئەدرێتەوە بە حاجی یەکە ٠	٠٠٠	٦٥
گشتی	٥٠٠	٣٠٣

دەرەجە سێ :

ئەم پارەیە کاربەدەســـتانی ســـعودیە وەری ئەگرن	فلس	دینار
خزمەت گوزاری تەوافو زمزم لەمەکەو دەلیل لە مەدینە ٠	٢٣٠	١٣
کرێی گواستنەوە لە نێوان مەکـەومەدینەو جدە ٠	٢٧٥	١٣
کرێی حەوانەوە بۆ چل ڕۆژ لە مەکەومەدینە ٠	٠٠٠	٦٣
کرێی حەوانەوە لە خێوەتێـــــکی بەکۆمەڵ لە لە (منیو عەرەفە) ٠	٥٠٠	٤
مەسرەفی شەخسی بۆ خـــواردنو خواردنەرە ئەمــــەش لەســەرسنور ئەدرێتەوە بە حاجی یەکان ٠	٠٠٠	١٠٨
کرێی گواستنەوە لە عیراقەوە بۆ شوێنە پیرۆزەکان وبە پێچەوانـــەوە ، ئەگەر کورسی ئوتوموبیلەکـــان جولاوە بوونیان ئۆتۆمۆبیلی گەشت بون ٠ خۆ ئەگـــــەر بۆدی ئۆتۆمبیلەکـــە دەستکردی عیراق بووجۆری (ڤولڤـــو سالون ـ نجف) ئەوا (١٠) دە دینـــار ئەدرێتەوە بە حاجی یەکە ٠	٤٩٥	٦٥
گشتی	٥٠٠	٢٦٧

دەرەجە چوار :

ئەو پارەیە کاربە دەستانی سعودیە وەری ئەگرن	فلس	دینار
خزمەت گوزاری تەوافو زمزم لە مەکەو و دەلیل لە مەدینە ٠	٢٣٠	١٣
کرێی گواستنەوە لە نێوان جـدەو مەکەو مەدینە ٠	٢٧٥	١٣
کرێی حەوانەوە بۆ ماوەی چل ڕۆژ لە مەکەو مەدینە ٠	٠٠٠	٢٧
کرێی حەوانەوە لە خێوەتێکی بەکۆمەڵ لە (منیو عرفە) ٠	٠٠٠	٤
مەسرەفی شەخسی بۆ خواردنو خوارد نەوەو لەسەر سنوور ئەدرێتەوەبـــــە حاجی یەکە ٠	٠٠٠	١٠٨
کرێی گواستنەوە لەعیراق بۆ شوێنە پیرۆزەکانو بەپێچەوانەوە ئەگەر هاتوو کورسی یەکانی ئۆتۆمۆبیلەکە جولاوە بوو نیان هی گەشت بوو ٠ وە ئەگەر بۆدی ئوتومبیلەکە دەستکردی عیراق (فولڤوسالون ـ نجف) بو ئەوا (١٠) دە دینار ئەدرێتەوە بە حاجی یەکە ٠	٤٩٥	٦٥
گشتی	٥٠٠	٢٣١

١٣ ـ ئەگەر هەر حاجی یەك ئـــارەزوی کـــرد، بە ئۆتومبیلە تایبەتی یەکەی خۆی حـەج بکات ئـــەبێ پەیڕەوی ئەمانەی خوارەبکات :ـ

أ ـ لیستەی ژمارە (٢) پڕ بکاتەوەو لە وشوێنانــــە پێشکەشی بکات کە، لە برگە (١٠)دا روون کراونەتەوە ٠

ب ـ لەگەڵ داواکاری یەکەیدا ئـــەوراقی تەواوەتـــی سەفەری ئوتوموبیلەکــــەی بۆ دەرەوەی عیراق پێشـــــکەش ئەکات ٠

ج ـ موافەقەتی لیژنەی فەننی سەر بــــە لیژنـــەی حەج وەربگرێ دەربارەی ئەوەی ئۆتوموبیلەکەی بەکەڵکی سەفەر کردن دێت بۆ دەرەوەی عیراق ٠

د ـ نەفەرەکانی ئۆتوموبیلی تایبەتی بە شوفێرەوە نابێ لە چوار کەس پتربن ٠

هـ ـ لەکاتی پێشکەش کردنی لیستەی حـەجدا ئەبێ نەفەرەکانی ئۆتوموبیلە تایبەتی یە کە ئەوکرێیەی گواستنەوەیە

Institut Kurde de Paris

بدەن كە لە سەر حاجی‌كانی ڕێگای زەوی دانراوە دەربارەی گواستنەوەی ناوخۆ جگە لە كرێی گواستنەوە لە عیراقەوەو بۆ عیراق ٠

و ـ هەر نەفەرەی ئۆتۆموبیلە تایبەتی‌یەكە ئەبێ (١٥) دینار بدەن بۆ خزمەتی بەلێندەر ، وەكو وەرگـــرتنی فیزە لە كۆنسولی سعودیەو سەردان لە بانكو كاروباری لە ســنور پەڕینەوەو خزمەتی ڕێگاو هینی تر ٠

ز ـ حاجی‌یەكان تەنیا بە ئۆتۆموبیلی بەلێندەر یا خود ئوتوموبیلی تایبەتی سالۆن ئەگوێزرینەوەو نابێ هیـــــچ ئۆتوموبیلێكی تر بەكار بهێنرێ ٠

ح ـ هەرسەیارەیە ئەخرێتە سەركاروانێكو لە هاتن‌و چوندا ئەبێ پەیڕەوی ئامۆژگاری سەرۆكی كاروانەكە بكات ٠

١٤ـ ئەوكەسانەی تەمەنیان لە (١٥) ساڵ كەمتربێ ڕێگای سەفەر كردنیان نادرێ ، وە ئەوەی تەمەنی (١٥) ساڵە وەكـــو شەخسێكی كامڵ رەفتاری لەگەڵا ئەكـــرێ لە ڕووی بـــاج وكرێیەوە ٠

مەرجی ڕێـگادانی بەلێندەران
(ڕێگای ئاسمان یاخود زەوی)

١٥ ـ پاسپۆرتی تایبەتی حەج لەگەڵ لیستەی ژمارە (٣)دا ڕاستەوخۆ پێشكەش بە لیژنەی حەج بكات ٠

١٦ ـ ئەبێ ئەوكەسە :ـ

أ ـ عیراقی بێ وجنسیەی هەبێ ٠

ب ـ موسلمان بێ ٠

ج ـ بەلای كەمەوە دوو جار ئەم فەرزەی بەجێ هێنابێ ٠

د ـ ڕەوشت‌و خۆی باش بێت ٠

هـ ـ بە جنایەت‌و جنحەی ئابڕو بەر حوكم نەدرابێ ٠

و ـ لە وەرزەكانی پێشودا مخالەفەی نەكردبێ ٠

ز ـ تەئمیناتێكی نەختینە یاخود كە فالەتێـــــكی (٥٠) دیناری بەرامبەر هەر حاجی‌یەك پێشكەش بكات كە پەیمـانی گواستنەوەیان ئەدات‌و لەگەڵ داواكاریەكەدا پیشكەشی بكات ٠

١٧ـ پەیمان بدات كە پەیڕەوی ئەو بڕیارو ئامۆژگاری‌یانە ئەكات كە لیژنەی حەج‌و لایەنە رەســــمی‌یەكـــانی تر دەری ئەكەن ٠

ئەو مەرجانەی ئەبێ لە ئوتوموبیل‌و ڕویشتنی كاروانەكانی حەج داهەبێ

١٨ ـ پیویستە بەلێندەر بەپێی ئەم مەرجانەی خوارەوە ئوتوموبیل بۆ گواستنەوەی حاجی‌یەكان دابین بكات :ـ

أ ـ نابێ بۆدی ئوتوموبیلەكە دارو تەختە بێ ٠

ب ـ ئەبێ كورسی‌یەكانی ئوتوموبیلەكە جولاوەو خۆش‌و ئیسفنج بن ، ئەگەر ئەمەش دەست نەكەوت ئەوائەبێ ئوتومبیلی (ڤولڤو ـ صالون ـ دەستكردی نجف) بێ ٠٠ لەوكاتـــــەدا ئەوكرێ یەی ئەدرێ بە بەلێندەر (١٠) دە دینار لەكرێیە بڕیار لەسە دراوەكە كەمتر ئەبێ ٠

ج ـ ئەبێ ئوتوموبیلەكە بەكاری ئەوە بێت كە ماوەیەكی دورو درێژ ببڕێ‌و پسولەی نوێنەری (مرور)ی گشتی لیژنەی فەننی هەبێ لەم ڕووەوە ٠

د ـ ئەبێ ئوتۆموبیلەكانی كاروانێك لە یەكتری بچن بەپێی توانا ٠

هـ ـ ئەبێ لە هەموو ئوتوموبیلیك دا تانـــــكی ئاوی خواردنەوەو دەست نوێژ هەبێ ٠

و ـ ئەبێ هەموو ئوتوبیلێك ئاگر كوژێنەرەوەی تیادابێ ٠

ز ـ لە هەموو ئوتوموبیلیكدا شوفێری ئیحتیات هەبێ‌و ئیجازەی گشتی لێ خوڕینی هەبێ

ح ـ ئەبێ كورسی‌یەكانی دواوەی ئوتوموبیلەكە بە ناڵ بن ٠

ط ـ هەر كاروانە ئەبێ ئوتوموبیلێكی باركێشی لەگەڵا بێت‌و (١٠) تـەن بار هەلبگری‌و لە دواوەی دەرگایەكی قایمی هەبێ‌و باش كلۆم بكرێ‌و چادرێكی باشی هەبێ‌و لەگـــــەڵ كاروانەكەدا بڕوات ٠

ی ـ هەر كاروانە ئەبێ ئوتۆموبیلێكی باشی لەگەڵا بێت بۆ ڕاكێشانی ئەو ئوتوموبیلەی پەكی ئەكەوێ یاخود بۆ هەڵگرتنی نەفەری ئوتوموبیلە پەك كەوتوەكە ٠

١٩ ـ ئوتوموبیلەكان نیشان لیژنەی فەننی سەر بـــە لیژنەی حەج ئەدرێن بۆ ڕون بوونەوەی بەكـــار هاتنیـــان‌و بەلێندەر شەهادەیەك وەرئەگرێ تیایدا ڕوون ئەكرێتەوە كـــە ئەومەرجانەی سەرەوەی تیادایە ، ئنجا بەلیندەر لە دایەرە خاوەن پەیوەندی یەكاندا كاروبارەكانی تری ڕویشتنی كاروانەكـــەی بۆ دەرەوەی عێراق تەواو ئەكات ٠

٢٠ ـ بەلێندەر سەر لە لیژنەی حەج ئەدات بۆ دەست نیشان كردنی شوێن‌و كاتی كەوتنە ڕێی كاروانەكەو بە دەست هێنانی ڕاپۆرتی فەرمانبـــەری بەڕیو بەری كـــەلەگـــەڵ كاروانەكەدایەو تیایدا دەری ئەخات كە هەموو پیویستی‌یەكانی جێ‌بەجێ كردوە ٠

٢١ ـ ئەبێ بەلێندەر لە ڕویشتن ئەوەی لەبەر چاوبێ كە لە نێوان بەرەبەیانی‌و ئاوابونی خۆر ئەبێ ، جگەلە هەنـــدێ حاڵەتی لەپڕو لە ناكاو نەبێ ٠

ئەرك‌و فەرمانی بەلێندەران

٢٢ ـ دوای وەرگرتنی ئیجازە ، ئەبێ بەلێندەر سەر لەلیژنەی حەج بدات بۆ زانینی ناوی حاجی‌یەكـــانی‌و جێبەجێ كردنی كورسی گرتن لە فرۆكەداو وەرگرتنی فیزەو باج دان بەبالیۆزخانەی سعودیە دەربارەی حاجی‌یەكانی ڕێـــگای زەوی‌و ئاسمان‌و وەرگرتنی ئەوپارەیەی كە حاجی‌یەكـــان ئەیانـــەوێ بیگۆڕنەوە بە پارەی سعودی‌و سەر لە بانكی رافیدەین بدات بۆ گۆڕینەوەی پارەكە وئنجا بە پێی لیستەیەك كە حاجی‌یەكـــان ئیمزای ئەكەن پارەكەیان ئەداتەوە ٠

٢٣ ـ ئامادەكردنی ئوتوموبیـــــل بەپێی مەرجـــــە پێویستی‌یەكان‌و وەرگرتنی پسولەی قایل بوونی لیژنەی فەننی‌و تەواو كردنی كاروباری ڕەسمی تایبەتی بەچـــونە دەرەوەی عیراق ٠

٢٤ ـ بە پێی ئامۆژگاری لیژنەی حەج ناوو نیشـــان لەسەر جانتاكان بنوسێ‌و پێش ڕۆیشتن بەسەر حاجی‌یەكانی كاروانەكەی دا دابەشیان بكات ٠

٢٥ ـ بەپێی ئەو نمونەیەی لە لیژنەی حەجـــەوە وەری ئەگرێ لەوحەی تایبەتی ئامادە بكات‌و لە ئوتوموبیلەكانی بدات ٠

٢٦ ـ بە گوێرەی ئاموژگاری لیژنەی حەج پسولە ئامادەبكات‌و بەسەر حاجی‌یەكاندا دا بەشی بكات ٠

٢٧ ـ نیشانەی تایبـــەتی ئامـــادە بـــكات بە پێی ئەو نموونەیەی لیژنەی حەج ئەیداتی‌و بیدات بە حاجـــی‌یەكان بۆ ئەوەی لە بەرۆكیانی بدەن ٠

٢٨ ـ ئامادە كردنی ئالای كۆمـــــاری عیـــراق بەپێی ئاموژگاری لیژنەی حەج ٠

٢٩ ـ مكبرەی دەنگ هی بچوك و گەورە ئامادە بكـــات كە بۆ ئاراستەیی ئاینی بەكار ئەهێنرێن ٠

٣٠ ـ بەلێندەر جێگای دەست نوێژ گرتنی گـــــەرۆك‌و خیوەتی پێویست ئامادە ئەكات بۆ حەوانەوەی حاجی‌یەكـــــان لەرێگاو لەهەموو قوناغێكی گەشـــــــتەكە كە كاروانەكـــە لێ ڕائەوەستێ جێگای دەست نوێژگرتن ئامادە ئەكات ئەگەر لەو شوێنە لێی نەبوو ٠

٣١ ـ بەلێندەر بە ڕپرسیارە بەرامبەر ئوتوموبیـــــل‌و شت‌وەكی حاجی‌یەكان‌و ئێشك لێ گرتنیان ٠

٣٢ ـ ئەبێ لەو شوێنانەی خوارەوە بە بروسكە لیژنەی حەج‌و مەكتەبی بەلێندەر لە عیراق دەربارەی ئەحوالی كاروانە كە ئاگادار بكاتەوە :ـ

عمان ـ كوێت ـ ریاض ـ مدینەی منورە ـ مكەی مكرمە ـ دوای حەج ئەمەش لە چوون‌و هاتنەوەدا ئەبێ ٠

٣٣ ـ لەمەلبەندەكانی پشكنین‌دا جانتاكان بە تاڵ بكات‌و شتەكانیان بخاتەوە ناوەوە ٠

٣٤ ـ حاجی‌یەكان بەرێتە ئەو شوێنانەی لە مەكـــــەی مكرمەو مەدینەی منورەدا زیارەت ئەكرێن ٠

٣٥ ـ لەبەر هەر هۆیەك بێت ، ناتوانێ‌و مافی ئەوەی نیەكە داوای كرێ‌و خەڵات‌و یارمەتی بكات لە حاجی‌یەكان ٠

ئامۆژگاری‌ی گشتی

٣٦ ـ هەموو كاروانێكی زەوی یان ئاسمان ڕابەرێـــكی ئاینی‌و كاربەدەستێكی بەڕیوەبردنی لەگەڵدا ئەبێت كە دیوانی ئەوقاف دایان ئەنێ‌و سەرپەرشتی جێبەجێ كـــردنی بڕیارو ئامۆژگاری‌یەكان ئەكات وەمەسرەفی لەسەر دیوانی ئەوقـــاف ئەبێت جگە لە یاوەرانی كاروانی زەوی ، بەلێندەر مافی ئەوەی نیە كە كرێیەكانیان وەرگرێ ٠

٣٧ ـ دوای ئەوەی حاجی‌یەكان ئەو پارەیە ئەدەن كـــەلە سەرەوە دیاری كرا لەگەڵ پاسپۆرتەكانیان ، لیژنەی حـــەج كۆمەڵ بە كۆمەڵ دابەشیان ئەكات‌و نابێ كۆمـــەڵە (١٥٠) حاجی پتر بن وە هەر تاقمە بەپێی پارێزگاكەیان ژمارەیەكیان لەسەر دائەنرێ‌و ئەدرێن بە دەست بە لێنـــدەری ڕێـــگادراو فەرمانبە ڕێكی بەڕێوەبەرو ڕابەرێكی ئاینی‌یان بۆ دائەنرێ ٠

٣٨ ـ بەلێندەر ڤیزەی چون بۆ سعودیە وەرئەگرێ‌و ئەو پارەیەی حاجی‌یەكان ئەیانەوێ بۆ مەسرەف بۆیان ئەگۆڕێتـــەوە بە پارەی سعودی‌و ئەدرێتەوە بە حاجی‌یەكان ٠٠ هەروەها بـــەلێندەر بە پێی كتابێكی رەسمی لیژنەی حەج‌شوێنیان بۆ ئەگرێ لە ڕێگای ئاسمانی‌ی عیراق‌دا ٠

٣٩ ـ دوای تەواو كردنی كاروباری پیویست بەلێـــەر حاجی‌یەكان ئ.كات‌و شوێنی بەریكەوتن ئاگادار ئەكات بەپێی ناونیشانیان كەلە لیستەكان‌دا نوسراوە ٠

٤٠ ـ نابێ حاجی لە دوو جانتای چەرم بەولاوە شتی تر لەگەڵ خۆیدا بهێنێ ، وە نابێ هیچ شتێك بخاتە ناو پاسەكەوە چونكە ئوتوموبیلی باركێش شتەكانیان بۆ هەڵئەگرێ ٠

٤١ ـ لیژنەیەكی بەرز ئەنێردرێ بۆ حەج بۆ سەرپەرشتی كردنی حەسانەوەی حاجی‌یەكان وبارەگاكەی لەمەكەو مەدینەو وجدە ئەبێ‌و گیروگرفتی حاجی‌یەكان چارەسەر ئەكات ، نمرەی تەلەفۆنیش ئەدرێ بە حاجی‌یەكان ٠

٤٢ ـ لە كۆتایی مانگی شوالی هەموو ساڵێكدا وەرگرتنی داواكاری ڤیزە بۆ حەج لە بالیوزخانەی سعودیە كۆتایی دێت ٠

٤٣ـ دواكاتی‌هاتنی ئوتومبیل لەزەوی‌یەوە بەرەو سنووری‌سعودی‌یە لەیەكی مانگی ذی‌الحجەدا ئەبێت بەو مەرجـــە ئەبێ ئوتومبیل پاش تێپەڕبونی ڕۆژێك بەسەر بڕینی ســـــنووری‌سعودیەدا بگاتە مەكەی مكرمە وە هەر كەسێك یـــان هـــەر شوفێرێك لەو ماوەیە دوا بكەوێ بەبێ بەڵگە ئەوا بیست ڕیالی سعودی‌یە سزای لێ ئەسێندرێ ٠

٤٤ ـ دوا كاتی هاتنی فرۆكە بۆ فرۆكەخانەی جـــدەی دوەلی كۆتایی چوارەمین ڕۆژی مانگی ذی الحجە ئەبێت ٠

٤٥ ـ نابێ حاجی ڕێگای گەڕانەوەی لە زەوی‌یەوە بگۆڕێ بۆ فرۆكە جگە لەو حاڵەتانە بێ كە جێگری وەزارەتی حەج‌و ئەوقافی سعودیە ودایەرەی پاسپورت‌و جنسیە وتەواو كردنی كاروباری پیویست ڕێگای ئەدەن ٠

٤٦ ـ هەموو ئوتوموبیلەكان لە محجری (التنعیم) لـە نزیك مزگەوتی حەزرەتی عائشە (خـــوالێی خـــۆشی بێ) دائەنرێن‌و بارەكانیان لەو ماڵانە دائەگرن كە بۆ حاجی‌یەكـــان تەرخان كراوە ٠٠ ئەمە تەنیا شوێنی ئوتوموبیلـــەو نابێ كەس تیادا دابنیشرێ ٠

٤٧ـ پێویستە لەسەر حاجی‌یەكان كە پاك‌و تەمیزی لەرێگاوشوێنە پیرۆزەكان‌دا بنوێنن‌و نابێ بەبێ‌جل‌وبەرگی خاوێن بچنە هەردوو حەرەمی شەریفەوەو نابێ لە مزگەوت بخەون یاخود نـــان بخۆن ، ئەبێ حاجی‌یەكان نمونەی پاكی‌ی ئیسلام بن هەروەكو ئەو حەدیسەی پێغەمبەر (ص) (تنظفوا فان الاسلام نظیف) ٠

٤٨ ـ نابێ هیچ لایەنێك بازرگـــــانی بەگواستنەوەی حاجی‌یەكانەوە بكات وەئەبێ تەنیا ئەمە لە ڕێگای لیژنەی حەجەوە بێت ٠

٤٩ ـ بەلێندەرو یارمەتی دەرەكانیان هەمان كرێ‌و باج ئەدەن كەحاجی‌یەكان دەربارەی‌نوستن‌و شتی‌تر ئەیدەن تەنیاكرێ گواستنەوەیان نەبێ لە عیراقەوە بۆ حـــەج‌و بەپێچەوانەوە ، بەلێندەر پاسپورتەكەی ڕاستە وخۆ ئەدات بە لیژنەی حـــەج‌و ئوتوموبیلەكەی تەماشا ئەكرێ ، وە ئەوەندەی مەسرف‌و باجی‌تایبەتی خۆی‌و شوفێری كاروانەكەی لە حیســـابی هەربـــە بەلێندەرێك كەم ئەكرێتەوە ٠

سەرۆكی دیوانی ئەوقاف

بـــۆزانین

بە پێی بەندی دەیەم لە یاسای ژوری بازرگانی‌و یەكیتی گشتی ژورە بازرگانیەكانی عیراق ژمارە (٤٥)ی ساڵ ١٩٧٣

بەم جۆرە بڕیارماندا :

یەكەم : هەیئەی گشتی بانگ بكرێ بو كوبونەوە لــە سەعات ١٠ی سەر لە بەیانی روژی شەممە٢٢ـ١١ـ١٩٧٥ بۆ گوێ گرتن‌و لیكولینەوەی راپورتی دیوانی سەروكایەتی لـــە دەورەی ٣٧ هـــەمدا كـــە تەواو بوە ، ئەمەش لـــە هۆلی كوبونەوەكانی ژوری بازرگانی بەغدا ئەبی ٠

دووەم : لە دوای لیكولینەوەی راپورتەكە دەست ئەكرێ بـــە هەلبژاردنی ئەندامانی ئەنجومەنی بەڕیوە بردنی ژوری بازرگانی بەغدا (نوینەرانی كەرتە تایبەتیەكان) بۆ ٣٨ هەمین دەورەی تازە ، بەلام ئەگەر مەرجە یاساییەكان تەواو نەبو ئەوا هەلبژاردنەكە دوا ئەخـــرێ بۆ روژی شەممەی داهاتو كـــە ٢٩ـ١١ـ١٩٧٥ ئەگرێتەوە ، هەر لـــە هەمان كات‌و شوێنی باسكراوا ٠

سێیەم : هەر لەروژی شەممەی ریكەوتی ١ـ١١ـ١٩٧٥ دەرگای خۆ ترشیح كردن‌و وەرگرتنی تەئمینات ئەكرێتەوە تاكو كـــۆتایی دەوامی رەســـمی روژی شەممـــەی ریكـــەوتی ١٥ـ١١ـ١٩٧٥ ٠

چوارەم : بەپێی بەندی دوازدەهەمی یاسای ناوبراو ئەبێ ئـــەو كەسانەی خۆیان بۆ ئەندامیتی ئەنجومەن تەرشیح ئەكەن بەم پێیە بێ :

١ ـ ئەبێ عیراقی بیت‌و تەمەنی لە ٢٥ ساڵ زیاتربێ ٠

٢ ـ نوسین‌و خوێندنەوەبزانێ ٠

٣ ـ شارەزای بازرگانیتی بێ‌و بەلای كەمەوە پینج ساڵ ئەندامی یەكیك لە ژورە بازرگانیەكان بوبێ ، ئەم ماوەیە سێ ساڵی دائەنرێ بۆ ئەوەی كـــە بروانامەی لـــە یەكیك لـــە پەیمانگاكانی دوای خویندنی ئامادەیی پێ درابێ ٠

٤ ـ قەرزاری باجی دەخلی ساڵی رابوردونەبێ و پارەی بەشداری ساڵانەی ژوری بازرگانی لە لانەمابێ ٠

٥ ـ لە بەركرداری غەیری سیاسی حەپس نەكرابی‌و بی پارەنەبێ ٠

٦ ـ ئەبێ ئەوكەسەی خۆی تەرشیح ئەكات ٢٠ دینـــار تەئمینات بدات بە صندوقی ژوری بازرگانی وەئەگەر لە ١٠٪ی دەنگەكانی بۆ نەدرا ئەوا بەیەكجاری ناوی ئەسرێتەوە ٠

وەزیری ئابوری
حكمت العزاوی

١ ـ ٣

بوزانین

ئەمینداریتی گشتی بەریوەبردنی اشغال‌و اسكان

مناقسەی نهینی ژمارە (٩٧٥/٢) بۆ كاروباری ئەلەكتریك‌و گۆرینی هەوای پروژەی چاپخانەی خوێندنی كوردی لە ســەر ئەركی بەرنامەی بەرهەم هێنان ،

بلاوی ئەكەینەوە كە مناقەسەی نهینی سەرەوە بۆ ئیش‌و كاری ناوبراو لە پاریز گای هەولیر بەپێی ئـــەم مەرجانەی خوارەوەیە :

١ ـ رەنگ بێ استمارەی موناقەسەكە لە بەریوەبەرێتی اشغالی پاریزگای هەولیر یان مەلبەندی ئەم ئەمینداریتی‌یە بە (١٠) دە دینار دەست بكەوێ‌و ئەم پارەیەش نادرێتەوە ، وەئەبێ قونتەرات چیەكە مەرجە گشتی یەكان‌و مواصفاتە فەنیەكان بكرێ ٠

٢ ـ دواكاتی پێشكەش كردنی عەتائات تاكو ســەعات ١٢ی نیوەروی روژی چوار شەمەی ١٩ـ١١ـ١٩٧٥ وەرئەگیری وە ئەبێ عەتائا تەكان بدرێ بە سكرتیری لیژنەی كردنەوە لە مەلبەندی ئەم ئەمینداریتی‌یەدا ٠

٣ ـ عەتائاتەكان ئەمانەیان لە گەلا ئەبێ :

أ ـ تەئميناتێكی سەرەتایی (٢٥٠٠) دوهەزارو پینج سەد دینار بەشیوەی كەفالەتی مەسرەفی كە بۆماوەی شەش مانگ كاربكات لە روژیدا خستنی مناقەسەكەوە ٠٠ یان بە شیوەی چەكێكی ئیمزاكراو ٠

ب ـ هەویەی ژوری بازرگانی لـــە گـــەل وەسیقەی بەریوەبەرایەتی باجی دەخل كە بۆ ئەمساڵ تازەكرابێتەوە ٠

ج ـ لیستەیەك بەوكارانەی لە مەئەچن ٠

د ـ هەویەی قونتەراتچێتی ٠

٤ ـ هەر عەتائاتێك لە كاتی دیاریكراوا یان بەپێی ئەو مەرجانە پیشكەش نەكرێ ئەخرێتە پشت گوێ ٠

٥ ـ ئەم ئەمینداریتی‌یە ملزم نیە بە وەرگرتنی كەمترین عەتائات یان هەرعەتائاتێكی تر ٠

٦ ـ لـــە كاتی دیاریكراوا عەتائاتـــەكان ئەكرێنـــەوە وئەنجامەكانیان لە لەوحەی ئیعلاناتا هەڵ ئەواسرێن ٠

٧ ـ بۆ هەر رۆژێك دواكەوتن (٣٠) دینـــار سزایەتی وەئـــەبێ قونتەراتچیەكە لـــەگەل وەرگـــرتنی مناقســـەكەدا ئەندازیاری سەرپەرشتی كەر دیاری بكات ٠

شیروان علی أمین

١ ـ ٢

بـــۆزانین

ئەمینداریتی گشتی بەریوەبردنی اشغال‌و اسكان

مناقســەی نهینی ژمـــارە (٩٧٥/١) بۆ كردنـــەوەی كارگەیەكی چاك كردنی مەكینەو كەلوپەل لە پاریزگای هەولیر لە سەرئەركی بەرنامەی بەرهەم هێنان ٠

بـــەم بۆزانینە بلاوی ئەكەینەوە كـــە مناقەسەی نهینی باسكراو بە پێی ئەم مەرجانەی خوارەوەیە :

١ ـ رەنگ بێ استمارەی مەرجەكانی مناقسە كە لـــە بەریوەبەرایەتی اشغالی پاریزگای هەولیر یان‌لە مەلبەندی ئەم ئەمینداریتی‌یە بە ١٥ دینار دەست بكەوێ‌و ئـــەم پارەیەش نادرێتەوە ، وە ئەبێ ئەوكەسەی ئـــەم مناقسەیە وەرئەگرێ مەرجە گشتی‌یەكان‌و مواصفاتە هونەریەكان بكرێ ٠

٢ ـ تاكو سەعات ١٢ی نیوەرۆی چوار شەمە ریكەوتی ١٩ـ١١ـ١٩٧٥ عەتا ئاتەكان وەرئەگیری‌و ئەبێ پیشكەش بـــە سكرتیری لیژنەی كردنەوەی عەتائاتەكان بكرێ لە مەلبەندی ئەمینداریتی گشتی اشغال‌و اسكان ٠

٣ ـ عەتائاتەكان ئەمانەیان لە گەلائەبێ :

أ ـ تەئميناتێكی سەرەتایی (٣٥٠٠) سێ هەزارو پینج سەددینار بـــە شێوەی كە فالەتیكی مەسرەفی كـــە بۆ ماوەی شەش مانگ كاربكات لە بەرواری داخستنی مناقسەكەوە یان بە شیوەی چەكێكی ئیمزاكراو ٠

ب ـ هەویەی ژوری بازرگانی لەگەل وەسیقەیەكی باجی دەخل كەبۆ ئەمساڵ تازە كرابێتەوە ٠

ج ـ لیستەیەكی ئەوكارانەی لە مەئەچن ٠

د ـ هەویەی قونتەراتچێتی ٠

٤ ـ هەر عەتائاتیك لە كاتی دیاریكراوا پێشكەش نەكرێ یان ئەم مەرجانی‌ی تیاتەبێ پشت گوێ ئەخرێ ٠

٥ ـ ئەم ئەمینداریتی‌یە ملزم نیە بەوەرگرتنی كەم ترین عەتائات یان هەرعەتا ئاتیكی‌تر ٠

٦ ـ عەتائاتەكان لـــەكاتی دیاریكـــراوا ئەكرێنـــەوە وئەنجامەكەی لە لەوحەی ئیعلانات‌دا هەڵ ئەواسرێ ٠

٧ ـ بۆ هەر رۆژیك دواكەوتن (٤٠) چل دینار سزایەتی وەئـــەبێ قونتەراتچیەكـــە لەگـــەل مناقسەكەی وەرگـــرت ئەندازیاریكی سەرپەرشتی كردن دابنێ ٠

شیروان علی أمین
ئەمنیداری گشتی بەریوەبردنی اشغال‌و اسكان

١ ـ ٢

Institut Kurde de Paris

ژمارەی سپاردن بە کتیبخانەی نیشتمانی ١٥٦ ســالی ١٩٧٤

لەدەرەوەی سنوور

● لەم دوایەیەدا ، « هیرۆ هیتو »ی ئیمپراتۆری ژاپۆن کە ئیستا تەمەنی (٧٤) ســالە ، لەگەل ژنەکــەیدا « ناجاکۆ » چوە بۆ ئەمەریکاو نیازیش وایە شەش شاری گەورەی ئەمەریکا : واشنتۆن ، نیویورك ، شیکاگۆ و لۆس ئەنجلوس ببینێ، ئەوەی شایانی باس کردنە ، « هیرۆ هیتو » ئیمپراتۆری ژمــــارە (١٢٤)ە کە تا ئیستا لە ژاپۆندا فەرمان رەوابوون • ئـــەم سەردانەشی بۆ ئەمەریکا یەکەم سەردانەو دووەم جاریشە ژاپۆن بەجێ بهیلی ، ئـەوەبوو چوار ساڵ لەمەوبەر گەشتێکی بــە ئەوروپادا کرد بەمە ، بۆ یەکەم جارو یەکەم ئیمپراتۆر لەمێژووی ژاپۆندا بەسەردان لەوڵات چۆنە دەرەوە •

● دوای ئەو سەرکەوتنــە مەزنەی شۆڕشگیرانی ڤیتنام لە ولاتەکەیانا بەدیان هینــاو لەگەل دەرپەراندنی هیزەکــانی ئیمپریالیزمی ئەمەریکادا « ڤان تیو »ی دار دەستی ئەمەریکـــا سەرشۆڕ هەلات و پەنای بردە بەر ئاغا ئیمپریالیەکانی لـــە ئەمەریکا دوای ئەوە بۆ بەریتانیا ••• ئەمە دوا وێنەی « ثیو »ی هەڵاتوە لەگەل ژنەکەیدا لـــە بازاریکی لەندن • شــــەقی شۆڕشگیرانەی گـەلی ڤیتنام ، فیری کرد ، قۆناغ لەکوێیە !

●

جیهانی سینەما

لـــەم دوایەدا لەشــاری « لینینگراد » دەست کراوە بـە تۆمار کردنی فلیمیکی روسی ـ ئەمریکی ناوکوێی ، ئەم فلیمە کە رەنگاو رەنگــەو بەناوی « باڵــداری شــین »ەوەیە ، لەشانۆیەکی فەلسەفیــەوەوەرگیراوەو چەند ئەکتەرێکــی روسی و ئەمەریکایی بەشداریان تیا کردوە وەك : جین فۆندا کە دەوری فریشــتە ئەبینــێ و ئەلیزابیث تایلۆر لـــە دەوری دایکدا ، سەماکەری بالیــەی روسی نادیا پافلــوفا دەوری باڵداری شین ئەبینێ ، بێجگــە لـــە ئەکتەری روسی مایـــا بلستیسکــایا کـــە دەوری فریشتەی ناو ئاو ئەبینێ •

نووسەرو بەرهەم هێنـەری

بڕوانە ل ـ٧ـ

ئافرەتانی جیهان بیدار ببنەوە

ـ ٤ ـ

بلێ : نەء ••

نەء : با ئـــەو دەنگەت بێ هەموکەس پێیــت دەناسێتەوە ••

بلێ : نەء ، با دەمی کێردیش لەنێــــوان قوڕگت و دەماری دلتا بێ •• مەیەڵە کەس خۆی بکا بە (کەس)ت •• هەر خۆت (کەس)ی خۆت بە •• هەرگیز قایل مەبە لەدوای کەسەوە بڕۆی • تۆ خۆت ئاسمانێکی •• لە ئاسمانی کەسیتردا مەخولێرەوە ••

قایل مەبە ئافرەت بی •• کارو پیشەت هەر ئەوە بێ ئافرەت بێ •• مایەی پێ ڕابواردنی کاتی پێویســتی بێ •• کە کاریشیان پێت نەما ، وەك حاجەتە شکاوێ ، کورسییە شکاوێ فرێت دەنە لاوە •

مەیەڵە بتکەن بە کەل و پەل ، بتکڕن و بتفرۆشــن ، خۆیشت نەزانی بۆ فرۆشرای و کێ کڕیتی ••

ڕێگا مەدە ڕاتگرن بۆ (جاڕ لەسەر دان) ، بتکەن بە کەل و پەل خەڵك بێن ســــەیرت بکەن •• کێ پارەی هەبوو •• کێ پارەی باشی دا بتبا بۆ خۆی ••

مەیەڵە کاتێ لێت ڕازی بوون بتکەن بە فریشتە ••

کاتێکیش کە حەزیان لێت نەبوو بتبەن بە ناخی (شەیتان ئاوا)دا ••

مەیەڵە ئازادیت بە کراسێ ، پارووە نانێ ، بـــە قسەیەکی چەوازو شیرین لێ بکڕن ••

مەیەڵە کاتێ کە دوو گیان بی •• کە لەسەر کاسە بی •• کە منالت بە بەرەوە بێ بە هەژارو بێ دەسەلاتت بدەنە قەڵەم ••

تۆ بەمانە بەهێزی •• تۆ دایکی ژیانی ••

هیچ جۆرە کۆیلەیەتیکت نەوێ •• بە هیچ جۆرە بەندەگییەك ڕازی مەبە !

بلێ : نەء !

بلێ : نەء !

تۆ بێ (نەء) هیچ ناهێنی •• پووشکەیەکی •• بێ (نەء) بۆ ئەوە باشی پێت پێ بکەنن •• بەزەیییان پیاتا بێتەوە !

تۆ بە (نەء)ەوە شتی •• گەورەی

بلێ : (نەء !) •• نەتەوێ ••

کۆنگرەی بەرلین
لیژنەی « ڕاگەیاندن لە ڕاژەی » کاروباری ئافرەتانا

ـ ڕۆژانەی رۆژنامەنووس ـ

ـ١ـ

● مامە لە کردنی ڕۆژانە ، لەگەل وشە ، بەهەموو جۆرەکانیەوە ، لەلای ڕۆژنامەنووس، جیاوازە لەگەل خوێنەرێکا ، کە هەموو رۆژێ (جۆری مامەلەی) لەگەل وشەدا هــەیە ، ئەویش (خوێندنەوە)یە •

● ڕۆژنامەنووس ، ئەوەتەی هەیە ، مامەلەیەکی سەیری هەیە لەگەل وشەدا ، مامەلــــەی خۆشەویستی لەگەل : وشــەی تەڕو پاراو ، وشەی وشــك و سواو ، وشەی خۆشەویستی ، ئەوپەڕی خۆشەویستی ، وشەی قین ، ئەوپەڕی قین ، مامەلەی خۆشەویستییە !

● ئەم مامەلەی (خۆشەویســـتی)یــە ، وەك تاقی کردنەوەیەکی چەند ساڵـــەی تەمەنی ڕۆژنامەنووس ، فیری خۆشەویستییەکی مەزنی ئەکا، کە بەقەدەر (گــەڕان بەدوای هیلاك)ی پیشەی ڕۆژنامەگەریدا لەلای ئازیزە ، « ئەمــە بەلای منەوە وایە » ، ئــــەم تاقی کردنەوەیەش ، بەلای ڕۆژنامە نووسی کوردەوە « هیـــلاك بوونێکی مەزنەنترە » کـــە لەئەنجاما « خۆشەویستییەکی مەزنتر » دروست ئەکا •

● ئەوەندەی ئەو وێنەیــەی (پیرەمیرد)ی نــەمرم خۆش ئەوێ کە وەستاوەو دەستی بەچەرخی چاپخانەی (ژین)ەوە گرتوە ، هەر ئەوەنــــدە تام و خۆشەویستی لەخوێنــدنەوەی شیعرە نەمرەکەی (بەیانی بوو لەخەو هەستام) وەرئەگرم ، چونکە ئەزانم (پیرەمێرد) بەو دەستە (بەهێزە) یەوە کــە چەرخی ماکینەی چاپخانەکــەی پێ گرتوە ، هەر بەو دەستە ئەو وشە (پڕ خۆشەویستی)یانەی ئەنووسی کە سەردەمێك ئێمەو ئیستاش منالەکانمانی لـــە قوتابخانەکــانا ، کردویانەتە « سرود »و هـــەر ئـەیلێین و ئەیلێینەوە •

ـ بەهرە ـ

هــەوالی ڕۆشنبیری

لـــە خـــەوما

نوسینی : « جەمیل صائب » پێشکەش کردن و وردکردنەوەی : « جەماڵ بابان » لەســـەر ئەرکی « فەوزی صائب » کەوتە ژێر چاپەوە ، چاوەروان بن !

نامەی دکتۆرا
لە سەر ڕستە سازی

ماوەیەك لەمەوبــەر قوتابی ابراهیم عزیز ابراهیم راوەندوزی (ابراهیم حاجون) لەپەیمانگای ڕۆژهەلاتناسی ئەکادیمیای زانستی سۆڤییەت لە مۆسکو لەباسێکدا کە بەناوی (ڕستە ســازی لەزمانی کوردیدا) پێشکەشی پەیمانگای ناوبراوی کردبوو شــەهادەی دکتورای بەپلەیەکی ســەرکەوتووانە وەرگرت ••

ئەو باسە لەلایەن پرۆفیسور ك•ك• کوردۆییف و دکتور ج•خ بکاییف و دکتــورە یو • یو • ئەفلیانی و پرۆفیســور ت•ف• ئەریستوفاوە لێوەی کولراوەتەوە ••• وە لەکۆڕەکەدا قوتابییانی ســـۆڤییەت و عەرەب و کورد و چەند میوانێك بەشدار بوون •

★ بۆنی هەلالان دێ ★

لە بلاوکراوەکــانی بەڕیوەبەرێتی گشتی ڕۆشنبیری کوردی و لە نووسینی کاك محمــود زامدار (بۆنی هەلالان دێ) کە بریتییە لە چەند بەیتێــکی فولکلوری بلاو کرایەوە •

ئاوڕێك لە ڕابوردوو / ئارام ئامادەی کردووە

لـــە (ژیان)ی ژمارە (٣٤٤) ڕۆژی ٧ تشرینی دووی ١٩٣٢ ئـــەم وەلامەی بلاوکردبوەوە کە لـــە ژمارەپێشوی هاوکاریدا قسەمان لێدان بیخــەینە پێش چاوتان •

بژی میللەت

١ ـ لەغەزەتەی ئەم جارەدا سەر لوحەی مقالەیەکم دی کە ئەمەبوو (میللەت حسابی ئەوێ) •

ئێمە کۆمەڵی مامۆســـتایانی مکتبی أول بەخۆشی وفخرەوە خوێندمانەوە ، میللەتێك حسابی خــۆی داوا نەکات بەمیللەت ناژمیررێ وهیچ قیمــەتێکی نابێ لە ناو حیاتی اجتماعی أقوامدا •

٢ ـ لە ١ـ١٠ـ١٩٣٢دا بەندە (٩) دینارم لـــە مدیری سابق وەرگرت • لەم مانگەدا دوجار تیاترو ایشی کردوە ، بە هەردو جارەکە بەشی ئێمە ٤٣١١ فلس بوە • هەموی ئەکاتە سیانزە دینارو سە٣ سـەدو یانزە فلس ، هێشــــتا پارەی منفعتی یـــاری پالەوانەکان کۆنەکراوەتەوە •

٣ ـ دوانزە دینار نیرراوە بۆ بەغدا بۆ کرینی دەهۆلێکی گەورەو دو ترامێیتی زل و لێرەش زیلێك بە (٢٥٤) فلــــس کرراوەو ، (٣١) فلس صرف کراوە بۆ کاغذیکی تعهدلی وکاغذیکی عادی بۆ ئەم مسألەیە ، کە هەمو صرفیاتی أیمە ئەکاتە ١٢٫٢٨٥ فلس • ١٫٠٢٦ فلس موجودە لەگەل ئەم پارەیەی کە لەم پالەوانانە دەستمان ئەکەوێ صرفی ئەکەین بۆ چل دەست جلی یاری بۆ منالە فقیرەکان •

ئەفرادی ملتی محترممان پیویســـتە بزانی هەمو اولادێکی کە ئیستا خەریکی تعلیم وتربیەی منالیتی بۆ پشکەوتنی علمی و اخلاقی ئــــەم میللەتە ڕۆژ تا ایوارێ خەریکە • لەبەر ئەوە ، هەمو عقیـــدە یان وایە (انسان لە خۆی خیانت بکا لەم پارەیە خیانت ناکا) ئیتر حرمت •

عبدالواحد نوری
مدیری مکتبـــــی أول

ئارام : بۆ جاری ئاینـــــدە ، مەبەسی هەردولا (پیرەمیردو ع•و نوری بەبەلگەوە ڕوون ئەکەینەوە) • تا ئەوسا چەپکێك گوڵ و چەپکێ نیرگز ـ مەرگتان نەبینم هەرگیز •

سەرگوزشتە

وەکو ئەگیرنەوە کابرایــەك شەوێکی پایز ئەبێ ئەچێتە سەر دار گوێزێك گوێز بکاتــەوە ••

لەو کاتەشدا ورچیك ســــەر ئەکەوێتە سەر دارەکە •• کابرا زۆر ئەترسێ و خۆی بەلقــــی دارەکەوە ئەنوسینێ •• ورچەش هەر سەرئەکەوێ تاکو لـــێی نزیك ئەبیتەوە ، لەو کاتــەدا ورچەکە گوێزێك لە دارەکــــە ئەکاتەوەو ئەی شکێنێ و ئەیداتە بەرتیشکی مانگە شەوەکــە بۆئەوەی پاکی بکاو لیخۆوات •• دەستی بۆلای کابرای ترسنۆك دریژ ئەکات ، کابرا بەهــەمو هێزی ئەلێ :

ناخۆم ••!

ورچەکـــــە گوێی لەدەنگی کابرا ئەبێ لەترسا بەر ئەبیتە خوارەوەو پشتی ئەشـــــکێ و کابراش بەبێوەی بۆی دەرئەچێ و پەیمان ئەدات ئیتر بەشەواباخی کەس نەڕنی و زیان لەکەس نەدا •

ـ هەژار جاف ـ

یەکتری ناسین

ناو : هەڵمەت توفیق بابان
تەمەن : ٥ ساڵ
ناو : هیوا محمد ئەمین
تەمەن : ٥ ساڵ
ناو : ئــەردەشیر طــاهیر
تەمەن : شەش ساڵ
ناو : چنور صفاءالدین
تەمەن : ٩ ساڵ
ناو : سازان محمود عبدالله

گۆشــەی منــدالان

شنە ئامادەی کردووە

چیرۆکی گۆشە

کۆتری سپی

کۆترەکە لە گوێ چەمێــك نیشتەوەو دەستی کردە گریان ، ماسییەك سەری دەرهێناو پێی وت :

ـ (ئەوە بۆ ئەگری ؟ ••• نەخۆشی ؟)

کۆترەکە وتی : ـ بێچووەکەم لە هێلانەکەما نەماوەو دیار نییــە ، ماسیـیەکە وتی : ـ لـــە ناهەقت ناگرم ، چونکە منیشی وەك تۆ دایکم و منالم هەیە ••• ئازارو دەردی دایك ئەزانم بــە دەست منالەکانیەوە •

کۆترەکـــــە وتی : ئـــەوەی دەردم گرانتر دەکا بێچووەکەم هێشتا منالەو نازانێ چۆن لـــە ئەترسی خۆی بپارێزێ •

ماسییەکە وتی :ـ باشــە ، منیش یارمەتیت ئەدەم و هـــەمو ناو چەمەکە ئەگەڕێم •

کۆترەکە وتی : ـ سوپاست دەکەم ، گەڕانت سوودی نییە ، چونکە ئەوەی بفڕێ لــە ئاوا نا ژیێ ،

وتی : ـ کەواتــە هەستە بگەڕێ و مەگری ، گریان کەڵکی نییەو بێچووەکەت بــۆ نایەنێتەوە •

***

کۆترەکە هەڵفڕی و بەدوای بێچووە ون بووەکەیدا دەگەڕا ، پاش ماوەیە هیلاك بوو ، لـــە سەر چیمەنێکی سەوزی نەرمی جــوان نیشتەوە ، بیری لـــە بێچووەکەی دەکردەوە •••

(چــەند بێ هێزەو ناتوانێ بفــــڕێ ، ئەترسێ و هاواری دایکی دەکا •••)

ئیتر دەستی کردە گریان •

کەروێشکێك لـــــەو ناوەدا بوو ، هاتە لای و پرسی :ـ

ئـــەوە بـــۆ ئەگـــری ؟ پەســــت بوو ، ڕوی کـــردە برسیتە ؟••• ئەگەر برســیتە پشیلەکەو وتی :ـ بڕۆ ، ئەگەر ئـــەوا جێگایەکت نیشان دەدەم نەڕۆی لە بەر چاوم یەك لقەت بڕ بێ لـــە ئیزەری جـــوان و لێ دەدەم ئەتهاومە ناو ســــەد ناسك •

کۆترەکە وتی :ـ لە برساندا ناگریم ، بۆ بێچووە ون بووەکەم دەگریم کە نایدۆزمەوە •

کەروێشکەکە وتی :ـ مــــن خێرا دەڕۆم ، یارمەتیت دەدەم لە دۆزینەوەیدا •

کۆترەکە وتی :ـ سوپاست دەکەم ، بێچووە کۆتر هەمویان لـــە یـــەك دەکەن و تۆ ئەگـــەر منیشی دۆزیشتەوە نایناسیت ، تەنها خـــۆم نـــەبێ کـــە دایکیم بـــە ئەیناسمەوە •

***

ئیتر کۆترەکـــە هەڵفڕیـــەوەو دەستی کردەوە بـــە گەڕان ، لـــە گەڕاندا چاوی کەوتە کەرێك ، خەریکی گیــا خواردن بوو ، پرسی :ـ

ـ کۆترێکی ســپی بچوکت نەدیوە ؟

کەرەکە بە سەرسوڕمانــەوە وتی :ـ ئەمە قسەیە ؟! ، کێ ئاوا نا ئێستا کەری دیوە بڕوانێتە ئاسمان ؟ ، ئێمە هەمیشە لـــە بەردەمی خۆمان ئـــەڕوانین تا نەکەوینە چالێکەوە •

لەم کاتەدا پشیلەیەکی ڕەش نزیکیان کەوتەوەو پرسی :ـ

ـ ئەوە باسی چی ئەکەن ؟

کۆترەکــە وتی :ـ کۆترێکی سپی بچوکت نەدیوە ؟

پشیلەکە وتی :ـ خۆزگــە بمدیبایە ، ئەگــەر ئەمبینی ئێستا لە ناو سکما ئەبوو •

کۆترەکە وتی :ـ بە خـــوا پشیلەیەکی هارو بێ شەرمی ، ئەمە قسەیە بە دایکێکی کزست کەوتوو بوترێ ؟

پشـــیلەکە وتی :ـ دەبــــا بتخۆم و لە داخ و خەم رزگارت کەم • کەرەکە لەم قســـــانە سەگەوە •

پشیلەکە بە پەلە ڕایکردوو کۆترەکەش لـــە بەرخۆیـــەوە وتی :ـ وا ڕۆژ ئاوابوو ، شەو داهات ، جا چی بکەم ؟!

کەرەکە پێی وت :ـ خێــرا مەوەستە ، بڕۆ بگەڕێ ، کاتی خۆت بەفیرۆمەدە بە قسە کردن لە گەل کەرێکدا •

کۆترەکــە هـــەلفڕییەوەو وردە وردە ڕۆژیش ئاوابـــوو تاریکی داهـــات ، کـــە باخ و کێلگەکان تاریك بوون ئەویش بە گریان گەڕایەوە هێلانەکــەی خۆی •

بەماشای کرد وا بێچووەکەی لـــە ناو هێلانەکەدایە ، لـــە خۆشیدا هاواری کرد :ـ

ـ ئـــەمە تۆی ؟ لـــە کوێ بووی ؟ ون ببووی ؟!

کۆترە بچکۆلەکە وتی : لـــە هێلانەکە ڕامکرد •

دایکی وتی :ـ ئەوە ئەڵێی

بڕوانە ل ـ٧ـ

Institut Kurde de Paris

سەرۆك بەكر سەر لەكۆلیجی پزیشكی ئاژەڵو كشتوكاڵ ئەدات

سەرۆكی فەرماندە كاك احمد حسن البكر فەرمانی‌دا كە پیویستی‌و داخرازیەكانی هەردو كولیجی پزیشكی ئاژەڵو كشتوكاڵو پەیمانگای كشتوكاڵ تەكنیكی لەزانكوی بەغا جێبەجێ بكرێن ، بۆ ئەوەی بتوانن ئەركی زانستی سەرشانیان بەریوەبەرێ ٠

بڕوانە ل -٧-

هاوكاری

التضامن

رۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتی‌یە
لە دەزگای هاوكاری چاپو بلاوكردنەوەی كوردی دەردەچێ
لە « دار الحرية »چاپ دەكرێ
وزارة الاعلام
دار التضامن للطباعة والنشر الكردية
بغداد - شارع الجمهورية - ساحة الخلاني
تلفون (٦٨٣١١ ، ٦٨٣١٢ ، ٦٨٣١٣)

« ٢٥ » فلس — « ١٢-٠ » لاپەڕە — ١٤-٢١/١١/١٩٧٥ ژمارە ٢٩٢ — ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە — HAWKARI, TEL 68311, 68312, 68313

لە نامەی چوار جەنگاوەرەكەی بەرەی رزگاریخوازی عەرەب دا بۆ سەرۆك بەكر :

سەربەستی نیشتمان وئادەمیزاد بە نرخترین شتە لە ژیان دا

مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆكی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆرش نیوەروی رۆژی سێ شەممەی رابوردو لە نیشتەجێی تایبەتی خۆی لە كۆشكی ئەنجومەنی نیشتمانی پیشوازی لە خاتو ئەلیندی كردوە بە بۆنەی هاتنیەوە بۆ ولاتەكەمان ٠٠

لەو چاوپێ كەوتنەدا باسی هەلوێستی عیراقو هاریكاری خەباتی گەلی شیلی‌یان كردوە ٠

مامۆستا صدام حسین پیشوازی خاتو ئەلیندی ئەكات

جێگری سەركۆماری میسر هات بۆ بەغدا

ئێوارەی ١٢-١١ بەرێز حسنی مبارك جێگری سەرۆكی كۆماری میسر لە چوار چێوەی ئەو گەشتەدا كە بە چەند ولاتێكی عەرەبدا ئەیكات ، هات بۆ بەغدا ٠ وە لە فرۆكەخانە لە لایەن كاك طە محیی الدین معروف جێگری سەركۆمارەوە پێشوازی كرا ٠ هەروەها لە پێشوازی كردنەكەدا دكتۆر سعدون حمادی وەزیری دەرەوەو كاك عبدالحسین الجمالی جێگری وەزارەتی دەرەوەو كولونیل فەرماندەی ناوچەی بەغداو بالیوزی ولاتانی عەرەبو ئەندامانی بالیوزخانەی میسر لەبەغدا بەشدار بوون ٠

دوای پشودانێكی كورت لە هۆڵی شەرەف لەفرۆكەخانەوە بەرێز جێگری سەركۆمار لەگەڵ كاك (مبارك)دا بەرەو كۆشكی بەغدا كەوتنەرێ ٠

وەسەر لە ئێوارەش كاك طە محیی‌الدین معروف جێگری سەركۆمار لەو ئاهەنگەی نان خواردنەدا بەشدار بوو كە لە كۆشكی بەغدا بۆ بەرێز كاك حسنی‌مبارك جێگری‌سەركۆماری میسر رێكخرا بوو ٠

ئا٠د٠ع

رۆزالیوسف بایەخ بە دامەزراندنی بەرەی ژوورو ئەدات

گۆڤاری - روز الیوسف - كە لەمیسر دەرئەچێ لە ژمارەی ئەم هەفتەیەیدا بایەخی بەنوێ كردنەوەی داواكاری یەكەی سەرۆك كۆمار كاك احمد حسن‌بەكر داوە دەربارەی دامەزراندنی بەرەی جەنگاوەری ژووروو ٠

گۆڤارەكە چەندبەشێكی وتارەكەی بەرێز سەر كۆماری بلاوكردۆتەوە كە لەفیستیڤاڵی (فارابی)دا خویندرایەوەو بایەخی بە دوومەرجەكە داوە كە ئەمانەن :

یەكەم : حكومەتی سوریا بەئاشكرا هەردوو بڕیاری ژمارە (٢٤٢)و (٣٣٨)و كۆنگرەی جنیف رەت‌بكاتەوە ٠

دووەم : رێگای تێكوشان بگرێتەبەرو خاكی زەوت‌كراوی سوریا لەجولان بەبەشێك دابنێ لەتێكرای ئەوخاكەی

بڕوانە ل - ٧

چوار شۆرشگێری بەرەی رزگاریخوازی عەرەب پەلاماری دامەزراوێكی دوژمنیان دا

● لە نامەكەیان‌دا بۆ سەرۆك بەكر : سەربەستی نیشتمانو ئادەمیزاد بەنرخترین شتە لە ژیان‌دا ٠

● لە سەر خاكی نیشتمانەوە سلاو لە خۆراگری پارتی‌و شۆرش‌و جەماوەری گەلی عەرەب‌مان ئەكەین لە عیراق‌دا ٠

● زیانی دوژمن ٢٥ كوژراوو بریندارن ٠

بێروت : ئەسۆشیتدپریس: ئا٠د٠ع

رۆژی ١٠-١١ چوار شۆرشگێری بەرەی رزگاریخوازی عەرەب جوامێرانە هێرشیان بردە سەر (مستعمری نعار جلعادی) دوژمن لە خاكی زەوت كراودا و لە ... هێزێكی دوژمن‌دا بە یەكا هەلپرژانو زیانێكی گەورەیان پێ گەیاند ٠

بەیاننامەیەكی بەرە دەربارەی ئەم هێرشە وتی : جەنگاوەران بۆ ماوەی (١٠) سەعات شەڕیان لە گەڵ دوژمن كردوەو نزیكەی ٢٥ كەسیان لێ كوشتوەو بریندار كردوەو تانكێكیان شكاندووەو دوو ئوتومبیلی سەر باز هەلگریان پەك خستوە ٠٠ هەروەها دوژمن دانی بەم هێرشەدا ناوەو هێزێكی ئەستوری بۆ ناوچەكە ناردوە شورشگێران دوای تەواو كردنی ئەو ئەركەی پێیان سپێردرابوو خۆیانیان كوشتوە ٠٠ وە نامەیەكیان ئاراستەی سەركۆمار كاك احمد حسن بكر كردوە دەربارەی ئەم ئەركەی پێیان سپێردراوە ئەمەش دەقی نامەكەیە :-

سەرۆكی تێكوشەر احمد حسن بكر

سلاوی شۆرش‌و خەبات

ئێمە دەستەی شەهید (ابو ذر) دەستەیەكین لە دەستەكانی هێزی بەرەی رزگاریخوازی عەرەب ئەم نامەیەتان لە خاكی نیشتمانەوە ئاراستە ئەكەین‌و ئەركێكی فیداكارانە جێبەجێ ئەكەین كە لە سەركردایەتی لقی ناوخۆوە پێمان سپێردراوە بۆ سەر (مستعمرە)ێكی قەوارەی

بڕوانە ل - ٧

سەرۆك بەكر سوپاسنامە بۆ سەرۆكی ئەو دەولەتانە دەنێرێ كە پشتگیری مەسەلەی فەلەستینیان كردووە

سەرۆكی فەرماندە كاك احمد حسن البكر چەند نامەیەكی سوپاسنامەی بۆسەروكی ئەو دەولەتانە ناردوە كە لایەنگری بڕیارەكەی نەتەوەیەكگرتوەكانیان كردوە كە ئەڵێ زایونیستەكان رەوالەتێكی رەگەزایەتین ٠ بەوبۆنەیەوە كە هەلوێستیان لەروانگەیەكی ئادپەروەری و مەوزوعی وردبینانەوە نواندووە بەوردی‌سەرنجی باری مەسەلەكەیان داوە ٠

ئەوەی شایانی باسە عیراق یەكەمین دەولەتێك بوە كە لە هەمو كۆڕو كۆبونەوە یەكی دەولەتاندا تەقەلای داوە ئەم بڕیارە بیەركەوێ ٠

كومەلی گشتی سەر بەنەتەوەیەكگرتوەكان رۆژی سێ شەممەی رابوردو بە ٧٢ دەنگ ئەم بڕیارەی پەسەند كردو ٣٥ دەنگ بەرهەلستی وەستاو ٣٢ دەنگیش بێ‌لایەن مایەوە دەنگی نەدا ٠

پێ‌خۆشحالی عەرەبو تورەبونی ئەمەریكاو زایونیستەكان لەبارەی بڕیارەكەی نەتەوەیەكگرتوەكانەوە

ئەو بڕیارەی كۆمەلی گشتی نەتەوەیەكگرتوەكان كە زایونیستەكان بەجولانەوەیەكی رەگەزایەتی دائەنێ بوونە هۆی تورەبونیكی زۆر لە تەلەئەبیبو واشنتون ٠

لایەنە سیاسیە ئەمەریكاییەكان ئەیانەوێ ئەمەریكا چاو بە هەلوێستی خۆیا بخشنیتیەوە لە نەتەوەیەكگرتوەكان ، چونكە كەوتە ژێر پالەپەستوی دەولەتانی جیهانی سێیەم ٠ رادیوی دوژمن لەزمانی پەیامنرەكەیانەوە لەواشنتون وتویە : ریكخراوە زایونیزمیەكان بڕیاریان داوە بەپەلە كۆببنەوە بۆ ئەوەی پروپاگەندەیەكی فراوان سازبكەن‌و داوابكەن كە

بڕوانە ل - ٧

كۆبونەوەی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

لە رۆژی ١٠-١١-١٩٧٥دا ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی بۆ لێكۆلینەوەی چەند پێشنیارێك لە بارەی گۆرینی هەندێ بەندی پەیرەوو پرۆگرامی ناوخۆیەوە كۆبۆتەوە ٠

رۆژی سێ شەممەیش ئەنجومەن كە كۆبوونەوەیەكی تری بەستووەو تێی لە راپۆرتی لیژنەی كاروباری كشتوكالی سەر بە ئەنجومەنی ناوبراو گرتوە ، لەم كۆبوونەوەیەدا سەرۆكو ئەندامانی ئەنجومەنی تەنفیزی ئامادەبوون ٠

هەروەها بڕیار درا لیژنەیەك بۆ ئامادەكردنی لێكۆلینەوە دەربارەی راپۆرتی سالانەی ئەنجومەنی (تەنفیزی)و دەست نیشان كردنی ئەو پێشنیارو ئامۆژگاریانەی پەیوەندیان بە مەسەلەی كشتوكالەوە هەیە پێك بهێنرێ‌و ئەبێ لیژنەكەش لە ماوەی دوو هەفتەدا لێكۆلینەوەكە تەواو بكاتو لە كۆبوونەوەی داهاتووی ئەنجومەندا بەر چاو بخرێت ٠

دەست درێژی هێزەكانی زایونست بۆ سەر هاوولاتی عەرەبەكانی خاكی زەوت كراو

لیژنەیەكی تایبەتی لە ولاتە یەكگرتووەكان نارەزایی خۆی بەرامبەر دەركردنی هاونیشتمانیە عەرەبەكان لە خاكی داگیر كراوا دەربڕیوەو روونی كردۆتەوە كەوا زایۆنستەكان پاشگەز بوونەتەوە لە بڕیارەكانی كۆنگرەی چوارەمی جنێف ٠

هەروەها لیژنەكە لە راپۆرتێكا ئاشكرای كردبوو كەوا هێزەكانی دوژمن بەردەوامن لە سەر دەست درێژی‌و تاوانی نارەوا بە تایبەتی كە رێگا نادەنە كۆمەلەی ولاتە یەكگرتووەكان سەرپەرشتی ئەو ناوچانە بكات كەوا زۆربەی

بڕوانە ل - ٧

ریكەوتن لەسەر پێشنیاری یەك خستنەوەی ڤیتنام

هانوی ١٠-١١ ئا٠د٠ن :

لیژنەی هەمیشەیی كۆمەلی نیشتمانی كۆماری ڤیتنامی دیموكرات بەكۆمەل بڕیاری لەسەر پێشنیارەكانی حكومەتو سەرۆكی لیژنەكەدا كەئەیانەوێ هەردو ڤیتنام یەك بگرێتەوە ٠٠ ئەمەش لەبەیانێكدا بوو كە لیژنەی ناوبراو دەری كردو ئاژانسی دەنگوباسی كوماری ڤیتنامی دیموكرات بلاوی كردوە ٠

بەیانەكە ئەلێ : وەفدێكی ڤیتنامی ژوورو پێك هاتوە بۆ ئەوەی لەگەل وەفدی ڤیتنامی خواروا لەبارەی ریكخستنی هەلبژاردنیكی گشتی‌یەوە لە هەمو ولاتا گفتوگو بكات ٠

تەواو بوونی وتووێژی نێوان عیراق وسەنگال

● چارەسەركردنی كێشەی فەلەستین رزگار كردنی تەواوەتی خاكی زەوت كراوە ٠

● سەرۆك بەكر : عیراقو سەنگال دەورێكی گەورە لە رێكخراوی ولاتانی بێ‌لایەن دا ئەگێرن ٠

● سنگور : ئەم سەردانە دۆستایەتی‌وهاوكاری نێوانمان پتەوتر ئەكات ٠

● پێویستە بەزویی كۆنگرەی بەرزی عەرەبو ئەفەریقا بگیرێ ٠

رۆژی ١١-١١ وتووێژی دوو قۆلی نیوان عیراقو سەنگال كۆتایی هاتو بەرێز لیۆپۆلد سنگور سەركۆماری سەنگالو ئەو وەفدەی لەگەلیا بوو عیراقیاز بەجێ هێشتو بەرەو خەرتوم كەوتنە رێ ٠

ئەوەی شایانی باسە لەسەر داخوازی سەركۆمار كاك احمد حسن بكر رۆژی ٩-١١ بەرێز لیۆپۆلد سیدار سنگور سەركۆماری سەنگال بە سەردانێكی رەسمی كەسێ رۆژی خایاند هات بۆ بەغدا ٠ میوانی بەرێز وەفدێكی لەگەلا بو لەم بەرێزانەی خوارەوە پێك هاتبو :-

بەرێز بابكریا وەزیری دارایی‌و كاروباری ئابوری دەولەتو حسن سیك وەزیری دەرەوەو مصطفی سیسی راوێژكاری سەرۆك سنگۆرو بەرێز شیخ ل بەریوەبەری مەراسیمو چەند كاربەدەستێكی وەزارەتی دەرەوەو دارایی‌و پەرپێدانی لادێ‌و ئاوو نەخشەو سەرۆكی یەكێتی پێشكەوتنی ئیسلامو سكرتێری كاروباری دەرەوەی یەكێتی كۆمەلەی ئیسلامی لە سەنگالو وەفدێكی دەزگاكانی راگەیاندن ٠٠ وە لە كاتی سەردانەكەدا بەرێز سەرۆك بەكر پێشوازی بەرێز سەرۆك كوماری سەنگالی كردو كاربەدەستەكانی هەردوو لا دەربارەی پتەو كردنی پەیوەندی دۆستایەتی‌و هاوكاری نێوان عیراقو سەنگال وتووێژیان كرد ٠

بەرێز سەرۆكی سەنگال دیدەنی‌مۆزەخانەی‌عیراقو چەند دامو دەزگایەكی تری عیراقی كردو لە هەموویانا بە گەرمی‌یەوە لە لایەن لێپرسراوانەوە پێشوازی ئەكرا ٠

وە رۆژی ١٠-١١ لە بارەگای سەركردایەتی نەتەوەیی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب وەفدی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب بە سەرۆكایەتی هەڤال شبلی عەیسەمی یاریدەدەری سكرتێری گشتی‌و وەفدی پارتی پێشكەوتنخوازی سەنگال بە سەرۆكایەتی بەرێز ایبوند سەنگور كۆبوونەوە ٠ لە كۆبونەوەكە دا هەڤال عەیسەمی باسی بیروباوەرەكانی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبو رەوتە تێكوشانەكەی لە نیشتمانی عەرەبو تاقی كردنەوەی سەركەوتنەكەی لە عیراق دوای شۆرشی نەتەوەیی‌و سوشیالیستی ١٧ی تەمووز بۆ لایەنی سەنگال كرد ٠

وە رۆژی ١١-١١ لە كۆتایی سەردانو وتووێژكان دا بەیاننامەیەكی دوو قۆلی بلاو كرایەوە تیایدا عیراق وسەنگال رایانگەیاند كە رزگار كردنی تەواوەتی خاكی زەوت كراو چارەسەركردنی رەوای كێشەی فەلەستینەو پیویستە گەلی عەرەبی فەلەستین بە مافە رەواكانی خۆی بگات لە سەر خاكو نیشتمانی خۆی دا ٠

هەروەها رایانگەیاند كە نەخشەو تەقەلاكانی ئیمپریالیزم بۆ جێگیر كردنی بوونی زایونیستەكان بەشیان هەر تێشكانو سەرنەكەوتن ئەبێ ٠

عیراقو سەنگال لە بەیاننامە دوو قۆلیەكەدا ساغیان كردوە كە زۆر پێویستە لە زووترین كات دا كۆنگرەی بەرزی عەرەبو ئەفەریقا بگیرێ بۆ

بڕوانە ل - ٧

Institut kurde de Paris

تیشک

- دلێر -

ئەمرۆ عیراق بۆتە بنکەیەکی شۆرشگێرانەی گرنگی جولانەوەی رزگاری خوازو مەشخەلی بلێسەدار لە ناوچەکەدا •

ئەم راستیەش لە ئەنجامی ئەوەوە بو کە پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لەشۆرشی ١٧ی تەموزی پێشکەوتن‌خوازا دەسەلاتی سیاسی گرتە دەست•

ئەم سەرکەوتنەی شۆرشی عیراق لەگەلێك روەوە دەرگای خەباتی لە دژی ئیمپریالیزمو زایونیزمو کۆنە پەرستان خستە سەرپشت •• وە گەلێك هەنگاوی شۆرشگێرانەی تا کە بون بە جێگای سەرنجی هەموو گەلانی ئازادی خواز •

هێزە نیشتمانیو پیاوە گەورە پێشکەوتن خوازەکان لە گەلێك کۆرو بواری تایبەتیا ئەم راستیەیان رون کردۆتەوە هەروەها رومیش تشاندرا سکرتێری گشتی ئەنجومەنی ئاسایشی جیهان زۆر ستایشی سەرکردایەتی سەرۆك احمد حسن البکرو شۆرشەکەمانی کردوە لە ولاتەکەمانا وە وتویە: عیراق بۆتە نمونەیەکی شۆرشگێرانە بۆ نیشتمانی عەرەبو هەمو دەولەتێکی ئەو ولاتانەی ئەیانەوێ پێ بگەن •

بێ گومان ئەو هەلوێستەی هەرێمی عیراق لە شانۆی دەولەتانا جێگایەکی بەرزو بایەخداری گرتوەو لە روی سیاسەتی دەولەتانەوە هێلێکی نیشتمانیو نەتەوایەتیو جیهانی لە هەمو رویەکەوە گرتۆتە بەر •• بەتایبەتی لە روی سیاسیو ئابوریو کۆمەلایەتیەوە •

میللی کردنی نەوتو پێك هێنانی ئۆتۆنۆمیو جێ بەجێ کردنی رەوالەتی دیموکراتیانەو شۆرشگێرانە لە ناو کۆمەل دا ئەمانە هەموی بەلگەی هێنانەکایە چەند گۆرینێکی بنەرەتی کۆمەلایەتیە بەرەو سۆشیالیستی

هەروەها شۆرش لە ولاتەکەمانا بۆتە بنکەیەکی بەهێزی شۆرشگێرانەی تیشکدار لە هەمو ناوچەکەداو بنکەو پال پشتی خەباتی ئازادی خوازانەی گەلانی ناوچەکە •

ئەم سیاسەتەی ولاتەکەمان کە لە لایەن کۆمەلگای دەولەتانەوە رێزی لێ ئەگیری وە لە مەیدانی بەگژا چونی ئیمپریالیزمدا جێگایەکی گرنگو دیاری کراوی هەیەو بەرەنگاری زایونیستەکانو هەمو شێوەو روخسارێکی دوژمنانەو جیاوازی رەگەزایەتی ئەبێ •• ئەم هەلوێستەی بۆتە جێگای سەرنجدانی هەمو گەلانی تێکۆشەرو خەبات گێر کە لە سیاسەتێکی نەجولاوو ئایدیولۆژیەکی هەرگیز نەگۆراوو رێرەوێکی شۆرشگێرانەی نەمر ئەروات •

پاشماوەی ئاورێك لە رابوردوو

علم و فضلی انکار ناکەینو ئەزانین (٣٠) سالە مامۆستایە،

بەلام هێشتا ئەوە قبول ناکات

پیتاکو تبرعێ کە هەمو میلەت بیکات، کلی فردێ حقی پرسینەوەی هەیە چەجای غزتە،

کە غزتە ئەتوانی لەوە بەرەوژوورتریش بپرسی ••• باشە واحد ئەفەنی بۆ توره نەبوو، ئەو مکتب بۆچ ئەکات بە دوکانی بکر، لەگەل ئەوەیشدا ئێمەمقابلەی تجهیل‌وه حدەتی ئەو بەحرمتەوە ئەکەین چونکو استادی هەمو لاییکەو لە معارفدا لەو قدیم تر نیە •

سەبارەت بە رووداوەکانی لوبنان

درۆناشاردرێتەوە

ئەنجامی ئەو روداوانەی لەمدواییەدا لەهەرێمی لوبناندا رویان‌داوە، ئەوەمان بۆ رون‌ئەکاتەوە کە شتیك بەناوی (تایەفەگەری) یەوە لەئارادانیە، مەسەلەی تایەفەگەری لە لوبنان‌دا شتیك نیەرەگی لەناو کۆمەلو جەماوەری خەلکی ناوچەکەدا داکوتابێ •

لەم کاتەدا کە ئالای یەکیتی نیشتمانی ولاتی لوبنان بە سەربەرزی لەسەر شانی بریندار گەلی ناوچەکە ئەشکێتەوەو بە هەزاران لە رولەکانی گەل لەبەردەم دەست‌رێژی گولەو هەزاران جۆر چەکی ئاگراوی‌دا ئەرژێنە ناو شەقامەکانو بەرامبەر بەتاوانی خوێناوی چەتە بەکرێ گیراوەکانی خیلی کەتائیبی نیشتمان فرۆش رادەوەستن•• ئەم جەماوەرە هەمە چەشنەیە کە بەرهەلستی سەنگەرە خوێناویەکانی بازرگانەکانی شەڕ دەوەستن تەواوی ئەو دەنگوباسە درۆیانە هەلئەوەشێننەوە کە ئەلێن: شەری لوبنان شەرێکی تایەفەگەریو جیاوازی ئاینی‌یە !! •• بابزانین ئەو کۆلکە سیاسی‌یە لێ‌کەوتوانەی کەدەست ئاگرسێنی ئەم شەری برا کوژی‌یەیان بەدەستەوەیە چۆن باری روالەتی ئەم کێشە خوێناویە بە تایەفەگەری نیشان ئەدەن • ئەوانەی لەپشتی ئەم درۆودەلەسەو فرتو فێلانەوە راوەستاونو ئەیانەوێ لوبنانی ئەمرۆ بکەن بە گۆمی‌خوێن بۆ ئەوەی جلەوی سبەنێی ناوچەکە بەئارەزوی خۆیان رابکێشن ئەوانە هەر لەناو ئاوی لێل‌دا مەلەیان کردوەو ئەیکەن • بەکرێگیراوانی داردەستی ئیمپریالیزم ناتوانن ئەم کارەساتە نەتەوایەتی‌یە گەورەیە بە روداوێکی ناوچەگەری یان شەرێکی تایەفەگەری نیشان بدەن •• چونکە لەرەگەزی یەك تایەفە لەسەنگەرو ناوشەقامەکانا وەکو یەك بەرچاو ئەکەونو بەرهەلستی یەکتردەبنەوە •• بالێرەدا بپرسین ئەم چەتانە لەکوێوە دەست چەتە کەتایبیەکان کەوتونو بۆچی ئامانجێك بەکاردێن •• وە ئایاکی‌یە ئەو کەسەی بەوجۆرە بەکۆمەل چەك ئەبارێنیتە سەر ئاگری شەری براکوژی ! ئایا ئەگەر روداوێکی ناوخۆیی‌یەو بەروالەت شەرێکی تایەفەگەری‌یە بۆچی لەسەر خوانی تایەفەگەریو ناوخۆیی کوتایی بەمەسەلەکە نایەت ؟ یان بۆچی دەزگاکانی راگەیاندنی زایونیستەکان بەشان و بالی ئەم شەرە براکوژیەدا دێتو ئاگری سەرکەوتنی چەتەکانی کەتایب خۆش ئەکات ؟ یان بۆچی ئیسحاق رابینی نوکەری ئالقە لەگوێی زایونیزم بەهەرەشەوە ئەلێ : ئیسرائیل بێ‌دەنگ نابێ ئەگەر باری ریژیمی ئیستای لوبنان نەگۆرێ) ••

بالویزی ئەمەریکا لەتەل ئەبیب زیاتر لەمەی رون کردۆتەوە وتویە : بیگومان ئەمەریکا خۆی لەم کاروبارە هەل ئەقورتینی ئەگەر ئیسرائیل دوره پەرێز بوەستێ•• هەوالی ئاژانسەکان وائەگەیەنن کە گوایا کیسنجەر هەردو گوێی بالویزەکەی راکیشاوەو پێ‌ی‌سپاردوە ئەم هەرەشەیە بگەیەنێ ••

لەم رۆژانەی دواییشدا رۆژنامەی (واشنتون پوست)ی چاپی ئەمەریکا بلاوی کردۆتەوە کە هەندیك لە شارەزا بەکرێ گیراوەکانی دەزگای موخابەراتی ئەمەریکا لە ناوریزەکانی چەتەکانی کەتایبدا کاردەکەن •• وە ئەم شارەزایانە جلەوی زوربەی روداوە خوێناویەکانیان بەدەستەوە گرتوە، ئەم هەوالانە هەمویان ئەوە ئەسەلمێنن کە ئەمەریکا خوشکەری ئاگری شەری براکوژیو ئاژاوەنانەوەیە لەسەر سنوری خواروی لوبنان •• وە ئەم درۆێ تایەفەگەریەش هەربۆ ئەوە سازکراوە کە پرچەك کردنی کەتایبەکانی پێ داپۆشرێ ••

ئەو پیلان گیرانە بەهیچ جۆرێك لەپێناوی هیچ کۆمەلیکی گەلی لوبنانا نا جولێنەوە بەلکو شوین ئامانجو ئارەزوی خویان کەوتون، کە ئەوەش بەشیکە لە خزمەتکردنی نیازەکانی ئیمپریالیزم وزایونیزم، کە ئەیانەوێ ناوچەی لوبنانی برا بکەین بە شانۆی تاقی‌کردنەوەو پێگەی جەنگی خۆیانو لەوێوە پەلاماری کاروانی ئازادیخوازانەی گەلی قارەمانی فەلەستین بدەن •• بۆ ئەوەی زەمینەیەکی لەبارتر بڕە خسێنن بۆ ریکەوتنە خۆبەدەستەوە دەرانەکەی نیوان زایونیستو هەندێك لە سەرکردەکانی ئەمرۆی عەرەب•

ئەم روداوە خوێنا ویانەی لوبنان لەئەنجامدا هەر بە نوشوستیو هەلوەشاندنەوەی نەخشە دوژمنایەتکارانەکانی ئیمپریالیزم تەواو ئەبێ •

لە رۆژی سەربەخۆیی‌دا

ئالای پورتوگال لەئەنگولا داگیرا

لواندا : رۆژی سێ شەممە رێککەوتی ١١-١١ دوای خەباتێکی سەختی درێژخایەنو قوربانی دانێکی لە ئەندازە بەدەر ئالای پورتوگال داگیرایە خوارەوەو گەلی قارەمانی ئەنگولا سەربەخۆیی خۆی بەدەست هێنا • بەم‌پێیە کۆتایی بە حوکمی پێنج سەد سالەی کولۆنیالیزمی پورتوگال هات لەئەنگولادا •

لەلایەکی ترەوە جەنگاوەرانی بەرەی گەلی رزگاری هێنەری ئەنگولا دەستیان کردوە بە پاسەوانی کردنی ناوچە سەرەکیو گرینگەکانی پایتەختو چەندین میوانخانەو ئوتێل رازاوەتەوە بۆ پێشوازی کردنی وەفدو میوانانو پایتەختیش بەدروشم رازاراوەتەوە •

وە لەجێگای ئالای پورتوگال ئالای ئەنگولای سەربەخۆ بەرزکرایەوەو ئێستاکە لەسەر پایتەخت ئەشەکێتەوە •• وەرۆژی ١٠-١١ وەفدی نایجیریاو گینیا بیساوو تیمۆر گەیشتنە لواندا بۆ بەشداری کردنی گەلی ئەنگولا لەئاهەنگی سەر بەخۆبون‌دا •

ئاژانسەکانی دەنگوباس وائەگەیەنن کە هێزەکانی بەرەی گەلی تاوەکو ئێستا دوو هێرشی بەرەی نیشتمانیی رزگاری هێنەری ئەنگۆلایان پوچەل کردۆتەوە کە کردبویانە سەر پایتەخت •• ئەوەی شایانی باسە سێ بەرە لە ئەنگۆلادا لەسەر حوکم کردن لەگیرەوکێشەدانو هەر لایەنە ئەیەوێ خۆێ بێتە سەرکار، هەرچونێك بێت ئێستاکە بەرەی گەلی پایتەختی بەدەستەوەیەو

لە لایەکی‌ترەوە رۆژی چوار شەممەی‌رابوردوو ئاژانسەکانی دەنگوباس رایانگەیاند کە هەر دوو بزوتنەوەکەی تری ئەنگولا (یەکیتی نیشتمانی ئەنگولا) و (یەکیتی نیشتمانی سەربەخۆی گشت ئەنگولا) رێکەوتنامەیەکیان مۆر کردوە کەتیایدا لەسەر ئەوە رێکەوتون (ئەنجومەنێکی شۆرشو حکومەتێکی ناوکویی پێك بهێننو شاری «نوفولیشبوا» یان کردوە بە پایتەختی وەختیو ناوەکەشیان گۆریوە بە «هرامبو» و لەسەر دابەش کردنی ئیشوکاری حکومەتیش رێکەوتون •

دیسان بلاوکرایەوە کە تا ئیستا چەند دەولەتێك بەرەسمی دانیان بە شەرعیەتی ئەو حکومەتەدا ناوەکە (بەرەی رزگاریخوازی ئەنگولا) پێکی هیناوە • لەو دەولەتانە : کوبا موزەمبیق، گینیا - بیساو، و یەکیتی سۆڤیەت •

کورتە هەوال

گەیشتنی تەکنیکی‌یە ئەمەریکاییەکان بۆ سینا

قاهیرە ١٠-١١- ئا•د•ن : روژنامەکانی میسر ئاوەیان بلاوکردۆتەوە کە روژی ٨ی ئەم مانگە وەفدێکی تەکنیکیو شارەزایانی ئەمەریکا گەیشتنە بەرەوە، ئەم وەفدە هەفتەیەك ئەمێننەوە، وە لەبارەی دامەزراندنی ئیستگە رادارەکانی ناوچەی سیناوە گفتوگو ئەکەن ئەم وەفدە هەمو نەخشەو رەنگ رشتنیکی تەکنیکی ئیستگەکانیان لەگەل خۆیان هێناوە •• روزنامەی ئەهرام وتویە : ئەو کەرەسە تەکنیکی‌یانەی کە پیشنیارکراوە دایمەزرێنن پیشکەوتوترە لە کەرەسەی ئیستگە ئەوروپاییەکان •• وەکو زانراوە میسر لەرێکەوتنەکەی سینادا لەسەر دامەزراندنی ئەم ئیستگانە رێکەوتوە •

خۆپیشاندانی ئافرەتانی ئایسلەندە

هەفتەی رابردوو ئافرەتانی ئایسلەندە بە بۆنەی سالی ئافرەتانی جیهانەوە خۆپیشاندانێکی فراوانیان کردو لە (٩٥٪)ی بەشداربووان بریتی بوون لەو ئافرەتە کرێکارانەی مافەکانیان پێشیل کراوەو بوونەتە ژێر دەستەی یاسایەکی نەگونجاو لە گەلگیانی سەردەمدا ••

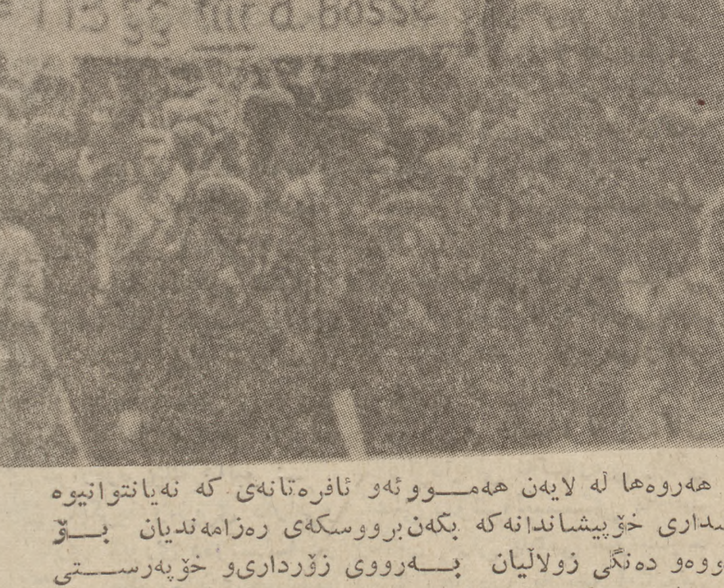

هەروەها لە لایەن هەموو ئەو ئافرەتانەی کە نەیانتوانیوە بەشداری خۆپیشاندانەکە بکەن برووسکەی رەزامەندیان بۆ هاتووەو دەنگی زولالیان بەرووی زۆرداریو خۆپەرستی پیاواندا بەرز کردۆتەوە •

لێرەدا، ئەگەرچی ئافرەتانی ئایسلەندە هەر لە سالی (١٩١٥)وە مافی خۆهەلبژاردنیان پێ دراوە لە پەرلەمانی گشتی‌دا بەلام هەتا ئەمرۆ پەرلەمانی ئەیزلەندی کە ژمارەی ئەندامانی (٦٠) کەس ئەبێت تەنیا سێ ئەندامی ئافرەتی تێدایە، ئەمەو گەلێ گیرو-گرفتی تر بووە هۆی یەکگرتنی هەموو ئافرەتانی ئایسلەندەلەو خۆپیشاندانەدا و وەدەست هێنانی سەرکەوتنێکی گەورەچونکە خۆپیشاندانەکە لە رۆژی هەینی‌دا دەستی پێ‌کرد واتە رۆژی دابەش کردنی مووچەی هەفتانە، ئەوەی شایەنی‌باسە تەنیا ئافرەتان ئەم کارەیان پێ ئەسپێردرێ•

جموجولی ئیمپریالیزمی ئەمریکا لەناوچەکەدا

- دلشاد -

ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ئەوپەری چالاکی خۆی لە ناوچەکەدا ئەنوێنێ بە نیازی پاراستنی بەرژەوەندی‌یەکانی لە نیشتمانی عەرەبا •• وە بەتایبەتی بەرژەوەندیو سامانی نەوت •• بۆ ئەم مەبەستەزایونیستەکان نەخشەی پیلانەکانی جێ‌بەجێ ئەکەنو ئەویش‌بە بێ سنور یارمەتیان ئەدات لە روی ئابوریو سیاسیوسەربازی‌یەوە ••

دوای ئەوە کە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لە ناوچە جۆربەجۆرەکانا جیگای لەق بوو وە بە تایبەتی لە خواروی روژهەلاتی ئاسیا دوای ئەوەی کە گەلی ڤیتنام ئاواتی بەدی هاتو بە سەر بەرەی ئیمپریالیزم دا سەرکەوت •• ئیمپریالیزم خۆی لە روژهەلاتی ناوەراستا کۆ کردەوەو دەستی کرد بە نەخشەدانانو پیلانی گومان لیکراو بۆ نەهیشتنی مەسەلەی فەلەستینو لەناوبردنیو قایم کردنی قەوارەی زایونیستەکان لە خاکی فەلەستینی داگیرکراوا •• ئەم نەخشانەی کە لەم دواییەدا ریکەوتنە خیانەتکاریەکەی سینای تیا مۆر کراو بو بە هۆی خۆ گرتنەوەی ئیمپریالیزم جارێکی‌تر لەناوچەکەدا و شوێن پێ‌ی خۆی قایم کردەوە، وە بو بە هۆی مانەوەی شارەزایانی ئەمەریکایی لە ئیستگەکانی چاودێری کردنو هاندانی بەرژەوەندیەکانی ئەمەریکاو بەستنیان بەرەورەوەی ئابووری سەرمایەداری‌یەوە بە پێ‌ی ئەو دەسەبەریو ریکەوتنە ئابوری‌یانەی کە هاتۆتە گۆری •• هەروەها ئیستا ئیمپریالیزمی ئەمەریکا هەولو تەقەللای ئەوە ئەدات کە زۆرتر ناوچەکە توشی ئالۆزیو باری ناهەموار بکات، ئەوەتە پشت گیری چەتەکانی کەتایب ئەکات بۆ ئەوەی یەکیتی خاکی لوبنان بشیوێنو هێزی بەرگری فەلەستین لە ناوبەرنو کۆتایی بە خەباتی چەکدارانەی گەلی فەلەستین بێنن، هەروەها گەمارۆی چالاکی هێزەنیشتمانیو پیشکەوتنخوازەکانی لوبنانیان داوە بۆ ئەوەی بتوانن بە ئارەزوی خۆیان مەسەلەی چارەسەرکردنی خۆ بە دەستەوە دەرانە لابەلا بکەن •

ئیمپریالیزمی ئەمەریکا بەردەوام هەر خەریکی پیلان سازکردن و ئاژاوە نانەوەیە بکەن •

لە دژی شورشە سەرکەوتوەکەی گەلی عیراق •• چونکە ولاتی عیراق لە سەر رێبازی شورشگیرانەی شورشی ١٧ی تەموز ئەروات، وە بە تایبەتی لە دوای بریارە میژوییەکەی میللی کردنی نەوت کە دەستیکی بەهێز بو لە ئیحتیکارەکانی نەوت وەشێنراو بە تیکرایی هەرەشەی لە جموجولو بەرژەوەندیەکانی ئیمپریالیزم ئەکرد لە نیشتمانی عەرەبا •دەزگاکانی ئیمپریالیزم زور هەولو تەقەللایان‌دا کە ئەم بریارە پیرۆزە هەل وەشێننەوە، بەلام ئەو نەخشەی کە سەرکردایەتی شورش بۆ سەرکەوتنی مەسەلەی میللی کردن رەچاوی کرد بو وە لە لایەن هەمو هێزە نیشتمانیو پیشکەوتنخوازەکانی گەلەوە پشتگیری لێ ئەکرا توانی ئاواتەکانی بەرەی ئیمپریالیزم بنێتە گۆرەوە •

ئیمپریالیزم ناچار بو بە هۆی تاقمە بەکرێ گیراوەکەی ناو جولانەوەی کوردەوە گیروگرفت بخاتە سەر رێبازی پیشکەوتنی گەلەکەمانو تەنگو چەلەمە لە رێگای یاسای ئوتونومی‌دا ساز بکات •

ئیستگەی رادیوی کولومبیای ئەمەریکایی چەند روژێك لەمەوبەر ئەوەی ئاشکرا کردوە کە سەرۆکی پیشوی ئەمەریکا ریتشارد نیکسون بایی ملیونەها دولار چەکی داب‌و بە تاقمە بەکرێ گیراوەکە • هەروەها ئیستگەی دانیال شور بلاوی کردۆتەوە کە دەزگای موخابەراتی ناوەندی و وزارەتی دەرەوەی ئەمەریکا داوایان کردوە کە بزانن چەندە چەكو جبەخانە نێردراوە، بەلام نیکسونی سەروکی ئەمەریکا فەرمانی‌داوە کە بە بێ پرسو لێ‌پرسینەوە ئەم کارە جێ‌بەجێ بکەن •

وەزیری نەوت وتاری لایەنی عەرەب لەسیمیناری هاوکاری نێوانی فەرەنساو نیشتمانی عەرەب داخوێنیەوە

بەرێز کاك تایە عبدالکریم وەزیری نەوت وتاری لایەنی عەرەبی لەوسیمینارەدا خوێندەوە کەرۆژی ٤-١١-٧٥ رێکخراوی ولاتانی بەرهەمهێنەری نەوت بەکۆمەکی پەیمانگای نەوتی فەرەنسا لەشاری فەرسای رێکی‌خستبو دەربارەی هاوکاری نێوان‌فەرەنساو نیشتمانی عەرەب • کاك تایە لەوتارەکەی‌داوتی :-

پەیوەندی نێوان عەرەبو فەرەنسا زۆر کۆنەو رەگوریشەی لەمێژەوە داکوتاوە •• فەرەنسا لەمەوبەرو ئیستاش مەلبەندی تیشك پژێنی شارستانیەتی ئەوروپا بووەو نەتەوەی عەرەبیش مەلبەندی تیشك پژێنی شارستانیەتی عەرەبی ئیسلامی بووە •

پەیوەندی دۆستایەتی نێوان فەرەنساو نەتەوەی عەرەب لەلایەن شارلمان لە پاریسو هارون رەشید لەبەغدا پتەو کراوە •

هەرچەندە ناوبەناو کۆسپو تەگەرە هاتونەتە بەردەم ئەم پەیوەندی‌یە بەلام هەمیشە خالی یەکانگیری‌ی لە ئارادا بووە • شۆرشی فەرەنساو سەنگو کاروکردنەکانی هەمیشە سەر چاوەیەکی بیری‌ی مەلبەندی شۆرشی عەرەب بووە لە هەموو گۆشەیەکی جیهانی عەرەبدا •

ئیستاکەش ئەم پەیوەندی‌یە لەسەر بنچینەی پتەوو لەبارو لەیەکتری گەیشتن دامەزراوەو قایم‌تر بووە • ئەو هەلوێستە لەبارانەی فەرەنسا ئەیانوێنێ دەربارەی کێشەکانی نەتەوەی عەرەب لە تێگەیشتنی تەواوەتی مافەرەواکانی نەتەوەی‌عەرەبەوە هەلقولاون • لیرەدا نابێ ئەو هەلوێستانەمان لەبیر بچێتەوە کە سەرۆکی کوچ کردوو دیگۆلو حکومەتی فەرەنسا دەربارەی کێشەی فەلەستین نواندیان •

سەردانو هاموشۆی نێوان سەرۆکەکانی دەولەتانی عەرەبو کاربەدەستانی فەرەنسا هاوکاری نێوان هەردوو لای

بەتین کرد لەپێناو خزمەتی بەرژەوەندی فەرەنساو عەرەبو لەم مەیانەدا پەیوەندی نێوان عیراقو فەرەنسا دێتەوە یاد کە لەسەر بنچینەی یەکسانیو بەرژەوەندی ناوکۆیی دامەزراوە •

ئنجا بەرێز وەزیری نەوت باسی پەیوەندی نێوان ولاتانی بەرهەم هێنەرو کریارانی نەوتی کرد وتی : وتووێژی نێوان ولاتانی بەرهەم هێنەری کەرەسەی خاوو ولاتانی پیشەسازی پێشکەوتوو ئەبێ بەپلەی یەکەم‌بەمەبەستی دانانی بنچینەی سیستەمێکی نوی‌ی ئابوری نێو دەولەتان بیتو هیچ جوره زیانێك بەهیچ لایەنێك نەگات لە ئەنجامی شکانی پارەو گۆرانی باری ئابوری‌یەوە هەروەها ئەبێ لە دانانی ئەم بنچینەیەدا

کارگوزاری گەشەکردنو پەرەپێدانو سوود وەرگرتن لە تەکنەلۆجیاو کردنەوەی بازار لەبەردەم کەرەسەی ولاتانی تازە پێ‌گەیشتوودا رەچاو بکرێت • هەروەها ئەبێ ئەوە لەبەرچاوو بێ‌کە ئەبێ کەرەسەی خاو لەناوچەی بەرهەم هێنانی‌دا بکرێ بەکەلوپەلی پیشەسازیو لەکارگەکانی ئەو ناوچەیەدا بخرێتەکار • ئابوری جیهانی عەرەب هەروەکو ولاتانی تری سێ‌یەمی جیهان پشت بەیەك سەرچاوە ئەبەستێ، جا بۆیە ئەبێ هەولی پەرەپێدانی سەرچاوەی تر بدرێ •

ئەوتیورە ئابوری‌یانەی شارەزایانی ئەوروپا دایانناوە ئەوەساغ ئەکەنەوە کە ئەبێ لەپەرەپێدانی باری ئابوری‌دا سەرچاوەی داهاتی نەتەوەیی

هەمە چەشنە بکرێت بەهوی سوود وەرگرتن لەکەرەسەی خاو لەرێگای کارگەوپیشەسازی یەکانی ناوخۆوە • ولاتانی عەرەب بەکەرەسەی سروشتیو خاوو زۆر دەولەمەندن بەلام‌ئەم کەرەسە خاوانە بەبێ بەکار هێنانو سوود لێوەرگرتن هیچ ناگەیەنن، لیرەوە جیهانی عەرەب پیویستی بە یارمەتیو سوود وەرگرتن هەیە لە تەکنەلۆجیا بۆ بەکارهێنانی کەرەسەی خاوو سامانە سروشتی‌یەکانی •

سیستەمی ئیستای ئابوری جیهان یارمەتی دەری پێشکەوتنی ئابوری نیە چونکە تاوەکو ئیستا شوینەوارە کۆنەکانی سەردەمی کولونیالیزمی کاری تیادا ئەکەنو ولاتە خاوەن پیشەسازی‌یە پێشکەوتوەکانیشی دەستیان بەسەر تەکنەلوجیادا گرتوە •

هەروەها بەرێز وەزیری نەوت لەوتارەکەی‌دا وتی :

ئەوترسەی ولاتانی خاوەن پیشەسازی داگرتوە دەربارەی ساردی بازاری شتومەکو کەرەسەیان هیچ بنچینەیەکی راستی نیەو لەگەل باری سەرنجی دینامیکی‌یانەدا ناگونجێ، چونکە پاشماوەیەکی کەم ئەم بازارساردی‌یە کۆتایی دێتو سەلەنوێ باری ئابوری ئەبوژێتەوە •

ئەوروپاو فەرەنسا بەتایبەتی ئەتوانن یارمەتی ولاتانی عەرەب بدەن لەپێناو پەرەسەندنو گەشەکردنیان‌دا وە ولاتانی عەرەب پیویستی‌یان بەسەرمایەی زۆرو زەبەندە هەیە بۆ رووبەرووبوونی کارگوزاری گەشەکردن

لەکوتایی دا هیوادارم کە ئەم ئەنجامی بەیەك گەیشتنەمان سوود بەخشو لەبار بێت •

Institut Kurde de Paris

شۆڕشی پورتوگال

ڕیشەی مێژوویی

هاوکاری ، ل، (آفاق عربیە)وە کردویە بە کوردی

- ٣ -

هاتنە مەیدانی دیلجادۆ

لە هەڵبژاردنی ساڵی ١٩٥٨دا (یەکێتی نەتەوایەتی !)یان باشتر بڵێین سالازاری ژەنەڕال (ئەمریکوتوماس)ی بۆ سەرۆک کومار دیاری کرد ، کە بە گوێ لە مستی سالازاردەنا سراو لەلاین (معارضە)شەوە ژەنرال (هۆمبرنۆ دیلجادۆ) دیاری کرا ، کە ئەنجترین ژنرالی پورتوگال بوو . پێش ئەوەی بێتە مەیدانی بەربەرەکانێی هەڵبژاردنەوە ناوبراو پاشبەندی ئەسکەری پورتوگال بوو لە پەیمانی (ئەتلانتیک)دا ، وە لەوماوەیەدا لە ئەمەریکا ژیابوو ، وەك بۆ خۆی دەیوت « شێوەی ژیانی دیموکراتی ئەمریکا » کاری تێ کردبو . (دیلجادۆ) زۆر لە بیری چارەنووسی وڵاتەکەی دابوو کە لەسێبەری کۆنترین دیکتاتۆری ئەوروپادا دەریا .. خۆ ئامادەکردنی بۆ سەرۆك کۆماری پاش گەڕانەوەی لە ئەمریکا بۆئەو وەك ڕەهێڵەیەك وابوو . کاتێك بە مەبەستی بڕو پاڵاندە کردن بۆخۆی

چووە ڕووروی ولات لە ئەڕانەوەیدا بر (لیشبونە) نیزیکەی ٣٠٠ هەزار کەس بە پێشوازییەوە چون ، لە دنیێك خەڵکی پورتوگال لە بەرەی ئەوەوە تەنیا ئەوەندەیان دەزانی لەبەر هەستی سالازارە . خەڵك لای وابوو لە بەرەوەی ناوبراو ژەنراڵە دەتوانێ دەسەلات لە ناو سوپاش‌دا پەیدا بکاو زۆرکەس لایان وابوو دەتوانێ پشت بولایە یەکەر نوەدنیش ببەستی ، بەتانەت هێندی کەس لایان و بو ئەمریکا چەند تەسیت بز چاوەدێری هەڵبژاردن دەنێرێ .. چونکە مادام ئەم کابرایە ژەنراڵە ، سالازار ناچار دەبێ زیز لە ڕێو شوینی هەڵبژاردن بگرێ .

لە کێشەو گێرەی هەڵبژاردن دا ئەوەندەی ئازایەتی نواند کە خەڵك پێیان دەوت (ژەنراڵی نەترس) .. وە لە بەر ئەوە هێزەکانی دژ بە حکومەت زۆریان هیوا پێ بوو . « دیموکراتیە کۆمەلایەتیەکانیش » گوێیان نەدەدا رابردووی (دیلجادۆ)و پشتیوانیان لێ دەکرد .

شتێکی سروشتی بووکە حکومەتی سالازار لە بەرامبەر زیاد کردنی خۆشەویستیو ماقوول بوونی (دیلجادۆ)دا ، هەمو جۆرە چەکێك لە دژی بەکار بێنێ .. لە دوا کۆبونەوەی هەڵبژاردنا پۆلیس زۆر بەبێ شەرمیەوە پەلاماری بردەسەر ، لە ڕۆژی دەنگدانیش‌دا هەمو فرتو فێڵو زەبرو زەنگێك بەکار هێنرا . ئەو بلیتانەی ناوی دیلجادۆی ن لێ نوسرابوو دەسکاری دەکران ، بۆ ئەوەی لە ژماردنی دەنگەکان دا حیساب نەکرێن . هێندێك ناوچە کە لایەنگری ئەوبوون ئەوەندە دەرنگ بلیتی هەڵبژاردنیان بۆ ناردن کە کاتی گەڕاندنەوەیان فریای لیژنەکانی دەنگ خوێندنەوە نەکەوتن .. لە گەل ئەو هەمو فێلو تەڵە کەی حکومەتی سالازاریش دا دەرکەوت کە دیلجادۆ ٢٥٪ی دەنگەکانی هێناوەکە لەچاو هەڵبژاردنەکانی پێشتر نیسبەتێکی یەکجار زۆر بوو . لە کاتێکدا دیلجادۆ دڵنیابو کە لە واقیعی هەڵبژاردن‌دا سەرکەوتوە .

لەگەل ئەوەی جارەکانی تر لە دوای هەڵبژاردن هەستی نیشتمانیو دژی فاشیستی دادەمرکایەوە ، ئەمجارە دوای هەڵبژاردنیش ئەو هەستە لە دڵو دەرونی کۆمەلانی خەلك‌دا هەرمایەوەو بەهێزبو .

ئەم وەزعە کاری کردە سەر هەلوێستی تازەی حکومەتیش ، هەرچەند دیاریکراوی حکومەت بۆ هەڵبژاردن سەرکەوتبوو ، بەلام دیسانیش دەستور گۆڕاو

لەمەودوا هەڵبژاردنی سەرەك کۆمار لەلایەن خەلکەوە نەبوو ، بەلکو ئەنجومەنێکی هەڵبژاردن‌هەلی دەبژارد ، کەلە ئەندامانی کۆمەلی نیشتمانیو ئەنجومەنی هاوکاریو نوێنەرانی کرێدەستە ناوچەییەکانو هەرێمەکانی ئەوەری دەریاییك هاتبوو . ئەمەش خۆی وەك دان نانی حکومەتی سالازار بوو بەو ڕاستیەدا کە بەربەرەکانی بەهێز بووەو راستە و خۆ کاری کردۆتە سەرکۆمەلانی خەلك . بێجگە لەوەش ژەنراڵ دیلجادۆ کەوتە بەر هەڵمەتی تۆڵەسەندنەوەی حکومەتی سالازارو پاش ماوەیەکی کورت لە هێزی هەوایی دەرکراو بەرەو بەرایەتی فڕۆکەوانی ئەهلی لێ‌سەندرایەوەو بیست‌وچوار سەعات لە ژێر چاوەدێری پۆلیسی سیاسی دابوو . هەموو کەس چاوەڕوانی ئەوەبووکەبگیرێ یاوەك دوژمنەکانی تری سالازار لەناکاوێکدا بکوژرێ . رۆژێکیان خەبەری زانی کە خۆپیشاندانێك لە نیزیك مالەکەی ئەو بەرپا دەبێ . ئەویش هەستی بەمەترسی کردو بێ ئەوەی لەلای نیزیکترین خزمو کەسی‌خۆشی قسەیەك بدرکێنێ پەنای بردەبەر بالوێزخانەی بەرازیل کە تەنیا چەند هەنگاوێك لەبارەگای پۆلیسی سیاسی دووربوو .

لە پاش بەربەرەکانی دیلجادۆ لە هەڵبژاردنی سەرەك کۆماردا هیچ کاتێك هیوای روخاندنی دیکتاتوری لە دڵی خەڵك دەرنەچو ، هەر چەندهێندێ جار ئەو هیوایە بە ئاشکرا خۆی نەدەنواند .

هەڵو مەرجی ناو دەوڵەتان :

بێگومان گۆڕانی هەڵومەرجی ناو دەوڵەتانیش بەپێچەوانەی ویستو ئارەزووی‌ڕێژیمی سالازار کاری کردبوە سەرژیانی سیاسی پورتوگال . چونکە لە ناوەڕاستی ساڵەکانی پەنجاوەتا ناوەڕاستی ساڵەکانی شەست ئالوگۆڕێکی گرنك ڕوویدا وناڕەزایی ناوخۆ زیادی کردو گیانی دوژمنایەتی فاشیزم خۆی نواند . ساڵی ١٩٥٩ فیدل کاسترۆ بەسەرکەوتن بەسەر دیکتاتوری باتیستادا چووە هاڤاناو ئەو سەرکەوتنە دەری خست کە دەکرێ هێزە شورشگێرە نیشتمانیەکان بەربەرەکانیەکی‌ڕێكو پێكو سەرکەوتوو دژی دیکتاتورییەکی خوێنمژ کە دەوڵەتێکی گەورەی وەك وڵاتە یەکگرتوەکانیش پشتیوانی لێ‌دەکا ڕێك بخەن .

لەو کاتەدا بەربەرەکانی‌کەرانی پورتوگالیش زۆر لاواز نەبوو ، بەلام وردە ناکۆکی ناوخۆی نێوان پارتیو ڕێکخراوە جۆر بە جۆرەکان نەی دەهێشت کارێکی کاریگەرو بەرچاویان لە دەست‌بێ . لەگەل ئەوەش‌داهەڵو مەرجی تازەی پورتوگال ئەوانەی والێ کرد کەبۆ یەکەمجار بیر لە پێك هێنانی لایەنی کەمی یەکێتیو هاودەنگی بکاتەوەو لە بەربەرەکانی ڕێژیمی سالازاردا کێشەو گێرەی حیزبیو ئیدئولۆژی بخاتە لاوە . بەم جۆرە چەند ئەنجومەنێکی کاری نیشتمانی بۆرێك خستنی تێکۆشانی‌هێزەکانی دژ بە حکومەت لە هەرێمەکاندا دامەزران . دەسبەجێش پۆلیسی سیاسی راپۆرتی دا کە ئەو ئەنجومەنانە کەوتونەتە جولە ، تاکار گەیشتە ڕادەیەك هەرکەس دەرکەوتبا ئەندامی ئەو ئەنجومەنانەیە دوو ساڵ حوکم‌دەدرا ، ئەگەر بەپێویستیش زانرابا بۆ ماوەیەکی نادیار تازەدەکرایەوە .

لە ژێر زەبروزەنگی پۆلیسی نهێنیدا تێکۆشانی ئەنجومەنەکان بەرتەسك بۆوە ، هەرچەن سێ ساڵ پاش دامەزرانیان واتە لە ساڵی١٩٦٣دا ئەنجومەنێکی ناوەندیشیان لە شاری جەزایر دامەزراندبو ، حکومەتی جەزایریش بەگوێرەی توانا هەمو یارمەتیەکی بە هێزە دژی‌فاشیستەکانی پورتوگال دەکرد .

لە ساڵی ١٩٦١دا ، چەندئەنجومەنی کاری نیشتمانی پێك هاتنو تێکۆشان بۆ هەڵبژاردنی نوێنەرانی پەرلمان دەست پێ‌کرا . دوژمنەکانی حکومەتی سالازار بەتوندی

هێرشیان بۆسەر حکومەت کردو لە نامەیەکدا داوایان لە سەرکۆمار کرد کە حکومەتی پێشوو بگۆڕێ . رۆژی دواتر - پێنج رۆژیش دەنك وەرگرتنی گشتی - هەمو مرشحەکانی معارضە لە هەڵبژاردن کشانەوە . ناڕەزامەندی خۆیان دەربڕی کە هیچ دەستەبەرێك بۆ سەربەستی هەڵبژاردن لە ئارادانیە ، بۆیە لە هەڵبژاردن دا بەشداری ناکەن . هەر لە ساڵی ١٩٦١دا ، ڕێژیمی سالازار بەتایبەتی پۆلیسی نهێنی زەبرێکی توندی لێ درا .

هەر لەو مانگەدا سالازار توشی کارەساتێکی تر بوو . چەند ساڵ بوو لە نێوان هیندو پورتوگالدا وتوویژ لە بارەی ژێر دەستەی (جوا) لە گۆڕێ دابوو .. دەوڵەتی هیند داوای لە پورتوگال دەکرد کە لەو ناوچەیە بچێتەدەر ، مەسەلەکە بە وتوویژ چارەسەر نەکراو شەڕ لە نێوان هێزەکانی هیندو سەربازانی پورتوگالدا دەستی پێ کرد . لەو کاتەدا سالازار بێجگە لە سەرۆکایەتی دەوڵەت وەزیری بەرگری پورتوگالیش بوو ، بۆیە کشانەوەی لەوژێر دەستەیە بۆ خۆی بەتێ شکانێکی زۆر گەورە دەزانی .

سالازار بروسکەیەکی بۆ حاکمی ئەو ژێر دەستەی (جوا) نارد ، لەو بروسکەیەدا گوترابو :

(نابێ بیر لە هیچ نەرمیەك بکرێتەوە ، نابێ یەك سەربازی پورتوگالیش بەدیل بگیرێت ، هیچ کەسێك نابی تەسلیم بێ ، سەربازانی ئێمە دەبێ یا بکوژن ، یا بکوژرین) .

نەخشەی سالازار بووبە هۆی هەلگیرسانی شەڕ لە نێوان هێزەکانی هیندو سەربازانی پورتوگالدا . سەدان ئەفسەرو سەربازی پورتوگال بەدەستی هێزەکانی هیند کوژران : دیسان سالازار حازر نەبوو دەست لەو ژێر دەستەیە هەڵبگرێو هێزەکانی خۆی بگوێزێتەوە . بەلام ئامانجەکەی سەری نەگرتو بیروراو سیاسەتی داگیرکەرانەی ریسوابوو . هەزاران ئەفسەرو سەربازی پورتوگال بە دەستی هێزەکانی هیند بەدیل گیراونو ئەو ژێر دەستەیە کە پتر لە ٥٠٠ ساڵ بوو لە ژێر دەستی پورتوگالدا بوو رزگار بوو .

- ماوێتی -

خۆپیشاندان دژی سیستەمی سەرمایەداری پەروەردەو خوێندن لە ئەمەریکا

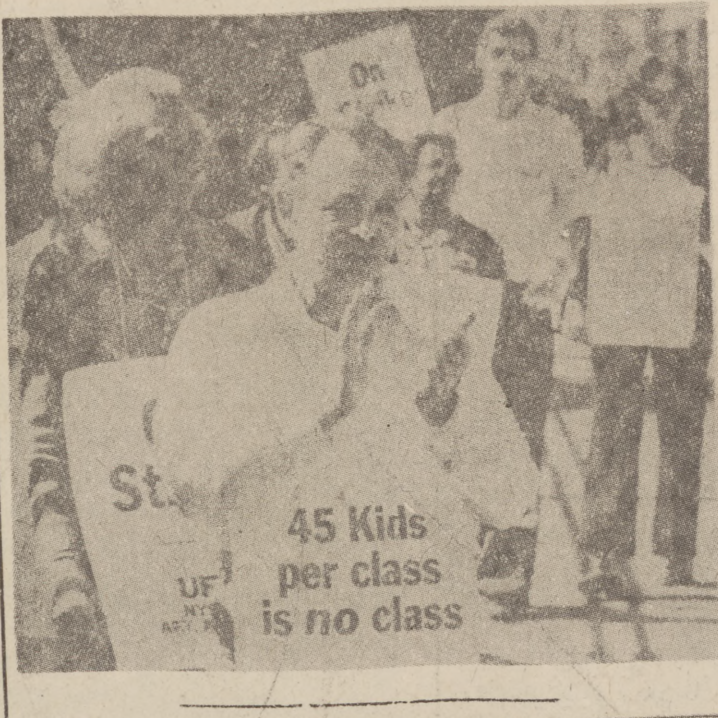

ڕۆژ لە دوای ڕۆژگیروگرفتی ڕێژیمی ئەمریکا ئالۆزتر و قوولتر ئەبێ بە هۆی سیاسەتی چەوتو پووچەلی کاربەدەستانیەوە بۆیە ئەبینین‌هەمیشە خۆپیشاندانێك بۆ ناڕەزایی دەربڕینو پیشاندانی لایەنە ڕەشەکانی ئەم ڕژێمە ڕێك ئەخرێ ٢٠٠ ساڵ پێش ئێستا لە سەردەمی دامەزراندنی دەوڵەتی ئەمریکادا کاربەدەستان بایەخێکی ئێکجار گەورەیان داوەتە فێرکردن‌وهەمیشە شانازیان کردووە کە گوایە هەنگاوی فرەوانیان ناوە بو بەرەو پێشەچوون کەچی لەسەرەتای مانگی ئەیلولی ڕابردوودا تەنها ڕوداوێك کاربەدەستانی لەم خەوە خۆشەبێدار کردەوەو ناچاریانی کردن جارێك بە سیاسەتە چەوتەکەیاندا بچشێننەوە .

خۆپیشاندانێکی فراوان بەرزبۆنەوە بۆ (٤٥) قوتابی .
زۆربەی شارە گەورەکانی شایانی باسە ، شەڕی
گرتەوە ، بۆ نموونە ملیۆنێكو ڕەگەزپەرستی لە شارەکانی
٦٠٠ هەزار قوتابی نەچوونە ئەمریکادا تازە بۆتەوەو
قوتابخانەو ئوتۆمبیلەکان زۆرانبازی‌یەکی بێ سنوور
پێشیان نەگرتو زۆربەی زۆری پەیدا بووە وەکو لە شاری
قوتابخانەکانیش نەکارکەوتن (بۆستن)دا ڕووی داو
چونکە سیستەمی فێرکردنی حکومەتی ناچار کرد زیاتر لە
ئەمڕۆی ئەمریکا بە هیچ (٥) هەزار سەرباز بەکار
جۆرێ لەگەل واقیعی بهێنێتو چاودێری‌یەکی
ئەم لایەتی‌دا ناگونجێ چاودێری ڕاستەوخۆ دابنێت لەهەموو
گەرە سیاسی‌یەکان رایانگە شەقامەکاندا ئەم زۆرانبازی‌یە
یاندووە کەوا ئەم خۆپیشاندانە بەشێکە لە ئاژاوەی باری
پەیوەندی‌یەکی بەتینی بە گەلی فێر کردنو ئەوەی ئاشکرا
عەرەبەوە هەیە بە تایبەتی پاش کردووە کەوا وردە وردە
قەدەغەکردنی نەوتی وڵاتە تەکنەلۆجی ئەمریکا بەرەو
عەرەبی‌یەکان لە ئەمریکاو لاوازی ئەچێت کە هەرچەندە
ڕووخانی باری ئابووری تا ئێستاش ئەمریکا بە
ئەمریکا بە جۆرێ جاران (٢٠) گەورەترین وڵاتی تەکنەلۆجی
قوتابی لەیەك پۆلدا ئەیانخوێند ناسراوە .
کەچی ئێستا ژمارەیان

گوڵی شادمانی هەمیشە لە دڵی تێکۆشەراندا ئەگەشێتەوە

هەشتەمین یادی کوشتنی گیڤارا

یفگینی دولما توسکی شاعیری سوڤیەت دەستەخاتە ناو دەستی گیڤارای شۆڕشگێری ئەمەریکای لاتین.. وەك خۆی ئەی گیرێتەوە ئەڵێ: کە دەستم لە ناو دەستیا بوو موچرکەیەکی سارد بەلەشما هات .

گیڤارا لە ئەرژەنتین لەدایك بووە ، هەر لەوێ چۆتە قوتابخانەوەو خوێندنی تەواو کردووەو بوە بە پزیشك .. تائەهات گیانی شورشگیرانە لەلەشیا زیاتر کڵپەی ئەسەند .

کاتێك فیدل کاسترو بو بە سەرکردەی شورشی کوبا ، گیڤارا بەکۆلێك داوو دەرمانەوە خۆی گەیاندە ناو ئاگری ئەو شورشە ئازادیخوازانەیە .. بو بە جەنگاوەرێك لە ناو هاورێکانی کاسترۆ دا ، بە هۆی سەرماو شەو نخونیو ئازارەوە توشی نەخوشی تەنگەنەفەسی بوو .

لە ٢٦ی تەموزی ١٩٥٨ دا پاتیستای خوێن ڕێژیان لابردو کوبایان ڕزگار کرد .. گیڤارا بوو بە وەزیری پیشەسازی حکومەتە شورشگیرەکەی فیدل کاسترۆ .. پاش ماوەیەك لە ناکاو خۆی گەیاندە پولیڤیاو تیکەڵ بە شورشی جەماوەری گەلی پولیڤیا بوو ، لەگەل شورشگیرەکانا کەوتنە خەباتی چەکدارانەو شەڕی چەتەگەری (پارتیزانی)یان دامەزراند ، بێ چەکیو کەمی خواردەمەنیو ... زۆری بۆ هێنان ، دەزگای موخابەراتی ئەمەریکا پیلانیکی خوێناوی بۆ نایەوە ، هێزێکی زۆر گەورەیان نارده سەرو نیو ملیون دیناریشیان بە خەلات دانا بۆ ئەو کەسەی ڕێگاو شوێنی گیڤارایان نیشان بدات . لە ئەنجامدا ئابلوقەی بنکەکەی گیڤارایان داو لەپاش کوشتار گیڤارا بەدیل گیراو بە بریندار ی کوژرا .

دوای ئەم پیلانە گڵاوە بڵاویان کردەوە کە گوایە گیڤارا لە شەڕ دا کوژراوە !

جان پول سارتەر لە مردنی (کامو) دا وتی :

(مردنی یەکێکی وەك کامۆ شتیکە مرۆڤ بڕوای پێ نەکات) .. بەڕاستی مردنی قارەمانێکی وەك گیڤارا بەو شێوەیە مردن نەبو ، ژیان بو ، ژێرکەوتن نەبو سەرکەوتن بوو ، گیڤارا مرد بەلام داستانەکەی هەر ئەمێنێ ، گیڤارا مرد بەلام گەلان نامرن ، هێزی خەباتی یەکگرتوی گەلان لە هەزاران پیلانی لەمەش خویناوی تری دار دەستەکانی ئیمپریالیزم بەهێز ترە ..

هەشتەمین یادی گیڤارا تا سەیەکی ئاگراویە لە دڵی هەمو شورشگیرێك دا ..

بەر لەوەی کۆتای بەباسەکە بهێنم ئەگەڕێمەوە بۆ سەرەتاکەی ، ئەو شاعیرە سوڤیاتیەی باسمان کرد لە بڕەوەری پینج ساڵەی شەهید بونی گیڤارا دا پارچەیەك شیعری رازاوەی بەناوی (دەستەکانی گیڤارا) بڵاو کردەوە ..

ئەوەی شیاوی باسە ، شاعیر لە هۆنراوەکەیا نایەوێ بەهیچ جۆرێك باسی ئەوە بکات ئایا گیڤارا لە بزوتنەوەکەی دا راست بو یان نە ؟

مستەفا سالح کەریم

نایەوێ دەربارەی ئایدیۆلۆژیتی گیڤارا بەهیچ شێوەیەك بدوێ ، بۆیە وتویە :

هەڵەو کەمو کوڕی
کاتی ئەوە بەسەر چوو کە
باسیان بکرێ
بوێ بە برامان هەتا
هەتایە
ئەو دوشمنانەی ئەویان
کوشت
هەر ئەوانەن کە
ئێستاش
تینوێ بۆ کوشتنی
ئێمە

مەزنی گیڤارا لەوەدا یە تەنانەت ئەو شورشگرانەش کە هەریەکە جۆرە رایەکی تایبەتیان هەبوو لە شێوازی ئیش کردنو لە ئایدیولوژیەتی .. بەوپەڕی ڕێزەوە ناوی ئەبەن ، چونکە هەتا هەتایە نازی لەسەر دڵی هەمو ئازادی خوازێك هەلکەندراوە .. گوڵی شادمانی هەمیشە لە دڵی تیکوشەرانا ئەگەشێتەوە .

***

Institut Kurde de Paris

« بەبۆنەی یادی هەشتاساڵەی لە دایك بوونیەوە » .

سیرگی یسێنین

• کامەران قەرەداخی -
لە روسی‌یەوە کردویەتی
بە کوردی

ساڵی ١٩٢٥ ، یسێنین بەچەند مانگێ پێش ئەوەی خۆی بکوژێ بەسەرهاتی ژیانی خۆی کردە پێشەکی کتێبێکی‌و ئاوا دەستی پێکردووە :

- ١ -

« سێی مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٨٩٥ لە گوندی « کۆنستانتینۆفۆ » لە قەزای ریزان ، لە هەرێمی ڕێزان لە دایك بووم .

منالیی منیش هەر وەکو هی هەموو منالە لادێیکانی تر وابوو .

تا دوانزە - سیانزە ساڵی ، لەگەڵ باپیرو نەنکما ئەژیام . باپیرم لە خۆشیدا بوو ، ساماندار بوو .

- ٢ -

لە پێنج ساڵیدا بەهۆی خاڵمەوە خوێندەواری فێر بووم لە هەشت ساڵیدا دەستم دایە شیعر نووسین ، زۆرم خوێندو خوێندەوە بەڵام هیچم تاسەر تەواو نەکرد .

- ٣ -

لە نێوان ساڵی ١٩١٣ - ١٩١٤ دا ، لە زانکۆی (شەنیاڤسکی) چاوم بە شاعیران کلیوییڤ‌و کلیچکۆڤ‌و ئەرێشین‌و نەسێدکین کەوت‌و ناسیمن . لە گۆڤاری « بیری رووسی » و « دەنگی ژیان » دا دەستم کردە بڵاوکردنەوەی شیعرەکانم » .

یسێنین ئاواو بەم شێوەیە دەربارەی خۆی ئەینووسی‌و زۆرجاریش بەسەرهاتی ژیانی خۆی بەم وشانە دوایی ئەهێنا :

« ئەو شتانەی تر وا باسم نەکردوون ، لە شیعرەکانمدا هەن » .

بەڵام بە تەواویش وا نەبوو . شاعیر لە نووسینی بەسەرهاتەکانی ژیانیدا ڕێبازێکی زۆر تایبەتی هەبووە . زیاتر لەوەی باسی ژیانی خۆی بکات ، چووە تێبینی‌و ڕای بەرامبەر بەرهەمەکانی خۆی دەربڕیوە . بەڵکو نووسینەکانی ئینتباعاتێ بوون لە شیعرەکانیدا ڕەنگیان داوەتەوە . لەو ژین نامەدا کە لە ساڵی ١٩٢٤دا نووسیویەتی ئەوەی هاتۆتەوە یاد کە لەگەڵ خاڵیدا چوون چارەوێیەك ئاو بدەن ، لەم بارەیەوە ئەڵێ :

« وەختێ چارەوێکە دەمی نابووە ئاوەکەوەو ئەیخواردەوە ، وام ئەزانی ئەو مانگەشی پێوە دەخوات کە لە ناو ئاوەکەدا کە مانگم ئەبینی دوور بە دوور لەگەڵ شلپەی ئاوەکەدا مەلەی ئەکرد تیشکی ئەدایەوە ، خەرێك بووم لە خۆشیا پەروباڵ دەرکەم » . ئەم یادگاری منالیی‌یەی لە شیعری « نەپڕل لێدەری خواییدا » بە ڕوونی دەرئەکەوێ :

لەم سەدەیەدا
چارەوێ لەگەڵ ئاودا مانگ ئەخواتەوە

ئەتوانین زۆر نموونەی وا بۆ بەراوردکردن بهێنینەوە . هەموو یادگارو بەسەرهاتی منالیی شاعیر لە لادێدا ، تەنانەت چونیەتی بەسەربردنی ژیانی لە ماڵی خۆیان‌و ماڵی باپیریدا لە شیعرەکانیدا بەدی ئەکەین .

یسێنین خۆی ڕاستی ئەم قسەیەمان بۆ دەرئەخات . بە تایبەتی لەو نووسینانەیدا - کە هەندێ لە یاداشتی ناتەواو نیوە ناچڵی خوشکەکەی - تێهەڵکیش کردوون . ژین‌نامەکانی یسێنین لە بەیاننامەیەکی شیعری شەخسی ئەچن . هەڵوێستی ئەدەبی - کۆمەڵایەتی شاعیر زمان‌و ڕێبازی ئەدەبیشی پێگۆڕیوە . یەکەمین شتێ کە لە ١٤ ئایاری ١٩٢٢دا لە بەرلین دەربارەی خۆی نووسیویە ، مۆرك‌و جێ پەنجەی « تصوریە »تی بە ئاشکرا پێوە دیارە . (تەصوریەت ئەو ڕێبازە ئەدەبی‌یە بووە کە یسێنین لەسەری ڕۆیشتووەو ڕابەری کردووە ك . ق) . لەو نووسینەدا ئەڵێت: « **باشترین هاریکارو دۆستەکانمان سۆزانی‌و ڕێگەرەکان بوون** » .

لە ژین‌نامەکەی هاوینی ساڵی ١٩٢٤ یدا ، تۆزێ کوڵی نیشتۆتەوەو بە قووڵی دەربارەی ڕێبازەکەی ئەنووسێ ، وا هەست ئەکەین ئەیەوێ بەرهەمێکی تازەی وەها بێنێتە کایەوە کە تێکەڵی ژیانی وڵات‌و بەرهەمە ئەدەبی‌یەکانی ببێ . یسێنین لەم ژین‌نامەی دواییدا زۆر بە گەرمی داکۆکی لە هەڵویستی ئەدەبی خۆی ئەکاو لێی ئەدوێ .

شاعیر لە نووسینی ژین‌نامەی خۆیدا بایەخێکی زۆری بە شیعرەکانی‌و بە دەربڕینی بیروارای ئەدەبی‌یەکانی‌و بە شوێن‌و پایەی خۆی لە ئەدەبدا داوە . لەبەر ئەمەش زۆربەی ڕووداوەکانی ژیانی خۆی یا باس ناکات ، یان هەروا بە ڕاگوزاری‌و سەرپێیەوە باسیان لێ ئەکات . لەوە ئەچێ « یسێنین » ئەمەی بە پێویست نەزانیبێ‌و بە لایەوە وا نەبووبێ کە ئەو بەسەرهاتانە ئەتوانن ڕوخساری ڕاستەقینەی شاعیرێتی ئەو دەربخەن . هەر لەبەر ئەوەشە ئەو هاریکاری‌یە کەم‌و بێنازەی کە لەجوڵانەوەی شۆڕشگێڕی‌و لە ئەڵقەی سوریکۆڤدا کردوویەتی لەگەڵ سەرەتای پێڕەوکەیی خۆی لە جیهانی ئەدەبدا هەر بە تەواوی پشت گوێ خستوون‌و باسی نەکردوون .

- ١ -

هۆ ئەی دڵە چەپەڵەکەم !
هۆ ئەی دڵە سەرگانی‌یەکەم !
چۆن لە ژێر کراسەکەمدا
بۆ دز چەقۆ ئەشارمەوە
بۆ تۆش هەروا
ئەمڕۆ بێ یا سبەینێ بێ
من ، پۆلای سارد
ئەکەم بە لا کەلەکەتا
نا .. ناتوانم
بەرەو ئەو مەودا پەرپووتە
هەنگاو بنێم
با چەنە بەن
با هەر قسەی پڕو پووچیان
هەڵبڕێژن ..
دەبا بڵێن نیشانەکان
کرتاندوونی ..
ئەگەر تەنیا شتێ بێ لە
دنیادا
بۆشایی‌یە ...

●

- ٢ -

فرمێسك .. فرمێسکی تاڵە
دووبارە لە نۆ
ماتی‌و دڵگیری‌و خەم‌و
ناشادی
ئەو خەوانەی وا بەدی‌نەهاتن
لە مەودایەکی نەبڕاوەدا
ڕێشتن‌و ون بوون
نا .. بەسە ئیتر
کاتی ئەوەیە ستارێ بگرین
ئەو دەنگانەی وا مات‌وو
خەمناکن
لە یادیان بکەین ..
سینەم شەقار بوو
ئەوە کێیە وا لەو بن چنارە
گۆرانی ئەڵێ ؟
ئەو دەنگانە زۆر بە گوێم
ئاشنان
هەمووی فرمێسکە
فرمێسك‌و خەم‌و بۆ
نیشتمانە
بەڵام تەنانەت من لە وڵاتی
شیرینی خۆشما
سینەم بە فرمێسك
شەقارو زامار
کردووە
ئاخ ! من بە تەنیا
لە گۆڕی ساردا
بیرمەچێتەوە
ئەوساکە ئەنووم ..

**

لە کەلەپووری نەتەوایەتیمان

« بێسارانی » بۆنسترێی پێشکەشی ئافرەتانی ئەکا

- عوسمان هەورامی -

لە مێژە مشت‌و مڕێکی توندو تیژ هەیە ، دەربارەی سەربەستی ئافرەت‌و یەکسان بوونی لەگەڵ پیاوداو ، هاتنەمەیدانی لە پێناوی بەرزبوونەوەی باری کۆمەڵایەتی‌و ژیانی گشتیی‌دا .. هەر لە کۆنەوەو ئێستاش لە ریزی کۆمەڵی کوردەواری ئێمەدا ، لە زۆربەی ناوچەکاندا ، ئەگەربار‌ی ژیانی کۆمەڵایەتیی ئافرەت وەکو سەردەمە تاریکەکان نەبێ ، هەنگاوێکی ئەوتۆ نەنراوە شایانی ئەوەبێ بڵێین ئافرەتی زۆربەی ناوچەکانی کوردستان لەسەدەی مافی مرۆڤ‌و گەلانا ئەژی .

دەبا ئێستاش بگەڕێینەوە دواوە بۆ چوار سەد تا چوار سەدو پەنجا ساڵ لەمەوبەرو سەرێکی ناوچەی شاخ‌و داخ‌و سەختیی بێساران بدەین کە ئەکەوێتە ناوەڕاستی هەورامانەوە .. با بزانین لەبەر چراوگی کاکڵە گوێزو لە گەرمەی نیوەشەودا بێسارانیی نەمر ، خولیای چی لەسەرایەو ئاواتی چییە !! بەڵێ ، ئەم هەموو ژیان‌و گیان‌و هەست‌و هۆشی هەر ئەوینی ڕووتە ، سا بۆیە بێسارانیش سەرتاپای فەرهەنگی ژیانی تەنیا هەر نازدارەکەیەتی - ئەو نازدارەی لە باوەشی سروشتی دڵگیرو بێ وێنەی ناوچەی بێساراندا پەروەردە بووە .. ئایا بێسارانیش ئاواتە خوازەو پێی خۆشە نازدارەکەی کۆیلەی ڕەفتارو بەندو باوی کۆمەڵێکی دواکەوتوو بێ ؟! داخۆ ئەمیش کوێراتە ، سەیری ئافرەتی کردبێ‌و ، پێی خۆش بووبێ بەندی تاریکیی ژیان بێ ؟! ئەگەر بێت‌و ئەم پرسیارە لە خودی بێسارانی خۆی بکەین ، کەمێك لە دڵا پێ ئەکەنێ‌و لەبەر خۆیەوە ئەڵێ : (بەڵێ زوو هاتمە ڕووی ڕۆژگار ، داخ هەزار داخ ، گیرۆدەی چەرخ‌و دەورانێکی دواکەوتوو بووم ، بریا پێنج سەد ساڵ لەمەودوا ، لەم ڕۆژەدا بهاتمایەتە دنیا ئێوەی تیان . هەناسەم هەڵ مژیایەو گیانم بکرابایە بەبەرا .. برایان ، ئافرەت سەرچاوەی ژیان‌و ڕووناکیی‌و شادمانیی پیاوە ، جا چۆن ئەبێ‌و چۆن ڕەوایە پیاو نازدارترین‌و بەنرخترین دیاری یەزدان بڕاکێنێ‌و شیرینیی ژیانی لێبکا بە تاڵاو و گڕی دۆزەخ ! نەخێر ، برایان مەڕوانە شێوەو بەرگ‌و مێزەرەکەم ، من بەش بە حاڵی خۆم تەنیا نازدارێکم هەیە ، ئەگەر بێت‌و لە بەینی هەموو جیهان‌و نازدارەکەمدا سەرپشك بم ، بێ دوو دڵیی‌و دەم‌و دەست خۆشەویست‌و دانسقەی دڵ هەڵ ئەبژێرم ، لەگەڵ ئەوەشا ئاواتم ئەوەیە سەربەست‌و بێ‌سڵ کردنەوە ڕووبەندو ڕووپۆش فڕێ بداو قیت‌و قنج ، بێ ئەوەی ترسی لە وڕێنەو دانەجیرە بێ ، بێتە کۆڕی ژیانەوە .. فەرموون ، ئەمەش بەڵگەی گەورەم ...)

دەبا زیاتر بچینە پێشەوەو بزانین چی لە دڵی بێسارانیدایەو چۆن ڕوو ئەکاتە نازدارەکەی :

شیرین شەرم نی‌یەن ، شیرین‌شەرم نی‌یەن
شەتەن پەی خاسان شیرین‌شەرم نی‌یەن (١)
پەی چێش مەواچان حجاب‌خاس نی‌یەن
جە ئافتاو خاستەر کەسێ کێ دیەن !(٢)
ئەگەر پەی خاسان حجاب‌خاس مەبی
ئافتاب‌و مەهتاب کەسێ نمە دی ، (٣)
کەسێ وێنەی تۆ شەم بوجەمینش
لازم پەروانان مەیان وەدینش (٤)
ئێمەیچ پەروانەی شەمشناسانیم
پەڕو باڵ سفتەی دین‌خاسانیم (٥)
میللەت پاك دین پەیغەمبەرانیم
نەك جە تایفەی کەم نەفەرانیم
بنمانە جەمین ، نەوەر پاکتەن
ئەر تۆ پاکەنی ، جە کێ باکتەت ! (٦)

(١) خاسان : جوانەکان .
(٢) پەی‌چێش : بۆیە ، ئافتاو : ڕۆژ .
(٣) مەهتاب : مانگ . نمەدی : نەئەبینی .
(٤) چەمینش : ناوچەوانی، تەوێڵی . دینش : دیتنی .
(٥) سفتە : سووتاو .
(٦) بنمانە : بنوێنە . ئەر: ئەگەر . جە : لە .

دەنگی نوێ

● ○ ● ○

ئەگەر باوەڕمان وابێ ، ژیان ڕوبارێکی سەرهەڵگرتووو شەووڕۆژ نەسرەوتووە ، ئەگەر باوەڕمان وابێ ساڵ بریتییە لە چوار وەرزو لەهەر وەرزێکیشدا سروشت بە ڕەنگێ خۆی ئەگۆڕێ .. ئەبێ چۆن متمانەمان بەگۆڕان‌و بەرەوپێشەوە چوونی مرۆڤ نەبێ ، .. مرۆڤ ئەو شتە بلیمەتەی ئاو بوەستێ ئەو ناوەستێ .. سەردەم سەردەمی تەکنۆلوجیاو زانست‌و پێشکەوتنە ، هەرچەندە هەندێك ڕایان وایە ، هونەر بە شێوەیەکی گشتی لەگەڵ ئەوەشدا هێلەمای لە خۆی بڕیوە کەچی هەر لە دوای زانست‌و تەکنۆلوجیاوە تەکەی دێ بەڵام هەرچۆنێك بێت هونەریش - بە هەموو لقەکانیەوە - بەرەو پێشەوە ئەڕوات‌و چوارچێوەو ڕوخساری تازە بۆ خۆی ئەدۆزێتەوە ، چونکە ئەندێشەو سۆزو موعاناتی سەردەمێکی پێشکەوتووە . ئا لەم بنیۆگە بەرزەوە ئێمە سەیری بەرهەمی هەموو تازە پێگەیشتووەکان ئەکەین . بەڵام بۆ هەموو بەرهەمێکیش ناکێشین بە ملدا ، لەبەرئەوەی شتێکی زۆر ئاشکرایە کە ڕێبازی ئەدەبی نییە بەرهەمی ڕەسەن‌و نارەسەنی تێدا نەبێت ، ئێمە ڕوو لە هەموو قەڵەمێکی تازە پێگەیشتوو ئەکەین کە زیاتر خوێن‌گەرمی‌و هەڵچوونی خۆی لە خوێندنەوەو خوێنگەیاندنی شارەزابوون لە کەلەپووری میللەتەکەیدا بەسەربەری‌و بەرهەمێك پێشکەش بکا کە لە ناو کوردەواری‌یەوە هەڵقوڵابێت‌و شنە بای پاك‌و خاوێنی ئەدەبی مرۆڤایەتی هەموو جیهان هەڵمژیت ، .. جا لەمەودواو لەم چوارچێوەیەدا وا باسمان کرد نموونەی بەرهەمی هەڵبژاردەی تازە پێگەیشتووانتان پێشکەش دەکەین :

- ڕێواس -

لەگەڵ خۆر ئاوابوونی ناو
چیاکان گیانی ئەبووە
ئێوارەیەکی هێمن ..
ئەبووە زەریایەکی شێلو
خشپە خشپی ناو زەمەندی
شیعرو هەتاو
ڕائەکشێ بۆ بەرەوڵان ..
بۆ سەر ڕێگای ئەو
ئاشقانەی لەگەڵ توانەوەی
بەفر پێ ئەکەنن .
بۆ ناو جانتای ئەو
ڕێبوارانەی سەیری گەشتی
باڵندەکان ئەکەن .. خۆشم
ئەوێی کاتێ ئەچێتە ڕێواسان
کاتێ ئەچێتە هۆنراوان ..

- جەلال بەرزنجی -

- دڵێکی چڵکن -

شنە بایەکی کەمێ سارد
گەڵای زەرد هەڵگەڕاوی
درەختەکانی ئەوەراند ، ئێوارە-
یەکی درەنگ بوو ، تاکە تاکە
خەڵك لە شەقامەکاندا
مابوونەوە ، ورد .. ورد
هەنگاوی ئەنا خۆیشی نەیئەزانی
بۆ کوێ ئەچێ ، لە ژیانێکی
تایبەتی خۆیدا ئەژیا ماوەیەك
بوو نووشی بوبوو بە تووشی-
یەوە ، بیرێکی ئاڵوز هەستی
دائەگرت ، هەموو شتێکی
ئێستەی لە بیر ئەبردەوەو
بەسەرهاتی ڕابووردووی
بەبیردا ئەهێنایەوە ...

- ئاوات محەمەد -

- هەژاری -

دەمە دەمی ئێوارە بوو ...
زەردە لە کەناری ئاسمانەوە
سەرەتاتکێی بوو چاوەڕوانی
ئاوابوونی ئەکرد .. ئێوارەی
خەمگینی باڵی وردە وردە بەسەر
هەندێ کەسدا ئەگێشا ..
بەخۆیی‌و کۆپانی حەماڵی‌یەکە-
یەوە بەرەو ماڵ بۆوە ،
پریاسکەکەی چەند کاڵەکێکی
تێدا بوو منالە بچووکە سێ‌و
چوار ساڵانەکەی لە دوورەوە
چاوەڕێی ئەکرد ...

- جەمال غەمبار -

- زامێکی زیندوو -

لە ڕێگای دوورا ئەتدۆزمەوە
لە تاریکە شەودا ئەتبینم
هەوڵت بۆ ئەدەم
ئەی سەربەستی !

منیش کچێکم ..
بیرو هۆشم داوات ئەکەن ..
بەیەك دەنگ ..
سەربەستی ئافرەت ...
ئافرەت

- فرمێسك -

- کە گومان .. زا گومان .. دێنێ -

لەگەڵ ئەو ڕەوە باڵندەی
بەرەو کوێستان ئەفڕێ تۆ دێی
لەگەڵ باو بۆراندا تۆدێی
وەکو سێبەر هەر لەگەڵمای
لە سێبەری تریقەی
پێکەنینێکدا
دەنووکت بخە ژێر باڵم
لە بەهارا خۆت بگەیەنە
حەزی تەڕی ژێر ساماڵم

- شێرزاد حەسەن -

- سکاڵاو پەیمانی خۆشەویستی -

خۆشەویستم
ناوت لە داستانی
خۆشەویستیما
تۆمار ئەکەم
لە کاتێکدا مەڵی
خۆشەویستیت
دەکەوێتە باڵەفرە
ڕەشەبای داخ لە دڵان
گوڵی شەنگی دڵداریمان
ئەوەرێنێ
ڕووناکی چاوەکانت
پەڕەی دڵم ئەسووتێنێ

نوری عەلی ڕەشید

- تەنیا ئاواتێك -

ئاوێنەکان .. پاك پاك
بسڕین

بۆ ئەوەی ڕەنگ بدەنەوە

●

بەڵام گیانە ..
بە ناچاری دەرگای دا خەم
هە تاکو بەیانی بزانین
خۆر و ئاسۆ
چیمان پێ ئەبەخشن ...

- خالد شێخانی -

- لە ڕابووردوودا -

ڕوبارێ بووم
پەڵ‌و پۆی درەفتەکانم
ئەبووژاندەوە ..
گەڵا سێبەرم ئەهێنا
ڕێبوارم ئەحەساندەوە
نەشمیلەکەم !
تۆ ئاسمان بووی
تۆ زەوی بووی
منی تیا لە دایك ئەبووم

سەلاح بلباس

برایان !
گەلێ بەرهەمی تری تازەپێگەیشتووانمان ئامادە کردووە . هەر لەم گۆشەیەدا بەپێی باشی‌و نۆرە بڵاویان ئەکەینەوە . بەڵام ئەمانەوێ ئەوەش بزانن هەقی ئەوەمان داوە بە خۆمان کە کام کۆپلەو کام دێڕانەتان هەڵبژێرین‌و بڵاوی کەینەوە . یان جاروبار لە ڕووی‌زمانەوە دەستکارییەکی بکەین .. ئەوەش هەر بۆ هاندان‌و خزمەتی ئێوەیە و سوپاس .

- ئەدەب‌و ژیان -

پاشماوەی « کتێبی هاوکاری »

بوونـ ـەمو زینی ئەحمەدی چاکتر سواری ئەسپان دەبوو .
خانی سەرلەبەر بە ڕەوانی پاشا دووراو دوور ، بێئەوەی
لەبەر بوو . دەهاتە دیوەخانی خۆی لە ڕەفتاری هەڵقورتێنێ ،
بابی شیعری بۆ دەخوێندەوە . چاودێری دەکردو لە دڵی خۆیدا
بابی گوڵڕێزی لە هەموو دەیگوت : ئەم کیژە پیاوبا دەبوو
منداڵەکانی خۆشتر دەویست . بە پادشای ئاگری .
گوڵ‌بەهاریان بەژن نێوەنجی- گوڵ‌بەهار هیچ خۆشی بە
یەکی شل‌و ملی نەشمیلانەی کۆشك‌و سەرادا نەدەهاتەوە .
گەنم ڕەنگ بوو . پۆست لەگەڵ براکانیشی سەروساختی
مشت‌و ماڵ‌و بێگەرد بوو . لە زۆر خۆش نەبوو لەگەڵ یەك
زۆر سەرەوە لە خوشکەکانی نەدەسازان گوندی‌یەکان قەتیان
نەدەچوو . جل‌وبەرگی بە نێوی خۆیەوە نێو نەدەهێنا ،
نەخشراوی وەکو ژنە ئاگری- پێیان دەگوت کیژە گوڵ
یایی‌یەکان لەبەردەکرد ، چل بەدەمەکە . کە پێدەکەنی هەر
کەزی بەردەداوە . ملوانکەکەی دوو سەر گۆنای چاڵ دەبوو .
زێڕ بوو . وەکو ژنە ئاگری- چاوە پڕ تینە خەماوی‌یەکەی
یایی‌یەکان خرخاڵی زێڕو لە حەسرەتێکی دوورەوە
مرواری‌و زومڕووتی لەپێ دەسووتان . تازە پێی لە بیست
دەکرد . زۆر زیرەك بوو . ساڵ نابوو .

کەمی قسە دەکرد ، زۆر ناسك‌و نازدار پێدەکەنی . خوشك‌و براکانی زۆر کەم لە کوشك وەدەردەکەوتن بەڵام گوڵ‌بەهار وا نەبوو . ئەو هەمیشە لەگەڵ خەڵکدا تێکەڵ بوو . لە شایی شینیان دووا نەدەکەوت ، هەمیشە بە دەمیانەوە دەچوو .

خەڵکی شاری بایزید ، گوندی‌یەکانی ئاگری گوڵ‌بەهاریان زۆر خۆش‌دەویست ، بە چاوی نێرینەیەکی هەڵکەوتووەوە دەیان نۆڕی . لەهەر کوێیەکی نەخۆشێك ، یەکێکی دەستەوسان ، پیرێکی کەنەفتە هەبا ، یەکسەر بەدەنگیەوە دەچوو . لەسوار چاکێ سوار-

ئەوەی لە هەموو کەسێ پتر مەراقی مەسەلەی ئەسپەکەی بابی‌یەوە دەتلاوە گوڵ‌بەهار بوو .

شتێکی لە بارەی ئەم ئەسپەوە دەزانی . سەر- بهوردی لە سۆفی بیستبوو . سۆفی زۆر خۆش دەویست . هەموو ڕۆژێ بە دەستی خۆی خواردنی بۆ سۆفی دێنا زیندانی‌و بێ پشوو پرسیاری سەیر سەیر لێدەکرد .

سۆفیش دەیگوت :

« وەڵلا کچی خۆم ، ڕاستە ، من ئەسپەکەم بە چاوی خۆم دیت ، ئەحمەد سێ جاری ڕەهاکرد کەچی هەرسێ جارە- کەش ڕێو ڕاست گەڕاوە بەر دەرکەی ماڵی ئەحمەد . ئەم ئەسپە یادگاری ئەحمەدە . خودا بە خەڵاتی بۆ ناردووە . بە کەسی ناداتەوە . نابێ بیداتەوە . ئەگەر خەڵکی ئاگری هەموو سەریان چووبێ ئەم ئەسپە نادەنەوە » .

ڕۆژێکیان سۆفی داوای بلوێرێکی کرد لە گوڵ‌بەهار . گوڵ بەهاریش خێرا بلوێرێکی کۆنی سەد ساڵەی بۆ هێنا . گوڵ‌بەهار سەری لەم بلوێر داوا کردنەی سۆفی سووڕما : سۆفی بەم پیری‌و تەمەن زۆری‌یەوەی چۆن دەتوانێ بلوێر بژەنێ ؟ بلوێرژەنین کاری هەناسەو پیشخواردنەوەو دان بەکارهێنانە . مەگەر لاوی بەهێز بتوانن بلوێر بژەنن . گوڵ‌بەهار سەیری کرد ئەم پیرە بە نێوساڵداچووە پشت کۆم بۆوە دانی هێند جوان دەگرێ مەپرسە ...

سۆفی هەر کە بلوێرەکەی بەدەستەوە گرت‌و نەگرت ناڵەی لێوە هێنا . گوڵ‌بەهار لەگەڵ گوێی لە دەنگی بلوێر بوو ، هەر ئەوە نەبوو پەڕو باڵی لێ نەڕوێ . لەبەر دەرکی زیندانەکە دانیشت ، پشتی دا بە دیوارەوە ، سۆفی ژەنی‌و ئەو گوێی گرت .

هەر کە بلوێر کڕ بوو ، گوڵ‌بەهار وەکو لە خەوێکی شیرین وەخەبەر بێ ، بە خەبەر هات . بە دەنگێکی نزم ، دەبیستواو نەدەبیستوا پرسی :

« سۆفی ئەمە چ گۆڕانی‌یەکە ؟ » .

- ماویەتی -

Institut kurde de Paris

کتێبی هاوکاری •

ئەفسانەی چیای ئاگری

پاشماوەی : ژمارەی پێشوو

ئەڵقەی دووەم

ئەسپ قسمەتی منە •
کەڵەوەکێشی لە گەڵ مەحمود خان ناکرێ •
ئەم ئەسپە یادگارەو خودا پێی بەخشیوم •
مەحمود خان هەق و مەق ، یادگارو مادگار بە شایی یەك ناکرێ •
بووە بە عوسمانلی چەکمەرەق •
ئەسپ خەڵاتی خۆمە •

مانگێکی نەخایاند ، پیاوانی مەحمود خان هاتنە ماڵە ئەحمەدی گوتیان :

پاشا دەڵێ : لە ماڵو سامان ماڵو سامان ، لە ئەسپ ئەسپ لە دراوو زێڕ دراوو زێڕ خۆی سەرپشك بێ چی دەوێ دەیدەمێ هەر هێندە ئەسپەکەم بۆ بگێڕێتەوە • مادامێکی ئەسپەکەم چۆتە بەر دەرکی ئەو چی دەوێ دەیدەمێ •

ئەحمەد گوتی :

چما خان بۆ خۆی نازانێ ، ئەسپەکەم بە یادگار بۆ هاتووەو یادگار بەکەس نادرێتەوە • سەر دەدرێ ئەسپ نادرێ • گۆیا خان خۆی ئەمە نازانی ؟

پاشا ئەمە دەزانێ ، بەڵام وێڕای ئەوەش ئەسپی خۆی هەر دەوێتەوە • ئەسپەکە بۆ ئەویش هەر یادگارە • یادگاری بەگی زیلانە ، کە هێندەی برایەکی خۆی خۆش دەوێ ئەحمەد ڕاستو ڕەوان لە مستی نان ، گوتی :

لە سامان سامان ، لە گیان گیان ، چی دەوێ دەیدەمێ ، بەڵام یادگاری خۆمەو نایدەمەوە •

پیاوەکان گوتیان :

پاشا دەڵێ : بەو چیا بڵندەی پشتیو بەو چەند هەرچیو پەرچییەی سەری چیاوە نەنازێ • چیاکەشو ئەوانی سەریشی لە گەڵ عارددا دەکەم بە یەك وە دەشی کا •

ئەحمەد ئیدی لەسەری نەڕۆی • سۆفیش هیچی نەگوت • پیاوەکانی پاشا دەست لە گونان درێژتر ، بە تووڕەییەوە لەوێ هەڵبڕان •

دراوسێ ، گوندەکانی دەوروبەر ، بەگە کوردە چاو بەخوێنەکان هەموو لە دەوری ئەحمەد کۆبوونەوە ، گوتیان :

کێ دیویە ، کێ بیستوویە ئەسپێك لەکن خوداوە بە یادگار هاتبێ بۆ پیاو، با خاوەنی پاشاش بێ ، بدرێتەوە •

ئەحمەد گوتی :

کێ دیویەو کێ بیستوویە هەرئەوەندەی گوت و هیچی تر •

پاشا ئاکامەکەی بەو ڕەنگە چاوەنۆڕ نەبوو • هەرکە وەڵامی ئەحمەدی گەیشتێ لە ڕکان شێت بوو • ئەو خۆی لە دووارۆژی کارەکە ئەیی بوو و دەیزانی ڕووی بەرەو کوێیە • ناوەللا با ئەسپێکی وا لەبەر کۆشکی خۆی وەستابا ، جا خودا دەیکرد ئەسپی پادشای عوسمانلی ، یا شای عەجەم دەبوو ، سەری دەدا ئەسپی نەدەداوە • نەیدەداوە ، بەڵام ئەم ئەحمەدە، ئەم هەچیوپەرچییە چیاییە دەبێ چ بێ و چ کارەبێ ؟

دەبوو ئەسپەکەی وەدەست کەوێتەوە • کۆشكو سەرای بەیەکداداو دەوروبەری هێنا وەلوەلایی • دەمڕاستو ردێن سپی، سەرۆكو سەر لەشکرانی هەموو کۆکردنەوە ، بەڵام بەهیچ بڕیارێك نەگەیشتن • لە نێوچاوانی ئەم ئەسپەوە وردو درشتی چیای ئاگری لێڕاپەڕین ئەحمەد بە تەنیا نەبوو •

پاشا بەگەکوردە دۆستەکانی کە قەتی لە قسەدەرنە دەچوون بانگ کردە کۆشکی خۆی ، بەگەکانی وانێ ، پاتنۆسێ ، بەگەکانی چیای سویحانێ ، مووشێ ، بتلیسێ ، هەموو بە سواری ئەسپی جوانو ڕەسەنەوە داوەرینە پێش کۆشکی مەحمود خان • مەحمود خان زیافەتو میوانداری یەکی بەشانو شکۆو بە هەیتو هووتی کردن • میوانەکانی بە شێوەیەك پێشوازی کردن ، نەبووە نەبیستراوە ، پاشان کۆڕی بەست ، کەینو بەینەکەی پێڕاگەیاندن ، لەو بەڵای لابەلایەی بەسەری هاتبوو حاڵی کردن •

دەیگوت :

« قەت بووەو بیستراوە ، هەرچیو پەرچییەکی چیایی ، ڕێگرێ ، هەتیوێکی دەمڕووت ، ئەسپی من داگیرکا • چ لەمە نەنگو سووكو کرێت تر دەبێ بۆ من ؟ » •

کەس هیچی لە بارەی یادگارە بۆرەوە بە پاشا نەگوت نەیانگوت : ئەگەر خەڵکی چیای ئاگری هەموو سەریان چووە ، جارێکی دیکە ئەم ئەسپە چاوی بە دەرکەی ئەو ناکەوێتەوە •

هەموو کڕ بوون • ئەمان دایانە بێدەنگی ، پاشا تووڕە بوو ، ڕاستو ڕەوان گوتی :

« ئەو ئەسپەم لەنگۆ دەوێتەوە » •

بەگە کوردەکان ، ناچارو نابەدڵ ، تکاکاریان نارد بۆ تکا لەکن خەڵکی ئاگری • ئەحمەد نەك هەر ئەسپی بەوانیشی نەداوە ، بەڵکو وەڵامێکی تاڵی ژوقوماوی بۆ هەناردەوە ، گوتی : چما ئەوان نازانن ئەمە یادگارەو خۆی بە پێی خۆی هاتۆتە پێش دەرگامو سێ جارانیشم بەرهەڵداکردووەو هەر سێ جارەکەش ڕێوڕاست گەڕاوەتەوەو ئەسپیش بە کەس نادرێتەوە ؟ ئەمە ئەسپی من نیە ، بۆ خۆی هاتووە بەسەر سەری ئاگرییەوە نیشتۆتەوە• ئەوانەی بوون بە بەگ ، چۆنیان دڵدێو زمانیان چۆن هەڵدێتەوە داوای ئەسپی ئێمە بکەن ؟ ئەوانە نەك بوون بە بەگ ، بەڵکو بوون بە بەندەی کوێ لە مستی پاشا •

بەگە کوردەکان بەم قسانەی ئەحمەد تووڕە نەبوون ، لێیان نەگرت ، تۆیان ئاگرییی یەکان هەڵقیانە • بەڵام چار ناچار بوو پاشا دەبوو هەموو شتێکی بۆ وەدەست خستنەوەی ئەسپەکەی ڕەچاو کردبا •

کاتێکی هیچی لە بەگە کوردەکان هەڵنەکڕاند ، خۆی کۆكو تەیارکرد ، لەشکری کۆکردەوە ، بەگە کوردەکانیشی ڕەکەن خۆی خستن ، چوون بەسەر ئاگریدا بدەن •

پاییز بوو ، داوێنی چیای ئاگری جێ سووتمان بوون • بەردەڵانی سوور ، مۆر ، وردە تاوێری چوروكو پوکەڵ ، لەژێر ناڵی ئەسپەکانیاندا وەکو لافاو هاژەی دەهاتو دەخزا • دەمەو عەسرانێ بوو ، گەیشتنە گوندی سۆرێك ، کە گوندی ئەحمەد بوو • گوندەکە کشو مات بوو • زیندەوەرێکی تێدا نەبوو • لەشکر مۆڵەدرا • دوایی پاشا فەرمانی سووتاندنی گوندەکەی دا •

لە ماڵێکی ئاگر تێبەردراوەوە پیرێکی زۆر بەتەمەن،ردێن بڕ، مووی برۆ بە سەر چاودا شکاوەو شێواو ، شەڵو شەپکێکی شینی نرتو نوێی لەبەردا بە پیری پاشاوە هات • ئەم پیاوە سۆفی بوو • زەق زەق نۆڕی بە پاشادا • چاوی دەتگوت چاوی خەرتەلە ، ئاورینگی لێدەبۆوە ، گوتی :

« پاشا ، ئەمە هەمووە بۆ ئەسپێك ؟ لەوەتی دنیا ، دنیایە کێ ئەسپێکی بەپێی خۆی هاتبێتە بەردەکە بۆ خاوەنی گێڕاوەتەوە ؟ چماتۆبۆخۆت نازانی پاشا ! پاشاتۆبوی بەعوسمانلی ، دەنا بۆ ئەسپێ ئەم هەموو کارەساتەت بەسەر نەدێنایین • ماڵو حاڵت نەدەسووتاندین • وەجاخت لێ کوێر نەدەکردینەوە • تووکو نفری ئاگریت لێبێ • بەردی ئاگریت لێ وارێ • بەر غەزەبی ئاگری کەوی پاشا • تۆ قەڵبو زۆڵەك دەرچووی پاشا • باوکت ئەسپی یادگاری لە کەس داوا نەکردەوە • ئەگەر ئەسپێکی لەپێش دەرکەی بێوەژنێ ، بێ داكو بابێ ، دزێ ، جەردەیێ ، کەمدەستێ ، لێقەوماوێکیدا وەستابا ، لێی داوا نەدەکردەوە بابت بەگ بوو ، تۆ بووی بە پاشا • وەی هەزار لەعنەتی ئاگریت لێ بێ » •

نووسینی یەشار کەمال
شوکور مستەفا کردوویە بە کوردی •

پاشا قسەی نەکرد • هەر هێندەی گوت :

« باڵبەستی بکەن ، کۆتێکی گرانی لە ستۆکەن و لەزیندانیی باوێن » •

گوندێکی زۆر لە داوێنو لاپاڵەکانی ئاگری بوون • مەحمود خان بەخۆیو بەگە کوردەکانو پیاوەکانیان ، بە لەشکرێکی گەورەو گرانەوە ، گوند بە گوند ئەڕان • هەر گوندێکی دەچوونێ چۆڵو هۆڵ بوو• دەتگوت پێیزیندەوەرێکی نەکەوتوتێ • پاشا هەرچەندی گوندی چۆڵو هۆڵ پتردەدیت، هێندەی دیکە هار دەبووو هەڵدەچوو ، دەیگوت :

« ئالای یاغیبوونیان هەڵکردووە •

پاشا یەکجار کەلەگەت ، کەپۆی قولینگانە هەڵکەوتوو ، چاوی ڕەش ، ردێنی ڕەشو لوول بوو • لە هەموو حاڵێکیدا لە هەموو ڕەفتارو هەڵسو کەتێکیدا ، لە دەست بزاوتندا لە ئاخاوتندا بەخۆوە نازینێکی خەستو خۆڵی لێهەڵدەڕژا • زۆر کەمدوو بوو • هەمیشە بیری دەکردەوە • بە شاقاوی بەرین ، بەرین هەنگاوی هەڵدێناوەو زۆر بەسامو هەیبەت بوو • هەمیشە لە ژێر کولکە سمۆرەدا ئارەقەی دەکردەوە • لە پێدەشتی بیغدیرەوە

لەوێرا چووە زۆزانی ئاخوڕی ئەو هەموو ڕێکاوبانەیان بڕی ، چما تووشی شوانێ ، گاوانێ ، ڕێبوارێ ، ڕێگدێ بوون ، بۆچی پەلەوەرێك ، ورچێك، ڕێوییەك پلینگێك ، جانەوەرێکیان تووش هات • دەتگوت ئەو دەمەیە کە تازە دنیا ڕۆنرابوو • مێشی مێش ئاسایی نەبوو •

پاشا گوتی :

« بۆ کوێ دەچن ، هەر دەیاندۆزمەوە ، لە بن ئەرزبن ، پەیدایان دەکەم •گەیشتبە ئەو پەڕی دنیا ، بۆ ئێران ، بۆ هیندستان ، بۆ چینو ماچین ، بۆ پشت قوللەی قاف چووبن ، دەیانبینمەوە » •

بەگە کوردەکان متەقیان نەکرد ، دەتگوت زمانیان بڕابوو •

زستان بەسەریدا دان • ئەسپەکانیان ، خۆیان ، قۆشەنیگەورەو گرانیان هەموو ماندووو شەکەت ببوون • هەموو ئاگرییان کون بە کون پشکنی بوو ، گەیشتبوونە بن ئاگری بچووك • پاشا ڕەنگی پێ نەما بوو ، بەجارێ حاڵی شڕ ببوو • لەوەی کە تووشی هیچ زیندەوەرێك نەدەهاتن پەست ببووو هەر هێندەی نەمابوو شێتو هار نەبێ ، ئیدی لەگەڵ کەسدا لێوی لەبەر یەك هەڵنەدەهێناوەو کەس ورتەی لێنەدەبیست • دەستەو دایەرەکەی دەوروبەری مەگەر بە هەڵسوکەوتو ڕەفتارێك ، دەنا بە قسە هیچیان لێ ئەڵنەدەکراند • بێپشوو لەو نێوە بە ناهومێدی دەخولاوە •

یەك لە بەگە کوردەکان کە نێوی مەلا کەریم بوو ، بەرەو پاشا چوو ، گوتی :

« پا شام ، ئێمە لەم چیای « گردی »یەدا هەزار ساڵی دیکەش بخولێینەوە تووشی کەسێکی نابین • ئەم چیاییانە وا خۆیان دەشێرنەوە ، شەیتان بە شەیتانی خۆی ڕێیان پێ نابا » •

پاشا بەو هەموو خەمو خەفەتەوەی کە لە چاویدا قەتیس مابوو نۆڕییە مەلاکەریم بەڵام هیچی نەگوت ••

کونو کەلێنی ئاگرییان هەموو پشکنی • پاشا لە دڵی خۆیدا ، دەیگوت جگە لە سۆفی چیایی یەکی دیکەم وەچەنگ کەوتبا چیدیکەم نەدەویست •

بەگە کوردەکان لە نێو خۆیاندا کۆبوونەوە ، ئەم کارە بە چ ئاکامێ دەگەیشت • هەر بخولێوە ، بخولێوە ، ئەنجام ؟ تاکام ؟

ئێ خۆ پاشاش لە هیچ حاڵێ نابێ • ئەو هەر هێندە دەزانێ لە چۆڵو هۆڵی گوندەکان پەستو تووڕە بێ وهیچی دیکە • قابیلە هەتا هەتایە هەر خولابانەوە • لەوانە بوو فەرتەنەیەك وەیشوومەیەك هەڵیکردبا ، هێندەی چاوبقوچێنیو بیکەیەوە هەمووی تێبردبان • ئەمانەیان هەموو وردوباریك بەپاشا ڕانەیاندبوو پاشا گوێی نەدابوونێ • ئیدی بە دوورو درێژی قسەیان کرد• بڕیاری خۆیان ڕۆنا کە بە پاشای ڕابگەیەنن •

مەلا کەریم چووە پێشێ لە خزمەت پاشا دەستەو سینە ڕاوەستا ، بڕیارەکەی ڕاکەیاندێ ، گوتی :

« پاشام ، ئێمە کۆبووینەوە بڕیاری خۆمان دا ، گفتو بەڵێنی پیاوان بێ ، چوار مانگی دیکە ، هەر لەگەڵ بەهارێمان بەرێکرد گوێی ئەسپەکەشو ئەحمەدیشت لە مستی مبارەك نێین » •

پاشا گوتی :

« خەمو خەفەتی من ئەحمەد نیە ، ئەسپ نیە • من نازانم ئەم هەموو چیاییانە چییان لێهات ، کوێوە چوون ؟ جگە لە سۆفی کەسی دیکەمان نەدیت مێرووەکمان چاو پێ نەکەوت • بەر لە بەهار ، پێش بەفر چوونەوە گوندییەکانیشم دەوێن » •

بەگە کوردەکان دیسان کۆبوونەوە • بە دوورو درێژی ڕاوێژیان کرد • مەلا کەریم دیسان گەڕاوە حوزووری پاشا گوتی :

« چاکە ، گەورەم ، هەر لەگەڵ داهاتنی بەهاردا گوندی یەکانیشت بۆ پەیدا دەکەین • لە بنی دنیا بن دەیاندۆزینەوە »

ئەوجا هەموو گەڕانەوە کۆشكو سەرای پاشا • پاشا بەگاکانی بانگ کردە دیوەخان یەکە یەکەی خەڵات کردن • بەگەکان زۆریان شانازی بەو کردەوەی پاشاوە کرد • بەڵام ئەحمەدیان چۆن وەگیر کەوێ ؟ ئەم چیاییانە بیانەوێ تا دنیا خرا دەبێ خۆ وەدەستەوە نادەن •

پاشا پیاوێکی زۆ خوێندەوار بوو • پێوەندی بە عوسمانلیو شانو شکۆی عوسمانلییەوە زۆر توندو تۆڵ بوو • باپیری باپیری باپیریشی هەر لە تیرەی ئەمچیاییانە بوو • نەیدەزانی لەکەیەوە لە چیا هاتۆتە خوار ، ئەو هەر هێندەی دەزانی کە بابی پاش ئەوەی لە فێرگەی « ئەرزەڕۆم » دەرچووبوو ، چووبووە ئەستەمبوڵیو لە بارەگای پادشایان دەرووی کاری خێری لە ڕوو کرابۆوەو لەوێوە یەکسەر بە پاشایەتی ناردرابووە ئێرە • بابی پیاوێکی کەلەمێردی گەڕناس بوو • هەر دەتگوت خەرتەلە • ئەم کۆشكو سەرایەی شاری بایزید ئەو لەسەر ئەم کەورو بەردە ڕەقانەی ڕۆنابوو • مەلای بەناوبانگ ، گۆرانی بێژو خۆشخوانو شاعیری چاك لە خۆکۆدەکانەوە • لە ئەرزەڕۆمەوە تا قارس ، لە قارسەوە تا وان ، چۆکی بە هەموو ئاغاو بەگی کوردان دادابوون • بابی زۆر زیا بوو • تا ئاخرو ئۆخری ژیانیشی لەسەر پشتی ئەسپان پیادە نەببوو • کە هاوینان دادەهات دەچووە زۆزانەکانی چیای ئاگری جێوەنی خۆی لە ڕاستانێك هەڵدەداو بە هەزار کۆشكو تەلاری بایزیدی نەدەگۆڕییەوە•• لە ڕاستانێك هەڵیدەدا کە پشتی بە سەهۆڵبەندانەوە بوو • چیاییەکان زۆریان ڕێز لێدەگرت • ڕەنگە لە ترسان ••• ئەویش زۆری ڕێز لە چیاییەکان دەنا• بەپێی دابو دەستووری وان هەڵدەستاو دادەنیشت •

مەحموود ئەوەی لە بیر مابوو کە بابی چۆن چل پەنجا بلوێرژەنی لە خێوەتەکەیدا کۆدەکردنەوەو بلوێری پێدەژەنین •

ئەگەر ئەسپێکی بابی هەڵاتباو چووبا بەردەرکی ماڵی یەکێکی ئەحمەدئاسایی وەستابا داخۆ ئەسپەکەیان دەداوە ؟ ئەگەر نەیانداباوە ئاخۆ چی دەکرد ؟ مەحموود خان هەر چەند بیری دەکردەوە ، وەڵامی خۆی پێ نەدەدراوە •

ئەم بەگانە چیاییەکانیان چۆن پێدەدۆزرینەوە ؟ ئەگەر زۆر دوور کەوتبنەوە ، بۆ ئێران ، بۆخۆراسان چووبن ؟ یا پەنایان بۆ چیاکانی قەفقاس بردبێ ؟ چۆن دەتوانن پەیدایان کەن ؟ پاشاش وەکو بابی لە پێشان لە ئەرزەڕۆمی خوێندبوو ، پاشان چووبووە ئەستەمبوولێ ، لە بارەکەی پادشایان دەرووی خێری لێکرابۆوەو لەوێ وەبەر چاوان کەوتبوو • لەبەن لەشکری پادشادا تێکەڵ بە شەڕو شۆڕان ببوو ، بوێریو گەڕناسی خۆی نواندبوو ، بەچاو نەترسیو جەرگ قایمی ناوبانگ دەردەکا • شارەزای شامو حەلەبو قاهیرە بوو ، ماوەیەك لەوانە ژیا بوو • سۆفیاو دەلی ئورمانیش شارەزا بوو • خاوەرو خۆرئاوای نەمسەرو ئەو سەر کردبوو • دوازدە ساڵ پێش مردنی بابی هاتبووە ئێرە ، بۆ بایزید ، بۆ ئەم کۆشكو سەرایە • کەبابی دەمرێ لە جێی وی دەبێ بە پاشا • وەختی خۆی بابی لە دووی ناردبوو ، دەنا لە ئەستەمبووڵ وەدەرنەدەکەوت •

لە پێشدا لەگەڵ ئەم ئینسانە کێوییانە ، لەگەڵ ئەم چیاییانە نەگونجا • کۆشكو سەراکەی لە شاری ئەستەمبووڵیش هاوتای نەبوو • بەڵام کار بە کۆشكو سەرا پێك نایەت ، هەرچی ژنی ئەم چیاییانە بوون زۆر شۆخو جوان بوون • لە هیچ سووچێکی ئەم دنیا پانو بەرینەدا ژنی وا ناسكو نەشمیلانە تەنكو نازدارو نەبوون • پێشان کیژە ئەرمەنییەکی خواست• پاشان کیژی بەگێکی کوردی هێنا • ژنی سێیەمی لە قەفقاس مارەکرد• ژنی چوارەمی خەڵکی کەناری گۆلی ورمێ بوو • سێ کچو هەشت کوڕی بوون • پێنج برا هەبوون • خزمو کەسو کاری ، هۆزەکەی لە دەشتی ئیغدیر بوون • پێوەندیو سەرو ساختێکی ئەوتۆی لەگەڵیان نەمابوو • نەختێ بە چاوی نزمی تەماشا دەکردن • براچکۆلەی کۆشكو سەرای بایزیدی بەجێ هێشتبوو ، گەڕابۆوە بۆ دەشتی ئیغدیر ، کیژێکی لە هۆزەکەی خۆی خواستبوو ، لەگەڵیان مابۆوەو جارێکی دیکە نەگەڕابۆوە کۆشكو سەرای بایزید • زۆری ڕك لە براکەی بوو • پاشا ڕاوی زۆر مەراق بوو ، ئەویش ڕاوە مامزو بەس • هەرکە بەهار دەهات کیهە چێترین تاژی بوون کوێ دەکردنەوە ، دەچووە چیای ئەسرووك بەسەر گۆلی وانەوە ، دەچووە دۆڵی سۆرێ ، بۆ دۆڵی زیل ، بۆ چیای سوبحان لەوانە ڕاوی دەکرد ، بە سەدان کەوڵە مامزی دێناوە •

کچەکانی پاشا یەکیان نێوی گوڵستان ، ئەوی دیکەیان نێوی گوڵڕیز ، سێیەمیان نێوی گوڵبەهار بوو •گوڵستانیان لە ژنە ئەرمەنییەکەی بوو• چاوی گەشو شەهلا بوو• پۆرسوور، بژۆڵ درێژ ، بەژن زراوو کەڵەگەت بوو • بەرگی لە ئەستەمبووڵەوە بۆ دەهات ••• وەکو ئی کۆشكو تەلارانی لەبەر دەکرد• هەرچی گوڵڕیزیان بوو مەیلەو قژکاڵی بوو ، گەردنی وەکو گەردنی قوو درێژ بوو • بژۆڵی لوول بوو • چاوی شین بوو • ئەویش هەر وەکو گوڵستانی خوشکی بەرگی ئەستەمبووڵیانەی لەبەردەکرد• گوڵڕیز خوێندنی زۆر مەراق

بڕوانە ل - ٤

دیم کچێکی لەباری لادێیی
بۆ نوێژ ڕادەخا بەرەڵبێنێ
گوتم ئەی نازەنین کەروخسارت
هەموو باغی بەهەشتی خوادێنێ
بۆچی پێت وایە ئەو خوداگەورە
هێندە بێزەوقە تۆش بسووتێنێ

هیمن

هەندێ بڕگەی چەند کورتە هۆنراوەیەکی جیاواز ...

-١-

من دەمەوێ
هەموو شەوێ
لە ڕوو باری زامەکانما ماسیی شادی بۆ تۆ بێنم
خەندەو خۆشی هەمووژیان
وەك چەپکە گوڵ لەناودڵتا بچێنم
بەڵام گیانە من پێم ناکرێ
خەمی خۆیشم بتەرێنم
منیش وەك تۆ لە ناخەوەو خەندەیەك دەناڵێنم •

***

-٢-

تۆ لە دڵمای وەك ئۆکسجین
تۆ لە دڵمای وەکو برین ••
تۆ لە دڵما وەکو چۆلەکەیەکی شیرین
هەر بگەڕێ بۆ هۆنراوە ••
گیانە منیش سەرانسەری ئەم زەوییە دەپشکنم
بۆ هەتاوێك کە نازانم کەی دزراوە ••

***

هەژارەکان •• ئەگەر هاتورۆژێ پشتی ئێوەم بەردا
ئێوەم دۆڕان •• ئێوەم فرۆشت بە پارە
لقی داری بەڕوویەکم بۆبکەنە سێدارە ••
من چیم ئەگەر ئێوە ناوم لەبەر نەکەن
شاعیر کێیە ؟ چییە ؟ ئەگەر
ئێوە تاجی لەسەر نەکەن •••؟

شاعیر چیە ئەگەر هاتوشیعرەکانی
منالانی ئێوە نەیکەن بەگۆرانی ؟
شاعیر چییە ؟ کێ ئەیناسێ
ئەگەر کچە چەوساوەیەك
خۆی بە لقی شیعرەکانیاهەڵنەواسێ ؟

***

-٤-

زەوییان بەر پاچوبێلدا
بەدوای کانییەکیوێڵدا ••
هەموو دەریاکان گەڕان
بەدوای توورەکەیە خۆیدا
منیش مێشکی خۆمڕووخان
بەدوای شیعرێکی نوێدا ••

- لەتیف هەڵمەت -

Institut Kurde de Paris

سوپاسنامەو بروسکەی سڵاو بۆ سەرۆك بەکر لە دەیەمین کۆنگرەی پزیشکی منداڵانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستەوە

د. مستەفا سەرپەرشتی کۆنگرەکەی کرد

● دکتور مستەفا: حکومەتی شورش گەلیک بایەخ بە خزمەتگوزاری تەندروستیو کومەلایەتیو پەروەردەکردنی هاونیشتمانیەکان ئەدات ٠

سەر لەبەیانی روژی دووشەمەی رابوردو دکتور عزةمستەفا ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورشو وەزیری تەندروستی دەیەمین کونگرەی پزیشکی منالانی دەولەتانی روژهەلاتی ناوەراستو دەریای ناوەراستی کردوە ، ئەم کونگرەیە لە هۆلی نەقابەی مامۆستایان بوو لە بەغدا ٠

دکتور مستەفا لە سەرەتای کونگرەکەدا دوانیکی دا وتی : حکومەتی شورش گەلیک بایەخ بە خزمەتگوزاری تەندروستیو کومەلایەتیو پەروەردە کردنی هاونیشتمانیەکان ئەدات ٠٠

هەروەها وتی : زورم پێ خوشە لەم کونگرەیەدا لە گەلتانام ، وە پیروزبایی لە هەمو میوانە خوشەویستەکانی بەشدارانی کونگرەکە ئەکەم کە بەشداری ئەم دیاردە زانستنییە بێ وێنەیەیان کردوە ، هەروەها بەم بۆنەیەوە زۆر پێ خۆشحالم کە پیرۆزبایی لە لیژنەی بەریوەبردنی کۆمەڵی پزیشکی منالانی جیهان بکەم وەبە تایبەتی سەروکی لیژنەکە ٠٠ وە هیواردارم کە هەمیشە سەرکەوتوبن ٠ ئەم کۆبونەوەیە بەلگەی دلسوزیو جوامیریتانە بەرامبەربە ولاتەکەمان ، کە لە دوای شورش ١٧ی تەموزی (٩٦٨)وە بە گورجی دەستی دواتە خزمەتگوزاری پزیشکی ٠

برایان :

کونگرەکەتان لە پارو سەردەمیکی پڕ لە خەپاتی سەختایە کە نەتەوەی عەرەبو جولانەوە شورشگیریەکەی روبەروی بۆتەوە ، بە دریژایی خاکی نیشتمانی گەورەی عەرەب ٠

ئەمرۆ مەسەلەی فەلەستین لە باریکی زۆر ناسکدایە ، ئیمپریالیزمو زایونیستەکان بە هاوکاری و دەس تیکەل کردن لە گەل خۆ بەدەستەوە دەرەکانا هەمیشە خەریکی پیلان نانەوەن ٠٠ ئەو جەنگەی لە مانگی تشرینی سالی ١٩٧٣دا پەر پا بوو بەلگەیەکی میژویی ئەم راستیەیە ، گەلی عەرەب توانی بۆ جیهانی رون بکاتەوە کە توانای بەرگەگرتنو لە سەر هیلی شورشگیرانە رویشتنی هەیە ٠٠

ئیستا ولاتەکەمان لە هەمورویەکی باری ژیانەوە گۆڕاوەو لە روی گەشە پیدانی نەتەوایەتیەوە پیشکەوتوەو باری ئابوریو کومەلایەتی لەقوناغیکی نوێ بنیتیەکایەوەو بەسەر هەمو شوێنەواریکی پاشکە- شوێنەواریکی پاشکەوتوانەی رابوردودا زال ببێ ٠٠ لە بەر ئەمەیە حکومەتی شورش کە خزمەتگوزاری هەمە چەشنە پیشکەش بە هاو نیشتمانیەکان ئەکات وە بە تایبەتی لە روی تەندروستیو کومەلایەتیو پەروەردە کردنەوە ٠

هەروەها زۆرتر لە هەمو لایەنەکانی تر بایەخ بە بەشی تەندروستی ئەدات بۆیە خزمەتگوزاری تەندروستی بەو جۆرە هەمو ناوچەو لادێکانی گرتۆتەوە ٠٠ وە چەندان نەخۆشخانەو مەلبەندی تەندروستیو داوودەرمانو پرۆژەی پزیشکی لە ولاتا

دروست بوە ، وە لە بارەی فیرکردنی کاروباری پزیشکی- یەوە چەندان کولیجو پەیمانگاو لیکولینەوەی زانستی بەرز پیک هینراوە بۆ ئەوەی کادری پزیشکی شارەزاو لێ هاتو پێ بگەیەندرێ ، ئیستا بە ئەندازەی ئەو ولاتانەی کە بابەتی پزیشکی یان تیا پیش- کەوتوە ئیمەش کادری شارەزاو لیهاتومان هەیە ٠٠ هەروەها یاسای تەئمینی تەندروستیمان دانا کە ٧٦/ لە دانیشتوانی ولاتەکەمان پەیرەوی ئەکەن ، ئەوەشتان پێ بلیم ئەم یاسایە لە ولاتیکی ترەوە وەرمان نەگرتوە بەلکو پیویستی ناوخۆی ولاتەکەمان خولقاندویەتی ٠٠

حکومەتی شورش زور تەقەللای داوە بۆ دروست کردنی داوو دەرمان کە بەشی ناو خۆ بکاتو بە نرخیکی هەرزانیش بفرۆشرێ ، توانیومانە تا ئیستا بە سەر زور نەخوشی کوشندەدا زال بینیو بنەبری بکەین ٠ زۆر بایەخمان بە تەندروستی منالانداوە ، وە بۆ ئەم مەبەستە چەند نەخۆشخانەو مەلبەندی تەندروستی منالانمان کردۆتەوە

بە هەمو کەرەسەیەکی پزیشکی پیویستەوە ٠

بەشدارانی بەریزی کونگرەکە :

لیکولینەوەو بایەخدانتان بە باری پزیشکی منالان هاریکار- یەکی مەزنە بۆ بەرز کردنەوەی پلەی تەندروستی منالان ، هیوادارین بریارو پیشنیارە- کانتان لەم روەوە جێگای خۆی بگریو زیاتر خزمەتی تەندروستی نەوەی داهاتومان بکات ٠ وە داوای سەرکەوتنتان ئەکەم ٠٠

دوای ئەو دکتور ئیحسان دوغرمەچی سەروکی کۆمەلی پزیشکی منالانی جیهان وتی : عیراق لە کۆنەوە بێشکەی شارستانیتی و مرووایەتی و سەرچاوەی زانستی هەمە جۆربوە ، دوا بە دوای ئەو ژمارەیەك لە پزیشكو لێپرسراوانی کۆمەلە پزیشکی- یەکان هەر یەکە بەنۆرەی خۆی وتاری خۆی داو تیکرا هەمو ستایشی حکومەتی شورشو هێلە شورشگیرانەکەیان کردو ، وە لە ئەنجامدا بەشدارانی کونگرەکە بروسکەیەکی سوپا- سنامەیان بۆ سەر کومار احمد حسن البکر نارد ٠

رێکەوتنی بازرگانی نێوان عیراق و ئۆگەندە

رۆژی سێ شەممەی رابردوو ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆرش شـۆرش رێکـەوتنـە بازرگانی یـەکـەی نێـوان دەرکرد ٠

ئەم رێکەوتنە لە مانگی ئەیاری رابردووەوە لە شاری (کەمبالا) لە نێوان حکوومەتی کـۆماری عیراق و ئۆگەندە رێکخراو بوو ٠ وە ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆرش یاسایەکی سـەبارەت بە رێکخستنی کاروباری تەکنیکی و ئابووری و زانستی لە گەڵ حکوومەتی ئۆگەندە دەرکرد ٠

ئا٠د٠ع

وەرگرتنی توتنی توتنەوانەکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

١٧ لیژنەی سەرەتایی لـە کومپانیای گشتی جگـەرەی نیشتمانی لە هەولیر توتنـی توتنـەوانەکانی هەولیـرو سلیمانیو دهۆکو کەرکـوکووەرئەگرن ٠

لەمەوبەر دایەرەی ئینحیساری توتنی ناوچەی زۆریان بەست بە کومپانیـای ناوبراوەوە ٠٠ ئیستا کومپانیای جگەرە لەگەڵ وەرگرتنی توتنەکەدا پارەکـەی ئەدات بەتوتنەوانەکان ٠

لیژنەیەکی تایبەتیش پێك هاتوە بۆ ئەوەی لەداخوازی ئەو توتنەوانانە بکۆلیتەوە کە مامەلەکردنەکەیان بەدل نیە ٠

بەریوەبەری گشتی کومپانیاکەوتویە هەر توتنیـك باش بێ نرخی ١٠٪ی لە سالی رابوردو زیاتر پێ ئەدرێ ٠٠ وە وتویە سەرەتای باشی نەخشەی تازەمان بەوەدا بۆ دەرکەوت کـە برا توتنەوانەکان بە دلخوشیەوە توتنەکانیـان پیشـکەش بەلیژنەکان ئەکەن ٠

بریارە گرنگەکانی لقی کشتوکالیەکانی هەولیر

★ چەند هەنگاوێك بەرەو قۆناغی سوشیالیستی کردنی لادێکان ★

سەرچاوەیـەکی لێ پرسراوله وەزارەتی کشتوکاڵو چارە- سەرکـردنی کشتوکاڵ بـەنوینەری هاوکاری راگـەیاندوە کە بەریوەبەرو سەروك لقـە کشتوکالیەکانی هەولیر لـە ٣ - ٦ی مانگی تشرینی دووەم کونگرەیەکیان بەستوو چەند بریـارو ئامۆژگاریـەکیان دەرکردوە کە ئەمانە گرنگـ- کانیانن :

لەدوای جێ بەجێ کـردنی بەرودا بکرێ ، وە پیویستە پێوانـەو دەست بەسەراگرتنو دابەش کـردنو دامەزراندنی کۆمـەلە هەرەوەزکـاریە کشتوکالیەکان پێویستە خۆمان بۆ قۆناغی داهاتو ئامادە بکەین ئـەو قوناغەی کـە روالـەتی سوشیالیستی لە لادێ کانـا دروست ئەکات ٠٠ ئینجا لەبەر ئـەوە پیویستـە قـەوارەی ریکخستنی هـەمو دەزگـا کشتوکالیەکان بەپێی پێویست دامەزرینیین ، وە لە بەر ئـەوە کونگرەکە بریاری دا کە :

١ - کومەلە هەرەوەزکاریـە کشتوکالیـەکانو کیلگـە هاوبەشیەکان :

راپورتی سیاسی هەشتەمین کونگرەی قوتری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب بەرهـەم هینـانی خستۆتـە ئەستوی کۆمەلەکان لەبەر ئەوە کونگرە بە پیویستی زانیوە کومەلـە هەرەوەزکاریە کشـتوکالیە کۆنـەکان روالـەتی تازەیان

دەست بە هەلبژاردنی دەزگـاکانی بەریوەبردنی کومەلـە هەرەوەزکاریە تازەکان بکرێ ، هەول بدرێ چەند کیلگەیەکی هاوبەشی لە ناوچەکەدا پێك بێت ٠

٢ - سامانی ئاژەل :

کونگرە بە پیویستی ئەزانی ئەم سامانە گەشە بکات ، وە لە ریگای کۆمەلە هەرەوەزکاریەکانەوە بایەخ بـە پەروەردە کردنی ئاژەل بدرێ ، بـەیتاڵ خانەی تایبەتیان بۆ بکرێتەوە ، موتوربە بکرێن ٠

٣ - ئامیری کشتوکال بـۆ لادیکـان بنیردریو کـادری تەکنیـکی کشـتوکال پێ بگەیەندرێ ٠

٤ - ئـەو بەرهەمە کشتو- کالیانەی رۆنیان تیایە بایەخیان پێ بدرێ ٠

٥ - سەرپەرشتی کـردنی کشتوکال ودوزینەوەی ریگـای

بروانە ل - ٨

بانگەوازێك بۆ هەموو هونەرمەندانی کورد

سلاوێکی گەرمتان پێش کەش ئەکەینو ئاواتمان هەمیشـە سەرکەوتنتانە لەپیناوی پێش- خستنی هونەرو وێژەی کوردی دا ٠ بۆ گەشەپیـدانو بلاو- کردنەوەی هونەری کـوردیو پێناسینی بـە رۆشنبیرانو هونەردۆسـتانی نـاوەوەو دەرەوەی عیراق ، بریارمـاندا لەمەودوابەرگی یەکەمو دووهەمی گۆڤاری بەیان برازینینەوە بـە تابلۆی نایابو قەشـەنگو بەنرخی هونەرمەندە هەلکـە- وتوەکانمان ، وە لە ناوەراستی لاپەرەکانیشدا دوو پـەرە تەرخان بکـەین بۆ دیمـەنی فۆلکلۆریو وێنەی ترو بابەتی (تخطیط)یو شتی تری لـەم بابەتە ٠ جا تکامان لەهونـەر- مەندە بەرێزەکانمان ئەوەیە لەم لایەنـەوە یارمەتیمان بـدەن بـەناردنی نیگارو تابلـۆی بەرزیان ، بەمە جگەلەوەی لـە شاردراوەیی رزگاریان ئەبێ ، ئیمەش لەلایـەن خۆمانـەوە لەیارمەتی دانیـانو کـرینی بەرهەمەکانیان کەمتـەرخەمی ناکەین ٠ هیوادارین هونـەر- مـەندە لیهاتوەکانمان بـەدە- نگمانەوەبێنو لەمـەودوا رووی بـەیان بـە بەرهەمەکانیان برازینینەوە وەك لـەمەوپێش هەر کردویانە ٠

ئیتر دەست لەدەستو بەهـرەو توانا لەهونەرمەندە- کانمان ٠

جەمال بابان

سەرۆکی نوسینی گۆڤاری بەیان

هەلویست و سەرنج

عـادل

بە هەزاران هاونیشتمانی لە شارەکانی هەولیرو سلیمانی دەستیان کردوە بـە کـاری هەرەوەزی گەلی بۆ قیرتاوکردنو رێکوپێك کردنی گەلیك لـە گەرەکەکانی ناو شار ٠

ئەم کاری هەرەوەزیە چـەند رۆژێك ئەخایەنێو ئیشکەرانی شارەوانیەکانو ریگـاوبانو بەریوەبردنی ناو خۆو ناوچـە کشتوکالیەکانو دەزگای بەکرێ گـرتنی مەکینەو کەلوپـەلو ئامێری کشتوکالیو کارتـەی جگەرە بەشداری تیا ئەکەن ٠

کارکردنی هەرەوەزی گـەلی لەناوچەی ئوتونومی لەگەل نەو زەمینە شورشگیریەدایە کـە شۆرشی ١٧ - ٣٠ی تـەموزی نەتەوایـەتیو سوشیالستی هینایەکایەوە ٠

لەزەمینـەی دیموکـراتی شورشگیرانەدا چالاکیـەکانی گـەل بەستراوە بە کردەوەی شورشگیرانەوە ، وەلەزەمینەی شورشگیرانـەدا بریـارە شورشگیریەکان کـە روالەتیکی جەماوەری هەیە دیتەدی ٠٠ وە بەهاریکاری نیوان جـەماوەرو سەرکردایەتیەکەی ئاواتـەکان دینەدیو ژیانیکی بەختیارانـە دائەمەزرێ ٠

کارکردنی هەرەوەزی گـەلی دو مەبەستی شورشگیرانـەی ئەم گیانە شورشگیریانە پال بە

یەکەم : ئـەم ئامانجـە لەناوجەرگـەی هوشـیاری جەماوەرەوە هـەن نەقولێو پروژەکانی نەخشەی نەشـە پیدانی نەتەوایەتی جێبـەجێ ئەکات ٠

وە ئەوکەسانەی کە پشت بەکارکردنی تاکـە کـەسیو ریژیمی دەسـت بەسەراگرتن ئەبەستن هەست بەدەسـت بەسەراگرتنی خۆیان ئەکەن ٠٠ ئەم روالەتە لەژیرسایەی باری شورشگیرانـەدا ئەگـۆریو پەیوەندی یەکی نوێ لەنیوان جەماوەری ئیشکەرو دەسـەلاتی گەلدا دروست ئەکـات ٠ وە بەمە هۆشیاری تاکـە کەسی بەرەو کارکردنی هـەرەوەزی ئەگۆرێ لەبەرتیشکی هۆشیاری شورشگیرانەی جەماوەرا ، وە دەرئەکەوێ کەشورش گـەلیك دەسـکەوتی بایەخـداری کریکارانی بەدەست هیناوە بـۆ خۆش کردنی باری ئیش کـردنو زیادکردنی رۆژانـەو جگـە لەیاسای زامن کردنی تـەقاویتی کریکاران ٠

نەهیشتنی دەست بەسەرا- گرتن لەرژیمی شورشگیرانەدا کاریکی گرنگە چونکە کریکاران بۆ خویان ئیش ئەکەنو لەپیناوی بەختیاری خۆیانا ماندو ئەبن ٠ تیایە ٠

بروانە ل - ٧ -

بەرێز وەزیری شارەوانی بۆ رۆژنامەی «هاوکاری» ئەدوێ

● چەند پروژەیەکی بەرهەم هینانو خزمەت گوزاری لەناوچەی ئوتونومی کەزیاتر لە ٧ ملیون دیناری تێچوە ٠٠

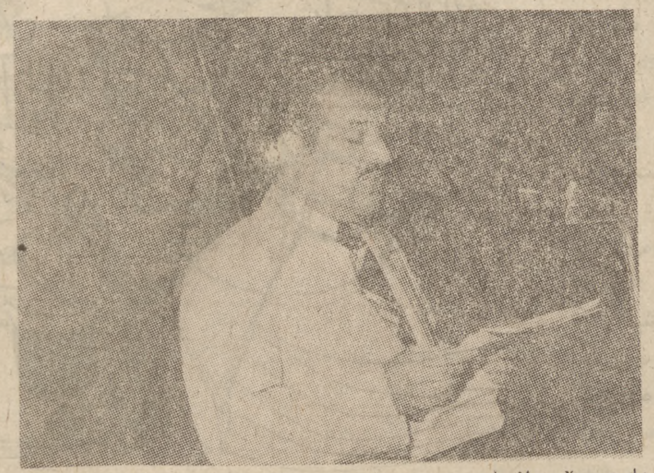

مامۆستا عبدالستار طاهر شریف وەزیری شارەوانیەکان بـە نوینـەری هاوکـاری راگەیاندوەکە : وەزارەت ئیستا خەریکی جێبەجێ کردنی چەند پروژەیـەکی بەرهەمهینانو خزمەتگوزاری گشتی یە لـە ناوچەکانی ئوتونومی ، لەسەر ئەرکی بەرنامـەی بەرهـەم هینانی سالی ١٩٧٥ کە زیاتر لە ٧ ملیون دیناریان تێئەچێ ، لەمانە دو ملیونو ٧١١ هەزار دینار بۆ پرۆژەکانی شارەوانی هـەولیر ، ملیونیـكو ٧٢٩ هـەزاریش بۆ پروژەکـانی شارەوانی دهـوك ، پروژەکانی شـارەوانی سـلیمانیش دو ملیونو ٨١٥ هەزار دیناری بۆ تەرخان کراوە ٠

گرنگترین پروژە لەمانـە قیرتاوکردنی شەقامەکانو بایی ٣ ملیونو ٧٣٢ هەزار دیناریش استملاك کراوە ٠

ئەمانەش پرۆژەکانی ترن :

لە پاریزگای هەولیر :

٧٠ هەزار دینار بۆ چـاك کـردنی قـەلای هـەولیر ، بالەخانەیەك بە ١٧٥ هـەزار دینار ، بازاریك بە ٨٠ هەزار دینار ، فراوان کردنی کارگەی خشت کە ١٢٥ هەزار دیناری تێ ئـەچێ ، شـاریکی یاری ئەکرێتەوە کە ٢٠٠ هـەزار دیناری بۆ دانراوە ٠

لەپاریزگای سلیمانی :

خانوبەرەی کارگەی بـەرد شکاندن بە ١٠٠ هەزار دینار ، بەنرخی مکینەکانو کردنەوەی ٣ گازینو کە ٨٠ هەزار دیناریان تێ ئـەچێ ٠٠ بازاریکی تازە ٥٠٠ هەزار دیناری ئـەوێ ، باخچەیەکی گشتی بـە ٥٠ هەزار دینار ، کردنەوەی بەشی یەکەمی بازاری تازەو بالەخانە- یـەك ١٥٠ هـەزار دیناری بۆدانراوە ٠

لە پاریزگای دهوك :

خانوبەرەی سینەمایەك کـە ٣٠ هەزار دیناری تێ ئـەچێ ، میوانخانەیەکی گـەلی بـە ٢٠ هەزار دینـار ، بازاریکی تازە لەگەل خانیکدا بە ٢٥ هـەزار دینار ئەکرێتەوە ، قەسابخانـە یەکی ٤٠ هـەزار دیناری ، ٣ گازینوکە ١٥ هـەزار دیناریان بۆ دانراوە ، بازاریکی تر بـە ١٠٥ هەزار دینار ، لەگـەل میوانخانەو گازینۆیەك کـە ٢٠ هەزار دیناریان تێ ئەچێ ٠

پروژەکانی لولەی زیراب :

دەزگای گشتی لولەی زیراب ئیستـە خەریکی نەخشەدانانی

بروانە ل -٧-

چالاکی لەناوبردنی نەخوێندەواری لە کوردستان

بەشی نەهێشتنی نەخوێندەواری لە شاری هەولیر ، لـەمدواییەدا چەند هەنگاوێکی ناوە بۆ چارە سـەرکردنی دەردی کوشندەی نەخوێندەواری لـە ناوچەکەدا ٠ لـە زوربەی گوندەکان مەلبەندی نەهێشتن کراوەتەوە ٠٠

هەمو رۆژانی دوا پێنـج شەموی هەمو مانگێك کراوە بە رۆژی کۆبونەوە لـە هۆلی قوتابخانەی «سۆران»ی کوران مامۆستایانی بەرپرسیاری ئـەم ئەرکە کۆ ئەبنەوەو لـە بارەی گیرو گرفتەکانی نەهێشـتنی نەخوێندەواری ئەدوێن ٠٠

رۆژی ٣٠-١٠-٩٧٥ لیژنەی بالای نەهێشتنی نەخوێندەواری لەگەل زوربەی مامۆسـتایانو لێپرسراوانی کورانو کچـان کۆرێکی فراوانیان بەسـتو باسی هەمو جۆرە گیرو گرفتو کۆسپەکانی سەر رێگای ئـەم ئەرکـە پیرۆزەیان کردو بەپێی توانای رێگای چارەسەر کردنیان دەست نیشان کرد ٠٠

یەکێك لە مامۆستایان وتی : هەرچەندە بەرنامەخراپیش بێت بەلام ئەگەر مامۆستا باشو بە توانابێت ئەتوانێ ئەو باسـە والێ بکا کە هەمو قوتابیـەك سودی لێ وەر بگرێت ، بەلام ئەگەر مامۆسـتا «بلێین» خراپو کەم توانا بو ئەوا ئەگەر باسەکەش تا رادەیەك باش بێ توانای راگەیاندنی بـە باشی کەمەو وەکو پێویست قوتـابی سودی لێ وەر ئەگرێت ٠٠ یان ئەگەر هەریەکێك لە خوێندە- واران نەخوێندەواریك فێـری نوسینو خوێندنەوە بکات ئەوا کەلەبەری ئەم ئەرکە گەورەیـە بەئاسانی پر ئەبێتـەوە ٠٠ نەهێشـتنی نەخوێندەواری ئەرکی سەرشانی هەمو هـاو ولاتی یەکە ٠

کەمال سەعدی

***

پرۆژە ئاوەدانیەکان لە شارەوانیەکانی سلیمانی

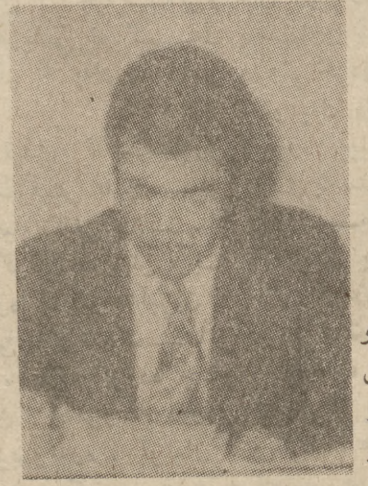

لـەم رۆژانەدا نوێنـەری دەزگای هاوکاری سەری لـە شاری سلیمانی داو چاوی بـە کاك (حەسەن زیوەر) بەریوە- بەری شارەوانیەکانی سلیمانی کەوتو لـە بارەی پرۆژەکانی شارەوانی ناوچەکانی سلیمانی-ی وە وتی :

هـەر وەکو ئامانجەکانی حکومـەتی نیشتمانی بـەرز کردنـەوەی رادەی ژیـانی دانیشتوانو پیشخستنی پلەی شارسـتانیتی ناوچـەکانە (بەتایبەتی) وە بـۆ ئـەم مەبەسـتە چـەند پـلانو نەخشـەیەکی ئـاوەدانیو خزمەتگوزاری جور بـە جۆری داناوە کە راستەوخۆ بەندن بە ریچکەی ژیانی پیشکەوتوانەی خەلکی ناوچەکانەوە ٠٠

نزیکەی ٣٠٠ هەزار دینـار بۆ پروژە خزمەتگوزاریـەکانی ناوچـەکانی دەوەوەی شـار تەرخان کراوە کـە زوربەیان چـاك کردنی ریگـاو بـانو شەقامەکانی ناوشارو پرۆژەی ئاوی خواردنەوەو میوانخانـەو گەرماوو هەندیك پروژەی تـر کە ئەبنە هۆی گۆرینی روالـەتی ناوچـەکانو روخسـاری شارستانیتیان تیا ئەنوێنێ ٠٠ ئەمانە جگە لە کردنەوەی چەند دوکانو قەسابخانەیەك لـە ناوچە جوربە جۆرەکانا کە بـە پێی پێویست کراونەتەوە ٠٠

لەسالی ٧٤ - ١٩٧٥دا ١٢٥ هەزار دیناری تر بۆ چـەند پروژەیەکی بەم جۆرەیـە دانرا بوو ، بەلام لـە بەر چـەند هۆیەکی تایبەتی کە پەیوەندی بە بارو دۆخی ناوچەکانـەوە هـەبو پروژەکـان راوەستینرا بون ٠٠

لە کۆتایی دوانەکەیا وتی : هیوادارین سـالی داهاتو نموونـەی ئـاوەدانی شارستانیەتیکی نوێ بێ لـە هەمو ناوچەکانی پاریزگاکەمانا وە بـە پێی توانا چارەسەری هەمو گیروگرفتو پیداویستی- یەکانی ناوچەکەمان بکەین ٠

لەبیرەوەری دامەزراندنی ئاژانسی دەنگوباسی عێراقدا

لە پێناوی فراوان کردنی جولانەوەی راگەیاندنی شۆڕشگێڕانەدا

رۆژی ٩-١١ ئاژانسی دەنگوباسی عیراق (ئا٠د٠ع) یادی شانزە ساڵەی دامەزراندنی کردەوەو پێشوازی ساڵی حەڤدەهەمی تەمەنی کرد .

وەکو ئەزانین شانزە ساڵ لەمەوبەر ، لەساڵی ١٩٥٩دا ئەم دەزگایە دامەزراو ئەوکاتە ژمارەی کارگێڕو کاربەدەستانی تەنیا ١٥ کەس بوون وە لە سیستەمی ناوخۆییدا ئامانجەکانی بەم شێوەیە دەست نیشان کرابوون :

(ئا٠ د٠ ع) دامەزراوێکی راگەیاندنە داکۆکی لەبەرژەوەندی کۆماری عیراق ئەکات٠ لە دەرەوە بە کۆڕو کۆمەڵەکانی ئەناسێنێ ، دەست کەوتو چالاکییەکانی دەرئەخات ، وەڵامی ئەو پروپاگەندە ناراستەکان ئەداتەوەو کە دژی عیراق ئەکرێن) ٠

بەڵام ئێستاکە ئەم دەزگایە زۆر پەرەی سەندووەو بەهەنگاوی گەورە بەرەوپێش چووە ٠٠ بۆ نمونە ئێستاکە نزیکەی ٥٠٠ کادیرو پسپۆڕو کارگێڕو شارەزا ئیشی تیادا ئەکەن و کەرەسەی نوێ هەیەو تیشك لە بیروباوەڕەکانی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب و ئامانجەکانی وەرئەگیرێ لە خەباتی شۆڕشگێڕانەدا ٠ هەروەها شان بەشانی پەرەسەندی سیاسی و ئابوری و کۆمەلایەتییە پێشکەوتنخوازەکانی وڵات بەرەوپێش ئەچێ و هەواڵی ناوخۆ و بزوتنەوەی رزگاری نیشتمانی عەرەب دژی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و هەواڵی بزوتنەوە رزگاریخوازەکانی جیهان و چینی کرێکاران و چالاکی وڵاتانی سوشیالیست و وڵاتانی پێشکەوتنخواز لە سەرانسەری جیهاندا بڵاوئەکاتەوە ٠

هەروەها (ئا٠د٠ع) هەواڵی چالاکی و تێکۆشانی وڵاتانی سێیەمی جیهان بڵاوئەکاتەوە ٠

بێگومان بەبێ ئەو کۆشش و تەقەللاو یارمەتییانەی سەرکردایەتی پارتی و شۆرش ئەیدەن و لەمەوبەر داویانە ئەم دەزگایە نەیئەتوانی وا پێش بکەوێ و ئەو چوست و چالاکییانە بنوێنێ ٠ بۆ نمونە پێش ساڵی ١٩٦٨ کارو چالاکی (ئا٠د٠ع) تەنیا بریتی بوو لەوەی کە دەنگوباس بۆ ئێستگەی رادیۆ و تەلەفزیۆن و رۆژنامەکانی ناوخۆ بنێرێ بەڵام ئێستاکە لەو چوار چێوەیە چۆتە دەرەوە ئەویش لەسایەی شۆڕشی ١٧ی تەمووزەوە ٠٠ خۆ ئەگەر سەرنجێك لەو پارەیە بدەین کە ساڵی ١٩٧٤ بۆ ئەم دەزگایە تەرخان کرابوو کە ٨٩١ هەزارو ٥٠٠ دینار بوو ئەوا راستیی ئەو قسەیەی سەرەوەمان بۆ دەرئەکەوێ ٠

بەم پێیە دەزگای (ئا٠د٠ع) بۆ بەدەزگایەکی پێشکەوتوو لەریزی دەزگاکانی عەرەب و جیهاندا ٠٠ وەکو ئاشکراشە سەرکردایەتی پارتی و شورش بەردەوامی لە یارمەتی دان و بەرەوپێش بردنی ئەم دەزگا گرنگە وە بۆ ئەم مەبەستە چەندین پەیمان لەگەڵ ئاژانسەکانی عەرەب و بێگانەدا مۆرکراوە ٠٠ ئێستا کە (ئا٠د٠ع) پەیمانی ئاڵوگۆر کردنی دەنگوباس و هاوکاری لەگەڵ ئەم دەزگایانەی خوارەوەدا هەیە : ئاژانسی دەنگوباسی لیبیا ، سوماڵ ، ئاژانسی دەنگوباسی ئەڵمانیای فیدراڵ ، ئاژانسی دەنگوباسی کۆریای دیموکرات ئاژانسی دەنگوباسی پرێس ترستی هیندستان ، ئاژانسی دەنگوباسی شینخوا ، ئاژانسی دەنگوباسی ئیتالیا ٠

بەرهەم و چالاکی دەنگوباسی رۆژانەی (ئا٠د٠ع) بەهەنگاوی گەورە بەرەوپێش چووەو پەرەی سەندووە ، بۆ نموونە پار ئەم دەزگایە ٦٣ هەزارو ٥٠٢ هەواڵی بەزمانی عەرەبی و ١١ هەزارو ٨٨٧ هەواڵی بەزمانی ئینگلیزی بڵاوکردۆتەوە لەمەیانی ناوخۆدا ٠ وە لەمەیانی دەرەوەدا دەزگاکە بە هۆی پەیامنێرەکانییەوە (١٠) هەزارو ٨٤٥ هەواڵی بڵاوکردۆتەوە ٠

جگە لەمانەش هەمو ساڵیك ئەم دەزگایە رابەرێك دەربارەی پەرەسەندن و چالاکی تەکنیکی و رۆژنامە نووسی و بەرێوەبەری بڵاو ئەکاتەوە هەروەها لەبەر تیشکی راپۆرتی سیاسی هەشتەمین کۆنگرەی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب ئەرکو فەرمانی سەرشانی سەرکەوتووانە جێبەجێ ئەکات ئیمرۆش کە پێشوازی لەیادی ١٦ ساڵەی دامەزراندنی ئەکات دڵنیایە کە دەسکەوت و سەرکەوتنی گەورەتر بەدەست ئەهێنێ و بەهەنگاوی گەورەتر بەرەوپێش ئەچێ ٠

وەزیری راگەیاندن پیشانگای وێنەی فوتوگرافی ئەکاتەوە

ئیوارەی رۆژی یەکشەممەی رابوردو ماموستا طارق عزیز وەزیری راگەیاندن ئەو پیشانگای وێنەی فوتوگرافیەی کردەوە کە ئاژانسی دەنگوباسی عیراق بەبۆنەی بیرەوەری ١٦ هەمین ساڵەی دامەزراندنیەوە رازاندبویەوە ٠

ئەم پیشانگایە لە یانەی راگەیاندن کرایەوە ، هەڤاڵ ناصیف عواد بەریوەبەری دەزگای بڵاوکردنەوەو راگەیاندن لە سەرکردایەتی نەتەوایەتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لەگەڵ بەریزان نەقیبی رۆژنامە نووسان و بەرێوەبەرە گشتیەکان و سەرۆك دەزگا راگەیاندنەکان لەوەزارەتی راگەیاندن و ژمارەیەك لە نوێنەرانی رۆژنامەکان و پاشبەندی رۆژنامەگەری باڵویزخانەکان لە بەغداو پەیامنیری ئاژانسەکانی دەنگوباس و رۆژنامەکانی عەرەب و بیگانە ٠٠ ئامادەبوون ماموستا عزیز وتەیەکی لە دەفتەری سەردانا تۆمار کرد تیایا نوسیویە : زورم پێخۆش بو هاتم بۆ ئەم پیشانگایە ، ئەوەی دیم سەرم لێی سورما ئەم وێنانە ریرەوی شورشەکەمان و دەسکەوتەکانی نیشان ئەدەن ، پیروزبای لە ئاژانسی دەنگوباسەکەمان و وینەگرە لێهاتوەکانی ئەکەم ٠

ئاژانسی دەنگوباسی عیراق

بەبۆنەی بیرەوەری ١٦ همی دامەزراندنی ئاژانسە تێکۆشەرەکەتانەوە بەناوی دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی کوردییەوە و بەناوی رۆژنامەی "هاوکاری" و گۆڤاری "بەیان"ەوە کە لەم دەزگایە دەرئەچن سڵاو رێزمان ئاراستە ئەکەین و هیوامان بەردەوام سەرکەوتنتانە لە پتەوکردنی برایەتی و یەکێتی نیشتمانی و پێشخستنی راگەیاندن و رۆژنامەگەری لە عیراقی شۆڕشدا

جمال بابان
کارگێڕی گشتی

ئەمەش دەقی وەڵامی (ئا٠د٠ع)ە :

بەرێز مامۆستا جەمال بابان
کارگێری گشتی دەزگای هاوکاری چاپ و بڵاوکردنەوەی کوردی ٠

سوپاسی پیرۆزبایە جوانەکەتان ئەکەین بەبۆنەی بیرەوەری ١٦ ساڵەی دامەزراندنی (ئا٠د٠ع)ەوە ، هیوای بەردەوام سەرکەوتن و پێشکەوتنتان بۆ ئەخوازین لە پێناوی پتەوکردنی پەیوەندیەکانی نێوان دەزگاکانی راگەیاندندا لە وڵاتەکەماندا ٠

معاذ عبدالرحیم ابراهیم
کارگێری گشتی

پاشماوەی : سەردانی سەرۆك

سەرکومار لەسەردانەکەی روژی سێشەممەی رابوردویا کە چو بۆ ئەم دو کولیجە ئەوەی سەلماند کە پارتی و شورش سورن لەسەر پێگەیاندنی کادری زانستی و مامۆستایانی شارەزایانی زانکۆو دامەزراوەکانی و ئامادەکردنی هەمۆ توانایەکی زانستی و تەکنولوجی و هەمو ئەو هۆیانەی ئەبنەمایەی گورینی توانای هونەریان ٠

سەر کۆمار لەگەڵ دکتور مضر الفلوجی عەمیدی کولیجی پزیشکی ئاژەڵ و دکتور عبدالمهدی علیوی الجنابی عەمیدی کولیجی کشتوکاڵ و مامۆستا زید طالب النقیب عەمیدی پەیمانگای کشتوکاڵی تەکنیکی و کۆمەڵی مامۆستایان کۆبۆوە ٠٠ وە پیویستی و پیشنیارەکانیانی وەرگرت و فەرمانیدا پێویستییەکانیان جێبەجێ بکرێ ٠

ئەم سەردانە چوار سەعات و نیوی خایاند ، وەلەلایەن سەروك و مامۆستایانی کولیجەکانەوە بەرێ کرا ٠

پاشماوەی دێری ئاختمار

گوایە ، والییەکی چاو چنۆکی عوسمانلی مرخی لەم کچە شۆخە خۆش کردوە وویستویەتی بۆ خۆی زەوتی بکا ٠٠ لە ئەنجاما ئەم جووتە عاشقە ناچار ئەبن روو بکەنە ئەم دێرەو هانا بۆ ئەم مەترانە مەردە بەرن ، تاکو بیان‌شاریتەوە لەم والییە درندەیە رزگاریان بکات ٠٠ ئەمەیان وا ٠٠ کاتێ کەوالی (وان) بە شوێنیان ئەزانێ ٠٠ هێزێکی شەڕکەر ئەسازێنێ و روو لەم دورگەیە ئەکات ٠٠ کاتی کەمەتران بەمە ئەزانێ زوو بە زوو ئەم دوو دڵدارە پەرۆشە لەیەك مارە ئەکات ٠٠٠ کاتێکیش کە والی داوای تەسلیم کردنی کچەو کوڕەی لێ ئەکات ، جوامێرانە بە رووی والیدا هەڵئەشاخێ و خۆی و (فەقێ عەلی)و هەمو رەبەنەکانی ناو دێر ، کالای ئاسن و بەرگی جەنگ لە بەر ئەکەن و دەس ئەدەنە چەك و لە شەڕی مان و مردنا بەرەنگاری والی و هێزی وێرانکەری والی ئەبن ٠٠٠

هەروا لە بارەی ئەم دێرەوە ، هەندێ زانیاری تازەی لە مەڕ شوێنەوارناسەکان ئەڵێ : (مێژوی ئەم دێرە بۆ چەرخی نۆیەمی زایینی ئەگەڕێتەوە ٠٠ گوایە یەکێ لە میرەکانی ئەرمەن ، لە نزیك کۆنە قەڵایەکی حکومەتی (ئورارتو)ی نۆ سەدەی پێش زایین بنیادی ناوە ٠٠ جار نا جار هەندێ لە جوغرافیا ناسە موسڵمانەکانی چەرخی ناوەراست ناویان هێناوە ٠٠٠ سەرباری ئەوەیش گوایە لە نیوەی یەکەمی سەدەی شانزەمدا ، باپیرە گەورەی مێژونوسی ناوداری کورد (شەرەفخانی بدلیسی) داگیری کردوە ٠٠٠ تا رۆژی ئەمرۆش ، شوێنێ گەلێ شوورەو کۆنە بناغەی نزیك ئەم دێرەو لەم دورگە چۆڵ و هۆڵەدا بەرچاو ئەکەوێ ٠٠٠ ئێستاش و دوای دەرچوونی کتێبەکەی دوکتور « کەمال مەزهەر »و لەو فەسڵەیدا کەلە بارەی « کوردو ئەرمەن »ە باسی کراوە ئەمەش بەشێکی تری (لاوك)ە کەیە :

مەترانۆ ٠٠ دیسا چەند جارا لمن دیسا ٠٠
مریەما فەڵە توو بدەمە ،
ئەمێ بدینەتە ،
سەر حسابێ هزار کیسا
بۆ خاترا ، نەبی عیسا ٠
مەترانێ دبێژیت :
ئەز وەناکەم ٠٠٠
دینێ محمدی لسەر خاترا ژنەکێ
رەزیل ناکەم ،
وەعدا خودێ ، لجانێ من کەتبیت ،
ئەز مریەما فەڵە ،
لجانێ عەلی مارەکەم ٠٠٠!

پاشماوەی چوار شۆڕشگێری

دوژمنە که لە سەر خاکی باب و باپیرانمان دامەزراوە ٠

ئێمە کە لە رێکدایین بەرەو مەبەستی دیاری کراومان ٠٠٠ زنجیرەی پیلان دژی گەلەکەمان لە هەموو لایەکەوە بەبەر دەممان‌دا رەت ئەبێ و ئەوەشمان لە مێشك دایە ساغی بکەینەوە کە شورشگێری عەرەب بە بێ خاکی فەلەستین بە هیچ شتێکی تر قایل نابێ کەواتا ئەبێ ئەو شورشگێرەی لە بیری بەعسەوە بیرو باوەری یەکگرتن و سەربەستی و سوشیالیستی هەڵئەهێنجی ئەبێ چۆن بێ ٠٠٠ ئەو شۆرشگێرەی کە قوتابخانەی بەعس فێری خەباتی کردوەو فێری کردوە کە چەکی شورشگێڕ بە بێ بیرو ئامانج نابێ ، ئەبێ چۆن بێ ؟!

باوکی تێکۆشەر

سەربەستی نیشتمان و ئادەمیزاد لە هەموو شتێك بەنرخترە ٠٠ هەرچی ساتو سەوای پێ بکات ساتو سەودا بە گرانترین شت ئەکات کە هەیەتی ٠٠ خۆ بە دەستەوە دەران نیشتمان و ئابڕوی مرۆڤایەتییان لە دەستداوە٠٠ خیانەتکارییان لە جیگای خەبات کردن هەڵبژاردوە ٠٠ بەڵام شورشگێڕ ژیانی بۆ نەتەوەو نیشتمانەکەی بەخت ئەکات ٠٠ لە پێناویاندا مردن قبوڵ ئەکات با هەموو هێزەکانی دوژمن هەر

خەریکی سەپاندنی ئەمری واقع بن بەسەر جەماوەرەکەماندا ٠٠

سەرۆکی تێکۆشەر

پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب و حوکمی نیشتمانی پێشکەوتنخواز پشتگیری تەواوی لیژە کردووین و قوربانی گەورەی لە سەر رێگای رزگار کردنی تەواوەتی خاکی نیشتمان داوە ٠٠ بەڵام چەندین لایەنی تر لە ژێر پەردەی بڕو بیانوودا چەند جارێك خیانەت لە دوای خیانەتیان کردوە ٠

پارتی‌مان وەکو چیایەکی سەرکەش روو بە رووی هەموو تەقەللایەکی راهێنان و خیانەتکاری وەستاوە ٠٠ رێگای پیلانەکەی نەداوە تێبپەڕێ ٠٠ ساتو سەودای نەکردوە ٠٠ ئەوەتا ئیمە ئێستاکە لە سەر خاکی نیشتمانین ٠٠

سلاو لە خۆ ڕاگری ئێوەو خۆ راگری پارتی و شورش و جەماوەری گەلی عەرەبمان ئەکەین لە عیراقی قارەمانداا ٠

سلاو لە ئێوەو هەموو تێکۆشەرانی سەر رێگای رزگار کردنی تەواوەتی خاکی نیشتمان بێ شورش تا وەکو رزگار کردن ٠

دەستەی شەهید (أبو ذر)
نعیم توفیق الحاج
احمد نلال التمیمی
جواد کاظم موات
احمد خالد الجلاب

بۆزانین

پێویست بەچەند کەسێك هەیە ئەوانەی چاپ بە کوردی ئەزانن و لە دەرچوانی (متوسطە)ن تکایە سەر لە دەزگای هاوکاری بدەن تاکو بیان‌نێرین بۆ (دار الحریة) لەوێ دامەزرێن ٠

پاشماوەی : رۆز الیوسف

زەوت کراوە ٠

رۆزالیوسف لەوتارەکەدا ستایشی پرۆژەکەی عیراقی کردوە کە دکتور سعدون حمادی‌وەزیری دەرەوە دەربارەی گرتنی کۆنگرەی بەرزی عەرەب بۆ لێکۆلینەوەی یەکخستنی ئابوری وڵاتانی عەرەب لەم دواییەدا پێشکەش بەدەزگای وڵاتانی عەرەبی کرد ٠

گۆڤارەکە وتی : ئەگەر پەیڕەوی ئەو پرۆژیە بکەین و جێبەجێی بکەین ئەوا دەستەبەری وروژاندنی هێزی لەبن نەهاتوی نەتەوەی عەرەب ئەکات و ئابوری ئەکات بە بنچینەیەکی نەگۆڕاوی هاوکاری کردنی عەرەب ٠

هەروەها رۆزالیوسف بایەخی بە بڕیارەکەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش داوە دەربارەی بەیەك چاو رەفتار کردن لەگەڵ کرێکارانی عەرەبدا وەك کرێکاری عیراق یەکسان بن ، وەوتی ئەم بریارە زەمینەی دۆخی عەرەب قایم و پتەوتر ئەکات کە ئێستا دووچاری گەردەلولی دوبەرەکی بووەو پێویستە لەسەرمان بەم هەڵوێستە ئەم گەردەلولە بەربەست بکەین ٠

پاشماوەی : تەواو بوونی

پتەوتر کردنی هاوکاری و هاو پەیمانی نێوان گەلی عەرەب و ئەفەریقا ٠

وە لە وتوویژەکان دا هەردوو لا ئارەزوی خۆیان نیشان دا کە پەیوەندی نێوان عیراق و سەنگال بەتینتر بکرێ ٠

وە هەردوو لا بایەخیان بە بزوتنەوەی وڵاتانی بی لایەن دا لەگەڵ ئەو دەورە گرنگە دا ئەیگێرێ لە پێناو جێگیر کردنی ئاشتی لە جیهان دا ٠٠ بەرێز سەرۆك سنگور داوای لە سەرۆك احمد حسن بکر کرد کە سەر لە سەنگال بدات و داوا کارییەکەی قبول کراو لەمەولا بەرێگای دیپلوماسییانە کاتی سەردانەکە دیاری ئەکرێت ٠

پاشماوەی بەرێز وەزیری شارەوانی

راکێشانی لولەو زیرابە بەشێوەیەکی نوێ بۆ شارەکانی هەولیرو سلیمانی و دهوك ٠

پرۆژەکانی ئاو

گەلیك پرۆژەی ئاو لەناوچەی ئوتونومی جێبەجێ کراوە ٠ لەپاریزگای هەولیر : پروژەی ئاوی هەولیر ٢٥٠هەزار دیناری تێچوە ، پروژەی ئاوی ناو شاری پێفراوان تر ئەبێ ، کە دریژیەکەی ٥٢ کیلو مەترەیە ، هەندیك پروژەی تر تەواو بوەو هەندیکیش بەدەستەوەیە ، وەکو پروژەی دیبەگە کە زیاتر لە ٦٦ هەزار دیناری تێ ئەچێ ، واچاوەروان ئەکرێ لە ٦ی نیسانی داهاتودا تەواوبێ ٠ پرۆژەی ئاوی سیساوە بە ٢٩ هەزار دینار ٠ پروژەی ئاوی سەلاحەدین زیاتر لە ١٩٤ هەزار دیناری تێئەچێ ، عەمارێکی زەمینی ئاو لە (سەرەرەش) ، پرۆژەی ئاوی تەق‌تەق ، عەمارێکی بەرزی ئاو لەهەولێر ، جگە لەپروژەکانی ئاوی دیاناو بالکیان و حەریرو باتاس و چومان و خەلیفان ٠٠ ئەم پروژانە بەم نزیکانە تەواو ئەبن ٠

بەڵام لەپاریزگای سلیمانی : ئیستا چەند پروژەیەك بەدەستەوەیە وەکو پروژەی ئاوی دەربەندیخان و قەرەداخ و چوارتاو تەوێڵە ٠٠

لەپارێزگای دهوك :

پروژەی ئاوی دهوك کە ٢٠ هەزار مەتر مکعب فراوانە کە ئەمە زیاتر لەملیونیك و ٢٥٠ هەزار دیناری تێئەچێ ، پروژەی ئاوی زاخۆ بەم نزیکانە تەواو ئەبێ ٥٦ هەزار دیناری بۆ دانراوە ٠

پاشماوەی سەرۆك بەکر

پەیوەندی نەتەوەیەکگرتوەکان بچرێنن ٠

هەر لەهەمان کاتا لە پایتەختە عەرەبیەکانەوە پیشوازی گەرمی ئەم هەواڵەیان کردوە،وە ئەمە بەسەرکەوتنیکی تازە دائەنین کە لەناو نەتەوەیەکگرتوەکانا دژی دەسەلاتی ئیمپریالیزم و زایونیزم بەرپا بووە ٠ دەزگاکانی راگەیاندن لە وڵاتە سوشیالیستییەکانا ئەم بریارەیان زورپێ خۆش‌بوە٠ رادیوی موسکو وتویە: زوربەی دەوڵەتانی جیهان سەرزەنشتی زایونیستەکانیان کردوە وتویانە ئایدیولوجیەتیکی دوژمنانەیە ٠

قسەکەرێك بەناوی‌ریکخراوی رزگاری فەلەستینەوە لە بیروت وتویە : ئەم بریارە بنچینەی سەرکەوتنێکی نوێی مەسەلەی فەلەستینی و گەلی عەرەبی فەلەستینە ٠ نوینەری ریکخراوی رزگاری فەلەستینی لەنەتەوە یەکگرتوەکان وتویە : زایونیزم ئایدیولوجیەتیکی سیاسەتی ئیمپریالیزم و رەگەزایەتییە وەوتویە جیاوازی رەگەزایەتی زایونیستەکان بەهیچ جوریك لەگەڵ جیاوازی رەگەزایەتی خواروی کیشوەری ئەفەریقا جیا ناکرێتەوە ٠ وەزور سەر زەنشتی پیلانەکانی ئیمپریالیزمی کرد کە هانی نەخشەی دوژمنایەتکاری زایونیستەکان ئەدات ٠

پاشماوەی هەڵوێست وسەرنج

هەمو هاونیشتمانیەکەوە ئەنێ کە لە کارکردنە هەرەوەزیە گەلیەکانا ئیش‌بکەن و هەست بە لێپرسراوی و خزمەتی نیشتمانەکەیان بکەن ٠

دووەم : ئابوری : شوڕش کە لەسەردەمەکانی پیشووەوە ئەم هەمو دواکەوتن و شوێنەوارە نەخۆشانەی بۆ بە جیماوە ئیستا وای دائەنێ کە بۆ پیش برکە لەگەڵ روژگارا هاتوە بۆ ئەوەی ئەو کەلەبەری دوا کەوتنە بە بەختیاری بۆ گەل پڕ بکاتەوە ٠ دەسمایەو دەستی کریکاران لەریزی پیشەوەی بونیات‌نان و گورینی شورشگیرانەدا بن ٠ ئەو کارکردنە جەماوەرییەی کارکردنی هەرەوەزکاری خەلك گەلیك سود بەدەوڵەت ئەگەیەنێ چونکە ئەگەر ئەوان نەبن لەجیگای ئەوان قازانجیکی زور بە قونتەراتچیەکان ئەدرێ ٠

هەروەکو راپورتی سیاسی هەشتەمین کونگرەی قوتری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب رونی کردۆتەوە ، ئەو ئیشکردنەی کە پارتی لەدوای شورش سورە لەسەری و بلاوی بکاتەوە ئەبێ بەر لە هەمو شتێك هەست بە پەیوەندی نیشتمانی و پیویستی ئەرکی نەتەوایەتی بکرێ قولتر بایەخی بنچینەیی بەقوناغی دامەزراندنی کۆمەڵی تازە بدرێ ٠ کە ئەو بایەخدانەش بریتییە لە خۆشەویستی کارکردنی هەرەوەزی و بە پیرەوە چونی هۆشیاری شورشگیرانە لەناو کۆمەڵدا ٠

ئەو کارکردنە هەرەوەزیە گەلی یانەی ئیستا لەناوچەی ئۆتۆنومیدا ئەکرێ پیویستی بە فراوان کردن و قولترکردن هەیە لەروی یارمەتیدانی جەماوەرەوە بۆئەوەی توانایان بەسەر گەلیك پروژەی ئاوەدانی گەوزەدا بشکێ چونکە بەشداری کردنی ئەرکی ئەم پروژانە بایەخیکی بنچینەیی لە گورانی ناوچەکەدا هەیە هەروەکو لە خواروی وڵاتا پروژە ئاودێرییەکانی ١٧و ٣٠ی تەموز بە هاوکاری جەماوەری ناوچەکە دروست بو کە ئیستا گەورەترین پارچەی زەوی و زاری پێ ئاوئەدرێ ٠

سلاو بۆ ئەو کەسانەی کە لە پیناوی بەختیاری کۆمەڵا خۆیان ماندو ئەکەن و نیشتمانەکەیان بەرز ئەکەنەوە٠

پاشماوەی دەستدرێژی هێزەکانی

دانیشتووانی ئەنالنین بە دەست زایۆنستەوەو ئەنانەت ناچاریان ئەکەن ناوچەکە بە جێ بهێڵن ٠

لە کۆتاییدا لیژنەکە رایگەیاندبوو کەوا بەربەست کردنی هێزەکانی دوژمن لەم جۆرە تاوانەو کۆتایی هێنان بە داگیرکردنی خاکی فەلەستین باشترین چارەسەرە بۆ سەندنەوەی مافە خوراوەکانی گەلی عەرەب ٠

Institut Kurde de Paris

خەباتی قوتابیانی کوردستان

یەکێتی قوتابیانی کوردستان ئامادەی ئەکا

هەواڵەکانی یەکێتی

- کاك (سیف الـــدین‌عبدالقادر) سەرۆکی لقـــی سلێمانی لـــە گەڵ لێپرسراوی ناوچەکانی دەوروپشت سەریان لە ناحیەی (سـەید سـادق)و (خورماڵ) داو لەم سەردانە-یاندا لە گەڵ قوتابیان‌و لیژنە-کاندا کۆبوونەتەوە •

- کاك (صـــباح میرزا) کۆڕێکی فراوانی بۆ کچـــانی قوتابخانەی هەڵەبجە ڕێـــك‌خست‌و باسی دەوری یەکێتی بۆ کردن ، لە دواییدا لە گەڵ‌قوتابیانی ناوەنـدی شارەزوورا کۆبووەوە •

- لە قوتابخانەی ناوەنـــدی‌شۆرش یاری‌یەکی شـــەترەنج ڕێك خراو چەند قوتابی‌یـــەك بەشداریان تیایدا کرد •

- لیژنـــەی قوتابخانەی (کۆماری) ئاهەنگێکی گەورەی بە بۆنەی ساڵی تازەی خوێنـد-نەوە گێڕا ، ئەم ئاهەنگە سێ ڕۆژی خەیانـــدو خەڵکێکی زۆر ئامادەبوون •

- لیژنەی کۆلیجی ئەدەبیات‌لە زانکۆی سلێمانی گەشتێکی بۆ قوتابیان ئامادەکرد •

- بۆ یاری‌کەرو هونەرمەنـد-کان لیژنەی زانکۆ گەشتێکی بۆ ناوچەی دوکان کرد •

- لە ڕۆژی ٣٠-١٠-١٩٧٥دا لیژنەی یەکێتی لە کۆلیجـــی کشت‌و کاڵ ئاهەنگێکی بـــۆقوتابیان گێڕا •

- کاك (صـــباح میرزا) بەرپرســـیاری لیژنـــەی ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندن کۆبوو-نەوەیەکی فراوانی لە گەڵ هەموو ئەندامانی لیژنەکانی ناوشـــاردا کردو نزیکەی (٢٥) قوتابی ئامادە ببوون •

لـــەم کۆبوونەوەیەدا کاك (صباح) باســـــی دەوری ڕۆشنبیری بۆ کـــردن‌و باری ئەمڕۆی یەکێتی بۆ لێکدانەوە ، وە داوای لێ کردن کـــــەوا پێویستە هەموو قوتابی‌یەك لـــە ئاستی خۆیەوە بەشداری جم‌وجووڵە ڕۆشنبیری‌یەکان بکات‌و لـــــە گەڵ کاروانی خەباتی‌یەکێتی‌دا بڕوات ، لە دوواییدا قوتابیان هەندێ پرســــیاریان کردو ئەویش بە پێی توانـــا وەڵامی دانەوەو هەموو لایەنێکی بۆ ڕوون کردنەوە •

- لقی سلێمانی کۆڕێکـــی هونەری بۆ ئەندامانی تیپـــی نواندنی لێ بەست‌و لـــــەم کۆڕەشدا جگە لە قوتابیان چەند میوانێکیش هاتبوون •

- لیژنەی یەکێتی قوتابیانی کوردستان لقی سلێمانی لـــە قوتابخانەی ئامادەیی پیشـــەســازی ئاهەنگێکی گەورەی بۆ یەکتری ناسینی قوتابیان پێك‌هێنا • کاك (جمیل حمە قادر) بەرپرسیاری لیژنەی پیشــــەســازی وتاری لیژنەکـــەی خوێندەوە، ماموستا (سـلمان‌عبدالقادر)یش وتاری دەستەی بەڕێوەبەری خوێندەوە •

ئەوەی جێگەی باسە لیژنەی پیشەسازی تا ئێستا دەورێکی تێکجار باڵای لـــە جووڵانەوەی هونەری و ڕۆشنبیری لقـــی سلێمانی گێڕاوەو تیپێکـــی تەمسیلیشیان پێك هێناوە کـــە یەکەم بەرهەمی (چارە ڕەش) بوو •

لەئامادەی پیشـــەسازی یەوە

مامۆستا لیژنەی چاودێری صـبباح میرزا - ئامادەی کردوە

قوتابخـــانەی ئامـــادەیی پیشەسازی لە سلیمانی یەکێکە لەو مەڵبەندە ڕۆشنبیریانەی کە ساڵی چەندان قوتابی ئامـــادە دەکات‌و فێری کاری پیشـــەیی بەسودیان دەکـــات ، ئـــەم قوتابخانەیە لەچەند بەشـــێك پێك هاتوە ئەمانەن : میکانیك ، ئوتۆمبیلەکـــان ، دارتاشی ٠٠ ئەو قوتابیانەش لەناوچە جۆر بـــەجۆرەکانی کوردستانەوە هاتوون زووربەیان لەبەشـــە ناوخۆیی‌یەکانن ، یـــەکێتی قوتابیانی کوردستانیش بەپێی پێویست یارمەتی هـــەموویان دەدات‌و هـــەر داخوازی‌یە-کیشیان هەبێت لەڕێی لقـــی سلیمانی‌یەوە بۆیان دێتەدی •

ئێمەش بۆ ئەوەی ئەم قوتابیانەو ژیانی خویندینان بخەینـــە ڕوو لەبەرێز « عارف محمد احمد » مامۆستای چـــاودێری بـــەشی ناوخۆیی ئامـــادەیی پیشەسازی ئەم چەند برسیارەمان کرد •

- مامۆستا لیژنەی چاودێری لەم بەشە ناوخۆیی‌یەدا چـــۆن کارەکان ڕادەپەڕێنێ ؟

- بەراستی ئـــەم لیژنەیە دەورێکی باڵای لەچـــاودێری کردنی قوتابیاندا هـــەیە وەك چۆن ئەو کەل‌وپەلە تازانـــەی هاتوون دابەشی دەکەین‌و چەند کەسێکیشمان داناوە خـواردە-مەنی بکـڕن‌و بەسەرقوتابیاندا بەشی بکەن •

پ :- ئەم ساڵ چەند قوتابی وەرگیراوە ؟

- بەڕێوەبەری قوتابخانـــەو لیژنـــەی یەکێتی قوتابیـــانی کوردستان لەم قوتابخانەیـــەدا بە دوو قۆڵی هەموو پێویستی-یەکیان دابین کردووەو ئـــەم ساڵیش ژمـــارەی قوتابیـــان زۆرترە لەساڵانی تر •

- باشە ئەم ساڵ بەشـــی ناوخۆیی لەچی‌دایە ؟

- ئەم ساڵە بەشی ناوخۆیی لەسەر شیوەیەکی نوێ تـــر ڕێکخراوەو هـــەموو پێویستی-یەکانی جێ‌بەجێ کراون ، وەك دۆڵابی تازە ، پەتۆو ، سۆپا ، بەستەر ، شوینی جل‌و بەرگ •

قوتابیانیش هەر یەکـــەیان بیروڕای خۆی هەیە ، هەر لەم ئامادەیی‌یەدا چاومان بـــە کاکی قوتابی « سەربەست کمـــال جاف » کەوت‌و پێیمان ووت :

- بیروڕات بەرامبەر بەشـــی ناوخۆیی چی‌یە ؟ •

- ئەم ساڵ زۆر شـــت گـــۆڕاوە ، وە پێویستی‌یە-کانیشمان زوربەیان جێ‌بـــەجێ کراون •

- باشـــە ئـــەی بەشـــی « ئۆتومبیلەکان » ؟

- وەك چۆن سەرکردایـــەتی شۆڕش‌بڕەوی بە هەموو بارێکی خویندن داوەو پێویستی‌یەکانی بۆ جێ‌بەجێ کردون قوتابخانە-کەی ئێمەش یەکێکە لەوانـــەی لەسای شـــۆرشی (١٧)ی تەموزدا زۆر پێشکەوتوەو ساڵ بەساڵیش قوتابیـــان زیاتر وەر دەگرێت •

- ئەی بۆ لاپەڕەی قوتابیان چی دەڵێی ؟

- وەك تا ئێستا زۆر قوتابی تر وەڵامی ئـــەم پرسیارەیان داوەتەوەو بیروڕای خـــۆیان دەربریوەو ، منیش هەر هەمان وەڵامم هەیە ، بەڵام داوا دەکەم زیاتریش گیروگرفتی قوتابیان بڵاو بکاتەوە ، چونکە تاکـــــە دەنگی قوتابیانی کوردستانە •

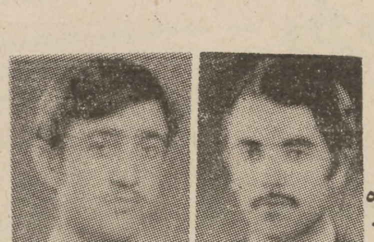

ئەو گۆڕانانەی لەماوەی ســـاڵانی نێوان (١٤)ی تەموزی ١٩٥٨و (١٧)ی تەموزی ١٩٦٨دا لەهەنـــدێ ئۆرگان‌و بناغەی دەوڵەت‌و یاساکان‌و دەزگا پەروەردەیی‌و ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندەکانا کران هەرچەندە هەندیکشیان پێشکەوتوانە بوون ، بەڵام بەجۆری ناهاوتا بوون‌و لەگەڵ یەکتری‌دا گرێ نەدرابون ، کە لە دورگەیەکی بچـــوکی پەرش‌و بڵاو دەچون لەنێو دەریایەکی دژواردا • سەرەڕای ئەوەی کە زۆر جاریش ئەو گۆڕانانە لەڕووی ناوەرۆکـــە پێشکەوتن خوازەکانیـــــانەوە لەسای سێبەری ئـــەو ڕژێمانەی حوکمیان دەگێڕا • دووچاری پێ‌شێل کردن‌و تێ پەراندن‌و پوچ کردنەوە دەبون • لەم مەیدانەدا چەندین ئەرکی گران لەسەرشانی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب هەبوون ، پارســـــەنگ‌و تەرازوی هێـــزەکان لەکۆمەڵدا لە لایەك دۆخی زاتی‌و مەوزوعی تایبـــــەتی حیزب‌و وڵات‌و ناوچەکەو جیهانیش لەلایەکی ترەوە ڕێگاو شێوازێکی فەرزکرد بۆ ڕوخاندنی دەسەڵاتی فەرمانڕەوا جا لەبەر ئەمە ڕووکردنە هەڵوەشاندنەوەی ئەو دەزگایانە بەهەموو دامەزراوەکانیانەوەو دەست کردن بەبنیات‌نانی دەزگایەکی نوێ لەجێگایاندا یاخود بەدی‌هێنانی گۆڕانی دەست‌و بردو فراوانانە تیایدا ئەبوە هۆی بەرپاکردن‌و هەڵگیرساندنی ئاژاوەیەکی بەربڵاوو زیانێکی گـــــەورە ئەبەخشی •

لەراپۆرتی سیاسی هەشتەمین کۆنگرەی قوتری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبدا

ئەم قوتابییە

ساڵی (١٩٥٢) لە دایك بووم •

- ئێستا لە کوێ دەخوێنی •

● دوای ئەوەی پلەی ناوە-ندیم لە شەقڵاوە تەواو کـــردو چوومە قوتابخـــانەی ئامادەیی بەڵام لـــــە بەر چەند هۆیەك نەمتوانی تەواوی بکەم بۆیە ڕوم لـــــە (ئامۆژگای دیراساتی ئاوازەکان) کردو لـــــە بەشی (عود) دەخوێنم •

- تا ئێستا لە چەند تیپـــی هونەری‌دا بەشداریت کردووە ؟

● لـــە ساڵی (١٩٦٧)دا تیپێکمان دامەزران کە مـــن یەکێك بووم لە دەستەی دامەز-ڕێنـــەرانی ، ئەویش تیپـــی (سەفین) بوو • دووایی لـــە گـــەڵ تیپی هونەرو وێژەی کوردی لقی هەولێرا بەشداریم کرد • ئێستاش لە گـــەڵ تیپی مۆسیقای (یەکێتی نیشـــتمانی قوتابیانی عیراق)م لە زانکۆی موستەنسریە ، هەروەها لە گەڵ چەند تیپێکی تریشـــدا کار دەکەم •

- باشە دەربارەی تیپـــی یەکێتی قوتابیانی کوردســـتان چی دەڵێی ؟

● پار ئەم تیپەمان پێـــك هێناو توانیشمان ئاهەنگێکـــی خنجیلانە سازبکەین‌و سـەر-بکەوین ، کەچی پار نەمان‌توانی ئیش‌و کار بە سەر ببەین بەڵام ئەمساڵ دیسان ئەم تیپـەمان پێك هێنایەوە •

- پێشنیازت چی‌یە ٠٠

● تا ئەم تیپە بتوانی ئیش‌و کار بەسەر ببـــات‌و خزمەتی هونەری کوردی بکات پێویستە یەکێتی قوتابیانی کوردستان و بە تایبەتی بەرێز بەرپرســـیاری بەشی پیشەیی هانی قوتابیـــان بدات‌و ڕێگایان بۆ خۆش‌کات ، بۆیە منیش تکا لە هەموو ئـــەو برا قوتابیانە دەکەم کە مۆسیقا دەزانن بێنە ناو ئەم تیپـــەوەو بەشداری بکەن‌و حەزیش ئەکەم ئەم پێشنیارە بخەمە بەر چاوی ئەندامـــانی مەکتـــــەبی سکرتاریەت •

ئێمەی ئەندامانی ئەم تیپـــە دوورین لە یەکتری‌و چـــەند ئامێکی مۆسیقاشمان نی‌یـــە ، جگە لـــــە نەبوونی جێگەیەکی دیاری کراو بۆ پرۆڤەکردن •

- ئاواتت لە ژیاندا چی‌یە ٠٠

● ئاواتم ئەوەیە تیپێکـــــی مۆسیقا بۆ هەموو کوردســـتان دابنـــــرێت‌و هونەرمەنـــدە لێهاتووەکان بەشداری تێـــدا بکەن ، هەروەها ئاواتیشـــــم ئەوەیە ئامۆژگایەکی مۆسیقا لە کوردستان بکرێتەوە •

سوپاس بۆ کاکـــە ڕزگار و هیوادارین لـــــە پاشـــەڕۆژدا بتوانی زیاتر خزمەتی هونـــەری کوردی بکات •

- ناوت ؟؟
● ڕزگار حسن خۆشناو
- خەڵکی کوێی ؟؟
● خەڵکی شەقڵاوەم‌و لـــە

- چەند پێشنیارێك -

بەیان عەلی

● دوای ئەوەی خوێندن لە ناوچەی کوردستان بوو بـــە کوردی‌و پرۆگرامی بە کوردی خوێندن دانرا ئەڵێ گیـــرو گرفت هـــاتە ڕێگای خوێندنی کوردی‌و فێرکردنی قوتابیـــان ئەم گیروگرفتانەش هەر چەند بەرواڵەت سادە بن بەڵام لـــە گەڵ ئەرکی خویندنی ڕۆژانـــەدا تیکەڵن‌و پیویستی‌یان بـــە چارەسەر کردن هەیە ٠٠

ئەو کیتێبانەی بۆ قوتابخانە-کان نوسراوون بە کوردی‌یەکی ئەوتۆ نەنوسراون کـــە قوتابی کورد بـــە ئاسانی بتوانی لێی تێ بگات ٠٠ ئەمە ئەبێتە هۆی ئەوە کە مامۆستایان‌و قوتابیان پـــەنا بەرنـــەوە بەر دەقـــە عەرەبیەکەی‌و خۆیانی پێـــوە ماندو بکەن ٠٠ تا لە خواست‌و مەرامی نوسینەکە بگەن •

کەوا بو چارەسەر کـــردنی ئـــەم مەسەلەیە یەکیکە لـــە پیویســـتی‌یە گرنگـــەکانی سەرشانی یەکیتی قوتابیـــان‌و چاولێ‌پوشینی زیان بـــە ڕەوتی پیشکەوتنی قوتابیانی کـــورد ئەگەیەنێ •

● یـــەکیتی قوتابیـــانی کوردستان پیشرەوی ڕاستـــە-قینەی قوتابیە شورشگیرەکانی کوردە و لـــە پیناوی پاشـــە ڕوژێکی ئاسودە و بەختیـــارا خەبات ئەکا ٠٠ ئەمەش ئەوەی لە سەرشانی یـــەکیتی داناوە کـــە ئەبێ لـــە هەمو ڕویەکی پیشکەوتنی قوتابیانەوە خـــۆی ماندو بکات و تیکرای قوتابیان لە دەوری خۆی کۆ بکاتەوە •

● لاپـــەرەی خـــەباتی قوتابیان : بە دلخۆشی‌یەوە ئەم دوو تێبینی‌یـــەی خوشـــکە (بەیان) بڵاو دەکاتەوەو بـــە لای ئێمەشەوە ڕەچاو کـــردنی ئـــەو لایەنانـــە سەرکەوتنی یەکێتی‌و ســـودی قوتابیـــان دەگرێتەوە •

لاپەڕەی خەباتی قوتابیان

زێنەب سیف‌الله

ماوەیەکە لاپەڕەی قوتابیـــان هەمو هەفتەیەك باس‌و بابەت‌و بەرهەمی ئەدەبی خوشك‌و بـــرا قوتابیەکان بڵاو ئەکاتـــەوە ٠٠

بە پێویستی ئەزانم هەمـــو ڕێکخراوو یەکیتی یـــەك دەنگی خۆی بـــە جەماوەری خـــەڵك بگەیەنێ ، بۆ ئەوەی لـــە بیرو باوەڕو ئامـــانج‌و ڕیبـــازی ڕێکخستنەکەی بگەن • ئـــەم ڕونکردنەوەیەش پیویستی بـــە هاوکاری کردن لە گەڵ دەزگا-کـــانی ئیستگەو تەلەفزیون‌و ڕوژنامەکان هەیەو تەنانەت بڵاو کراوە ناوخۆییەکانیش ئەتوانن بەرادەی فراوانی خۆیان ئـــەم دەنگە بە خەڵکی بگەیەنن •

یەکیتی لەو کاتەوە کە ئەرکی سەر پەرشتی کردنی ئـــــەم لاپەرەیەی گرتۆتە ئەستۆی خۆی بـــە پێی توانا هـــەواڵەکانی قوتابیان‌و بزوتنـــەوەو چالاکی نواندن‌و پلـــەی پیشکەوتنی قوتابیانی کوردو عـــەرەب‌و ڕیکخراوە قوتابیە جیهانیەکان‌و پەیوەندی دۆســـتانەی نـــاو قوتابیانی بڵاو کردۆتـــەوە ٠٠ بیروباوەڕی سەردەمی ئەمرۆی عیراقی شورشی کردوە بـــە ئاوینەیەکی باڵا نوماو نیشانی قوتابیانی وڵاتانی دۆســـتی داوە •

یەکیتی ئەیەوێ بیروباوەری ئەمرۆی عیراق لە چوارچیوەی ئایدیولوجیەتیکی پیشـــکەو توانەی جـــەماوەری خـــەڵکی عیراقدا بڵاو بکاتەوەو بەتایبەتی قوتابیان بە تیوری پارتی سەر-کردە پەروەردە بکات‌و هـــەمو قوناغـــە سەرکەوتوەکانی دوا ڕوژی قوتابیان بـــە گیـــانی برایەتی‌و دەرونێکی نیشـــتمان پەروەرانەوە ببرێ •

هەروەها ڕوی بزوتنـــەوەی قوتابیانی دەرەوەش نیشان بـــە قوتابیە کوردەکان ئەدات کـــە ئەمەش کردارێکی جوامێرانەی سودمەندە •

پیشکەوتنی ڕوی ئەم لاپەرە یەش بەستراوە بە ئەرك‌و خۆ ماندو کردنی قوتابیە دڵسۆزە-کانەوە ، ئـــەم لاپەرەیەش وەك هەمو شتێکی تری تازە تـــا ئەکەوێتە خۆ پیویستی بـــە خۆماندو کردنی دڵسوزان هەیە ٠٠ ئیستا باش ڕون بونەوەی ڕیبازی شورشگیرانەی نەتەوە خوازی لاپەڕەکە ئـــەوە تـــا قوتابیانی کورد لە هەمو ناوچە یەکی وڵاتەوە بەشداری تیـــا ئەکەن‌و دەنگی خۆیانی تیا دەر ئەبرن •

باری خوێندن لەکوردستان دا

فریاد بلال

پارتی سەرکـــردە (پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب) لە ڕوانگەی مرۆڤایەتی خۆیەوە هەمو مەسەلەیەکی کۆمەڵایەتی‌و سیاسی‌و ئابوری بە شێوەیەکی زانســـتیانە و مەبدەئی شـــی کردۆتەوەو ، هەمو گیروگرفتـــەکانی (تا ڕادەیەك) ! ی زۆر چارەسەر کردوە •

پارتی سەرکـــردە لەمێـــژە چونی ناوەو لە ڕوی پیشکەوتن‌و دەرکی بەوە کردوە کەوا گەلی عیراق بە گشتی‌و میللەتی کورد بە تایبەتی گیرۆدەی گەلێـــك داوی دواکـــەوتن‌و کوێرەوەری بون ٠٠ خواست‌و نیازی سەر-کردایـــەتی پارتی‌و شـــورش خزمەت کـــردنی مەســـەلەی مرۆڤایەتی گـــەلی عیراقـــە ، بەڵگەی ئەم دڵسوزیەش ئەوەیە کە لە سەرەتای ساڵی ٩٧٠وە تا ئیستا ناوچـــەی ئوتونومی گەلێ هەنگاوی بەرەو پیشەوە ئاوەدانی‌یەوە ڕواڵەتێکی نوێی لە خۆی گرتوە • یەکیك لـــەم هەنگاوە پیرۆزانە ئەو گۆڕانـــە گشتی‌یەی باری فێرکـــردن‌و ڕوشنبیری‌یە کە سەرکردایەتی شورش ئەیەوێ ناوچەکەشان بـــە شـــانی ڕێبازی شورشی نەتەوەیی‌و سوشیالستی بڕوات ٠٠ بە پێی ئـــەو بەراوردو لێکدانەوەیەی کە لەم داییـــەدا کراوە دەرکەوت کە تا ئیستا ژمارەی ٥٠٠ پینج سەد ملیۆن دینار بۆ ئەم ناوچەیە خـــەرج کراوە ، هەروەها شەش سـەد قوتابخانە شی تیا کراوەتەوە ، کـــە ٣٣٦ قوتابخانەیان لـــە پاریزگای سلیمانی‌یە و (١١٨) قوتابخانەش لە هەولیر • ئەمانە جگە لەو ٤٠٠ مەڵبەندەی کە بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری لـــە پاریزگای ســـلیمانی‌و ١٨٥ مـــەڵبەندی تر لـــە هـــەولیر کراونەتەوە •

ئەمـــە تەنیـــا لایـــەنی ڕوشـــنبیری‌و پـــەروەردەی پیشکەوتوی ناوچەکەیە جگە لە مانەش بـــە هەزاران پرۆژەی خزمـــەتگوزاری‌و ئـــاوەدانی‌و شارستانیتی نوێ لە هـــەمو ڕویەکەوە کراوەتەوە •

پاشماوەی : سودمەنی مۆز

ئەگەر مـــۆز بە وردی نەجـــوورێ لە گەدەی مـرۆڤ دا ئەترشێ‌و مرۆڤ نارەحـەت ئەکات ٠٠ ئیسقانی منداڵ بـە هێز ئەکات‌و ئەبیتە هـــۆی زوتر گەورە بونی ، ئـــەو کریکارانەی ئیشی گران ئەکەن یان فکریان ماندو ئەبـــێ‌و ئەو نەخۆشانەی توش نەخۆش جمگەو گورچیلە بون مـــوز تا ڕادەیەك چارەسەریان ئەکات •

مۆزێکی تازە گەیشـــتوو بە قەدەر کیلویەك گۆشت سود بـــە ئادەمیزاد ئەگەیەنێ ٠٠ لـــە گەڵ ئەوەشدا زۆر خـــواردنی ئەبێتە هۆی نەخوشی تایبەتی • شیروەمۆز پیکەوە خۆراکیکی سود بەخشە •

دکتور (بوسین گـــلی)و (شارل دبیر)و (لابـــــە) ئەڵێن سەرمان لە توانـــاو سودمەندی مۆز سوڕماوە کـــە تاچ ڕادەیەك لەشی ئادەمیـــزاد پتەوو بە هێز ئەکات •

پاشماوەی چالاکیا خویندکە پرسیار : کارتێ کـــرنا هونەری لسەر چقاکی چیە ؟

بەرسڤ : بەراستی هونـــەر دگەڵ گوهرین‌و پێش کـــەفتنا دەولـــەتاو نەتەوایەتیا چونن ل هەمی دەماو جها ٠٠ هونـــەر موهبا وگیانا ڕێـــك تێخیت هەروەسا هەستا مروڤایەتیێ تیژدکەت تتیال‌و ئەخـــلاقێ مروڤی چاك دکەت ئەم شـێین پیش کەفتنانە نەوایەتیا پیڤیـــن پەیکا گە هشتنا واند هونەرید ئوشوینەواریت هونەری بیت د هێلن •

زانیاری :

چەوەندەری شەکر

(مارکـــراف) ٠٠ زانای ئەڵمانی بەناوبانگ لە ســـاڵی ١٧٤٧ دا شـــەکری لە ناوچەوەندەر دا دۆزی‌یەوەو دەری هێنا ، بەڵام زانای ئەڵمـــانی (ئاکارد) وە ناپلیون لـــە فەرەنسا زۆر هەولیان دا تاکوڕێژەی شـــەکری چەوەندەریان لە ٧٪ وە گەیانـــدە (١٧٪) •

چەوەندەری شەکر لە عیراقامێژوویەکی ڕاستەقینەی نیە ، بەڵام لەساڵی (١٩٣٥)وە چەندبنکەیەکی تاقی کـــردنەوەی کشتوکاڵ دەستیان کردوە بـــەتاقی کردنەوەی چەوەندەر تاکو لە ساڵی ١٩٥٠ دا توانیان لـــەچەند ناوچەیەکی ژووروی وڵات دا بیچێنن •

چەوەندەری شەکر ســـێ‌جۆری باشیان هەیە وەکو :

١ - جۆری هۆڵـــەنـــدای (ترایرف) کە ١٦٪ی شەکرە
٢ - جۆری ئەڵمـــــانی (کلاین‌ئەی) کە ٢٤٪ی شەکرە
٣ - جۆری هۆڵەنـــــدای (بولیبیتا) کە ١٨٪ی شەکرە

هەڵکەندنی چەوەندەر :

ئەوکاتەیە کە گەڵاکانی زەردئەبێ‌و شۆر ئەبنەوە بۆ ســـەر زەوی، هەندێك‌جار شارەزایانی کارگە شەکرەکان ئەچن لـــە کێڵگەکانا هەڵیان ئەکـــەنن‌و نمونەیەکیان لە تاقیگا کـــانی کارگە کە دا تاقی ئەکەنەوەو ئینجا بە جوتیارەکان ئەڵێن کە فلان ڕۆژ هەڵی کـــەنن دوای ئەوەی چەوەندەرەکە هەڵکەندرا هەرچەند تیشکی خۆر لێی بدائەوەندە ڕێژەی شەکری کـــەم ئەبێتەوە ٠٠

ئەو وڵاتانەی کە ئەمرۆ بـــەپیشەسازی شەکرو چەوەندەری شەکر بەناوبانگن ئەمانەن :

ئەڵمانیا ، یەکێتی سوڤیات، وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا ، فەرەنسا ، جیکۆسلۆفاکیا ٠٠

ئیستا لە وڵاتی ئیمەدا کـــەپیشەسازی شەکر تازە دەستی پێ کردوەو لە سەرەتای بەرهەم‌هێناندایە خۆی لەم ڕێگایـــەدا تاقی ئەکاتەوە ، وەکـــــو دەرکەوتوە زەوی زاری ناوچەی ژوورو توانای ئەوەندە بەرهـــەم‌هێنانی چەوەندەری هەیە کە بە ئاسانی پێویستی‌یەکانی‌بازاری ناوخۆی وڵات چارەسەربکات •

احمد قادر فرج

***

پاشماوەی بڕیارە ...ەکانی

سەرکەوتنی‌و فەلاحەکان فێری جۆری کشتوکاڵ نوێ بکرێن •

٦ - بەرهەم هێنانی زۆرو کوت پرژاندنی ناوزەویەکان •

٧ - لـــە هـــەر کومەڵیکی هەرەوەزکاری دا دوکـــانیك بکرێتەوە وپشتـــگیری بازاری هەرەوەزکاری بکرێ •

٨ - دەورەی تایبەتی بـــۆ پێگەیاندنی کـــادری تەکنیکی کشتوکاڵ بکرێتەوە •

٩ - توتنی ڕوژهـــەڵاتی‌و فرنجی چاك بەرهەم بهێنرێ •

١٠ - دارستانی دەسکرد دروست بکرێ و دارستانـــە سروشتیەکانیش بپاریزرێن •

١١ - یـــەکیتی‌یـــەکانی جوتیـــاران‌و هەرەوەزکاری‌و نەقابەی کشتوکالیەکان هەمـو توانایەکیان لەم ڕووەوە بخەنـە کار •

١٢ - بـــە هەرەوەز تۆو بچێنرێ وە بە پێی یاســـای ژمارە (٩٠)ی ساڵی ١٩٧٥ •

١٣ - بەریوەبەران‌و سەروك لقە کشتوکاڵیەکان سەرپەرشتی ئـــەم کاروبارە کشتوکالیانـــە بکەن •

بروانە ل - ٨

منال بۆ یاری ئەکا

- کەمال سابیر -

لە کاتێکدا کە منال بـەتەمەنێکی سروشتی خـۆی داتیپەڕ ئەبێ بەتایبەتی لە تەمەنی شەش ساڵیەوە تا نزیـکی دوازدە ساڵی کە پێی ئەوترێ تەمەنی منالی ، ئەگەر لـەم تەمەنە دا سەرنجێکی منـاڵ بدەین ئەبینین لەم ماوەیـەی ژیانی دا منال یاری ئەکا .. وە ئەم یاری کردنەشی زۆر جـار ئەبێتە هۆی ئەوەی کـەسەرزەنشت ئەکرێ لە لایەن مامۆستا کانیەوە یاخود دایك و باوکیەوە ، وە لە مەش زیـاتر زۆر جار پیایا هەڵ ئەشاخێن و لێی توڕە ئەبن و بگـرە لـە لێدانیش بێ بەشی ناکـەن ..تەنیا لە بەر ئەوەی جمو جوڵی زۆرەو حەز بە بزێوی و راکـەراکە ئەکا .

جا ئایا ئەتوانین منال لە یاری دور خەینەوە ؟ وە ئایا پێویستە منال یاری بکا ؟ وەیا خود ئایا منالەکە خۆی ئەتوانێ یاری نەکا ؟ ئەمانە هەمویـان پرسیارن و پیویستی یان بـە وەڵام دانەوە هەیە ، تا بتوانین نەختێ لە دەرونی منـالەکانمان نزیك بینەوەو بـە پەروەردە یەکی راستی زانیاری گۆشیان بکەین .

لە بەر ئەو مەبەستانەی لە سەرەوە باسمان کـرد پێویستە بگەڕێینەوە بۆ ئـەو تیوری (نظریه)یانەی کـە زاناکانی دەرونی لـە بارەی منالەوە وتویانە ، وە بۆ ئـەم مەبەستەش هەندێ لەو تیوریانە ئەهێنینەوەو بەکورتی لێیان ئەدوێ ین :

١ - تیوری وزەی زیـادە (نظریة الطاقة الزائدة) :

(سبنس) و (شلر) کـە خاوەنی ئەم تیوریەن وای بـۆ ئەچن کە منال بۆیە یـاری ئەکا تا لە وزەی زیادەی لەشی رزگاری ببێ وە بەڵگەشیان بۆ ئەم تیوریە ئەوەیە کـە گوایە بۆ یەمنال زیاد لەگـەورە یاری ئەکا چونکە منال کەسانی تر هەن کە بە خێوی ئەکـەن و خواردنی ئەدەنێ و بە ئیشـەوە ماندوو نابێ لەبەر ئەوە هـەوڵ ئەدا بە رێگای یاری کـردن ئەو وزە زیادەیەی لەشـی کار بکاو لە ناوی ببا .

٢ - تیوری ئامادە بـون (النظریة الاعدادیة) :

خاوەنی ئەم تیـوریە (کارل جروس)ە ، ئەم ئـەڵێ یاری کردن کارێکی بایولوجـی گرنگی هەیە بۆ زینـدەوەر وە لە باری سەرنجی کـارول جروسەوە یاری کردن ئـامادە بوونە بۆ ئیشی راسـتەقینەو بەکەڵك لای زینـدەوەر ، وە نمونەش ئەهێنێتەوەو ئـەڵێ : کاتـێ دوو بەرخ یـاری لـە گەل یەکتر ئەکەن بە شـەڕە دا ، قۆچ کردن ئەمە راهێنانێـکە بۆ ئەو کارە بەرگرییەی کە لە دوا رۆژ دا بەراستی بەرگـری لە خۆیانی پێ ئەکەن . وە ئەم کارەش وێنـەی لای زۆر گیانداری تر ئەبینین وەکـو بێچوە پشیلە ، توتەڵە سـەگ . دیسان کارول جروس یـاری کردنی منالیش بە هەمـان مەبەست سەیر ئەکات و ئەڵێ : کاتێك سـەیر ئەکەین تیپێکی شانۆی ئەکتەرەکانی پـەروەر ئەکەن لە سەر دەورەکـانی خۆیان ، ئەم پەراوەیە ئامـادە بوونێکە بۆ پیشـاندانی شانۆگەریەکە بەراستی لە سەر شانۆ بۆ بینەران . خـۆ ئەگەر بێت و لەوەپێش پەراوەکە ببینین و دواییش شانۆ گەریەکە لەسەر شانۆ ببینینەوە لەوانەیە نەیناسینەوە چونکە هەڵـس و کەوت و وت و وێژی ئەکتەرەکان لە کاتی پەراوە دا کە ئامـادە بوونە زۆر جیاوازە لە پیشاندانە راستیەکەی لە سەرشانۆ . لەبـەر ئـەوە کارول جروس یاری کردنی منالیش بە ئامادە بونێك دائەنێ بۆ گەورەی .

٣ - تیوری کورت کردنـەوە (النظریة التخلیصیة) :

تیوری کورت کردنەوە بـە پێچەوانەی تیوری ئامادە بوونە وەیە ، ئەم ئەڵێ : یاری کردنی منال ئامادە بون نیە بە مەبەستی ئیشی راستەقینەو بەکـەڵك بۆ دوارۆژ ، بەڵکو یاری کردنی منال کورت کردنەوەی رابوردوە کاتێ ئەبینین منال بـەرد ئەهاوێ ، را ئەکا ، بـە دارو دیوارا هەڵ ئەگـەڕێ ، یاری نارێك و پێك ئەکا لە کـاتی منالیدا وەیاری رێك و پێك ئەکاو تیپ تیپ پێکـەوە ئەنێن و گەلە کاری ئەکەن لـە ئیشا لە کاتی لاوێتی و گەورەیی ئەم تیوری یە ئەڵێ : ئـەم هەمو جۆرە یاریانەو ئـەم کردەوانە لە هەمو پلەکـانی ژیاندا ، هەموی دەوری ژیانی جۆر بە جۆری مرۆڤ ئەبینێ و دوبارەی ئەکاتەوە لە مێژووی ئادەمیزاد دا ، چونکە مـرۆڤ لەسەرەتای دروست بوونیـا بەتەنیا ژیاوەو هەمیشە ترسی گیانداره درندەکانی لە سـەر بووە ، لەبەر ئـەوە ئەمیش بەزۆری خەریکی راو کـردن بە بەردو راکردن و بـە دارا هەڵگەران بووە ، جا ئیستا ئەو ماوە مێژوویە کورت ئەکاتەوە لە کاتی منالیدا .

دیسانەوە خاوەنی ئەم تیورە کە (سـتانلی هول)ە ئەڵێ : کە مرۆڤ لە دایك ئەبێ هەر لە منالیەوە هەتا ئەبێتە پیاو بەو دەورانەدا ئـەڕواتەوە ، بـە کورتی کە مرۆڤ لە سەرەتای دروسـت بونیـەوە پیـایا رۆیشتوە هـەتا ئیستا .. وە دیسانەوە نمونەیـەکی تـر دێنێتەوە ئەڵێ : کاتێ ئـەبینی منالێك یەك دوو ساڵانە کەچی هەندێ جـار کەیاری لەگـەڵ دایکیـا ئەکـا خـۆی لێ ئەشارێتەوە یان داوا لە دایکی ئەکا کە خۆی لە پەنا یەکـدا بشارێتەوەو خـۆی پیشـان بداتەوە ، ئەمە هەموی لە بـەر ئەوەیە منال ئەو چەرخە کۆنـە بە یاری کردن کورت ئەکاتەوە کـە کاتی خۆی مرۆڤ کاتی مەترسی لێ نزیك بۆتەوە خۆی شاردۆتـەوە یـان کـاتێ ویستویەتی نێچیرێك راو بکـا خۆی بۆ حەشار داوە ..

٤ - تیوری پشودان (النظریه التنفیسیه) :

ئەم تیورە لە راستیدا زۆر لە تیـوری وزەی زیادە ئـەچێ ، چونکە ئەم تیورە ئەڵێ : یاری کردن رێگایەکە کە ماوەی منال ئەدا هەستی دەروونی بەنـد کراوی خۆی بـە هۆی یاری کردنەوە دەربڕێ . ئەم تیورە مێژوویـەکی کۆنی هەیـەو ئەگەڕێتەوە بـۆ سـەردەمی (ئەرستو) .. وە بریتی یە لە وەی کـە بـە هۆی شتێکەوە شتێکی تر لە کۆڵ بکەیتەوە ، هەروەکو چۆن شانۆ گەریـەکی تراجیدی یارمەتی بینەران ئەدا بـە لابردن و کـەم کردنەوەی هەندێ لە خەم و خەفەتیان کـە ناتوانن بە رێگایەکی ئاسـایی لـە کـۆڵ خۆیانی بکەنەوە ، هەروەها یاری کردنیش زەمینە خۆش ئەکا بۆ منال بۆ رزگـار بونیان لە پەژارە .

٥ - تیوری لەجیـاتی بون (النظریه التعویضیه) :

لە کارە گرنگ و بنەڕەتیـەکانی یاری کردن ئەوەیە کـە ماوە ئـەدا بـە منـال تەوازن بگێڕێتـەوە ژیانی ، کاتێـك باوکێك لە منالەکەی خۆی ئەدا ، منالەکە ناتوانێ بەرامبەر باوکی بوەستێتەوەو لێی بداتـەوە ، وشـتێکی ئاشـکرایشە لەم کاتەدا منال هەست بە تووڕەییەکی زۆر ئەکا لە ناخی خۆیدا چونکە ناتوانێ تۆڵەی خۆی لـە باوکی بسێنێتەوە ، جا بۆ ئەوەی ئـەم منالە تەوازن بگێڕێتەوە بەشی و رق و تووڕە بوونـەکەی خۆی دەربڕێ ، دێت یاری لەگەڵ منالەکانی هاورێی دا ئەکـا ، یاری ماڵ ماڵێنە ئەکەن و ئەمیش ئەبێ بە باوك و دەست ئەکا بـە لێدانی منالەکانی تر .

یاخود ئەگەر لە قوتابخـانە مامۆسـتاکەی لێی دا ناتوانێ بەگژ مامۆستاکەی دا بچێتەوە ، لە جیاتی ئەمە دێت لە دەرەوە یاری مەکتەبێنە ئەکاو خۆی ئەبێ بە مامۆستاو بـەر ئەبێتە لێدانی قوتابیەکانی کـە لەراستیدا هاورێکانی خۆیین .

یاخود کچێکی منـال تووشی چاوێشـە بووە ، باوکی دەرمانی چاوی بۆ کڕیوەو ئەیکاتە چاوی .. هەرچەندە ئەم منالە ئـەم دەرمان تێکردنەی پێ ناخۆشەو ئازاری ئەدا ، لێرە دا بیر لەوە ئەکاتەوە کە چۆن تۆڵەی خۆی بکاتەوە ؟ . دێت یاری لە گەڵ بووکە شووشەکەی ئەکاو چۆن باوکی دەرمانی کردۆتە چـاوی ئەمو قسەی بۆ کردوە ، ئەمیش دەرمانەکە ئەکاتەوە چـاوی بووکـە شوشەکەو هـەمان قسەکانی باوکی بۆ ئەکاتەوە .

ئەمانە هەموی یارین و منـاڵ ئەیانکا ، لە جیاتی ئەو شـتە راستی یانەی کە بەسەر خۆیـدا دێن ، بەڵام ئەم بە یاری کردن دەریان ئەبڕێ .

بەپێی ئەم تیورە ئەتوانیـن بەکورتی بڵێین ئەوەی کە منال ناتوانێ بەراستی بیکا ، دێت لە رێگای یاری کردنەوە بە خەیاڵ دەری ئەبڕێ .

بۆ نمـونە ناتوانێ سواری ئەسپ ببێ بەراستی ، بـەڵام دێت بە خەیاڵ سواری قامیش ئەبێ ، یان وەکـو شوفیر یان لاسایی پزیشك ئەکاتەوە ، یان خۆی ئەکات بـە قەساب ... وەهەر وەها ...

ئەم تیوریانەی لـە سەرەوە باسمان کردن ناتوانین بڵێیـن یەکێکیان یان دوانیان سـەدی سـەد راستن و هیچ کـەم و کوریەکیان تیا نیە . بەڵکـو هەریەکەیان لایەنێکی یاخـود چەند لایەنێکی راستی تیایـەو لایەنی چەوتیشی تیـایە .. وە ئەتوانین بڵێین کە هەریەکێ لەم تیورانە تەواو کـەری ئەوی تریانە تەنیا ئەوەندە هەیە کە هەمو تیوریەکان لە یەك خاڵدا یەك ئەگرنەوە ئەویش ئەوەیە کە ئـەم منال یاری ئەکا . بەڵێ ئێمـە بمانەوێ و نەمانەوێ منال یاری ئـەکاو تەنانەت بـە دەست خۆیشـی نیـەو ناتوانێ یاری نەکـا ، وە ئێمەش بە هیـچ جۆرێك ناتوانین یاری کردنی لێ قەدەغە بکـەین ، یاخـود بیبەسـتینەوە بـەو یاسـاو رێژیمانەوە کە گەورە پەیڕەوی ئەکا . تەنیا ئەوەی لە سـەر شـانی ئێمـەی باوکـان و مامۆستایانە ئەوەیـە کـە ئاراستەی منالی بکـەین و رێ پیشان دەریان بیـن بۆ یاری بەسودو بە کەڵك . وە ئـەبێ ئیستا پرسیار لە خۆمان بکەین و بڵێین : کە ئایا منال چۆن سود لە یاری وەر ئەگرێ ؟ چونکـە یاری کـردن لایـەنێکی زۆر گرنگە لە ژیانی منال دا تەنانەت بە هۆی یاری کردنەوە ئەتوانین نـەخۆشی و ناتەواویەکانیشیان دەست نیشان بکەین .

منال بە هۆی یاری کـردنی سـود بەخشـەوە باشـتر بۆ ماوەمان ئەداتێ کە لە دەروون و توانای تێ بگەین و بتوانین سود لەم تێگەیشتنە وەرگرین بـۆ پەروەردە کردنی بـە پەروەردە کردنێکی راست لە رووی خوو رەووشت و زانیاری و کۆمـەلایەتی یەوە .

سەرچاوەکان :

١ - علم النفس والنحو - عزیز حنا وحسن حافظ .
٢ - علم النفس أسسه وتطبیقاته - عبدالعزیز القوصی .
٣ - الطفل المشاغب - کحلاء طاهر العنانی .
٤ - علم النفش التربوی - کیتس .

لهۆنراوە [illegible] ونەکراوەی فەقێ تەیران

هەی ئاڤێ و ئاڤ

عبدالرحمن مزوری

ئەم شیعرەی لە خـوارەوەبوتان بڵاوئەکەینەوە ، شـیعری شاعیری بەناوبانگ - فەقـێ تەیران ـە ، ئەم شـیعرە تـا ئێستا بە تەواوی بڵاونـەکراوەتەوە ، بەڵکو ئەدیبـان و نوسەرانمان دیاریان کـردوەکەوا شاعیری نـاوبراو ، شیعرێکی بەو ناوونیشـانەی سەرەوە هەیە ، وە هەندێکیـان چەند رستەیـەکیان لـێ بڵاوکردۆتەوە ، ئەم شیعرە بـە تەواوی لە دەستنوسەکـانی مامۆستا - مەحمود سـەرگەلی - ئیمامی مزگـەوتی - محمود البکری - لە موصل وەرگیراوە ، و ئێمـەش پێشکەشی خوێنەرە بەڕێزەکانی - هاوکاری - خوشەویسـت ئەکەین .

هەی ئاڤو ئاڤ هەی ئاڤو ئاڤ
ماتو بە عیشقا .. موجبەتێ ؟!
مەوجو پێلان دهـاڤێی بـەلاڤ
بـێ سەکنەئو .. بێ رامەتێ

بێ رامـەتو بـێ سەکنـەئی
یـان عاشقا ، باغـێ خـوئی
یان شوبهەتی قەلبـێ مەئی
ژ عیشـقا کـێ ، نـاتە بتێ ؟!

ژ عیشقا کـێ تـوتێی و تێ
حەتا کەنگی تـو بێی و بـێ
بو من بێژە .. حەیرانە ئـێ
دا ئـەز بزانـم ، قیصـەتێ

دا ئەز بزانـم ڤـێ سـوڕێ
ژ هندەکـێ مـەیا .. پڕێ
ژ مەعنـەیا ڤێ ، گوڕگوڕێ
ژ کێـڕا دکی ڤـێ طاعەتێ ؟!

طاعەت دکـی برۆژوشـەڤ
ذکری دکـی بقـەلب و دەڤ
پەیدا دین ژمەوجـان کـەف
ژ مەوجان کێشـامیمنەتێ

ژ میمنەتـێ مەوجان کشـی
تو نازکا طەبعـەتخوەشی
بێ دەستو پێ لئەردی دمەشـی
دێ کیڤە چی ، تـو ژکیڤە تێ ؟!

ئاڤێ دگـوت ، فەقـێی دەلال
بورین لمن چەند ماهەوسـال
کەسێ نەکـر ئـەڤرەنگ سوءال
حەتا نهـو ڤێ ساعەتێ

فەقی دگـوت ئاڤـێوەبـو
پێفەمبەران عاقـلهەبـو
موحتاجـی پسیاران نەبـو
تەفتیش دکەن مەعـریفەتێ

جابا فـەقی لنك نەبـو
لەولا لفورقانـێهەبـو
ئەردێ خـودێ لسەرتـە بو
گەلو ئاڤـێ بیـدامـەتێ !!

سودمەندی مەڵبەندی مۆز

لە ساڵی ١٤٨٤ کـە پورتوگالیەکان گینیای تازەیان دۆزیەوە داری مۆز کـە بـە ئەفریقای (بنان)یان پـێ ئەووت لەگەل خۆیانا هێنایـان بۆ دورگەی (کاناری) .. دوای ئەوەش لە ساڵی ١٥١٦ (توماس روبر لانـگا)ی ئەسپانیای یەکەمین جار هەندێ دۆزی بـۆجیهانی شارستانی نوێ هێنا .. لەو کاتە بەدواوە ناشتنی مـۆز بۆتە باو وپەرەی سـەندوە ..

ئیستا زیاتر لە ٢٠ جـۆرچەشنی مـۆز هـەیە ، داری مـۆز جـگە لـەوەی بالایەکی جوانی هەیە چونیتیەکی سەر سوڕهێنەریش هەیە .... لەژیانیا تەنیـا یەك جار بەر ئەدات و یەك هێشـو مـۆز ئەگرێ ، بەڵام هیشـوەکە لـە ٢٠٠ - ٧٠٠ مۆز ئەگـرێ ، گەلێك جار قورسای هێشوەکە ئەگاتە ٦٠ کیلو گرام ، دوای ئەوە مۆزەکان کرانەوە دارەکـە ئەبڕنەوە ، سەر لە نـوێ لەریشەوە نەمامێکی تـری لێ پەیدا ئەبێتەوە .

لـە فەرەنساو ولاتەکانی تری ئەوروپا مـۆز (بنـان) لەجیاتی میوە ئەیخۆن بـەڵام لە دورگـەکانی (ئانتیل) فیلیپین و مالیزیاو کەنـاری ئەمەریکای ناوەندی و ناوچـە ئیستوائیەکانی ئەفەریقـاو ئاسیا لە باتی نان بەکـاری دێنن ، لەو ولات و ناوچانـەی باسمان کرد مـۆز نانـی دانیشتوانە ، وەکو چـۆن دانیشتوانی ئاسیای رۆژ ئاوو ئەوروپا گەنم و جۆ ، چینیەکان برنج بە بنچینەی خۆراکـی رۆژانەیان ئەزانن ، ئەوانیش هـەر بـەو چاوە سەیری مۆز ئەکەن .

مۆزی گەییو ڤیتامـین(آ ، ب ، ث ، و) ٨٠٪ی شەکرەو ئاسن و فسـفورو مەنیزیـۆم و پوتاسیوم و سۆدیومی تیایە .

بڕوانە ل -٨-

وەڵامێکی خـۆش

لە بابەت (پتـر لە هەزار ساڵ بەر لە ئەمڕۆ نوسـینی کوردی بـووەو پەرتوکـی زانستیشی پێ نوسراوەتەوە) کە مامۆستا محمدی مەلا کەریم لە ژمارە ٢٨٦ رۆژنامەی بەرزی هاوکاری دا بڵاوی کردۆتـەوە گوایە لە گـۆڤاری العربی دا بەرچاوی کەوتوە کە دوکتـور عبدالحلیم منتصر مزگینـی سەرەوەی پەخش کردوە کاکـە حەمە پاش پێشکەش کـردنی هەزاران سوپاسی بـۆ چـەند کەسێك و گۆڤاری ناوبـراو وپەلامارێکی نارەوای لـەڕوی نەشارەزایی یەوە بردۆتە سـەر نوسەرانی کوردو دەڵـێ : (ئەوەندەی من ئاگام لێیە لـە بابەت ئەوەوە کە «ابن وحشیه» دەیڵی هیچ نوسەرێکی کـورد پەنجەی بۆ ڕانەکێشاوە » .

وەڵام : گیانە

١ - پەنجا ساڵ لەمەوپێش لە گۆڤاری ژاری کرمانجیدا .

٢ - لە ١٩٥٤دا لە گۆڤاری هەتاوی ژمارە (١) لە لاپەرە (١٨)دا .

٣ - لە ١٩٦٠دا لە لاپەرەکـانی (١٤ ، ٢٠ ، ٣٨)ی گیونامەدا .

٤ - لە ١٩٦١دا لە لاپەرەکـانی (٧٦٧ ، ٧٧١)ی فەرهەنگی مەهاباد دا .

دو جۆرە ئەلف و بـێو نوسینی کۆنی کوردی چـاپ و بڵاوکراونەتەوە :

١ - هی یەکەمینیـان لـە بابەت ئەلف و بێ و نوسـین و پەرتوکەکەی (احمد وحشیەی بنطی)یە کە بەو چەشـنەی خوارەوە بە دورو درێژی لـێی دواوین :-

احمد کوری وحشـیەی بنطی یە لە یادگارەکەی دا کـە ناوی (شوق المستهام في معرفة رموز الاقلام) ە کە لـە ٢٤١ی کۆچی دا نوسیویـتی یەوە لە بابەت ئەو خەت و ئەلف و بـێ کوردی یەی سەرەوەدا دەڵێ :-

لەبەغدایە لە نادوسـیدا چاوم بە (٣٠) بەرگ پەرتـوکی کتێبێ کوردی کەوتۆتەوە کـە بەو پیتە کوردیانە نوسراونەتەوە ئێستاش لە شامێ د و .

بەرگم لەوانە لە لایـە یەکێکیان باسی پەروەردە کردن و چەقاندنی دارە خورمایـان و ئیتر دەکات . ئەوی تریشیان لە بابەت دۆزینەوەی ئاوێیـە لە جێگایانی وشگ و بێ ئـاو داو دەڵێ :-

ئەوانە وەرگێڕانە سـەر زمـانی عـەرەبی تا (أبنـای بەشەر) سودو کەڵکیـان لێ وەرگرن .

ئەحمەد نەبطـی دەلـێ (ئەو ئەلف و بێیە لـە دوای تطبیقی تـەواوی حروفـەکانی ئەبجەدی لە « ئەلفەوە تا غەین» چەند حروفێکی تریشـی تێدایە کە لە دەستوری حروفان پترە هەر چەندە (پ ، چ)یش لێ جودا کراوەتەوە کـە چـی هێشتا حەوت جۆرە حـروفی دیکەشیان هەیە کە بە هیـچ زمانێك تەرجومەیان نیەو لە ناو هیچ ئەلف و بایەکی تریشدا نیەو بۆ باقی ئەو حروفانە هیچ دەنگ و مثالێکمان لە نـاو هیچ ئەلف و بایەك و زمـان و قەلەمێکی تردا بۆ نەدۆزرایـەوە دیارە ئەوان دەنگ و رەسمێکی سەیریان هەیە .

هەر بە هۆی ئەو مەخرەج و حروفـە سەیرانەوەیە کـە تلفظ و هۆنینەوەی هەمو زمانێك بۆ کوردان ئاسانەو کـوردان هەتا قورانیش وەکو عارەبانـی بە دەوی دەخوێنینەوەو بەڵکو باشتری تلفظ پێ دەکەن .

گەلێك لغەت لە رەگ و ریشە داکوردین وە عەرەبان لە کوردانیان وەرگرتوەو بە کاری دەبەن بە باریکیدا کـە رەگ و ریشەیە تەنها لە زمانی کوردیدا دەدۆزرێتەوەو عەرەبی نیە .

٢ - ئەلف و بێ و خـەت و نوسینەکەی دووەمینیان :-

ئەلف و بێ و خەتێکی کۆنترین کوردی یە کە ٢٨٠٠ ساڵ پێش زاین کوردان بەکاریان بـردوە ئەو لاپەڕەیەی کە بەو خەتـە چاپ کراوە لاپەڕەیەکـە لە ئاوێستای زەردەشتی کـە لە لایەن رێك و پێکی یەوە لە خەت و نوسینی فەرەنسی ئینگلیـزی ئەمڕۆ کەمتر نی یە .

گیو موکریانی

هاوکاری :
سوپوسی ئەم زانیاری یانەی ماموستا گیو دەکـەین و وەك بزانین کاك محمدی مەلا کـریم پلاری نەگرتوەتە هیچ نووسـەرێکی کوردو بەڵکـو لەو تاریکیشیا لە گۆڤاری (العلوم)ی لوبنانیدا لە ١٩٦٧ دا شتیکی وەك ئەمەی ماموستا گیـوی نووسیوە . تکاشمان ئەوەیـە ماموستا گیو ئاگادارمـان بفەرمویت ئەو کتیبی (شوق المستهام)ە لە کوێ دەسـگیر دەبێت و چاپی کەی و کوێیەو لاپەرەی چەندە بو ئەوە بتوانین باشتر پیشـانی خویندەوارانی بدەین و سوپاس .

Institut Kurde de Paris

ترانسزتەر چیە؟
TRANSISTOR

ئەندازیار محمد فرج علی

پێش تەواو بوونی نیوەی یەکەمی سەدەی بیستەم، وشەی ترانسزتەر کەوتە ناوناوانەوە بە تایبەتی لە وڵاتە یەکگرتووکانی ئەمریکا •

لە ساڵی ١٩٤٨ز چەند زانایەکی ئەمریکی توانیان ناوی ترانسزتەر بخەنە سەر ئەو مادەیەی کە بۆ یەکەم جار لە جیاتی ڤاڵڤی ئەلیکترۆنی بەکاریان هێنا وە ترانسزتەر لە زۆر ئامرازی ئەلکترونیدا جێگای خۆی کردەوە وەکو: رادیۆ، تلفزیون، ریکۆردەر••هتد •

بەم جۆرە ترانسزتەر بە هەموو جیهانی پیشەسازیدا بڵاو بوەوە وە دەرگایەکی فراوانی خستە سەر پشت بۆ پێشکەوتن و داهێنانی جۆرەها ئامرازی ئەلەکترۆنی کەوا ئیستا لەبەر چاومانە •

ترانسزتەر نەك تەنها مادەیەکی بچکۆلانەو گرنگە بەڵکو بەرگەگرو هەرزانیشە، جگە لەوەی وزەیەکی زۆر کەمی ئەوێ بۆ خستنەکارو ئیش پێ کردن کە لە چەند ڤۆڵتێك برناکا واتە بە پاتری وشك یان تەڕ ئیش دەکا • بۆ یەکەم جار لە توخمی (عنصر) جرمانیۆم ترانسزتەر دروست کرا و لە دووایدا سلیکون و گەلێ توخمی تر بەکار هێنران • لەم رووەوە سلیکون زیاتر لە هەموو توخمەکانی تر بەرگەی گەرما ئەگرێت •

ئیستا ترانسزتەر لە ئیش و کاری پزیشکیدا بەکار ئەهێنرێت وەکو ئامرازی وێنەگرتنی جووڵانەوەی دل کرا وە ئامرازی تیشکی ڕۆنتگن هتد ••

توخمی جرمانیۆم رەنگێکی بۆرو رەشباوی هەیە، زیاتر لە ئاسن ئەچێت و ژمارەی ئەتۆمەکانی سی و دووە ٣٢ • وەکو زانراوە مادە ئەکرێتە دوو بەشەوە :-

یەکەم :

ئەو مادانەی کەوا کەم و زۆر تەزووی کارەبایان پیادا ئەڕوات پێیان ئەوترێت وەکو: مس • ئاسن، ئەلەمۆنیۆم، لەشی ئادەمیزاد ••

دووەم :

ئەو مادانەی تەزووی کارەبایان پیادا ناڕوات و پێیان ئەوترێت وەکو : داری وشك • لاستیك، شووشە •• هتد •

بەڵام مادەی جرمانیۆم و تاقمەکەی بەشدارن لەو دوو سیفەتەی لە سەرەوە نووسراون، واتە : لە لایەکەوە تەزووی کارەبایان پیادا ئەڕوات و لە لایەکی تریشەوە بەرهەڵستی ئەکا، بەم مادانە ئەوترێت : نیمچە گەیەندەر •

توخمی جرمانیۆم ئەگەر هاتو جۆرە خلتەیەکی تێکەڵاو بە ڕێژەیەکی زۆر کەم ئەوا خلتەکە کارێکی گرنگ ئەکاتە سەر سیفاتی ترانسزتەرەکە ئەگەریش خلتەکە زەرنیخ بێت ئەوا کریستالی جەرمانیۆمە کە بە سالیب ناو ئەبرێت، هەروەها، ئەگەر خلتەکە توخمی بورون بو ئەوا بە ترانسزتۆری (موجب) ناو ئەبرێت •

کاتێ هەردوو جۆرەکە پێکەوە ئەبن ئەوا چەشنە ترانسزتەرێك پەیدا ئەبێت بۆ گۆڕانی تەزووی (ئەی، سی، یو، دی، سی) بەکار ئەهێنرێ و پێی ئەوترێت •

لێرەوە بسیان لەو دوو بەشەی سەرەوە پێکەوە بوون بە مەرجێ هەردو سەری ترانسزتەرەکە سالیب بێت و ناوەڕاستەکەی موجەب بێت ئەوا ترانسزتەرێکی تایبەتی پەیدا ئەبێت کە پێی ئەوترێت جۆری بە پێچەوانەی ئەم بارەوە (واتە ناوەڕاستەکەی سالیب بێ و هەردو سەرەکەی موجەب بێت) ئەوا بە ترانسزتۆری ناو ئەبرێت جگە لەوەی لە هەردو جۆرەکەدا ناوەڕاست پێی ئەوترێت (بنکە) وە دوانەکەی تر یان کۆکەرەوەیە یانیش هاوێژەرە وەکو لەم دوو وێنەیەدا دەرئەکەوێ :-

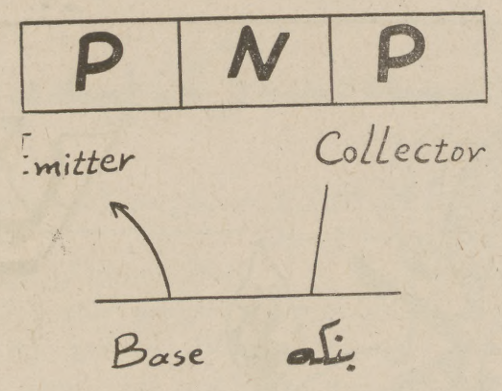

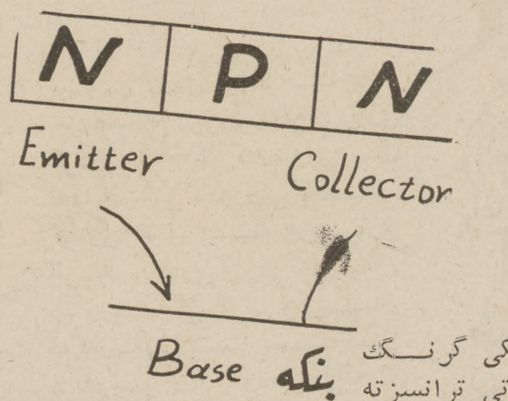

گفتوگۆیەك لەگەڵ مامۆستا عەبدولرەحیم وەفی

رەنگ بێ ئەو کتیبە تانلە نامە خانەکەتانا هەبێ کە لە سەر بەرگەکەی نوسراوە(کیف تتعلم اللغة الكردية) !

مامۆستا وەفی دانەری ئەمکتیبە لەم رۆژانەدا رێی کەوتە بارەگای رۆژنامەی هاوکاری و پیشوازی لێ کراو •• یەکێك لە نوێنەرە هەمیشەییەکانی رۆژنامەکە ئەم گفتوگۆیەی لەگەلا کردو ئەوا پشکەش بە خوێنەرە بەرێزەکانی ئەکەین :

● **چۆن ئەم کتیبەت دانا ؟**

ـ لە ساڵی ١٩٥٩ لە نامەخانەی مەعاریف چەند کتیبیکم دی دەربارەی فێربون و تیکەڵ کردنی زمانی عەرەبی و ئینگلیزی و فەرەنسایی و •••• ئەوەم بەبیرا هات وە بە پێویستم زانی کتیبیك دەربارەی فێربونی زمانی کوردی دابنێم بۆ ئەوەی برا عەرەبەکانمان بتوانن سوودی لێ وەربگرن و فێری زمانی کوردی ببن •

● **کتیبەکەت کەی داناو، کەی چاپ کرا ؟**

ـ هەر لە هەمان ساڵدا تەواوم کردو چاپیش کرا •

● **قەوارەی کتیبەکە چەندەیەو چۆنە ؟**

ـ نزیکەی ١٧٦ لاپەڕەیە، قەوارەی ٢٣ × ٢٦ بە لاینوتایب، لە چاپخانەی ئەسعەد لە بەغدا، وە لە سەر ئەرکی هەمان نامە خانەی مەعاریف چاپ کراوە •

● **تا ئیستا چەند جاری تر چاپ کراوەتەوە ؟**

ـ لە ساڵی ١٩٧٠ دا هەر بە قەوارەکەی خۆی چاپی دووەمی کرایەوە لە سەر قاقەزی ٨٠ گرامی سپی •• بەڵام ئەمجارەیان لە چاپخانەی کامەرانی لە سلیمانی چاپکرایەوە ••

● **ئایا نیازتان هەیە جارێکی تر چاپی بکەنەوە ؟**

ـ زۆر کەس داوام لێ ئەکەن کە چاپێ بکەمەوە، لە هەر کاتێکدا بۆم بکرێ و دەستم بگات حەز ئەکەم ئەم خزمەتە گەورەیە جارێکی تر دوبارە بکەمەوە •

● **هەر جارەی چەن دانەتان لێ چاپ کردوە ؟**

ـ یەکەمجار پینج هەزار دانەمان لێ چاپ کرد، جاری دووەم سێ هەزار دانە •

● **فرۆشی چۆن بوو ؟**

ـ ئیستا لە نامە خانە کانا نەماوە، مەگەر بە دەگمەن دەست بکەوێ •

● **بەشێوەی (قاموس) فەرهەنگ داتناوە یان نەء ؟**

ـ لە رواڵەتا لە فەرهەنگ ئەچێ، بەڵام ناوەڕۆکە کەی دارشتنی رستەو رێزمان و دروستکردن و جمو جوڵی وشەو تەنانەت جۆری نامە نوسینیشی تیایە •• جگە لە هەندێك سەرە بڕشتی شیعری شاعیرەکان و پارچە ئەدەبی هەمە جۆرە •

● **هیچ رۆژنامەیەك تا ئیستا لە سەری نوسیوە ؟**

ـ زوربەی روژنامە کوردیەکان لە سەریان نوسی، بە پیویستیەکی ئەدەبی هاو چەرخ یان داناوە، روژنامەی خەبات، ژین، پیشکەوتن لە کاتی خۆیا زۆر بایەخیان پێ داوە، جگە لە هەندێك نوسەری تایبەتی کە بە پێی بیروراو باری سەرنجی خۆی بەراووردی کردوە •

● **لە چاپی دووەمدا چیتان لێ زیاد کرد ؟**

ـ هەندێك هەڵەی چاپەمەنی و شتی تر کە پێویستی بە دەسکاری کردن ئەکرد، لە گەل ئەو بارە سەرنجە ئەدەبیانەی کە ئەدیب ونوسەرە کوردەکان سەرنجیان داوە •• ئەمانەم وەکو پاشکویەکی کتیبەکە لە گەلیا داناوە •

فەزڵەی تەریق ,, یان ,, میراتی بەش کردن ,,؟!

ماوەیەك لەمەوبەر تیپی نوواندنی سلیمانی، لە ڕێگەی ئیستگەی تەلەفزیۆنی کەرکوکەوە لەنووسینی مامۆستا عمر علی أمین، شانۆگەری (فەزڵەی تەریق)ی پێش کەش کرد •

ئەوەی شایانی باس بێت ئەوەی من لێرە دا بە خۆی زەوا ئەبینم باری سەرنجی خۆمی لە سەر دەبڕم بە تەنها بیری چیرۆکەکە ئەبێت لەگەل بەراورد کردن و هەڵسەنگاندنی بە شیعرێکی شاعیری چینی زەحمەت کێش و رەش و رووتی کورد مامۆستا قانیع و ئەڵێم : ئەوەی تا ئیستا باو بووەو پێویستە هەرواش بێت ئەوەیە یەکێك کە دێت بیرێك بۆ بەرهەمێکی لە یەکێکی کەوە ئەخوازێ، یان وەرئەگرێ، بۆ ئەوەی لە رووی دەست پاکیەوە بێت و کارەکەی لە شۆێن و جێگەی خۆی دابێت • وە دیسانەوە بۆ ئەوەی رەنج و ئەرك و شەو نخونی ئەویتریان بە باو فیرو نەڕوات، راست وایە ئیشارەت بەو سەرچاوە یان بەرهەمە ئەدەبیە بدرێت کە بیری نووسینەکەی، یان باسەکەی خۆی لێوە ئەهێنێ •

بۆنموونە بەماوەیەکی کەم دووای بەرچاو خستنی (فەزڵەی تەریق) بەشی عەرەبی تەلەفزیونی کەرکوك بە ناونیشانی (الست كراسي) شانۆگەری یەکی پێش کەش کرد لە نووسینی (سليم البصري) و دەرهێنانی (محمد يوسف الجنابي) بەڵام لەبەر ئەوەی بیری ئەو شانۆگەری یە لە (الـ ١٢ كرسي) رووسی یەوە وەرگیرابو، نەهاتبون بیکەن بەژێر لێوەوەو ئەوە فەراموش کەن کە نەڵێین بیری چیرۆکە کەیان لە فلان سەرچاوەوە وەرگیراوە •

قانیعی شاعیر بە ماوەیەکی دوور لەمەوبەر لە شیعرێکی دا پەنجەی بۆ میراتی بەش کردنی نێوان دوو برا ڕاکێشاوە، مەبەستی بووە بڵێ کە کاتێك مەسلەحەتی شەخسی دێتە کایەوە لای هەندێ کەس زەمیرو ویژدان کوڵ و بار ئەپێچێتەوەو چنگ لەسەر شانبۆی دەرئەچێ • لە شوێنی ئەوان قۆڵ برین و ساختەچیتی دەور ئەگێرن • بۆیە مەسلەحەت و پارە ئەبێتە هەمووشتێك ئەبێتە ئەوەی براو، دایك و، باوکی بۆ بگۆڕێتەوەولە وەش زۆر زیاتر •

ئەو هێسترە شێتەی جووتەوەشێنە
دابنێ بۆ من هیچ ئامەمێنە

ئەو پشیلە جوانەی پرخەت و خاڵە
جش با بۆتۆبێ رەونەقی ماڵە

مس و مەسینەی لەژەنگاوپاو
دابنێ بۆ من لە ساغ و شکاو

کیتەڵەی گزەو دەرخۆنە
هەمووی بۆ تۆ بێ لەتازەو کۆنە

ئەو مایە پیرەی زین هەڵپچڕاوە
مەرحوومی باوکم بۆ منی داناوە

هەردووکیان بۆ من گاسووری گارەش
دوو سەگمان هەیە بۆ تۆ ەجێی بەش

هەتا ئەگاتە
لە دەرگای حەوشە تاوەکو سەربان

دابنێ بۆ من سەرپاك هۆدەکان
بەڵام لەسەربان هەتا ئاسمان

هەمووی بۆ تۆبێ بێ کەسرونوقسان
هەرچەند مەغدوور بووم بەشی تۆ زۆرە

لەبەر تانەی عام ڕازیم بەمجۆرە
با خەڵکی نەڵێن : بروانە حالی

تەماعی کردە برای مناڵی

قانیع لەو شیعرەی دا وامیراتی نێوان دوو برای بەش کردوە، مامۆستا عمریش لە(فەزڵەی تەریق)دا بیری ئەو شیعرە وەرئەگرێت و لە شیوەی چیرۆکێکی شانۆیی دا دای ئەرێژێ لەگەل جیاوازیەکی زۆر بچوك دا کە بە تەنها گۆڕینی کەڵ و بەڵەکانەو هێچی تر وەك گاو سەگ بە پایسکل و ئۆتۆموبیل، مس و مەسینەوکیتەڵەو گزە بە تەختەو تاقمی ژوورەکان •• هتد •

بەو کەرەسەو کەل و پەل و پێویستی یانەی ئەمڕۆ لە ماڵێکی شارستانی دا ئەبینرێن و بەرچاو ئەکەون و بەکار ئەهێنرێن •

سەلاجەکە بۆ من و سنووقی بەفرەکە قەیناکە بۆ تۆ •• قەمەرەکە با بۆ من بێت و پایسکیلەکە بۆ تۆ ••

تەباخی نەوتە دووچاوی یەکە بۆ تۆو، تەباخە غازەکە دابنێ بۆ من ••

تەختەکانی ژووری نووستن و هۆڵ و میوان بۆ من قەیناکە، باقیاتی قاپ و قاچاخی ماڵ بۆ تۆ •

لەدواییشدا خانوەکە دابنێ بۆ من و (فەزڵەی تەریق)ەکەی تا ئەگاتە سەر جادەکە بۆ تۆ •

لەکۆتایی دا لەو باوڕەدام چ مامۆستا عمر علی أمین و چ خوێنەرانی ئەم رۆژنامە خۆشەویستە لەگەڵم دابن لە دەربڕین و بەرچاو خستنی ئەو چەند باری سەرنجەم دا کە مەبەست وون نە کردنی مافی ئەرکی کەسانێکن کە لە رۆژگارێك دا بەکارێکی واوە شەونخونی و زەحمەتیان کێشاوە •

ـ هەڵۆ ـ

چالاکیا خوێندگەهێ لدهوکێ

صدیق ئامیدی پەیامنێری « هاوکاری » لە دهوكێ

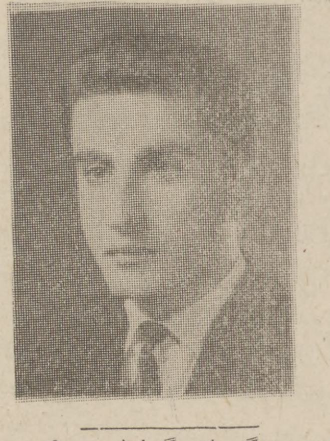

بێ گومان گەلەك دەزگاو رێڤەبەرێت هەین، مرۆڤ چ ژکارێت وان نەزانێت، یان شتەك کیم ژدزانیت، لە هەندنی ژ رابکاریت هیژا بەرکەرتی رادبن قازانجە کامەزن دگە هینە میللەتی، ئێك ژڤان دەزگا یا مەڵبەندا چاکیا خوێندگەهیە لە هوی لبەر ڤی چەندێ مە سەرەدانەك کر بو ڤی مەڵبەندی و پەند پرسیارەك ژ برادەر (یوسف ئیشا بازی) کرد بەر پرسیارێ مەڵبەندی لە هوکێ دربەسڤا خودا گەلەك تشت بۆ مە روهن کرن لسەر کارێ مەڵبەندی و چالاکیا وێ •

پرسیار : ئارمانجا مەڵبەندێ چالاکیا خوێندگەهێ چیە ؟

بەرسڤ : ئارمانجا مەڵبەندێ کومکرنا هونەرمەندانە ئوبەلاڤکرنا وان لسەر هەمی خوێندگەها، هەروەسا ئەم پی کولێ دکەین هونەری پێشی بخەین و کاردکەین بۆ کرنا پیشەنگەهاو میهرەجانیت موسیقی و روشنبیری و گەهاندنا هونەری بو گوندیت زربە هرکری ژ هونەری بەری شۆرشا ١٧ی تەموزێ •

پرسیار : لڤی سالێ هەوە چ کارێت هونەری کرینە ؟

بەرسڤ : مەبدەست پلانا سالی یاکری یا پرۆگرامێ و زاری یا ژ چالاکیا ••

خوێندگەهێ بو مەهاتی مەخوێ بەرهەڤ کری بو پێشەنگە هێت قطری و دەولی بیت خارێ •

أ ـ پێشەنگەها قطری یا ئاشتیا گشتی •

ب ـ پێشەنگەها قطری یا بەلا ڤکەراو بوستراتا •

ج ـ پێشەنگەها شانۆیا دەولی یانە خشێت بچویکال هندێ دیساتە مەبدەست بەرهەڤیت سەرەتایی کربو ئاهەنگا پێناسینێ بو شاگردێت پولائیکێ یاخانیێ ماموستایا لدهوکێ •

پرسیار ئەو گیرو گرفتێت تێنە رێکا کارێ هەوەدا چنە ؟

بەرسڤ : کێمبونا کادرێت هونەری زێدەبار ئەوێت ژ پەیمانگەها هونەریا جانیێ و ئەکادیمیا هونەریا جانیێ دەرچوین گرنگترین گیروگرفتە دیسان مەواسطێ ڤەگوهازتنێ نینە کو کارێت گەهاندێ نابەینا قەزاو ناحیا وگوندا سنا هیکەت • مە چوخانی نینی کوب کێ کارێ مە بهێنت وب شێنین چالاکیا خو بدروستی بکەین •

پرسیار : مەڵبەند پێدڤی چ مادە وجهازە ؟

بەرسڤ : مەڵبەندێ مە پێدڤی ئامیرێت موسیقیەت و دەزگاییت کهربائی بیت موسیقی و پیشە سازبیت چێکرنا دیکوراو شانویا هەروەها ئەم پێدڤی دەزگابیت رونا هیکرنا شانویانیە هندەك ژوان مەل مەڵبەندی نینن •

پرسیار : پەیسکا هاریکاریا دەزگاییت ڤلی دگەل هەوە هەی چەندە ؟

بەرسڤ : دەزگاییت هاڤلی دگەل بنگەهی هەمین چ بونا هێنە گوتن هنگی هاریکاریا مەدکەن زێدەبار رێڤە بەریامە ئو کارگێریا نافخویی وهەمی بەرپرسیاروکارگێریت خوێندگە هەل لپارێزگەهێ خوێندگەها ژ لایێ هونەریڤە ؟

بەرسڤ : ئەنجا مێت سەرکەفتنێ بیت خوێندگە هێت پارێزگەها مە سەر پەیسکا قطری ئوسەرکە فتنا هندەك ژ شاگردێت مەل پێشە نگەهێت دولی بەلگەیە کو خوێندگە هێت مە قازانج ژ ئاراستە کرنا نبگەهێ مە بێت وەرگرتین •

بروانە ل ـ٨ـ

نامەو کاروباری هاوڵاتیەکان

● **کاك م•د• لە دوزخورماتو :**
کاکی برا باسێکیوا، بەتایبەتی رەخنەگرتن لە دەزگایەکی وا پێویستە ناونیشانی خۆتمان بۆ بنێری •

● **کاك عەلی صالح لە هەولێر :**
تۆ کە ڕەخنە لەکۆلانەکانی سێتاقان ئەگری و ئەڵێی زستان ئەبێ بە قوڕو داواڵە شارەوانی ئەکەی قیرتاوی بکەن ئەبێ ناونیشانی تەواوی خۆشت بنێری •

● **کاك عەدنان محەمەد ئەمین :**
لە نامەکەیا داوای کردوە، نامەخانەیەکی گشتی لەچەمچەماڵ بکرێتەوەو ئەوکەموکوڕیانەش کە لە قوتابخانەی ئامادەییدا« بەتایبەتی » هەیە چارەسەر بکرێ •• ئێمەش ئەڵێین داخوازیەکەت بەجێیەو هیوادارین چارەسەر بکرێن •

● **بۆ خاوەنی « ئێوە ئەڵێن چی ؟ » !**
ئێمە بەر لە هەمو شتێك ئەڵێین ! ئەو جارەیش پێمان وتی لەسەر دیوێکی قاقەزەکە بنوسە، بۆ مەسەلەی پاسی هاتوچۆو شارەوانی با ئەوخەڵکەی لە ئەلت هاودەنگن بەلێپرسراوانی رابگەیەنن بەڵکو چارەسەر بکرێن •

● **بۆ کێ فەیرۆز :**
گلەیی لەسینەماکانی هەولێر ئەکات گوایا پاك و خاوێن نین •• ئەڵی گەرماو تەپو تۆز مرۆڤ بێزار ئەکات •

● **بۆ خاوەنی « بۆ ئاگاداری » !**
کاکی برا قسەکانت بەجێیە•• بەڵام ئێمە بڵێین چی ؟

● **کاك ئەنوەر حەمەرەشید ئەڵێ :**
چێشتخانەکانی هەولێر خاوێن نین •• وا بزانم ئەو سکالایەی بە دەزگاتەندروستیەکان ڕابگەیاندبایە باشتربوو، بەڵکو مشورێکی بخۆن •

● **دیسان کاك ئەنوەر حەمەرەشید لەنامەیەکی تردا ئەڵێ :**
وەرزش لەشاری هەولێر دواکەوتوە ! « ناونیشانی نامەکەی نوسیویە : ئێوە ئەڵێن چی ؟ » •• ئێمەش ئەڵێین چاکتروایە بایەخی پێ بدرێ ؟

● **کاك پەیام !**
بریا ناونیشانی خۆت بناردایە ئینجا قسەیەکمان لێ ئەکرد •

Institut Kurde de Paris

بوزانین
بۆ ئاگاداری ژمـارە (٣) سـالی ١٩٧٥

دەربارەی دیـاری کردنی کشتوکالی توتن و تەنبـاك بەرهەمی ١٩٧٦ بە پێی فەرمانی ژمارە (١٧) لـە یاسای ئینحساری توتن ژمـارە (٤٥) سالی ١٩٥٢ هەروەها جێبەجێ کردنی بڕیـاری ئەنجوومەنی بازرگانی ژمارە (١٣٦١) لـە ٢٤ـ١١ـ١٩٧٤ دا ٠

یەکەم :
بڕیارمان‌دا کشتوکالی توتن بەرهەمی سالی ١٩٧٦ لـەم ناوچانەی خوارەوەدا بێت و بەم جۆرە :ـ

پارێزگا	قـەزا	ناحیـە	(ئەو زەوییەی) و ١٩٧٥ رێگادراوە لە ١٩٧٦دا	
سلێمانی	سلێمانی	سورداش	١٧٥٠ دۆنم	٢٦٥٠ دۆنم
		قەرەداغ	١٧٥٠ دۆنم	٢٦٥٠ دۆنم
		سەرچنار	١٠٠٠ دۆنم	١٥٠٠ دۆنم
		تانجرۆ	٧٠٠ دۆنم	١٠٠٠ دۆنم
		بازیان	٧٥٠ دۆنم	١١٠٠ دۆنم
		هەمووی :	٥٩٥٠ دۆنم	٨٩٠٠ دۆنم
	شارباژێر	چوارتاو سیوەیل	٣٢٥٠ دۆنم	٤٥٠٠ دۆنم
		ماوەت	٢٤٠٠ دۆنم	٤٠٠٠ دۆنم
		سروچك	٧٥٠ دۆنم	١١٠٠ دۆنم
		هەمووی :	٦٤٠٠ دۆنم	٩٦٠٠ دۆنم
	پێنجوین	پێنجوین	٢٠٠٠ دۆنم	٣٠٠٠ دۆنم
		هەمووی :	٢٠٠٠ دۆنم	٣٠٠٠ دۆنم
	هەلەبجە	خورمال	٤٠٠ دۆنم	٦٠٠ دۆنم
		بیارەو تەوێلە	١٦٠٠ دۆنم	٢٠٠٠ دۆنم
		وازماوە	١٠٠ دۆنم	٢٠٠ دۆنم
		سیروان	١٥٥٠ دۆنم	٢٥٠٠ دۆنم
		هەمووی :	٣٦٥٠ دۆنم	٥٣٠٠ دۆنم
	پشدەر	پشدەر	٤٦٠٠ دۆنم	٦٥٠٠ دۆنم
		سەنگەسەر	٣٠٠٠ دۆنم	٤٠٠٠ دۆنم
		هەمووی :	٧٦٠٠ دۆنم	١٠٥٠٠ دۆنم
	رانیە	خەلەکان	٧٥٠ دۆنم	١٠٠٠ دۆنم
		بنگرد	١٢٥٠ دۆنم	١٨٥٠ دۆنم
		چوار قورنە	٢٠٠٠ دۆنم	٣٠٠٠ دۆنم
		هەمووی :	٤٠٠٠ دۆنم	٥٨٥٠ دۆنم
پانایی هەموو ناوچەکانی سـلێمانی			٢٩٦٠٠ دۆنم	٤٣١٥٠ دۆنم
هەولێر	کۆیە	کۆیە	١٥٠٠ دۆنم	٢٠٠٠ دۆنم
		تەقتەق	٥٠٠ دۆنم	رێگا نادرێ (١)
		هەمووی :	٢٠٠٠ دۆنم	٢٠٠٠ دۆنم
	شەقلاوە	شەقلاوەو خۆشناو	٧٥٠ دۆنم	١١٠٠ دۆنم
		هەریر	١٠٠ دۆنم	١٥٠ دۆنم
		سەلاحەدین	١٥٠ دۆنم	٢٠٠ دۆنم
		هەمووی :	١٠٠٠ دۆنم	١٤٥٠ دۆنم
	رەواندز	رەواندز	٥٠٠ دۆنم	٨٠٠ دۆنم
		برادۆست	٥٥٠ دۆنم	٨٠٠ دۆنم
		دیانا	٣٠٠ دۆنم	٤٠٠ دۆنم
		چۆمان	١٣٠٠ دۆنم	٢٠٠٠ دۆنم
		هەمووی :	٢٦٥٠ دۆنم	٤٠٠٠ دۆنم
	زیبار	زیبارو ناحیەکانی	٣٥٠ دۆنم	١٠٠٠ دۆنم
		هەمووی :	٣٥٠ دۆنم	١٠٠٠ دۆنم
پانایی هەموو ناوچەکانی هەولێـر			٦٠٠٠ دۆنم	٨٤٥٠ دۆنم
دهۆك(٢)	عەمادیە	عەمادیە	٦٠٠ دۆنم	٩٠٠ دۆنم
		سەرسەنگ	٧٠٠ دۆنم	١٠٠٠ دۆنم
		هەمووی :	١٣٠٠ دۆنم	١٩٠٠ دۆنم
	دهۆکو ئەترووش		٥٠٠ دۆنم	٧٠٠ دۆنم
	ئاکرێ		٣٠٠ دۆنم	٥٠٠ دۆنم
	زاخۆ		٣٠٠ دۆنم	٥٠٠ دۆنم
	شێخان		٣٠٠ دۆنم	٥٠٠ دۆنم
		هەمووی :		١٥٠٠ دۆنم
پانایی هەموو ناوچەکانی دهـۆك				٣٤٠٠ دۆنم
کەرکووك	چەمچەماڵ	ئاغجەلەر	٢٥٠ دۆنم	٤٠٠ دۆنم
پانایی هەموو ناوچەکانی کەرکـووك			٢٥٠ دۆنم	٤٠٠ دۆنم
سەرژمێری گشتی پانایی کشتوکالی توتن			٣٨٥٥٠ دۆنم	٥٥٤٠٠ دۆنم

دووەم : بڕیارمان دا بە دیاری کردنی کشتوکالی تەنباك لە پارێزگای بابـل و کەربەلادا هەروەها رێگا بدرێ بە چاندنی ١٦٠٠ هەزارو شەش سـەددۆنم تەنباك لە (رەجیـە)و (کەعبووری) سەر بە ناحیەی (الجدول الغربی) جگە لـە (شط الملا)و (أم الروایە)سەر بە ناحیەی (الخیرات) ٠

سێیەم : هیچ کەسێك مافی چاندنی توتنی نییە تەنانەت لەو ناوچانەی سەرەوەش بە بێ رەزامەندی وەزارەت ٠

چوارەم : لەو ناوچانەی دەست نیشانمان نەکردووە چاندنی توتنی تیادا قەدەغە ئەکرێت ، هەر کەسێ بەرهەلستی ئـەم بڕیارەمان بکات بە پێی یاسـا سزا ئەدرێت ٠

پێنجەم : ئیجازەی کشـتوکالی توتن لەو ناوچانەی ئـەم بۆ ئاگاداری یە ئەیانگرێتەوە لـە لایەن وەزارەتەوە دەر ئەچێت ٠

شەشەم : بەندی ژمارە (٤) و (٥) لـەم بۆ ئاگاداری یەدا بەڕێوەبەرایەتی کشـتوکال و چاکردنـەوەی توتـن ناگرێتەوە ٠

وەزیری کشتوکال و
چاکردنەوەی کشـتوکال
دکتـۆر حسن فهمی جمعـە

تیبینی (١) لە بەر خراپی توتنی ناوچەی تەقتەق و لە سەر داخوازی دەزگای گشـتی پیشەسازییە کیمیـاوییەکان بڕیارمان‌دا کشتوکالی توتنی تیادا قەدەغە بکرێت ٠

(٢) لە بەر نزیکی ناوچەکانی شێخان و ئاکرێ لە دهۆکەوە بڕیارمان‌دا لێپرسراوانی دهۆك سەرپەشتی بکەن ٠

وزارەتی داد

بەریوەبەرایەتی گشتی تومار کردنی خانوبەرە ئیدارەو زاتیە

بۆزانـــین

کردنەوەی دەورەی روپیوکردنی (مساحی)ی تومارکردنی خانووبەرە ٠

دوابەدوای بۆزانینی ژمارە ٣٠٣٧٢ لەرۆژی ١٩٧٥/٨/٣ بەریوەبەرایەتی گشتی تومارکردنی خانوبەرە بلاوی ئەکاتەوە کـەدەورەیەك لە بەغـدا ئەکرێتـەوە (بەریوە بەرایەتی گشـتی روپیو کردن) ـ مدیریة المساحة العامة ـ بە هاوکاری لەگەل بەریوە بەرایەتی گشتی روپیوکردن ـ المسح العام ـ بۆ فیرکردن و ئامادەکردنی پێوەر (مساح) بۆ ئەوەی لە دایەرەکانی تومارکردنی خانو بەرەدا دایان مەزرێنن بەناونیشانی پیوەر (مساح) ئەوراقی وەرگرتنی ئەم دەورەیە بەپێی ئەم مەرجانەی خوارەوەیە :

١ ـ ئەبێ لە دەرچـوانی قوتابخانەی ئامادەیی بێ ـ بەشی زانیاری و تەنیـا کـوڕان وەرئەگیرێن ٠

٢ ـ تەمەنی لە ٣٠ سال زیاتر نەبێ ٠

٣ ـ خزمەتی ئەسکەریی کردبێ ، یان لێی بوردبـن ، ئەوانەی دواخراون وەرناگیرێن

٤ ـ لە تاقی کردنەوەی پزیشـکی دەرچوبێ ـ دوای وەرگرتنی لە دەورەکە ـ ٠

٥ ـ ئەبێ بەلێن بدات ـ لەکاتی وەرگرتنی لە دەورەکەدا ـ بەپێی ئەوەر جانـەی لە پەیمانەکەدایە دەوام بکـات و بەرنامەو ئامۆژگـاریەکانی دەورەکە بەجێ بێنێ وە ئیلتزامی بەخزمەتی دایەرەی تومارکردنی خانوبەرەوە هەبـێ کە تیـایا دائەمەزرێ و بەلای کەمەوە پینـج سال خزمەت بکات و لەشوینـی فەرمانەکەی بمینیتەوە ، ئـەبێ کەفالەتیکی مەسرەفی یـان شەخسی بە ٥٠٠ دینار بـدات کەلەلای کاتب عدل مۆرکرابێ ٠

٦ ـ نابێ فەرمانبـەروکارگوزاری هیچ لایەکی تر بێ یان قوتابێ بێ تەنیا ئەبێ لـەکاربەدەستانی دایەرەی تومـار کردنی خانوبەرەو وەزارەتـی داد بێ وە ئەبێ لەکاتی وەرگرتنیا لە دەورەکـە واز لەئیـش و کارەکانی تری بێنێ ٠

٧ ـ ئەوراقی داخـوازی دامەزراندن یەکسەر پیشکەش بە بەریوەبەرایەتی ئیـدارەوزاتیە ئەکرێ لە بەریوەبەرایەتی گشتی تومارکردنی خانوبـەرەیان بە هـۆی دایەرەیەکی تومارکردنی خانوبەرەوە لـە پاریزگاکان بەو مەرجەی ئـەم ئەوراقە سەرەتا پیانـەی لەگەلابێ ٠

أ ـ داخوازی چونە نـاودەورەکەوە ـ ئـەم دا خوازیـە بەپێی نمونەی تایبەتی ئەبـێ کەلە هەمـو دایـەرەکانی تومارکـردنی خانـو بەرەداهەیە ٠

ب ـ بڕوانامەی رەگـەزشوناسی عیراق یان بڕوانامـەی بە عیراقی بون کـە پینـج سالی بەسەردا تی پەڕیبـێ ٠

ج ـ دەفتەر نفوسـی سالی ١٩٥٧ یان هەویـەی ئەحوالی مەدەنی ٠

د ـ بڕوانامەی مەحکـوم نەبون ٠

هـ ـ بەلگەی (وثیقـە)قوتابخانە کەبەریوە بەرایـەتی پەوەردەی پاریزگـا مـۆری کردبێ و پلەکانی خوێنـدنی تیانوسـرابێ وبەناونیشـانی بەریوە بەرایەتی گشـتی تومارکـردنی خانوبـەرەنێردرابێ ٠

و ـ دەفتەری خزمـەتی ئەسکەری یان نوسراوێـکی رەسمی لە دایەرەی تەجنیدەوە کە ئەوە بسەلمێنێ خزمـەتی ئەسکەری کردوە یـان لـێی بوردون ٠

ز ـ شەش وینەی هەتاوی بەقەوارەی چارەکە پوسکارتێك

ح ـ پولیکی پەنجا فلسی لە ناوپاکەتەکەدا بێ ٠

٨ ـ داخوازیـەکان تاکۆتای دەوامی رەسمی رۆژی دوشەممـە ریکـەوتی ١٥ـ١١ـ٩٧٥ وەرئەگـیرێ ، ئەو داخوازیانـەی ئـەم مەرجانەیان تیا نەبێ یان دوای ئەم بەروارە پێمان بگـەن ئەخرێنە پشت گوێ ٠

٩ ـ دوای لیکولینـەوەوسەرنجدانی داخوازیـەکان لیژنەیەکی تایبەتی لە بەریـوەبەرایەتی گشتی تومارکـردنی خانوبەرە ئـەو خـاوەن داخوازیانە ئەدوێنن کـە ئـەم مەرجانەیان تیایە ، ئەوانەیـان لێ هاتو بن و لە دوانـدن (مقابلە) کەدا دەرچـن وەرئەگیرێن ٠٠ کاتی چاوپـێ کەوتنەکەش سـەعات ٥ی سەر لە ئێوارەی رۆژی شەمەیە ریکەوتی ٢٠ـ١١ـ١٩٧٥ ٠

١٠ ـ ئەگەر داخـوازی کاران زور بون لە چـاوپێ کەوتنەکەدا ئەم مەرجانە رەچاوئەکرێن ٠
أ ـ ئەوانەی کە خەلکی ئەو شوێنانەن کە جیگـای شاغریان هەیە ٠

ب ـ لـە پیشـا لەئیشکەرانی دایەرەی تومارکردنی خانوبەرە ئینجا ئەوانـەی لەدایەرەکانی تری سـەربە وەزارەتی دادن و ئەوانەی کە مەرجە پیویستیەکانیان تیایـە بەومەرجە لە کاتی چونـەدەورەکەدا واز لە ئیشـەکانی تریان بێنن ٠

ج ـ ئەگەر هەمـومەرجەکان وەك یەك بـون و ژمارەی داخوازی کـاران زۆرتر بون لەو ژمارەیەی کـە پێویستە ، ئەوانە هەل ئەبژێردرێن کەلە تاقی کردنـەوەی قوتابخانەی ئامادەییدا نومرەی زۆرتر وەرگرتوە ٠

١١ ـ ئەم دەورەیە یـەك کۆمەل ئـەبێ و مـاوەی خوێندنەکەی ١٨ هەفتـەیە یان ١٢٦ رۆژ ، لە کاتـی خـۆیا رۆژی سەرەتای دەورەکـەدیاری ئەکرێ ٠

١٢ ـ هەمو ئەو شوێنانەی دەرچوانی ئەم دەورەیە تیـادا ئەمەزرێ لە دەرەوەی بەغـدایە لە دایەرەکانی تومارکـردنی خانوبەرەدا یان لە ملاحظیەتی دایەرەکانی خانوبەرە لە قـەزاو ناحیەکان بە پێی پیویسـتی ئیستا ٠

١٣ ـ قوتابیانی ئـەم دەورەیە لە کاتی دەورەکـەدا کرێی رۆژانەیان بەمانـگ ئەدرێتێ رۆژی ٥٠٠ فلس بـۆ هەر شەوێك کـە لەدەرەوەی بەغدا بمێنیتەوە لە کاتـی تاقی کردنەوەی زانستیانەدا ٠

١٤ ـ دوای تەواو بـونی دەورەکە ئەوانەی دەرچـون لەلایـەن ئەنجومەنی خزمـەتی گشتییـەوە لە شوێنە شاغرە کانا دائەمەزرێن لە سـەرمیلاکی دایەرەکانی تومارکردنی خانوبەرە بەمانگانەو موچـەی گرانی بە پێی یاسای خزمـەتی شارستانی ئەوەش بزانن ئـەودەرەجانـەی تیایا دائەمەزرێـن مانگانەکەی ١٨ـ٢٥ دینارە ٠

فایق هوشیار
بەریوەبەری گشتی تومارکردنی خانوبـەرە

Institut Kurde de Paris

ژمارەی سپاردن بە كتێبخانەی نیشتمانی ١٥٦ سـالی ١٩٧٤

هـەواڵی رۆشنبیری

● **یەكێتی ماموستایان :**

لیژنەی رۆشنبیری یەكێتی ماموسـتایانی كوردستان لە سـلەیمانی هـەفتەی رابوردووتر لە ژێر دروشـمی (دەوری ئەدیبی كورد لە پتەو كردنی برایەتی لە سـایەی شۆڕشی ١٧ی تەموزی پیرۆزدا) كۆڕێكی شیعر خوێندنـەوەی رێكخستو ئەم برا شـاعیرانە شیعریان خوێنـدەوە (ئەژی گۆران ، حسیب قەرەداخـی ، حمە سعید قەرەداخی ، شـیخ جعفر بەرزنجـی ، عبد علی ، محمد كمال علی باپیـر)و لـە دوایشدا كـاك صـالح علیو دوكتور شۆ بەشداریان كـردو دوو شیعری بەلەزەتیـان خوێندەوە ٠

● **یەكێتی نووسەران :**

هەفتەی رابوردوو لیژنـەی رۆشنبیری یەكێتی نووسەرانی كورد لە سلەیمانی كـورێـكی چیروك خوێندنەوەی پێـك هیناو كاك محمد فریق حسنو كاك دلشاد مەریوانی چیرۆكیان خوێندەوەو برایان (كاكە مـەم بۆتانی)و (محمد امین احمد) رەخنـەیان لێ‌گرتنو دوایش دەمەتەقێیەكی فراوان لە سەر چیروكەكانو رەخنەكان كرا و ژمارەیەكی زۆریش لە ئەدەب دۆستان ئامادە بون ٠

● **مەڵبەندی لاوان :**

مەڵبەندی لاوان لە سلەیمانی هەفتەی رابوردوو كۆڕێـكی فراوانی بۆ شیعر خوێندنـەوە رێكخست ، كۆڕەكە لە هـۆلی (تطبیقات) گیراو پینـج شاعیری لاو لە بەغداوە بانگ كرابوونو چەند برایەكیش لە شاعیرە لاوەكانی مەڵبـەند بەشداریان كرد ٠ ژمارەیەكـی زۆر لە ئەدەب دۆسـتان لەم كورەدا ، بەشدار بـوون ٠ شایانی باسە بریارە كـاك (روءوف عثمان) لیكولینەوەیەك لە سەر ئەو شیعرانە بنووسی كە لەو كۆڕەدا پێشـكەش كران ٠

-١-

● لەم دواییـەدا ، لـە شارەكانی كوردستاندا ،دەزگاو كورو كۆمەڵە رۆشنبیریەكـان كەوتونەتە نواندنی چالاكیـەكی رێكوپێكی رۆشنبیریوا ، كـە جێگای رەزامەندیو دڵخوشـی هەموو ئەو هاووڵاتیانەیـە ، بایەخ بە پەرەپێدانی بزوتنەوەی پێشكەوتوخوازانەی كـوردی ئەدەن ٠

● لیژنە رۆشنبیریەكـانی یەكیتی نووسەران ،ماموستایان مەڵبەندەكانی لاوان لەكوردستان هەر هەفتەیـەك كۆرێـك بۆلیكولینەوەی زۆر لایـەنی رۆشنبیری ئەبـەستن ، بێ‌گومان ، بایەخدان بە قـول كردنەوەو فراوان كردنی ئـەو كۆرانە خواستی هەمـوو دلسۆزێكە بەوەش ئـەتوانێ چالاكی رۆشنبیری بچێتە سەر ئەو رێگایەی كە بەرەو پاشـە رۆژێكی رووناكی ئەبـاتو بزوتنەوەی رۆشنبیریمـان لەو رێگایەوە ئەتوانێ خزمەتی خواست پیویستیەكانی تێكڕایی جەماوەر بكا ٠

- ٢ -

وته :

لەدواییدا ، «نازم حیكمەت»م خوێندەوە كە ئەڵێ :

(پێویستە ، هونراوە ،ئـەو پارچە بێ ، خەڵكی لەرۆخـی دەریای بێزاریو تاریـكیو ورەبەردانو بێ دەنگیـەوە بەرەو رۆخی دەریای روناكیو هیواو رەنجدان لە پێنـاوی سـەربەرزیو سـەربەستی مرۆڤدا ئەبات) ٠

دێری «ئاختمار» ولاوكی مەترانۆ

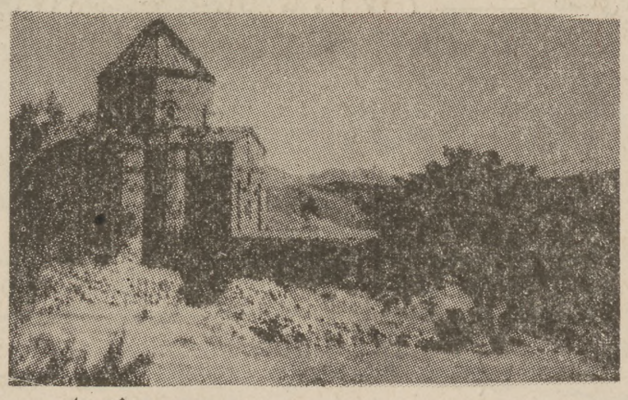

● **محمود زامدار**

زۆر لە ئێمە لە بارەی لاوكی بەسۆز « مەترانۆ » وە شت ئەزانین ، زۆریشمان ئەم لاوكە شێوە دارمی‌یەی لە قورگی زێرینی « حەسەن جزیری » بیستوە كە ئەلی :

چوومە وانێ ٠٠ وانێ لوێدا ٠٠
عەلی قولاغازی ٠٠ چنگلی مریەما فەلە گرتی
برە ددێریدا ٠٠٠
عەسكەری والیی وانێ
دەورە لێدا ٠٠٠

چیروكەكە

بەلام كەم كەسی وامان هەیە ، بە باشی لـە سەربردەی حیكایەتەكە حالی بوو بێ ٠٠ یابزانێ لـە كوێو لە چ دەورو زەمانێكا ئەم كارەساتە شـیرینو خەمناكە رووی‌داوە ٠٠ پالەوانەكانی كێنو چیان كردوە٠ سەرەتای ئەم ترازیدیایە چۆن سەری هەڵداوەو چـۆنو بە چ شێوەیەكی جگەر برانـــە دواییو هەرەسی پێ هێنراوە ٠٠٠؟؟

مامۆستا (عبدالرقیب یوسف) لە بارەی ئەمەوە لە كتێبەكەیدا ئەلی :

(ئەم دێرە مێژوویی‌یە كەوتۆتە دورگەی «ئاختمار»ی سەربە دەریاچەی « وان »ی نزیك كـــە ناری شامن « گاقاش »و لە خۆرنشینی شاری « وەستان » كە لـە دووری پێنج كیلۆمەتری ئەم شارەدایە ٠٠

ئەم دێرە كەوتۆتە ناوچەیەكی دڵگیرەوەو بە وێنەو رەنگو نەقشو نیگاری چەشناو چەشنو جوان رازاوەتەوە ٠٠٠ لە نێو كوردەكاندا ، بـە تەواوی ناوبانگی رۆیشتوەو حیكایەتێكی فۆلكلۆری كوردیشی لە بارەیەوە گوتراوە ٠٠حیكایەتی ئەو دلداریە ئاگراوی یەی كە لە نێوان لاوە كوردێكی موسلمانی (فەقێ عەلی) ناوو شۆخە ئەرمەنێكی (مریەم) ناوو لە پال دلێـریو مرۆڤایەتی و چەلەنگی (مەتران عیسا) ناوێك دا ٠٠٠ كورتەی حیكایەتو گۆرانیەكەش ئاوا بوە :

بڕوانە ل ٧

ئافرەتانی جیهان بێداربینەوە

یانێ چی بە ئەدەبـەوە دەرگای ئۆتۆمۆبیلم بـۆ بكەیتەوە ؟

كەوهەرم پێشكەش كەی بۆئەوەی خۆتم لێ نزیك خەیتەوە ؟

كە تەوقەم لەگەڵ ئەكەی ، دەستم ماچ كەی ؟

كە دێی بەپیرمەوە ، سەرم بۆ دانەوێنی ؟

كە مالاواییم لێ ئەكەی ، قۆلم بێ لە پالتۆكـــەم هەلكێشی ؟

ئەمەت لە چیو ، ئەوەت لە چی كە لە گرانبەهاترین شتێك لەوانەبێ دەستی مرۆڤەوێ بێ‌بەشت كـردووم ؟ لــە تامی كار كردنت بێ‌بەش كردووم ٠٠ دەرفەتی خوێندنت لەپێشما كەم كردوەتەوە ؟

● سەرم بۆ دامەنەوێنە ، بەڵكو لەگەڵ پیاوەكـەی هاوكارم كرێیەكی چونیەكمان بدەرێ ٠٠

● دەستم ماچ مەكە ، بەلكو رێزی لێ بگـــرە ٠٠ متمانەی پێ بكەو ، كارێكی پێ بسپێرە ٠٠

● بۆم هەلمەسەرەوە لە پاسدا ، بەلكو لە كاروباری مالا یارمەتیم بدە ٠٠ كە تۆ گەوهەری ژینم لێ زەوت ئەكەی ، كەچی لەبری‌یا تویكلەكـەیم ئەدەیتێ ، بەراوردەكە لـەوە گرانتر دەرئەچێ بە كـەس چار بكرێ ٠٠

● ئافرەت ، بێ ئازاد بوونی كۆمەڵ ئازاد نابێ ٠٠

● كۆمەڵیش بێ رژێمێكی پێشكەوتن خوازیوا هەوڵ بۆ ئازادی بداو باوەری پێ ببێ ـ ئازاد نابێ ٠ رژێمیش هەوڵ نادا بۆ ئازادی ، مادەم رژێمـی سەرمایەداری بێ ٠٠ خـوێن مژینی كردبێ بە رێرەوو ئامانجی خۆی ٠٠ خەلكیكی ، ئەوەندە دەوڵەمەند بن ترخە بكەنو ، خەڵكێكـــش ئەوەندە برسی بن لەبرسانا لار ببنەوە ٠٠ ئازادی ، بێ سۆشیالیزم ، هەرگیز نابێ ٠٠

دەسا گوێ شل كە :

رژێمێ دامەزرێنـــە بتپارێزێو ، لە سـایەیدا بژیت ٠٠٠

كۆنگرەی بەرلین
لیژنەی « راگەیاندن لە رازەی كاروباری ئافرەتانا »

- گۆڤاری بەیان -

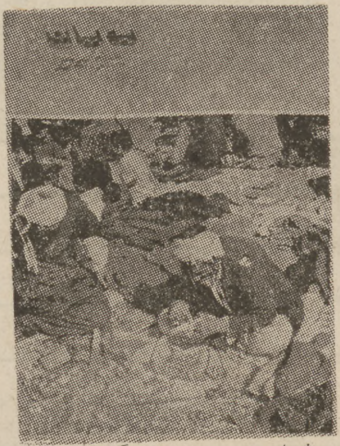

نووسراوی مێژوویو ئەدەبـیو روشنبیری بەكەڵك بـــلاو كراوەتەوە وەك :

« رەخنەی ئەدەبی ـرەئووف عثمان ، بەڵگەی میـــژووی د٠ كـەمال مەزهـەر ، رێزمان محمد ئەمین هەورامی ، ئەدەبی گەلان لەتیف هەڵمەت فولكلوری كوردی ـ محمدی مەلا كریـم چەند شیعریكی : حسـیب قەرەداخی ، جەوهەر كرمانج ، مارف ناسراو ، سلاح محەمەد» ٠

ژمارەی (٣٠)ی گۆڤـاری (بەیان) كە دەزگای هاوكاری چاپو بلاوكردنەوەی كـوردی دەری ئەكا ، كەوتە بـازارەوە ، لەم ژمارەیەدا گەلێ بـاسو بێجگە لە گۆشەی : ئافرەت منالان ، بـەیانو خوێنەرانـی تۆمار ٠

سـەرگـوزشـتە

ئەگێڕنەوە لـــە هاوێنـــەهەوارێكدا كابرایەكی دەوڵەمەند باخێكی خنجیلانەی ئەبێ ٠٠كەپایز میوە پێ‌ئەگا دەستە بـە دەستە خەڵكی ناوچەكەو دەوروبـــەری ئەچون بۆ سـەردانی باخەكەو سەیرانو میوە خواردن٠٠ خـاوەن باخ قـەپانیكی گەورەی لەبـەردەم دەرگـای باخەكەدا دانابو هەركـــەس برۆیشتایەتـە ژورەوە ئـــەی‌كێشاو لەو سەر كە ئەهاتـەوە دەرەوە دیسان ئەی‌كێشایـەوەبە پێی گـرانی كێشی پارەی لێ ئەسەندن ٠

جارێكیان كابرایەكی فیڵبازباخەڵی پڕ ئەكات لە وردە بەردو خۆی ئەكێشیو ئەچیتە ژورەوە،لە ناو باخەكەداو دوای میـوە خواردن وردە بەردە كان فڕێ‌ئەداتو دیتە دەرەوە ، باخەوان كە ئەیكێشیتەوە تەماشا ئەكـاكێشی لە جاران زۆر كەمترە ، سەری سورئەمینێ بـــە كابرائەڵێ ! قەیناكا بە لای كەمەوە وەكو خۆت بمینیتەوە ئەی بـوچی لـە جاران سوكتری ٠٠ ؟ كابرا پێ‌ئەكەنێو روداوەكـەی بۆ ئەگیریتـــەوەو ئەمیش زور سوپاسی ئەكاو ئیتر دەست لەوكێشانەو كیشانە كاریە هـەڵ ئەگرێ ٠

یەكتری ناسین

١ : سوهام حەمید
تەمەن : ٩ ساڵ
ئارەزوو : خوێنـــدنەوەی گۆشەی منالان

٢ : رەمەزان مەحمود
تەمەن : ١١ ساڵ
ئارەزوو : تۆپ تۆپێن

٣ : دلشاد عزیز محی‌الدین
تەمەن : ١٠ ساڵ
ئارەزوو : گۆرینەوەی نامە

٤ : شێرزاد عزیز
تەمەن : ٤ ساڵ
ئارەزوو : فیلمی كارتۆن

٥ : بەژدار عبدالله
تەمەن : ٥ ساڵ
ئارەزوو : فیلمی كارتۆن

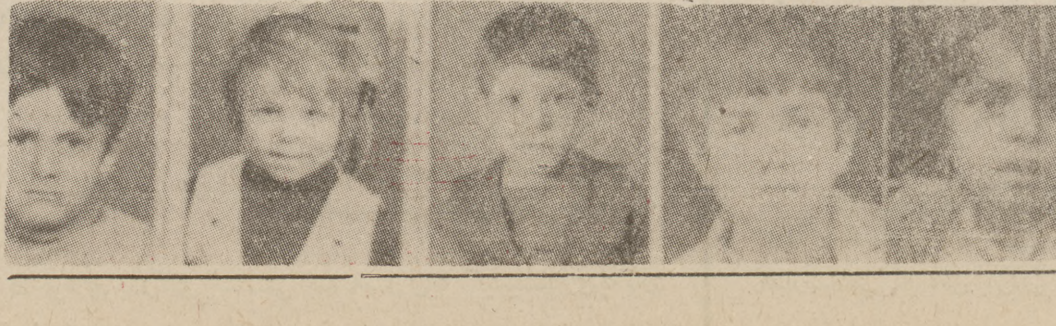

چیرۆكی گۆشە

بێچوی بۆق

هەورەكان كەوتنـــە خۆ كۆكردنەوە بەدەم كـــزە بایەكی ساردەوە ، كـــە گەلای دارەكانی دەلـــەرزاندو رووی رەوی پێ زەرد ئەكــــردن ٠گیاندارە خوێن ساردەكان وەك مارو ، قالۆنچەو ، بــــۆقوزۆرانی تركەوتنە خۆ شاردنەوە ٠٠ باڵندە كانیش هێلانەكانیان گەرمو نەرمتر ئەكرد ، پێـــش زەردە پەڕ خۆیان ئەخزانـــەژوورەوە ٠

بێچوە بۆقێك لە سەر كانیو ئاوازێكی‌یان دروست كرد بوو اوێك دەژیا ، زۆر ئـارەزووی كە بێچوە بۆقەكەی هێندەی تر یاری كردنو گـۆرانی ئەكـرد ، شەیدا كرد ، هات ئەمیـــش هەر چەندە هەوا ساردی كـرد گۆرانیان بۆ بلێ ، هەر فریای بوو ، بەلام هەر گـــوێی نەوە كەوت چەنـد قەلەمبازێ نەئەدایەو شـــەوانە تادرەنگ بداتو بەقونە بگاتە گـــوێی لە دەرەرە دەمایەوەو گـۆرانی ئاوەكە خۆی بۆ نەگیرایەوە ، ـەوتو باز بازێنی دەكــــرد ، تاۆر بوە خوارەوە ! لە پـەلو ـاوەلەكانی زۆریان پــێ ووت بۆ كەوت تا نوقم بوو ، چـــوە بە خۆی لە كونجێك یا ژێـــر ژێر ئاوەكە تۆ زێك گـــەرم قوڕدا حەشار بداو ئیــــدی راهات ، ئەنجـــا بۆ بەیانی دەرنەكەوێ ٠٠ نەی بیســـت ، جێگەیەكی گەرمی پەیـــدا چونكە ساردی و ســــەرمای كردو تێیدا خۆی حەشـاردا ٠ نەچەشت بوو !

مانگە شەوێكی پاش باران ، كزە بایەكی سارد هەڵێ كـرد گڤەی باو خشپەی گەڵاكان لـە تەك هاژەو خورەی ئاوەكـەدا

نوسینی ئیبراهیم قادر محەمەد
دەربەندیخان قوتابخانەی زمناكۆ

گۆشـەی منـداڵان

ئەم هاورێ‌یەبناسە

- شیرین مستەفا -

ـ لـــە پۆلی پێنجـــەمی سەرەتایی‌یە ٠
ـ ئارەزوی خوێنـــدنەوەی چیرۆكو هەڵبەستی منالان ئەكا
ـ لەو منالانـە وەرس ئەبێ كە فێری رێزگرتن نەكراون ٠
ـ ئارەزوی هاورێیـــەتیو یەكتری ناسین ئەكا ٠
ـ هیوای وایە لە دوا رۆژا ببێ بە مامۆستا ٠

ئەم منداڵە چالاكە

- ئالان عوسمان -

ـ ئالان ، سالی ١٩٧٠ لـەدایك بوەو لـــە دەربەندیخان ئەژی ٠

ـ ئەم منالە ، خوی جوانـە،گیاندارەكانی خۆشئـــەوێو بیریان لێ‌ئەكاتەوە : چـــونئەژین ؟ خواردن لە كوێ پەیدا ئەكـــەن ؟ چون بەچكەكانیان پەروەردە ئەكەن ؟

ـ ئـــالان منـــالێكی زۆرروخۆشو قسە نەستەقە ٠

ـ هونەرمەندو ئـــەتوانێ لاسایی ئەكتەرەكانی سینەمـا بكاتەوەو خـــۆی ئەبورێنێتەوە ،بە جۆرێ كـــە وەك هـــەموو ئەكتەریكی شارەزا خـــۆی بە هوش ئەخات ٠

ئاوڕێك لەرابوردوو / ئارام ئامادەی كردووە

لە دو ژمارەی پێشوی هاوكاریدا مشتومڕێكی بەینـی پیرەمێردو ئیـدارەی قوتابخانەكانمان بلاوكردەوە لەسـەر خەرج كردنی وارداتی تمثیلو ئیاترۆ ، ئەو ئەلێت ئەبوایـە چاپخانە یەحود پیتی پێ بكڕایە، ئەمانیش ئەلێن بۆ جۆقەكان خەرج كراوەو ئەوە بشترە ئەمـــە لـە روژنامەی ژیانی مانگەكانی تشرینی یەكەمو دوەی سالی ١٩٣٢دا بوو ٠

رەشید ئەفەنی كابان كـــەئەوسا مدیری متوسطە بوو لە ژیانی (٣٤٨) روژی (١٣ك١)٩٣٢وە لامێـــكی دورو دریژی پیرەمیـــردی نەختێكیش بەتورە ییەوە داوەتەوە ئـەلی : ٠٠٠ طلبی ئەم نوعە حسابە بەناوی‌ملتەوە تەنها وكیلەكـانی ملت (مبعوثەكان) أتوانن بیكەن ، تا ئیستـا كـــەس نـەی‌دی مندوبیكو یاحزبیكی قوی طلبی‌شـــتی وابێ أهمیت بكـــات باخصوص حسـابی چی ، چی‌وەرگیراوە ، چی خوراوە ، چی لەناوچـــــوە ٠٠٠ بە دەردی وتویانە دوكانی بكر دو قالب صابون ، غیری معارفو متصرفیت كس حەقی بەسەر ئـەم مطالباتەوە نیە ٠٠٠

جواب

ئنجا پیرەمیرد ئەلێ : ئەواجوابی رشید زكی افندی مدیری متوسطەمان نوسی : هەر چەند

بڕوانە ل ـ٢ـ

Institut Kurde de Paris